

Kampen om Norge

i

1813 og 1814.

II.

Kampen om Norge

i Aarene 1813 og 1814.

Et Bidrag til de nordiske Rigers Krigshistorie.

Udarbeidet

med Krigsministeriets Tilladelse paa Grundlag af de i de danske Krigsarkiver beroende Aktstykker

af

Carl Th. Sørensen,
Kapitain i Fodfolket.

Anden Deel.
Med et Kort.

Kjøbenhavn 1871.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel.)

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

Indhold.

Tredie Bog.

til Auxiliairkorpsets Udmarche af Rendsborg. — Landgreve Carl
bifalder en af disse Planer. — Prinds Frederik bliver utilbøielig
til at forlade Fæstningen. — Krigsraad i Rendsborg. — Bourke
og Bombelles i Kiel. — Vaabenstilstanden forlænges. — De
østerrigske Gesandter raade til Eftergivenhed. — Krigsraad i
Kjøbenhavn. — Disposition af 30te December. — Tscherning
Kommandant paa Als. — Befalinger til Prinds Christian. —
Norge i December. — Det erfares der, at Carl Johan vender
sig mod Danmark. — Streiftog ind i Sverrig. — Efterretninger
fra Danmark. — Prindsens fortrolige Brev af 15de December.
— Major Brocks Sendelse til Danmark. — Grev Schmettow i
Trondhjem. — De fredelige Udsigter svinde. — Stor Korntrans-
1814. Januar. port til Norge. — Troppeindkaldelserne begynde. — Den norske
Hær samles. — Kongens Hovedkvarteer forlægges til Hindsgavl.
— Hæren paa Sjælland. — Hæren paa Fyen. — Brev fra Rends-
borg. — Carl Johans Stilling under Vaabenstilstanden. — Ham-
burg under Indesluttelsen. — Glückstadts Beleiring og Fald. —
Bourkes 2den Reise til Kiel. — Fjendtlighederne begynde igjen.
— Tsehcrning i Sundeved. — Tettenborn i Nordslesvig. —
Fjendtlighederne standses. — Prinds Frederik i Rendsborg. —
Tscherning og Tettenborn. — Kongens Virksomhed i Hoved-
kvarteret. — Et af hans Breve. — Underhandlingerne i Kiel.
— Fred med Sverrig og England. — Krigserklæring mod Fran-
krig. — Afvæbning. — Tawast svensk Gesandt ved det danske
Hof. — Den norske Hær samles. — Prinds Christians Hold-
ning. — Freden til Kiel bliver bekjendt. — Prindsens Reise til
Trondhjem. — De allierede Tropper forlade Holsteen. — Carl
Johans Virksomhed i Holsteen efter Freden. — Holsteens og
Slesvigs Gjenbesættelse af de Danske. — Carl Johans Bortreise
fra Kiel. — Davout den 28de Januar. — Den overordenlige
Februar. Reguleringskommission i Holsteen. — Aubert Kommissair hos
Bennigsen. — Fred med Rusland. — Aubert aabner Forhand-
linger med Davout. — Kongen kommer tilbage til Kjøbenhavn.
— Afvæbningen fortsættes. — Det nye Auxiliairkorps dannes.

— Kardorff bliver Chef for samme; hans Instrux. — Kardorff afreiser. — Brocks Tilbagekomst til Norge. — Christian Frederiks Beslutning. — Sendebud til Sverrig. — Essen i Wenersborg. — Raadslagning paa Eidsvold. — Regentskabet proklameres. — Fortroligt Brev til Frederik den 6te. — Grev Rosen i Christiania. — Brevvexling mellem Schmettow og Essen. — Den norske Stat organiseres. — Regeringen. — Finanserne. — Provianteringen. — Carsten Ankers Reise til England. — Prindsen paa Hafslund. — Hær og Flaade. — Schmettows Møde med Essen. — Brev fra Christian Frederik til Carl XIII. — Fortsættelse af Prindsens Virksomhed som Regent. — Efterretninger om Norges Reisning komme til Kjøbenhavn. — Kongens første Holdning. — Hemmeligt Brev til Christian Frederik. — Tawasts Note af 9de Marts. — Statsraadets Raadslagning. — Hemmelige Rustninger paabegyndes. — Bestemmelser om Hærens Inddeling i Tilfælde af ny Krig. — Forholdet til Bennigsen. — Beslutninger med Hensyn til Hamburg. — Det nye Auxiliairkorpses Marche til Bremen. — 1814. Marts.

Fjerde Bog.

Carl Johan i Cøln. — Tildragelserne i Frankrig. — Carl Johans Holdning. — Breve til Tawast og Essen. — Østerrigsk Note fra det svenske Hovedkvarteer. — I Danmark. — Kongens Forhold til Prinds Christian. — Hemmeligt Brev fra Kongen til Prindsen af 21de arts. — Essen i Wenersborg. — Ny Brevvexling mellem Essen og Schmettow. — Stemningen i Norge. — Sølieutenant Falsen i Christiania. — Fortroligt Brev fra Christian Frederik til Kongen af 2den April. — Orlogsbriggerne tages i norsk Tjeneste. — Rigsforsamlingen paa Eidsvold. — Skibsfarten. — Det ankomne Korns Anvendelse. — Danmarks Holdning ligeoverfor Norge. — Danske Kommissairer til de norske Fæstningers Overlevering. — Kongens Stemning. — Auberts Mægling mellem Bennigsen og Davout. — En Erklæring fra April.

1814. Bennigsen. — Dansk Artilleri forenes med Bennigsens Hær. — Ordrer i Anledning af det gode Forhold til Bennigsen. — Auxiliairkorpsets Marche til Rhinen. — Korpsets Finanser. — Kardorff i Düsseldorf. — Stemninger og Forhold i Nordarmeen. Det danske Korpses Stilling i samme. — Vigtige Nyheder fra Paris. — Carl Johans Beslutninger. — Den svenske Hær sættes i Marche. — Carl Johan iler til Paris. — Det danske Korpses Fremmarche standses. — Dets Dislokation. — Nye Begivenheder i Paris; det bourbonske Huus kommer paa Thronen. — Carl Johan i Paris. — Czarens Forhold til ham. — Forhandlinger i Paris. — Vigtige Beslutninger angaaende Norge. — Jülichs Indesluttelse af danske Tropper. — Efterretninger fra Paris komme til Belgien. — Carl Johan i Düsseldorf. — Det danske Korpses Hjemmarche. — Nyhederne fra Paris komme til Hamburg. — Ny Mægling af Aubert. — Davout anerkjender Ludvig XVIII. — Lallemand. — Bennigsen Herre ved Elben. — Frederik af Hessens Handlinger i Anledning af de nyeste Begivenheder. — Tildragelserne i Paris blive bekjendte i Kjøbenhavn. — Gyldenpalm. — Et Observationskorps befales opstillet. — Mobiliseringen. — Bennigsens Forhold til samme. — Grev Orloff i Kjøbenhavn. —
Mai. Orloffs Samtale med Kongen. — De danske Kommissairer i Sverrig. — De danske Kommissairers Beretninger i Kjøbenhavn. — Major Martens. — Baron Steigentesch. — Kgl. Plakat af 28de Mai. — Carl Johan i Lübek. — Bennigsens Korps stilles til Carl Johans Raadighed. — Carl Johan i Sverrig. — Russisk Kantonnementsudvidelse i Holsteen. — Ny Inddeling og Dislokation af den danske Hær. — Bennigsen besætter Hamburg og en stor Deel af Holsteen. — Christian Frederik som Konge i Norge. — Haabet til England. — Carsten Ankers Sendelse. —
Juni. Morier i Norge. — Den norske Deputation i England. — Svenske Rustninger mod Norge. — Norske Modrustninger. — Svensk Plan til Angreb paa Hvaløerne. — De europæiske Specialkommissairer forlader Kjøbenhavn. — Danmark afvæbner. — Brev fra Carl Johan til Bennigsen. — Specialkommissairernes

Reise til Norge. — Specialkommissionen i Christiania. — 1814.
Christian Frederik tilbyder Sverrig Forhandlinger om Foreningen. Juli.
— Christian Frederik i Moss. — Den norske Hærs Opstilling. — Dens indre Tilstand. — Hvaløernes Forsvar opgives. — Den svenske Hær ved Norges Grændse. — Kongen af Sverrigs Proklamation til Normændene. — Ny russisk Kantonnementsudvidelse i Holsteen. — De europæiske Specialkommissairer i Carl Johans Hovedkvarteer. — Svenskerne tage Hvaløerne i Besiddelse. — Christian Frederik nødes til at føre Krig. — Specialkommissionens Bortreise og Opløsning. — Norske Krigsforberedelser. — Krigen begynder ogsaa tillands. — Kongens Befalinger til Staffeldt. — Ved Svinesund. — Affairen ved Hveden. — Staffeldt August
faaer Befaling til Angreb. — Hans Foretagender i den Anledning. — Svenskernes første Operationer. — Affairen ved Ingedal. — Kragerøs Besættelse af de Svenske. — Frederiksstads Overgivelse. — Det norske Hovedkvarteer forlægges til Askim. — Staffeldt ved Kjølen. — Rakkestad forlades. — Tilbagetog bag Glommen. — Stabells Retraite fra Bjørnestadsbro. — Carl Johan tilbyder Vaabenstilstand og Anerkjendelse af Norges Konstitution. — Seirene ved Lier og Matram. — Christian Frederik modtager Tilbudet. — Krigens videre Gang. — Frederikssteens Beleiring. — Konventionen til Moss. — Christian Frederik afreiser til Ladegaardsøen. — Statsraadet overtager Regeringen.
General Bjørnstjerna. — Carl Johan i Stockholm. — Den russiske September
Hjælp. — Danmark. — Frederik den 6te reiser til Wien. — Dronningen Regentinde. — Russernes sidste Kantonnementsudvidelse i Holsteen. — Carl Johan i Frederikshald. — Eck og
Schmettow. — Christian Frederik nedlægger den norske Krone. Oktober.
— Beslutningen af 20de Oktober. — Christian Frederiks Afreise. — Carl XIII vælges til Norges Konge.

Slutning.

Kongressen i Wien. — Frederik den 6tes Fordringer. — Mellemværendet med Rusland. — Holsteens Rømning. — Koali-

1815. tionen af 1815. — Traktaten om Pommern og Rügen. — 1ste Auxiliairkorps af 1815. — Foreningen mellem Norge og Sverrig. — Rigsakten. — Den 2den Pariserfred. — Det 2det Auxiliairkorps af 1815. — Afgjørelsen af tilbagestaaende Mellemværender mellem de nordiske Riger.

Trykfeil og Rettelser.

I første Deel.

Side 25, 26de Linie: Holsteen; læs: Holsten.
— 26, 16de Linie: Generalkvarteermester; læs: Generalkvarteermester-Lieutenant.
— 46, Noten, 1ste Linie: Øiestadt; læs: Øiestad.
— 53, 6te Linie: uddragne; læs: undtagne.
— 77, 15de Linie: men; læs: man.
— 78, 28de Linie: Fredsforlig; læs: Fredsforslag.
— 89, 22de Linie: en bandolier; læs: en bandoulière.
— 104, 3die Linie: sagde; læs: sagdes.
— 112, 25de Linie: 18de; læs: 1ste.
— 170, 2den Note, 2den Linie: 1778 Legationsraad; læs: 1798.
— 182, 15de Linie: Kastonier; læs: Castonier.
— 186, 18de Linie: Gänzemarkt; læs: Gänsemarkt.
— 195, Marginalnoten, 3die Linie: russiske; læs: svenske.
— 245, 5te Linie: evige; læs: enige.
— 379, 27de Linie: Marts; læs: November.
— 391, 26de Linie: min; læs: man.
— 393, Noten, 2den Linie: født 1793; læs: 1769.

I anden Deel.

Side 7, Noten: 4de November; læs: 4de December.
— 17, 6te Linie: Gr. Grønau; læs: Gr. Rønnau.
— 19, 13de Linie: Gonner; læs: Gønner.
— 47, 1ste Note: 14de December; læs: 11te December.
— 54, 5te og 6te Linie: Bünstorpf; læs: Bünstorf.
— 95, 2den Linie: Broch; læs: Brock.
— 109, 23de, 29de og 34te Linie: } Benningsen; læs: Bennigsen.
— 111, 5te, 19de og 26de — } Benningsen; læs: Bennigsen.
— 117, 9de Linie: stillede sig; læs: stillede.

Side 136, 2den Linie: Generalmajor; læs: Oberst.
— 158, 12te Linie: Lauenborg; læs: Oldenborg.
— 183, 6te Linie: 3die jydske; læs: 2det jydske.
— 227, 28de Linie: sig; læs: sit.
— 239, 9de Linie: Hammn; læs: Hamm.
— 279, 18de Linie: 7de; læs· 7de Juni.
— 329, 26de Linie: April; læs: August.
— 334, 20de Linie: April; læs: August.
— 337, 3die og 11te Linie: Skjøldebrand; læs Sköldebrand.
— 339, 4de Linie: Frederikshald; læs: Frederikssteen.

Tredie Bog.

General Lasson var paa Retraiten fra Steckenitz den 2den December om Aftenen kommen til den tidligere beskrevne Stilling ved Boden, en Landsby, noget over en Miil foran Oldeslo ved Veien mellem denne By og Ratzeburg, og opholdt sig endnu der, da Prinds Frederik i Lübek den 3die December sendte ham Befaling til paany at rykke frem for at gjenopsøge den tabte Forbindelse med de Franske. Af den Generalen tildeelte Forstærkning forblev 4de Bataillon »Oldenburg« i Oldeslo som Reserve, hvorimod de to Bataillonér »Slesvig« og Husarerne tilligemed Major Løvenørn Bardenfleth ankom til Boden.

Krigstildragelserne den 4de December.

Den 4de December under en stærk Taage, der ikke tillod Nogen at see 200 Skridt frem foran sig, satte de nyankomne Afdelinger tilligemed den foran Boden fremskudte Post — Jægerkompagniet »Dronningen« — og høire Sidekorps sig i Bevægelse. Major Løvenørn Bardenfleth begav sig med sidstnævnte Korps ned til Sprenge og Schønberg for at finde de Franske eller deres Spor, 2den Bataillon »Slesvig« marcherede til Eichede som Repli for Majorens Rekognoscering, af 1ste Bataillon »Slesvig« gik to Kompagnier ned til Steinhorst, og Resten, understøttet af Jægerkompagniet »Dronningen«, rykkede ad Siebenbäumen til, medens Husarerne streifede ud mod Kasdorf og Klinkrade.

Da Carl Johan — som i det Tidligere fortalt — paa denne Dag satte sine Tropper i Fremrykning mod de Danske, Svenskerne mod Lübek, Wallmoden mod Oldeslo (Tettenborn,

som skulde streife ind i Holsteen gjennem Aabningen mellem Hamburg og Oldeslo, holdtes endnu denne Dag tilbage i Omegnen af Trittau), varede det ikke længe, før de ad Ratzeburg Veien fremrykkende danske Tropper fik Følelse af Fjenden. Det kom dog ikke til noget Sammenstød; thi op ad Formiddagen kom der Befaling til Tilbagegang, grundet paa, at Frederik af Hessen nu havde modtaget Davouts andet Brev af 2den December, der meldte, at de Franske vare i Hamburg, og Afdelingerne, som allerede vare komne til Siebenbäumen og Steinhorst, gjorde da omkring og marcherede tilbage til en Plads nogle tusinde Alen foran Boden, hvor de leirede sig omtrent Kl. 2 om Eftermiddagen for at hvile sig lidt og oppebie nye Ordrer. Major L. Bardenfleths Rekognoscering var ikke kommen tilbage.

Affairen ved Boden.

Omtrent Kl. 3, netop som 1ste Bataillon »Slesvig« og Jægerkompagniet »Dronningen« skulde til at tiltræde deres videre Tilbagemarche fra Bivouaken foran Boden, angrebes de pludseligen af Fjenden, som, begunstiget af Taagen, uopdaget var kommen dem ganske nær. Det var den hannoveranske lette Brigade, bestaaende af Bataillonerne »Anhalt-Dessau«, »Lüneburg« og »Bremen-Verden«, som — for Øieblikket udgjørende en Deel af Dørnbergs Avantgarde — stod for dem. Kampen begyndte og holdtes staaende en Timestid, uden at der paa nogen af Siderne havdes videre Tab, men dernæst gik de Danske af Frygt for en omgaaende Bevægelse fra den ene af de fjendtlige Batailloners Side tilbage til en Stilling nærmere Boden, hvor 1ste Bataillon »Fyen« og nogle fyenske Dragoner fra Hovedstyrken kom til og blandede sig i Fægtningen. Mørket faldt efterhaanden paa, og Taagen vedblev, saa at man nu slet ikke kunde see frem for sig; dog fortsattes Skydningen, og tilsidst forsøgte Fjenden efterat have modtaget en Forstærkning fra den russisk-tydske Legion i Siebenbäumen et Stormløb mod de Danskes Stilling. Men dette mislykkedes, og da netop nu i rette Øieblik de fyenske

Dragoner styrtede ud i Mørket, som omgav Fjenden, kom denne paa Flugt og overlod de Danske Kamppladsen, 33 Fanger, hvoriblandt 3 Officerer og en Deel Vaaben.

Dette var Affairen ved Boden, som i Forhold til de kraftløse, smaa Kampe, Krigen ved Elben hidtil havde affødt, ingenlunde var ubetydelig, uagtet der ikke havde været Kanoner og af Rytteri kun lidt paa dansk Side med. Davout kaldte den endog en brillant Fægtning.

De Danskes Tab havde været 5 Døde, 17 Saarede, hvoriblandt 2 Officerer, og 4 Savnede. Efterat de Saarede vare forbundne og bortførte, Valpladsen ryddeliggjort, og de fornødne Befalinger til Bataillonen i Eichede, som endnu ventede paa Bardenfleths Tilbagekomst, givne, tog Lasson med alle sine Tropper en Stilling en Miil længere tilbage, lige ved Oldeslo, med Forposter i Blumendorf, Rümpel, Pölitz, Rethwisch Mølle, Rethwisch Gaard og Sehmsdorf. Den lille Affaire havde givet de Danske en Følelse af Seir, og de sov denne Nat trygt, hvad de trængte til efter 4 Døgns Uro og Kamp. Fjenden besatte nogle Timer efter de Danskes Bortgang i Stilhed Boden.

Svenskerne foran Lübek.

Samtidig med Affairen ved Boden var Kampen ogsaa begyndt ved Lübek; thi den svenske Hær, som havde samlet sig ved Grönau, kastede de danske Observationsposter tilbage og rykkede frem til en Fjerdingvei fra Byen. Den svenske Hovedstyrke leirede sig foran Forskandsningerne ved Mühlenthor, den sydlige Port mellem Traven og Wackenitz.

Prindsen af Hessen indsaae nu, at det var paa høie Tid at begynde paa Udførelsen af Davouts gjentagne Ordre om at rømme Lübek og Travemünde og opstille Korpset paa Veiene fra Oldeslo til Kiel og Rendsborg. Det var dog ikke hans Agt strax at skride til en saadan tilbagegaaende Bevægelse, som Marechallen havde forudsat ved Paalæget om kun at besætte Oldeslo ved en Avantgarde. Han vilde indskrænke Tropperne i Lübek og Travemünde til en let

Arrieregarde, som, naar Nødvendigheden bød det, kunde trække sig bort; men derimod samle Korpsets Hovedstyrke, de to Brigader, i Oldeslo, da det var hans Hensigt at »slaaes«, inden han blev tvungen til Retraite[1]. Han befalede derfor alle Afdelinger af 1ste Brigade, som opholdt sig langs Traven eller i Lübek, at begive sig til Oldeslo og lod istedenfor 3 Eskadroner holsteenske Ryttere overtage Vagtholdet ved Traven. De Tropper, som bleve tilbage i Lübek og Travemünde, vare de Waldeckske, som hidtil under Felttoget havde været Lallemand underlagte, og til Sidstnævnte overlod Prindsen nu Lübeks og Travemündes Skjæbne, hvortil han havde det yderligere Motiv, at han som dansk General ikke vilde udsætte sig for at komme til at overgive eller raade over en fransk Fæstning og Skandse med franske Kommandanter. Lallemands Styrke forøgedes med en ny Afdeling, nemlig 1ste Bataillon af 3die jydske Regiment, som netop over Kiel var kommen til Lübek. Det var den første af de Afdelinger, som Kongen havde sendt til Auxiliairkorpsets Forstærkning. Den 2den Bataillon af samme Regiment maatte lægge Veien over Flensborg, ventedes derfor senere, men ankom slet ikke, da den standsedes underveis i Rendsborg. Begge disse Batailloner vare kummerligt krigsudrustede, den i Lübek maatte i December Maaned marchere i hvide Lærreds Buxer og uden Kapper.

Da Prindsen den 5te December var færdig til selv at afgaae til Oldeslo, opfordredes han af en svensk Parlamentair til at rømme Lübek, men henviste denne til Lallemand, hvem han gav Fuldmagt til at handle efter bedste Skjøn. Som det vil erindres, havde Kongen nedsat en militair Reguleringskommission til Udskrivning af Fornødenheder til Hæren. Denne, som havde Ordre til at træde i Virksomhed, saasnart Fjenden betraadte holsteensk Grund, tilbød nu

[1]) Brev fra Prindsen af Hessen til Kongen, Lübek den 4de Decbr. (G. A.).

skriftlig Prindsen sin Tjeneste, men fik det Paalæg, at forblive rolig i Slesvig. »En slig Kommission«, skrev Prindsen til Kongen, »er god i Fred, men ikke i Krig.«

Ved sin Ankomst til Oldeslo fandt Prindsen Tropperne der i fuld Kamp, idet Forposterne paa næsten hele Linien vare i Engagement. Det var Wallmoden, der vilde føle, om de Danske endnu holdt Stand. Noget alvorligt Angreb kunde han ikke begynde, da Vegesacks Korps endnu var hos de Svenske ved Grønau og først den 5te om Aftenen fik Befaling at søge hen til Wallmoden igjen. De Danske udvidede efter Forstærkningens Ankomst deres Stilling, navnlig mod Vest, hvor Major Berger besatte Neritz og derfra rekognoscerede Elmenhorst, og Observationskommandoer sendtes over til Izsted og Borstel paa Veien fra Altona til Segeberg.

Stillingen ved Oldeslo.

Oldeslo bød en Stilling, som, naar Hensyn tages til Wallmodens tarvelige Krigsmidler, nok kunde yde Korpset nogle Dages Sikkerhed. Traven, som efterat have omflydt Segeberg, der ligger 2 Miil N. for Oldeslo, løber lige mod Syd, dreier ved Oldeslo mod Øst og fortsætter dernæst sit Løb Syd for Landeveien til Lübek, indtil den falder ud i Østersøen. Fra midt imellem Segeberg og Oldeslo var der ingen andre Overgangssteder over Floden end Oldeslo og Lübek. Ved førstnævnte By forenede sig Landeveiene fra Hamburg og Ratzeburg, saa den blev et naturligt Brohoved for Overgangsstedet her. Hvis Fjenden ikke vilde forcere dette Punkt, maatte han enten slaae Bro andensteds eller omgaae Stillingen. Det Første vilde opholde ham i 1 à 2 Dage og kunde ikke gjøres i Nærheden af Byen, uden at de Danske kunde imødegaae Forsøgene derpaa. For at omgaae Stillingen maatte Fjenden ifølge Forholdene bemægtige sig Landeveien fra Altona og Segeberg; men denne Bevægelse vilde være for stor til, at de Danske ikke itide

---

[1]) Brev fra Prinds Frederik af Hessen til Kongen, Lübek den 4de Novbr. (G. A.).

skulde have opdaget og forekommet den, og med denne Eventualitet for Øie vare, som sagt, Iagttagelseskommandoer sendte frem til Izsted og Borstel. Den Krands af Forposter, som fra Neritz over Rümpel og Rethwisch strakte sig til Traven, bestod nu af smaa, taktiske Korpser, hvert bestaaende af nogle Kompagnier, 2 Kanoner og en 50 Ryttere. Dernæst var der sluttede Reserver bag dem og endelig Nord for Oldeslo — paa Travens venstre Bred — et Repli, bestaaende af 4 Kanoner, nogle Husarer og foreløbigt 2 Kompagnier; thi man ventede der 2den Bataillon af »3die jydske«, der imidlertid, som sagt, var standset i Rendsborg. Langs Traven mellem Oldeslo og Lübek var der Patrouiller fra de 2 Eskadroner holsteenske Ryttere, som opholdt sig paa denne Strækning. I Lübek havde Lallemand 1ste Bataillon af »3die jydske«, 1ste og 2den Bataillon holsteenske Skarpskytter, hvilke paa Grund af Sygdom vare meget reducerede i Styrke, 2 Eskadroner holsteenske Ryttere, 2 Eskadroner polske Landsenerer og Batteriet Gerstenberg. Mellem Lübek og Travemünde var der i Schwartau atter holsteenske Ryttere og nogle Kanoner, detacherede fra Garnisonen i Lübek; endelig var der i Travemünde under en fransk Kommandant 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps.

I Oldeslo fik Prindsen Budskab fra Davout, idet Kapitain Løwendal indfandt sig med følgende Brev fra Marechallen[1]):

»Jeg har modtaget de forskjellige Breve fra D. Durchlauchtighed af 2den d. M., Kl. 9 Aften, og en Rapport fra General Lallemand af 3die dennes, som tilkjendegiver mig, at Fjenden har besat Grønau med Infanteri og Kavaleri. General Wicherys Rapport indberetter, at en Mængde Rytteri har ladet sig see ved Schønberg. Jeg længes meget efter Underretningen om, at Deres Durchlauchtigheds Bevægelse er

[1]) Brev fra Davout til Prindsen af Hessen, den 4de Decbr., Kl. 12½ Efterm. (A. A.)

fuldendt, og at De har Deres Tropper i Oldeslo. For at lette Dem denne Bevægelse skal jeg lade en stor Mængde Tropper rykke frem ad Veien til Lübek[1]). Lübek maa ikke holdes for længe, man maa vide at opoffre den.

Saasnart jeg erfarer, at De er kommen til Oldeslo, ville vi komme overeens om nogle Bevægelser imod de Tropper, som maatte befinde sig mellem Dem og Hamburg, idet vi gaae dem imøde med Bestemthed. Jeg har min Styrke samlet og er beredt paa at afbenytte de feilagtige Forholdsregler, som Fjenden maatte tage.

Det bør tilraades General Lallemand, at lade sit svære Skyts gaae over Segeberg.

Jeg foreslaaer D. Durchlauchtighed ligeledes at sende Tropper ad Veien til Bargteheide og Woldenhorn. Fjenden søger at angribe fra Billwerder og Ochsenwerder, idet han gjør Regning paa Frostveir; men det Veirlig, vi nu have, tillader mig at anvende en betydelig Deel af min Styrke mod de Tropper, der ere stillede mod os begge.

Alle de Dispositioner, som D. Durchlauchtighed har foreskrevet for at besætte Lübek, Boden og Rümpel, ere meget gode; men dersom Tøveiret bliver ved, vilde det være godt ifølge Fjendens Bevægelser og Omstændighederne at besætte Lübek med en fuldkommen bevægelig Arrieregarde, som paa første Vink kunde strække sig tilbage til Segeberg eller vel endog mere til Høire og have nogle Afdelinger mellem Oldeslo og Lübek ved Traven.

Deres Durchlauchtighed bedes at modtage Bevidnelsen om min dybeste Ærbødighed og meest udmærkede Høiagtelse.

P. S. Det smerter mig særdeles at see en Deel af Holsteen blottet og udsat for Fjendens Streiferier; men Krigskunsten er visse Beregninger underkastet. Man maa

---

[1]) Denne Bevægelse er gaaet sporløst ubemærket hen.

til rette Tid forstaae at give Slip paa en Deel af Terrainet for ikke at risikere Tabet af Folk, som bør skaanes til Brug, naar Leiligheden maatte frembyde sig; thi det er ved Mennesker, man tilbagevinder tabte Lande. Jeg haaber, at Leiligheden til denne Anvendelse snarere vil indfinde sig, end Omstændighederne synes at lade vente.«

Dette Brev gjør ikke Indtryk af at have været ganske oprigtigt. Den Udsigt til Fællesforetagender, som Marechallen fremstiller, kan ialtfald ikke have været Alvor; thi havde han ikke tidligere foretaget sig noget Afgjørende, var det lidet rimeligt, at han vilde gjøre det nu, da han i hvert Fald maatte begynde med at slaae Blokadekorpset, som han havde tilladt at etablere sig foran Hamburg. Og var dette hans Hensigt, da kunde han ikke forlange nogen større Tjeneste af de danske Tropper, end at de bandt 40,000 Mand, som de her gjorde, saa at Woronzow stod blottet og udsat for hans Slag, saafremt han vilde rykke ud med nogle og tyve Tusinde Mand. Til Aftaler var der ikke Tid, og de vare ogsaa overflødige; thi at forlange, at de Danske, foruden at binde disse 40,000 Mand, endvidere skulde bidrage til offensive Foretagender, kunde intet fornuftigt Menneske og allermindst Davout for Alvor forlange. Hvis Marechallen altsaa ikke har været i fuldstændig Uvidenhed om Fjendens Opstilling og Styrke, hvad der er lidet antageligt, kan det Skrevne kun forklares af hans Ulyst til skriftligt at indrømme, at han havde ladet de Danske i Stikken, idet det for dem, der ikke brugte deres Eftertanke eller vare istand til at oversee Forholdene, tog sig ud, som om han til det Sidste tænkte paa at samvirke med de Danske, men at det var disse, der ikke længere turde[1]).

---

[1]) En saadan skjæv Opfattelse gjorde da ogsaa Jacques Aubert gjældende i den bekjendte Brochure: »Mémoires sur les évenements qui se rapportent à la réoccupation de Hambourg par les Français

For Prindsen af Hessen var der ialtfald ikke Leilighed til at værdige Marechallens Forslag nogen sær Opmærksomhed; thi Øieblikket gjorde snart sine Krav gjældende.

I Lübek var det hurtigt kommet til en Krise. En ny Parlamentair, Oberst Bjørnstjerna, ledsaget af 2 Adjudanter, havde d. 5te indfundet sig ved de danske Forposter med Kapitulationsbetingelser, og Lallemand begav sig derud med Kapitain Gerstenberg og en Adjudant. Efter en 2 Timers Samtale i Eenrum med den svenske General havde Lallemand fremsat de eneste Betingelser, paa hvilke han frivillig vilde rømme Staden; men det var ikke kommet til nogen Overeenskomst. Lallemand traf nu kraftige Foranstaltninger til Forsvar og red opmuntrende om mellem Tropperne. Stillingens Alvor viste sig i Lübekkernes Holdning. Mange af Indvaanerne grebe af Glæde over den nære Befrielse til Vaaben og fyrede fra Vinduerne paa de danske Soldater. Lallemand befalede Dødsstraf for hver den, der ikke holdt sig rolig i sit Hjem, og sendte Patrouiller af polske Landsenerer om i Gaderne for med Pistol eller Sabel at akaffe Befalingen Lydighed. Lübek kapitulerer.

Carl Johan ønskede dog helst at faae Byen uden Kamp; en tredie Parlamentair kom igjen Kl. 4½ Eftermiddag og afsluttede Kapitulationen paa de af Lallemand foreskrevne Betingelser, saaledes at de svenske Tropper skulde besætte Mühlenthor Kl. 5, de Danske have fri og uhindret Bortmarche uden at maatte forfølges før efter 12 Timers Forløb.

Da Prindsen af Hessen fik Meddelelse om denne Begivenhed, var han nødt til at rømme Oldeslo, eftersom Oldeslo rømmes.

à l'époque de l'armée gallo-danoise de 1813—14 dans le Mecklenbourg, le Lauenbourg et le Holstein jusqu'au traité de paix de Kiel, au 14 Janv. 1814«, Paris 1825. Skriftet blev imødegaaet af Korpsets Stabschef i en Modpiece, betitlet: »Mémoire á l'armée Danoise & au 13me corps Français de C. Bardenfleth,« Avec un plan, Paris 1825, (oversat i Magazin for militair Videnskabelighed af Fibiger).

Svenskerne havde Tilladelse til næste Morgen at forfølge Lallemand til Segeberg. Han besluttede at gjøre det i Stilhed ved Midnat for at vinde en Dagsmarches Forspring og traf øieblikkelig de i den Anledning fornødne Foranstaltninger.

Først skrev han derom en Meddelelse til Davout, hvilken Løwendal paatog sig at tage med sig tilbage til Hamburg. Ved samme Leilighed bad Prindsen om at maatte faae de jydske Dragoner fra Wichery uden derfor at behøve at afgive Lallemand og Polakkerne. De øvrige med Davout henstaaende Sager, for hvis Afgjørelse Løwendal interesseredes, indskrænkede sig meest til Spørgsmaalet om Solden. Prindsen havde den 2den December forebragt Kongens Ønske om 2 Maaneders Sold forud; men Marechallen havde svaret, om ikke nægtende, saa dog forhalende; derimod var der nu anviist de Danske et nyt Forsknd paa den tilgodehavende Lønning, stort 150,000 francs. Med dette, som udbetaltes i Barrer, fik Münch Befaling til at skynde sig til Bankkontoret i Rendsborg. Garnisonen i Altona, som nu kun bestod af det jydske Jægerkorpses Fodafdeling, eftersom Artilleriet og de øvrige Afdelinger, som havde været der, vare forlagte til andre Steder i Holsteen, anbefaledes til Marechallens Beskyttelse. Löwendal og den ene Ordonnansofficeer, Recke, skulde forblive hos Marechallen; derimod ønskede Prindsen den anden Ordonnansofficeer, Kapitain Steffens, tilbage.

Löwendal afreiste nu strax. Afdelingerne i Holsteen udenfor Auxiliairkorpset og Altonas Garnison vare i Besiddelse af Ordrer. Kysttropperne i Østholsteen og paa Femern havde Befaling til at sende deres Kanoner med Betjeningsmandskab og Ammunition over Kiel ad Rendsborg til, medens Fodfolket under General Sames og Oberst Friis skulde tage en Stilling ved Eutin for at oppebie og optage Travemündes Garnison.

Hvad der var i Vestholsteen, havde Tilhold om enten at slutte sig inde i Glückstadt eller i Forening med Depoterne, Exerceerskolen og Reservestaldene i Itzehoe at gaae mod Nord til Eideren. Nogle mindre Kavaleriskoler ved Elben vare — efter hvad man vidste — allerede komne til Itzehoe.

Kongens Brev af 4de, som foreskrev det Nærmere om Retraiten, var endnu ikke kommet over Storebelt; men Tilbagetoget maatte selvfølgelig rettes imod Eideren. Hovedfæstningen der, Rendsborg, manglede tilstrækkelig Garnison; en Deel af Korpset maatte derfor i hvert Fald dertil. Iøvrigt havde Prindsen Øie paa en Stilling ved Kiel, som stod i let Forbindelse med Rendsborg baade Syd og Nord for Eiderkanalen, og som i Forening med en Opstilling ved Nortorf af den Deel, der skulde gaae ad Rendsborg til, antoges i nogle Dage at kunne beherske saa stort et Terrain Syd for Eideren, at de talrige Konvoiers Tilbagekomst fra begge Sider derved kunde dækkes.

Retraitens Ordning.

For at komme til denne Stilling, Syd for Eideren, var der to Veie, som jævnsides maatte benyttes, den fra Segeberg over Neumünster til Rendsborg og den fra Segeberg over Bornhövd til Kiel. Den første af disse gik over et aabent, fladt Hedeterrain, den sidste gjennem et tæt bebygget og stærkt kultiveret, bølgeformigt Landskab. Landgreve Carl havde yttret det Ønske, at Sønnen med Hovedkolonnen vilde vælge det kouperede Terrain i Østholsteen, men Prindsen havde hidtil af Frygt for, at Artilleriet skulde blive stikkende i de bundløse Veie, fastholdt den Plan, selv med Hovedkolonnen at gaae fra Segeberg over Neumünster til Rendsborg, dækkende Alt, hvad der fra Altona, Bramstedt, Itzehoe og Vestkysten var i Marche mod Nord, medens Lallemand med Arrieregarden, der nu kaldtes den lette Brigade, skulde gaae over Bornhøvd til Kiel, underveis optagende Travemündes Garnison samt Oberst Friises og General Sames's Tropper.

Denne Plan forandrede Prindsen nu i sidste Øieblik derhen, at han valgte den østlige Route for sig selv og Hovedkorpset, medens Lallemand fik den vestlige. I Segeberg vilde de tilbagegaaende Korpsers Veie saaledes krydses. Foruden at Lallemand ved denne Ordning vilde blive skilt fra 2det slesvigske Jægerkorps fra Travemünde, der hørte til hans Brigade, men trak sig tilbage til Eutin, var der den alvorlige Ulempe ved denne Beslutning, at Lallemand, som havde 4 Miil til Segeberg, derfra fik 8 Miil til Rendsborg, medens Prindsen, som fra Oldeslo kun havde 2 Miil til Segeberg, derfra ikke havde mere end 5 Miil til Stillingen ved Kiel. Lallemand skulde altsaa marchere 12 Miil, medens Prindsen med Hovedkolonnen kun gik 7 Miil, og Førstnævnte endvidere gaae over et aabent Terrain med en Kolonne, der kun havde lidet Rytteri og ringe Modstandskraft i sig. Begivenhederne medførte senere, at denne Disposition ikke kom til Udførelse paa den paatænkte Maade.

Natten mellem den 5te og 6te, Kl. 12, stillede Hovedkorpset i Oldeslo, og Kl. 2 satte det sig i Stilhed i Marche. Deels paa Grund af, at den lige Vei til Segeberg var daarlig, men deels ogsaa, fordi Svenskerne kunde ventes fra Lübek, valgte Prindsen Veien Vest for Traven over Nütschau og Tralau. Kun een Bataillon gik Øst for Traven. Forposterne dannede en Arrieregarde, som i passende Afstand fulgte efter.

Segeberg.

Op ad Formiddagen indtraf Spidsen af Kolonnen i Segeberg. Lallemand var der ikke endnu, som Overkommandoen havde ventet — han var nemlig først marcheret fra Lübek Kl. 10 den foregaaende Aften; han kom derimod kort efter, men hans Folk vare saa udmattede af den trættende Nattemarche paa en opblødt, næsten ufarbar Vei, at de nødvendigen behøvede Ro. Da Prindsen efter et Par Timers Ophold satte Hovedkolonnen i Bevægelse igjen, blev Lallemands Brigade derfor tilbage som en Arrieregarde.

Hovedkolonnen indtog et spredt Kantonnement, der begyndte lidt Nord for Segeberg og strakte sig til Nord for Bornhøvd. 2den Brigade, som paa Marchen atter havde modtaget Dronningens Livregiments 1ste Bataillon og istedenfor afgivet 4de Bataillon »Oldenburg« til 1ste, belagde Byerne Hamdorf, Daldorf, Tensfeld, Tarbek og Damsdorf, 1ste Brigade Bornhøvd, hvor ogsaa Hovedkvarteret etableredes, Gönnebek og Ruhwinkel. Den lette Brigade i Segeberg bivouakerede paa Gaderne, men havde Forposter ude paa Veiene til Lübek og Oldeslo.

Efter de Danskes Bortgang var Carl Johan dragen ind i Lübek, og Wallmoden i Oldeslo. Fra Lübek sendtes efter de 12 Timers Forløb 12 Eskadroner Ryttere — mørnerske og skaanske Husarer, skaanske Karabiniers og de Schillske Eskadroner (hvis Kommandeur, Major Schill, imidlertid kort før var fangen af de Danske ved Lübek) — ud under General Skjøldebrands Befaling, deels i Retning af Eutin og Preetz, hvor Travemündes Garnison samt det franske Kommandantskab allerede var stødt til Friises og Sames's Tropper, deels mod Segeberg, hvor de standsedes af Lallemands Forposter paa Lübekveien.

Da de Danske havde forladt Traven, fik endelig Tettenborn Lov til at husere i det Indre af Holsteen. Den 6te drog han med sin Skare til Bramstedt, men da der ikke fandtes Noget her, overfaldt han med den Kosakkerne eiendommelige Hurtighed endnu samme Dag Itzehoe, hvor de fra Wedel, Altona og flere Steder ankomne Konvoier holdt Rast. Ikke blot disse, men Exerceerskolen i Itzehoe, Munderingskamrene, et Lazareth, Hestedepotet o. s. v., Alt blev fuldstændigt overrasket og taget uden Modstand. Kun Enkelte reddede sig ved at skjule sig hos Borgerne, indtil Kosakkernes vilde Hær var dragen bort — videre mod Nord.

De forsprængte holsteenske Soldater streifede i de følgende Dage om i Egnen meest i borgerlige Dragter, som

de havde laant; men Husarlieutenant Ewald, som havde ligget syg i Altona og nu reiste mod Nord for at søge den danske Hær, fra hvilken han imidlertid var afskaaren, samlede en Deel af disse Folk tilligemed nogle Heste, som vare glemte, og kastede sig ind i Glückstadt for af de saaledes tilveiebragte Elementer at danne et Rytteri, som Fæstningskommandanten savnede.

Wallmoden modtog i Oldeslo Befaling fra Carl Johan til strax — saa hurtigt som muligt — at marchere lige paa Rendsborg. »De Danske«, hed det i Ordren, »havde ikke faaet Forstærkning. Rendsborg var uden Skyts, Levnetsmidler og Garnison. Fra Hamburg var Intet at befrygte, da Woronzow holdt Davout i Skak. Den danske Hær, forenet med Lübeks Besætning, var høist 12,000 Mand og demoraliseret. Tettenborns Kosakker overfløiede dem fra den ene Side, Skjöldebrand fra den anden. Wallmodens Korps i Forening med disse to Afdelinger var de Danskes overlegent i Antal.« Som Følge heraf blev Dørnberg med 4 Bataillоner og 8 Eskadroner sendt mod Segeberg for at iagttage de Danske der og følge deres Spor. Med Resten satte Wallmoden sig — uagtet Vegesacks Tropper endnu ikke vare komne — i Marche paa Neumünster for at naae Rendsborg om muligt før de Danske.

Lallemands Tropper i Segeberg vare for trætte til hurtigt at forlade Byen. Prindsen af Hessen tillod dem derfor at forblive i Segeberg hele Dagen, mod at de før Natten besatte Hamdorf, $\frac{3}{4}$ Miil Nord for Byen, for derfra efter nogle Timers Rast at gaae mod Neumünster, saafremt det endnu var muligt at indslaae denne Marcheretning. Tilbagetoget var imidlertid ikke endnu begyndt, da Mørket faldt paa, og den kommanderende General i Bornhøvd, som med Utaalmodighed ventede paa Melding om, at Retraiten var begyndt, fik istedenfor ved Midnat den Meddelelse, at Lallemand saae sig nødsaget til at tilbringe hele Natten i

Segeberg, da hans Tropper vare altfor udmattede til at kunne fortsætte Marchen endnu. Kl. 2½ udfærdigede Prindsen da en ny Ordre, ifølge hvilken den lette Brigade nu kun maatte gaae til Neumünster, hvis den kunde følge den lige Vei ligefra Segeberg. Hvis denne Befaling først traf Brigaden, efterat Gr. Grønau var passeret, skulde denne derfor marchere lige til Bornhøvd, og et andet Korps fra sidstnævnte By sendes til Neumünster.

General Lallemand var den 7de December, Kl. 7 om Morgenen, brudt op fra Segeberg efter hele Natten at have tirailleret med Dørnbergs Tropper paa Veien til Oldeslo. Traven var passeret ved Gr. Rønnau, Broen afkastet, og Brigaden kommen til Hamdorf, da ovennævnte Ordre indtraf. Lallemand var netop ifærd med at afslutte en Melding til Overgeneralen, paa hvilken han havde skrevet: »I Overeensstemmelse med Deres Durchlauchtigheds Villie sætter jeg mig nu i Marche til Neumünster. Jeg holder det for vigtigt, at der snarest muligt ankommer et Troppekorps til dette Punkt; jeg skal ufortøvet begive mig derhen. Nu tilføiede han: »I dette Øieblik bringer en Generalstabsofficeer mig Deres Durchlauchtigheds Befaling, at marchere til Bornhøvd; jeg tager derfor denne Retning«.

Fjenden var om Morgenen rykket ind i Segeberg, hvor en Deel danske Syge, der af Prindsen af Hessen vare efterladte og af Mangel paa Kjøretøier ikke kunde skaffes bort af Lallemand, faldt i dens Hænder. Strax efter gik Dørnberg ad den lige Vei til Neumünster for at naae og forene sig med Wallmoden. Skjöldebrands Ryttere fulgte samme Vei ud, men vendte sig kort efter mod N. N. Ø. for at træffe Lallemand i det Øieblik, han kom ud paa Heden mellem Hamdorf og Bornhøvd.

Alle de Afdelinger fra det danske Hovedkorps, som kantonnerede Syd for Bornhøvd, vare tidligt om Morgenen satte i Marche til en Mødeopstilling Nord for denne By.

Lallemands Brigade var altsaa ene, da den i Nærheden af Hamdorf fik Øie paa det fremrykkende svenske Rytteri.

I Begyndelsen iagttoge kun fjendtlige Blænkere de Danskes Marche. Brigaden naaede Daldorf uden anden Ulempe, end at dens Bagtropper af og til maatte holde paatrængende fjendtlige Ryttere fra Livet; men herfra og til Bornhøvd — en Strækning af $\frac{3}{4}$ Miil — bleve disse saa nærgaaende, at Brigaden maatte sætte sig i Slagorden og paa den Maade tilbagelægge Resten af Veien. Forrest gik Bataillonen af »3die jydske«, dernæst kom Bagagen og Kanonerne, beskyttede af de to holsteenske Skarpskyttebatailloner, som vare formerede i sluttede Kolonner, hver paa sin Side af Veien, derpaa fulgte de fire holsteenske Eskadroner i Kolonne paa begge Sider af Veien, og endelig sluttede de to polske Eskadroner det Hele.

Det danske Hovedkorps var om Morgenen samlet Nord for Bornhøvd med 2 Jægerkompagnier — af 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps og 4de Bataillon »Oldenburg« — samt een Husareskadron foran Byen mod Syd. Derfra sendtes en Bataillon af 2den Brigade samt den anden Husareskadron til Preetz for at gjøre Front imod Eutin, hvorfra man frygtede et fjendtligt Angreb, da General Sames's og Oberst Friises Tropper tilligemed Travemündes Garnison allerede havde passeret Preetz. Til Neumünster opgav man at sende noget Korps, da det erfaredes, at Fjenden allerede var Herre over Egnen vestpaa; derimod lagdes Planen for det videre Tilbagetog saaledes, at Resten af 2den Brigade ogsaa skulde gaae til Preetz, og 1ste til Nettelsee (hvor Veiene fra Neumünster, Bornhøvd, Kiel og Preetz forenede sig).

Snart efter tiltraadtes Marchen, først af 2den Brigade ad Veien til Preetz, dernæst af 1ste Brigade, som dog forinden havde befalet de foran Bornhøvd værende Afdelinger at oppebie Arrieregarden; men den sidste Brigade var dog ikke endnu kommen rigtig i Bevægelse, da en Melding fra

Lallemand om, at han var haardt trængt, bragte det Hele til at standse. Efter et kort Ophold lod Prindsen dog 2den Brigade — som nu kommanderedes af Oberst C. F. Abercron, eftersom General Lasson var bleven syg af den foregaaende Dags Anstrængelser — fortsætte Marchen til Preetz, medens 1ste Brigade tog en Opstilling en échelon paa Kielerveien for at vente paa Lallemand. Stillingen var saaledes: Foran Bornhøvd de to Jægerkompagnier af 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps og 4de Bataillon »Oldenburg« samt en Husareskadron, bag Byen, men saa nær, at dennes nordlige Udkant beherskedes, 3die og 4de Bataillon »Holsteen« og 2 Kanoner, længere tilbage de tre Batailloner »Oldenburg«, Batteriet Koye og Noget af Batteriet Gonner.

Lallemand fortsatte imidlertid sin Retraite over Heden, iagttaget og bevogtet af de fjendtlige Eskadroner. Disse vovede ikke at angribe den tætsluttede Masse, sammensat af alle Vaabenarter, før Lallemand, for at passere Bornhøvd, havde brudt sin Marcheorden og begyndt at sende Tropper gjennem samme.

Affairen ved Bornhøvd.

Paa det sidste Stykke før Bornhøvd var Veien paa begge Sider indhegnet af en høi Vold med Grav. Denne Strækning, ca. 800 Alen lang, dannede en Snevring, der førte lige ind i Byen fra Syd. Der, hvor Volden begyndte, gik der mod Øst lodret paa Veien et mindre Sandgjærde, der i Forening med Volden langs Veien indhegnede Marken, der laa Øst for denne, medens den, der laa Vest for, ikke havde Hegn paa andre Sider end den, som vendte mod Veien.

Ankommen til dette Sted gjorde Lallemand Holdt. Dernæst lod han 2 af Gerstenbergs Kanoner under Lieutenant Schytz protse af og placere sig foran Snevringen og de 2 holsteenske Skarpskyttebatailloner, forstærkede med de to nysnævnte Jægerkompagnier af 1ste Brigade, opstille sig saaledes paa begge Sider af den indhegnede Vei, at 1ste

Bataillon, forenet med Jægerkompagniet af slesvigske Jægerkorps, var paa Marken Øst for Veien, 2den Bataillon, forenet med Jægerkompagniet »Oldenburg«, paa den Vest for. Derpaa begyndte han at lade Korpset passere Snevringen, først »3die jydske«, der skulde besætte Bornhøvd for at dække første Linies senere Retraite, dernæst Bagagen og Kanonerne (undtagen Schützes 2). Endelig sendtes Husareskadronen samt de 4 holsteenske Ryttereskadroner ad samme Vei, og nu skulde de polske Landsenerer til at følge.

Men da styrtede 8 Eskadroner mørnerske og skaanske Husarer, efter iforveien at have formeret Linie, fra alle Sider samtidigt ind paa de Tropper, der endnu vare Syd for Defileet. Oberst G. A. B. Cederstrøm ledede Bevægelsen. 3 Eskadroner bleve tilbage som Reserve.

Det overvældende Angreb satte Skræk i Landsenererne. De vendte om, flyede til Veien, som førte til Byen, og reve i Flugten Bespændingen til Schytzes 2 Kanoner med sig. Snevringen var opfyldt af de holsteenske Ryttere, som travede mod Byen. Da den flygtende Skare nærmede sig, gjorde de Bageste omkring for at hævde deres Kolonnes Marchefrihed, men Polakkerne fældede i deres Skræk Landser mod dem, som vilde spærre dem Veien, styrtede ind i Kolonnens Queue og frembragte derved en saadan Sammenpresning i Snevringen, at al Bevægelse blev umulig.

Den holsteenske Skarpskyttebataillon, som stod Øst for Veien, var ved det Sanddige, som beskyttede den mod Syd, og langs hvilket Slesvigerne vare posterede som Skytter, dækket mod det første Angreb og tilføiede de fjendtlige Ryttere megen Skade, ligesom ogsaa Lieutenant Schytz løsnede en Deel Kanonskud, før han med Kanonernes Betjeningsmandskab søgte Sikkerhed i en Huulning. Den holsteenske Skarpskyttebataillon Vest for Veien gjør et Forsøg paa at danne Karré, men bliver sprængt. Mange af Jægerne bortkaste deres Vaaben og søge ud til Veien, hvor Forvir-

ringen i dette Øieblik naaer sit Høieste ved, at Fjenden hugger ind, dog uden andet Udbytte, end at en Deel svenske Ryttere komme ind med i Massen uden at kunne komme hverken frem eller tilbage. Sammenhobningen i Snevringen af danske, franske og svenske Ryttere, Fodfolk, Artillerister, Kanonforstillingerne og Bespændingen er saa stor, at Ingen, hverken Ven eller Fjende, kan bruge Vaaben. Tilsidst kommer denne uordenlige Hob under Skrig og Tummel i Drift ind ad Byen til, hvor den fører Forvirring og Opløsning med sig, medens de mørnerske Husarer, tildeels sammenblandede med Massen, vedblive at presse paa.

Snart er den 1ste holsteenske Skarpskyttebataillon, forenet med Jægerkompagniet af det slesvigske Jægerkorps, alene tilbage Syd for Byen; men det Foregaaende har indvirket paa Mandskabet, Enkelte begynde at flye, og da Fjenden nu ogsaa østfra sender Ryttere imod den, opløser den sig og søger ud mod Volden, der begrændser Veien; men det lykkes Officererne at lede Flugten tværs over Veien ind paa Marken Vest for, hvor der af de roligere Folk dannedes en kompakt Masse, til hvilken mange Forsprængte af 2den Bataillon sluttede sig. De Kommanderende tænkte nu paa at naae det øvrige Korps ved at begive sig ud mod Vest udenom Bornhøvd; men i det Samme begyndte de svenske Ryttere i Uorden at komme tilbage fra Byen. Officererne fik nu Folkene til at kaste sig langs Volden ved Veien for at kunne modtage de Tilbagevendende med Ro.

Den forvirrede Hob, som vi have seet begive sig ind i Bornhøvd, var snart kommen til Byens nordlige Udkant, tildeels endnu sammenblandet med Svenskerne; men her var den indenfor 1ste Brigades Rækkeevne, og et Par Kanonskud fra Gönners to Kanoner samt nogle Salver fra 3die Bataillon »Holsteen« beviste det. Vel saaredes ved de første Skud foruden Svenskerne ogsaa nogle Danske, men i en

Fart søgte de danske Flygtninge ud til Siden. 4de Bataillon »Holsteen«, som først berørtes af de Flygtendes Smitte og vaklede, bragtes til Ro og gav ogsaa Ild fra sig. Nu var det Svenskernes Tour at blive forskrækkede, de vendte om og søgte i Hast tilbage, deels gjennem, deels uden om Byen. Men »3die jydske« inde i Byen, som var kommen i Uorden tilligemed de andre, havde snart fattet sig og modtog de Tilbagevigende med Salver, udenfor Byen gjorde Holstenerne det Samme, og saaledes mistede de Svenske mange Folk og Heste. Oberst Cederstrøm var blandt de Saarede. Tilbagetoget blev saa uordentligt, at Railleringen maatte foretages langt Syd for det Sted, hvor Angrebet var begyndt. Tabet maa paa dansk Side, hvorvel nogen tilforladelig Opgjørelse mangler, regnes til 66 Døde, Savnede og Saarede, blandt de sidste 5 Officerer.

De Danske beholdt Valpladsen og kunde have givet sig god Ro til at retablere den tabte Orden; men forsaavidt de Svenskes Hensigt kun havde været at bringe Opløsning og Skræk ind i vore Rækker, da var den opnaaet. De Danske gave sig ikke Tid til at medtage de 2 Kanoner, der stode afprotsede Syd for Bornhøvd, derimod tiltraadte de strax den afbrudte Marche mod Nord og udførte den med saadan Hast, at mange Marodeurer efterlodes paa Veiene og toges af Fjenden, hvis Seirsbulletin over Bornhøvdaffairen derved kom til at prange med flere hundrede Fanger.

Lallemands Brigade var før Afmarchen bleven railleret bag 1ste Brigade, men kun høist mangelfuldt. Polakkerne, hvis uheldige Adfærd i Begyndelsen af Affairen havde givet Stødet til hele Forvirringen, vare især komne i Uorden. Forsprængte Polakker naaede — forresten blandede med Danske — i deres Flugt endog ind i Slesvig og spredte Skræk ud i en vid Omegn. Især standsedes derved Tilveiebringelsen af Levnetsmidler. Der var fra Slesvig sendt Vogne mod Syd med Proviant, men de forreste mødte de

Forsprængte, vendte om og joge tilbage, idet de forledte de efterfølgende til at gjøre ligesaa.

Parlamentering.

Prindsen af Hessen opslog samme Aften sit Hovedkvarteer i Kiel, 1ste Brigade naaede nær hen dertil, nemlig til Siverskrug, 2den Brigade var i Preetz, den lette Brigade i Honigsee. Da Prindsen kom til Kiel, lidt før Hæren, mødte han der alle de overdrevne Rygter, som under saadanne kritiske Forhold altid findes der, hvor Hæren ikke er, og da han længe ingen Efterretninger havde havt fra Kongen eller Landgreven, ingen Optagelsestropper forefandt ved Eideren, derimod fik sikker Efterretning om, at Fjenden var i Neumünster, hvorfra den danske Artilleripark havde begivet sig paa Veien til Kiel, lod han sig af den truende Situation bevæge til at sende Stabschefen, Carl Bardenfleth, til Fjenden for at bede om en 10 Dages Vaabenstilstand. Majoren traf Svenskerne ved Stolpe, Nord for Bornhøvd, men blev afvist, idet den fjendtlige General bemærkede, at Carl Johan var langt borte, og at han — Generalen — ikke kunde opsætte sine Bevægelser. Paa Tilbageveien gav Majoren som Følge heraf i Prindsens Navn Lallemand og 1ste Brigade Befaling til strax at fortsætte Marchen til Kiel, hvor hele Auxiliairkorpset samledes den 8de om Morgenen.

Stillingen ved Kiel.

Stillingen ved Kiel dækkedes af Eiderfloden, der, kommende fra Syd, omtrent ved Hammer, dreier mod Vest og løber i Westen Sø, derfra gjennem Flemhuder Sø til Eiderkanalen, der optager dens Vand. Der fandtes paa denne Strækning Overgangssteder ved Hammer, Steinfurth og Marutendorf samt ved Achterwehr (en Landsby og Kro i Passet mellem Westen og Flemhuder Sø). Paa Strækningen fra Flemhuder Søens Nordspids til Rendsborg var der kun eet Overgangssted, nemlig ved Kluvensik — thi Broen ved Kønigsførde var afkastet —, og Syd for Kiel mellem Hammer og Kielerfjorden fandtes der ved Dorfgarten et stærkt Punkt, som beherskede alle Veiene fra Syd og let lod sig

forsvare (Prindsen benævnede Stillingen ved Kiel derfor Stillingen ved Dorfgarten). Korpset vilde saaledes ved Kiel kunne haabe nogle Dages Sikkerhed, saafremt de ovenbeskrevne Overgangssteder over Eideren kunde sættes i Forsvarsstand, og Eiderkanalen var dækket, men det Første lod sig ikke gjøre uden store Anstrengelser (kun Broen ved Marutendorf lod sig afbryde), og med det Sidste vidste Prindsen ikke, hvorledes det forholdt sig, thi Tropperne der sorterede under Landgreven, og denne havde vel sendt, hvad han havde ved Haanden, ned til Kanalen, men det var kun utilstrækkeligt. I Ryggen paa Stillingen ved Kiel havdes Kanalen med 4 bekvemme Overgangssteder ved Landwehr, Levensau, Knoop og Holtenau. Broerne her vare indrettede til at kastes af, saasnart Tropperne vare komne over, og Kanalen dannede saaledes en længere tilbagetrukken Forsvarslinie, bag hvilken Korpset, trængt tilbage, kunde finde ny Ro og — under Forudsætning af, at Passet ved Kluvensik blev holdt — fri Forbindelse med Rendsborg.

Tropperne ankom — som sagt — den 8de om Morgenen til Stillingen. Den lette Brigade opstilledes ved Hassee, hvorfra Lallemand besatte Hammer, Steinfurth og Marutendorf, og sendte Travemündes tidligere Besætning, 2den Bataillon slesvigsk Jægerkorps med 2 Kanoner til Passet ved Achterwehr, 2den Brigade besatte Dorfgarten, 1ste lagdes i Kiel som Reserve. Prindsen sendte derefter Carl Bardenfleth paany afsted som Parlamentair, dog denne Gang mere for at indhente Oplysninger om Fjenden end i Haab om et bedre Udfald end Dagen før. Majoren traf Fjenden indkvarteret Syd for Nettelsee og vendte hjem med dette Budskab efter at være afviist som Parlamentair. Carl Johan vilde ikke give Vaabenstilstand, men Fred.

Ny Parlamentering.

Kongens Brev af 4de var imidlertid faldet i Fjendens Hænder og var paa Veien til Carl Johans Hovedkvarteer. Det var gaaet gjennem Rendsborg, men Koureren, som red

med det, mødte istedenfor Danske Kosakker, af hvem han lod sig det vigtige uchiffrede Brev fratage. I Løbet af den 8de faaer Prindsen imidlertid af Landgreven at vide, at en Ordre fra Kongen til at afslutte en Vaabenstilstand var afgaaet til ham, men sendte ikke paany nogen Parlamentair afsted. Derimod sendte Landgreven Kammerherre Hedemann nede i Holsteen for at aflevere til den første fjendtlige General, han traf paa sin Vei, følgende Brev fra ham[1]):

»Min Søn, Prinds Frederik af Hessen, har faaet Ordre af Kongen at slutte med Deres Excellence en Vaabenstilstand paa flere Uger eller Maaneder, da Hs. Majestæt nylig har afsendt Ministeren, Grev Bernstorff, til Keiseren for at underhandle om Fred. Da Kongen har underrettet mig om denne Ordre og om sin Hensigt, saa har jeg anmodet Kammerherre Hedemann om strax at begive sig til Deres Excellences Hovedkvarteer for desangaaende at gjøre Dem Forslag, saafremt Kongens Ordre ikke itide skulde være kommen min Søn ihænde, eller den skulde være bleven opsnappet underveis af Deres Excellences lette Tropper«.

Prindsen af Hessen blev denne Dag og den følgende ved Kiel og forundte sine Tropper den Hvile, de saa haardt trængte til. Imidlertid skulle vi see, hvad der foregik paa de andre Steder af Krigsskuepladsen.

Forholdene i det øvrige Holsteen.

I Rendsborg bestod Garnisonen nu af 3die Bataillon »Oldenburg«, 3die Bataillon »Slesvig« og 2den Bataillon af »3die jydske« foruden holsteenske Artilleribrigade og Depoter. Da Kommandanten, General Münnich, var en sløvet Olding, havde Landgreven, som paa Grund af Sygdom var ude af Stand til selv at reise, sendt Prindsen Frederik Vilhelm af Holsteen-Beck derhen for at staae Kommandanten ved Side og givet ham Ret til at befale i sit Navn. Da man ventede Auxiliair-

---

[1]) Fra Landgrev Carl, Gottorp den 8de Decbr. 1813 (Kopi i flere Arkiver).

korpset fra Syden, var en Deel Fodfolk og nogle Kanoner rykket ud til Jevensted, hvor nogle, nu udtørrede, Søer dengang ydede en god Forsvarsstilling. Istedenfor det ventede Korps, kom den 8de Kosakkerne for at undersøge Fæstningens Tilstand; men da de efter en Tiraillering mod Jevensted den 9de vare viste tilbage af Prindsen af Holsteen-Beck, som personlig var tilstede derude, indsaae de, at Rendsborg ikke lod sig tage som Bremen, opgav videre Forsøg og strømmede ned til Frederiksstad for at oversvømme Sydslesvig.

I Glückstadt var Garnisonen, som alt anført, bleven forøget med nogle Forsprængte fra Itzehoe. Tillige søgte en Deel af Kystbevogtningen i Omegnen derind, og Sødefensionen paa Elben søgte Ly i dens Havn. I Henhold til en kgl. Ordre[1]) erklærede Kommandanten, General Czernikow, Fæstningen i Beleiringstilstand, og Indbyggerne fik Paalæg om at proviantere sig for 6 Maaneder, hvis de ikke vilde udvises.

Udenfor Hamburg.

I Hamburg kom Grev Löwendal den 6te tilbage fra Oldeslo, medbringende det Brev, der blandt Andet indeholdt Prindsens Ønske om at faae det jydske Dragonregiment til sig.

Dette havde denne Dag en varm lille Kamp. I Forening med et fransk Rytterregiment og noget Fodfolk var det af General Wichery sendt ud mod Ralsted (en Miilsvei N. Ø. for Wandsbek) for at overrumple nogle Kosakker, som havde leiret sig i for stor Nærhed af den franske Linie. Overfaldet lykkedes godt, navnlig ved Dragonernes Indgriben, Mange Fjendtlige fik ikke Tid at stige til Hest, og Alt flygtede, forfulgt af Dragonerne til henimod Sik, hvor en større fjendtlig Styrke fandtes paa Benene. Denne hidsige Forfølgning huede dog ikke General Wichery, og han sendte

---

[1]) Underdanigst Promemoria fra slesvholst. Kancelli til Landgrev Carl af 2den Decbr. (L. A.).

Regimentet Ordre at vende om, men denne — saa siges der — traf Dragonerne paa Tilbageveien og blev forstaaet som en Befaling til atter at angribe, hvilket øieblikkeligt skeete. Men derved blev Retraiten yderligere forsinket, og tilsidst var et fjendtligt Regiment kommet i Ryggen paa Expeditionen, saa de fransk-danske Tropper maatte hugge sig igjennem, hvorved de erobrede Fanger og Heste tabtes, og følelige Tab ledes. De jydske Dragoner mistede saaledes 52 Døde og Saarede, hvoriblandt 2 døde og 4 saarede Officerer. Blandt de Faldne var Regimentskommandeuren, den almeenagtede Oberst Bonnichsen, hvis Lig blev begravet af Kosakkerne i Sik med militaire Æresbeviisninger.

Som Svar paa Prindsen af Hessens Brev fra Oldeslo udfærdigede Davout en Skrivelse[1]), i hvilken han, næst efter at yttre sin Glæde over, at Samlingen ved Oldeslo skeete i rette Tid, beskriver Dragonernes Kamp ved Ralsted og endelig tilføier Fölgende:

»Sagernes nuværende Stilling, som jeg allerede længe har forudseet, smerter mig dybt. For hele det Korps, som jeg befaler, var det meget magtpaaliggende at beskytte Deres Konges Stater imod Krigens Ødelæggelser, men Omstændighederne ere blevne alt for afgjørende til, at man længere skulde kunne opnaae dette. Alt lader mig imidlertid haabe, at dette Onde vil have en Ende, og at denne maaskee er nærmere, end man troer. Deres Souverains Standhaftighed vil bidrage meget dertil.

Med Hensyn til det Ønske, som Deres Durchlauchtighed har meddeelt mig paa Deres Konges Vegne om at beholde det 17de Regiment Landsenerer, da giver jeg General Lallemand Befaling at forblive til Deres Raadighed, og er jeg overbeviist om, at De vil finde Dem tilfreds med Valget.

---

[1]) Brev fra Davout til Prindsen af Hessen, Hamburg den 7de Decbr., Kl. 9½ Form. (A. A.).

og at han har vundet Deres Agtelse. Jeg tilbagegiver ogsaa Deres Durchlauchtighed det jydske Dragonregiment. Jeg kan ikke bestemme, hvilken Vei det maa tage, thi dette beroer paa de Efterretninger, som det indhenter paa sin Marche. Hr. Löwendal er ifærd med at give Regimentets Kommandeur en Instruktion. Kapitain Steffens afreiser ligeledes.

Jeg anseer det for nødvendigt at træffe de fornødne Foranstaltninger, deels med Hensyn til de to Maaneders Sold, deels ogsaa for Besoldningen af de Tropper, som nu ankomme, og det vilde være bedst at sende disse Summer til Glückstadt, hvorfra De kan lade dem afhente.« —

De jydske Dragoners Marche til Rendsborg.

I Henhold hertil forlode de jydske Dragoner den 8de Wandsbek og marcherede over Pinneberg, Itzehoe, ved hvilke Steder de kun gjorde nogle Timers Holdt for at fodre, til Jevensted ved Rendsborg. Da Tettenborns Tropper vare gaaede ad Frederiksstad til, og Wallmodens stode ved Nortorf mod Undtagelse af en ubetydelig Deel, nemlig Hanseaterne, som vare sendte mod Rendsborg, fandt Regimentet hele Veien fri indtil Nærheden af Jevensted, hvor Prindsen af Holsteen-Beck den 9de om Eftermiddagen, efter hele Dagen at have tirailleret først med Tettenborns og senere med Hanseaterne, havde den Glæde at kunne optage dem.

Carl Johan i Oldeslo.

Kronprinds Carl Johan forlagde først den 9de sit Hovedkvarteer ind paa holsteensk Grund, men denne Dag kom han til Oldeslo og udstedte strax følgende Proklamation.

»Beboere af Holsteen! Først efterat Eders Regering gjentagne Gange har viist de forbundne Magters Forslag tilbage og har vægret sig ved at gjøre fælles Sag med det hele øvrige Europa, først efter frugtesløse Forsøg paa at jevne Sagen fredeligt rykker den forbundne Hær ind over Eders Grændse. I Kraft af de mellem de forenede Magter afsluttede Traktater er Norge forenet med Kongeriget Sverrig. Eders vedblivende politiske Existens var tilsikkret Danmark

og der var desuden tilsagt det Erstatninger; men Danmark, har viist Alt fra sig. Nu bliver Holsteen taget i Besiddelse og betragtet som Pant for Norges Afstaaelse til Sverrig. Beboere af Holsteen! Tager ikke Deel i disse politiske Tildragelser! De fredelige Indvaanere ville finde Beskyttelse, de urolige blive straffede. Armeen vil iagttage den strengeste Mandstugt. Til Landets indre Forvaltning og for at varetage Eders Interesser skal der blive nedsat en midlertidig Regeringskommission af Eders kundkabsrigeste, hæderligste og meest velhavende Medborgere. Denne have I at lyde i Alt, hvad der efter Omstændighedernes Bydende vil paalægges Eder.»

Carl Johan indsaae vel, at det danske Korps havde vundet et stort Forspring for Svenskerne, idet kun Rytteriet under Skjøldebrand var naaet frem til det, men tillige saae han, at det var ledet bort fra den lige Vei, og Tettenborn og Wallmoden, som vare i Høide med det, havde Ordre, den Første til fra Frederiksstad at begive sig til Rendsborgs nordlige Omegn, den Anden til at gaae over Kanalen ved Kluvensik for deels at bevogte Rendsborg fra Nord i Forening med Tettenhorn, deels at iagttage alle Veie til Slesvig, Ekernførde og Kiel, men endelig med sin Hovedstyrke at stille sig mellem Rendsborg og det danske Korps. Der var altsaa Udsigt til, at det danske Korps kunde blive tvunget til en Kapitulation, og i den Anledning sendte Carl Johan Major Forsell afsted til Prindsen af Hessen med et Brev, der var at betragte som Svar paa Sidstnævntes gjentagne Anmodning om Vaabenstilstand og indeholdt Følgende[1]:

— »Deres Durchlauchtighed kjender Traktaterne med England, Rusland og de øvrige Magter. De ere grundede paa Norges Afstaaelse til Sverrig og en Erstatning til Danmark. Ulykkeligviis har Deres Hof ikke itide villet tiltræde

[1]) Brev fra Carl Johan til Prindsen af Hessen: Hovedkv. den 9de Decbr. 1813. (Originalen i G. A.)

de Forbundnes Forslag, Erstatningen vilde da have oversteget alle Forhaabninger; men Fortiden tilhører os ikke, nu er det Øieblikket, som skal beskæftige os. Jeg er villig at laane Øre til ethvert Forslag, som har Nordens Rolighed til Maal efter de Traktater, som have udkastet Grundlaget for samme. Jeg vilde paa Grund af de Følelser af Respekt og Agtelse, jeg personlig nærer for Kongen, føle mig dobbelt lykkelig, naar jeg saae mig istand til at kæmpe Side om Side med hans Tropper for Souverainernes Uafhængighed og Europas Frihed.«

Fjendens Eiderovergang

Wallmoden iværksatte denne Dag sin Eiderovergang. Da Vegesack endnu var en god Dagsmarche tilbage, og det ikke alene var nødvendigt at beskæftige Rendsborg sydfra, men ogsaa at iagttage Passet ved Achterwehr, sloge hans Tropper kun daarligt til, men følgende Dispositioner træffedes:

Dørnberg med 5 Batailloner (de hannoveranske »Lüneburg«, »Bremen og Verden« og »Jægerkorpset« samt 3die og 4de Bataillon af den russisk-tydske Legion), 8 à 10 Eskadroner af russisk-tydsk og hannoverransk Rytteri samt 2 Rytterbatterier paa 12 Kanoner sendtes mod Kluvensik for at tage dette Overgangssted og opsøge Fjenden i det Slesvigske.

De 2 hanseatiske Batailloner og 8 hanseatiske Eskadroner efterlodes tilligemed noget Skyts ved Jevensted, Syd for Rendsborg, for at iagttage Fætningen.

Bataillonen »Dessau« med 4 Kanoner sendtes til Passet ved Achterwehr for at observere samme.

Med Resten af Tropperne: de 3 tilbageværende Batailloner af Lyons Division og 5 Batailloner af den russisk-tydske Legion samt Rytter- og Artillerireserven nærmede Wallmoden sig selv Kluvensik, men sendte strax efter Lyons 3 Batailloner ud langs Eiderens Sydside for at demonstrere mod Rendsborg, dog med det Paalæg, at være tilbage ved Kluvensik den 10de, Morgen. Vegesack med 5 Batailloner

Svenskere, 3 Bataillоner Mecklenburgere og 8 Kanoner vilde endelig den 10de naae frem til Emkendorf, en Miilsvei Syd for Kluvensik.

Det kostede ikke Dørnberg nogen Umage at faae Kluvensik-Broen i sin Magt. En Lieutenant Dumreicher, som stod der med 100 Mand og 2 Kanoner, gav sig uden at forsøge nogen Modstand, og det Hele gik saa lydløst af, at, da Dørnberg naaede Sehested, kjørte Artillerikapitain Schneider, der skulde føre et Artilleritrain paa 7 Kanoner, henhørende til Østholsteens Kystbevæbning, til Rendsborg, uden at ane Uraad lige ind mellem det de fjendtlige Tropper omgivende Sikkerhedsnæt, saa han blev fangen med Kanoner, Vogne, Artillerister, Stykkudske, Kone og 8 Børn, uden at en Eneste undkom eller havde forsøgt nogen Modstand. Efterat have sendt den hurtige og uventede Fangst af ialt 9 Kanoner, 22 Vogne og 158 Fanger samt mange Heste tilbage, gik Dørnberg med den lette hannoveranske Brigade samt Rytteriet og Artilleriet til Gr. Wittensee, beliggende ved det nordlige Hjørne af den store Witten Sø paa Landeveien mellem Rendsborg og Ekernførde, 3die og 4de Bataillon af den russisk-tydske Legion efterlodes i Sehested, men med Ordre, næste Morgen at støde til de Øvrige i Gr. Wittersee.

Fra sidstnævnte Sted sendte Generalen nu strax Tropper ud til alle Sider, lod Ekernførde besætte af Rytteri og alle Veie observere.

Det danske Korpses Overgang over Kanalen.

Da Efterretningen om disse Begivenheder naaede Kiel, turde Prindsen af Hessen ikke opsætte sin Tilbagegang over Kanalen. Den befaledes og udførtes den 9de om Eftermiddagen. Trainet fik Ordre til at gaae over ved Knoop, 2den Brigade ved Levensau, 1ste og lette Brigade ved Landwehr. Efter Overgangen skulde Broerne afkastes, men Sluserne bevares af Hensyn til deres store Værdi for Staten; de nødvendige Forarbeider i saa Henseende vare gjorte af Ingenieurkapitain Friis.

De Syge kunde ikke alle medtages; thi Trainet var voxet til en Størrelse af 500 Vogne foruden Artilleriparken, som Prindsen nødtes til at sende til Frederiksort, og flere end disse turde han ikke vove at føre med sig under de Forhold, han gik imøde. Der efterlodes derfor en Parlamentair for at overlevere de Efterladte til Fjendens Forsorg. Tilbagemarchen over Kanalen skeete med Orden af den nu udhvilede Hær, men der skeete det Uheld, at Broen ved Landwehr blev afbrudt for tidlig, idet man for seent opdagede, at Kommandoet ved Achterwehr, 2det slesvigske Jægerkorps og 2 Kanoner, ikke endnu var kommet over. Der blev da fra 2den Brigade sendt 2 fyenske Batailloner, 4 Kanoner og 40 Dragoner frem igjen over Broen ved Levensau for at optage de forglemte Tropper; men inden Befalingen om at søge til sidstnævnte Overgangssted var naaet hen til Oberstlieutenant Wasmer, var han kommen til Landwehr og havde greben den Udvei, at kaste Kanonerne i Vandet, bortjage Hestene og lade Fodfolket enkeltviis gaae over paa de Planker, der udgjorde det Øverste af Slusens Vægge.

Om Natten bivouakerede hele Korpset paa slesvigsk Grund med Broerne afkastede bag sig, Prindsen med 2den Brigade og Bagagen ved Gettorf paa Veien til Ekernførde, 1ste Brigade ved Lindau, lette Brigade ved Revensdorf.

Prindsen syntes endnu ikke ganske bestemt paa, om han skulde gaae over Ekernførde mod Nord eller til Rendsborg. I begge Tilfælde maatte han begynde sin Marche med at bane sig Vei gjennem Fjenden; thi han fik ved udsendte Speidere nøiagtig Kundskab om Fjendens Stilling, baade Dørnbergs ved Gr. Wittensee og Wallmodens ved Kluvensik. Men han bestemte sig for det Sidste, navnlig af to Grunde. Først fordi Korpset havde lidt saa meget paa Retraiten fra Steckenitz og var saa anstrengt, at han — især da Veiene i Slesvig vare overmaade daarlige, og ingen Optagelsestropper

vare mødte ved Eideren — frygtede for ikke at kunne føre det velbeholdent til Fyen, men derimod at komme i den ubehagelige Nødvendighed, at maatte lade Kanonerne staae underveis. Dernæst fordi han ikke havde faaet en Deel af Korpset til Rendsborg, som Bestemmelsen fra først af havde været, saa at Fæstningen var utilstrækkelig forsvaret og udsat for inden faa Dage at blive nødt til at kapitulere, hvorved det efter hans Mening vilde blive vanskeligt for Kongen ikke blot overhovedet at gribe Offensiven, men især at udstrække denne til Eideren. Ved at gaae til Rendsborg opstod vel eñ anden Inkonveniens, den, at Fæstningen kun var provianteret for en Garnison paa 4000 Mand. Ikke blot vilde Styrken blive forøget til henimod det Tredobbelte, men han medførte et talrigt Rytteri, Feltskyts og Train, som uden Nytte vilde tære paa Magazinerne. Men i Prindsens Øine opveiede dog Fordelen af at undsætte Fæstningen alt Andet, især da han troede, at der var vigtige politiske Underhandlinger igjære, med Hensyn til hvilke Bevarelsen af Rendsborg Fæstning maatte faae forøget Betydning.

Han gav da Brigaderne og Trainet Ordre til om Natten Kl. 1 at slaae ind paa Veien til Rendsborg over Holtsee og Sehested.

Paa fjendtlig Side havde man strax faaet Underretning om, at de Danske vare gaaede over Kanalen, og Wallmoden havde da givet Bataillonen ved Achterwehr Ordre at møde ved Kluvensik, saa han næste Morgen vilde have

5 Batailloner i Gr. Wittensee,
9 Batailloner ved Kluvensik
og 8 Batailloner nær ved Emkendorf.

Hvilken Vei de Danske vilde benytte, havde man derimod ingen Formodning om, men mindst tænkte man paa, at et saa stort Korps med saa mange tunge Vogne turde vælge en saa daarlig Bivei som den til Holtsee, og

Mange antage tilmed, at Wallmoden slet ikke kjendte denne[1]).

Man antog det for rimeligst, at den danske General, hvad enten han nu tænkte paa at gaae til Rendsborg eller mod Nord, vilde søge at vinde Landeveien mellem Rendsborg og Ekernførde, mellem sidstnævnte By og Gr. Wittensee, og at Korpsets Gros i hvert Fald maatte gaae over Ekernførde. Heri blev man bestyrket ved den Omstændighed, at nogle Bagagevogne fra Gettorf — rimeligviis af en Feiltagelse — kjørte til Ekernførde, hvor de faldt i Fjendens Hænder, og at en dansk Rytterstyrke dernæst tog denne By i Besiddelse og holdt den, til Fjenden atter fik Overmagt; thi denne Skærmydslen, som strakte sig hen over den første Deel af Natten, tog sig ud som et Forspil til en større Kamp om Byen den følgende Dag.

De danske Afdelinger brøde op til befalet Tid. Têten skulde 1ste Brigade havt, dernæst den lette Brigade, saa 2den Brigade med Artilleri-Bagage og Provianttrainet; men da Strækningen, 1ste Brigade maatte tilbagelægge for at komme ud til den egenlige Vei, var næsten ufremkommelig, forsinkedes dennes Marche, og den lette Brigade kom først til Holtsee.

Der manglede ikke Meget i, at de Danske havde fundet Veien fra Holtsee til Sehested aaben; thi 3die og 4de Bataillon af den russisk-tydske Legion, der, som vi vide, om Morgenen d. 10de skulde marchere til Dørnberg, vare alt

---

[1]) Der existerer virkelig et Kort over Holsteen fra hiin Tid, hvor der paa det Stykke af Slesvig, som er medoptaget, findes alle Veie uden denne. Da der paa Grund af den hurtige Vexlen af Krigsskueplads var en almindelig Mangel paa gode Kort i den fjendtlige Hær, og Carl Johan, der havde en som Gave af Frederik d. 6te tidligere modtaget udmærket Samling, var langt borte, er det rimeligt nok, at man heri kan søge Grunden til, at Veien mellem Revensdorf og Holtsee var den eneste, som ikke var iagttagen af Fjenden.

komne til Holtsee, da de Danske østfra uventet kom til denne By. Havde de fjendtlige Bataillоner brudt lidt tidligere op, eller de Danske lidt senere, vilde Prindsen af Hessen maaskee intet Fjendtligt have truffet paa sin Vei. Nu gave de fjendtlige Tropper i Holtsee derimod Ild paa de ankommende Danske, som strax modtoge Fægtningen, og Skydningen forraadte snart for hele Omegnen mod Syd og Nord, hvad der foregik her.

Klokken var 7½, da Sammenstødet skeete. I en Haandevending havde den danske lette Brigade taget Byen, sprængt Fjenden til alle Sider og erobret nogle Bagagevogne samt 60—100 Fanger. **Fægtningen ved Sehested.**

Lallemand traf strax Foranstaltninger til at sikkre dette for de efterfølgende Troppers videre Marche vigtige Punkt. Lige Vest for Holtsee ligger en lille Sø, hvorfra en Bæk, omgiven af Moser og impassabelt sumpigt Terrain, løber i sydvestlig Retning langs med Veien til Sehested en 1000—1500 Alen fra samme, indtil den falder ud i Witten Sø. Der fandtes over denne Bæk kun 2 Overgangssteder, et nær ved Holtsee, et Syd for Landsbyen Haby, omtrent midt mellem Holtsee og Søen Gr. Wittensee. Ved at besætte disse var man altsaa nogenlunde dækket mod Dørnberg.

Lallemand sendte nu 1ste Bataillon holsteenske Skarpskytter, de 2 polske Eskadroner og 2 Kanoner under Lieutenant Schytz ud Nord for Holtsee for at beherske Terrainet der og Veiene fra Harzhof og Hohenlied. Et Jægerkompagni Jess sendtes over det nærmest Holtsee værende Overgangssted for at tage en spredt Opstilling mod Haby og Veien til Landsbyen Gr. Wittensee. 3 andre Jægerkompagnier, der ligesom det nævnte ordnedes og sattes i Bevægelse af Major Løvenørn Bardenfleth, som var fremme hos Lallemand, indtoge en spredt Stilling mod Sehested, høire Fløi støttet til det nys beskrevne Mosedrag. Bag

samme opstilledes 1ste Bataillon af 3die jydske, og Resten af den lette Brigade stod længere tilbage ved Holtsee ved Siden af Veien.

General Lallemand holdt tilligemed Oberst Waldeck ved Møllen Sydvest for Byen, da Schulenburgs Brigade samt 1ste Bataillon »Dronningen« af 2den kom gjennem Holtsee, med Nød og Neppe slæbende sine Kanoner gjennem Landsbyens bundløse Vei. Oplyst om Forholdene, sender Schulenburg 1ste Bataillon »Dronningen«, 3die og 4de Bataillon »Holsteen«, Husareskadronen Berger samt 2 Kanoner ud imod Gr. Wittensee ad samme Vei, som Jægerkompagniet Jess efter Lallemands Anvisning havde benyttet, for at optage Kampen med Dørnbergs Tropper, hvis disse sattes i Bevægelse mod Holtsee. Resten af Brigaden rykkede frem i Linie med den Deel af den lette Brigade, som stod med Front mod Sehested. 2 Kompagnier af 2den Bataillon »Oldenburg« (de 2 andre vare kommanderede ved Bagagens Dækning) forstærkede Skyttekjæden, 1ste og 4de Bataillon »Oldenburg« stillede sig i Linie med »3die jydske«, Artilleriet og Rytteriet bag ved, jævnsides med Lallemands bageste Tropper.

Wallmoden havde imidlertid, da han hørte Skydningen ved Holtsee, øieblikkelig sat sig til Hest, var galoperet frem til Sehested og havde der erfaret, at de Danske kom fra Holtsee ned mod Sehested. Havde han havt Tropper ved Haanden, vilde man ikke let kunne tænke sig en gunstigere Situation for ham end denne. Den en halv Miil lange Vei mellem Holtsee og Sehested løber midt i et kun 2000 Alen bredt Belte, der var begrændset mod Vest af det føromtalte Haby Mosedrag, mod Øst af gl. Eider, hvis Bredder vare mosede eller skovbeklædte. Der findes i dette Belte kun denne ene Vei, som fører ind i Sehested, og de Danske maatte herhen for at kunne naae Sideveien, som gaaer fra Sehested til Rendsborg. Havde Wallmoden altsaa kunnet

besætte Sehested tilstrækkeligt, vilde han have sat en Bom for de Danskes Fremmarche og givet Dørnberg Tid til at falde dem i Ryggen.

Nu havde han til øieblikkelig Brug kun 150 Mand, henhørende til de i Holtsee sprængte russisk-tydske Batailloner. De stilledes under en Lieutenants Kommando op i Sehesteds Nordende, og Generalen ilede selv tilbage for at hente saa mange Tropper som muligt. Alt ved Osterrade var han saa heldig at træffe Bataillonen »Dessau« og 4 Kanoner, det Kommando nemlig, som havde været ved Achterwehr. Det sendtes strax til Sehested. Af de 5 Batailloner af den russisk-tydske Legion, som stode ved Kluvensik, sendtes 6te ligeledes frem til denne By, 7de ud paa den anden Side af gl. Eider for at forurolige og binde de Danskes venstre Flanke, 1ste og 2den til Hohenfelde for derfra at rykke op til Høiden af Sehested og afspærre Veien fra Sehested til Rendsborg, 5te til Osterrade som Reserve. Derhos havde Wallmoden det Held, at Spidsen af Vegesacks Kolonne, bestaaende af en mecklenburgsk Bataillon og 3 mecklenburgske Eskadroner netop kom tilstede. Disse Afdelinger sendtes ogsaa til Osterrade. Derimod vare Lyons 3 Batailloner endnu ikke vendte tilbage fra deres Rekognoscering mod Rendsborg, men Generalen haabede, at de vilde indtræffe, inden Fægtningen var skreden langt frem. Kanoner beordredes frem baade til Hohenfelde, Osterrade og Sehested, men vare kamperede saa langt borte fra Kluvensik, at de ikke kunde komme for det Første.

Paa dansk Side var imidlertid den lange Skyttekjæde, som strakte sig fra Haby Mose til gl. Eider, altsaa tværs over hele Beltet, sat i Bevægelse, efterfulgt af de 3 sluttede Batailloner til Understøttelse og Artilleri og Rytteri paa Veien. Prinds Frederik kom nu til Holtsee tilligemed 2den Brigade og Trainet. Da han erholdt Kundskab om det Passerede og erfarede, at Sehesteds Nordende var besat af

Wallmodens Tropper, overveiede han et Øieblik, om man ikke hellere skulde slaae ind paa Veien over Gr. Wittensee, hvorved man vel ogsaa vilde finde en Fjende, men en svagere. Men General Lallemand, med hvem han raadførte sig, raadede til at lade staae til, tage Sehested, kaste Wallmodens Tropper tilbage over Eideren og saa holde Stillingen saalænge, til Trainet havde faaet Tid til at passere til Rendsborg. Denne Beslutning blev da tagen og strax sat i Udførelse. Den af Lallemand Nord for Holtsee udsatte Styrke blev gjort til Arrieregarde, forøget med 2den Bataillon »Slesvig« og beordret at blive tilbage til hele Trainet var passeret; 2den Brigade (undtagen 2den Bataillon »Slesvig«) fulgte nu som anden Træfning de tidligere udviklede Tropper mod Sehested.

Skyttekjædens Fremrykning mod denne By tog lang Tid paa Grund af det opblødte Terrain. De 2 af Wallmoden fremsendte Bataillonerr vare komne til Byens Nordende, da de Danske nærmede sig, men kunde ikke modstaae disses kompakte Stormløb. Gerstenberg fik knap Tid til at sende et Par Kanonskud ind i Landsbyen, før Fjenden var kastet overende, og de Danske Herrer over Sehested. Skyttekjæden besatte nu Sydenden, de sluttede Bataillonerr opstilledes inde i Byen, og 2den Brigade bag samme. Af Rytteriet og Artilleriet rykkede 2 Kanoner af Friises og 2 af Koyes Batteri samt 3 Eskadroner »Fyen« ind i Sehested for at være ved Haanden. Resten blev nordfor. Klokken var 11, da denne Opstilling var naaet.

Det store Train, dækket af 1 Eskadron »Fyen« og 6 Kompagnier, sattes i Bevægelse mod Sehested By og derfra ad Veien til Rendsborg.

Fra Wallmodens Side begyndte nu en Række Forsøg paa at faae Byen igjen. Da de 2 fjendtlige Bataillonerr vare kastede ud af Sehested, beordredes den 5te Bataillon af russisk-tydsk Legion til deres Understøttelse for at be-

skæftige de Danske i Fronten, til Bataillonerne, der vare gaaede over Hohenfelde, kunde begynde deres Angreb. Oberst Goltz tager Kommando over de 3 samlede Batailloner og fører dem mod Sehested, medførende 3 Kanoner fra Osterrade, som han snart fik Leilighed til at sætte i Virksomhed.

Ved dette Angreb blussede Kampen heftigt op i Sehesteds Sydende, hvor de danske Skytter tiraillerende vege noget tilbage, et Kompagni af »Oldenburg« tager en Stilling, hvorfra det kan tilføie Fjenden stor Skade, men Oberst Goltz bruger sine Kanoner godt, og Kompagniet maa tilbage, ved hvilken Leilighed en Haubitz, der var placeret i Veivinkelen Syd for Sehested, men var demonteret, maatte efterlades. Fjenden forsøgte nu at trænge ind i Sehested ad den smalle indhegnede Vei fra Syd. Kun en ringe Deel af hans Tropper vare paa Fløiene som Skytter, ellers Alt paa Veien. Men nu komme de fyenske Dragoner, 3 Eskadroner, om end tilsammen kun 150 Heste stærke, frem og styrte sig nedad Veien mod den fjendtlige Kolonne, Fjenden standser, studser og begynder at vakle. Opmuntrede deraf kaste Dragonerne sig med Heftighed ind mellem de Fjendtlige, sprede hele Kolonnen, erobre de 3 Kanoner, som Fjenden forlader, nedsable Enhver, der ikke vil give sig, fange Oberst Goltz, en stor Deel af hans Officerer og over 200 Mand. Af de 3 erobrede Kanoner var den ene demontret og maatte efterlades, men med de 2 andre, fuldt bespændte, og det store Bytte marcherede Dragonerne tilbage, medens Skytterne atter indtoge deres tidligere Stillinger, og 2 Batailloner fra 2den Brigade, nemlig 1ste Bataillon »Fyen« og 1ste Bataillon »Slesvig«, rykkede frem til Høire og Venstre for Sehested. Af Bataillonen »Fyen« detacheredes 2 Kompagnier under Major L. P. Bie i Forening med 4 Kanoner »Friis« ud for at besætte Veien til Hohenfelde.

Medens dette forefaldt i Sehesteds Sydkant, var der roligt oppe ved Holtsee; thi de tiloversblevne Rester af 3die

og 4de russisk-tydske Bataillon, som vare kastede ud ad Gr. Wittensee til, vare forsvundne, og Dørnberg viste sig ikke. Kapitain Rømeling, som var efterladt ved de 3 Bataillonеr, der vare sendte ud N. V. for Holtsee, gik derfor, da han mærkede, at her Intet var at gjøre, hvorimod Fægtningen var levende i Sehested, med disse Afdelinger samt Jægerkompagniet Jess, de 2 Kanoner og Husareskadronen Berger mod Syd, placerede Major Berger med Kompagniet, de 2 Kanoner og Eskadronen ved Passet Syd for Haby, men ilede med de 3 Bataillonеr til Terrainet Vest for Sehested for at optræde som høire Flankekorps der. Det var ikke let at komme frem, thi der var kun een Vei i Terrainet, og ad den arbeidede Trainet sig nu langsomt og besværligt frem. Der var desuden taget Fanger, som skulde transporteres hen ad samme Vei, og flere Saarede gjorde Fordring paa Plads; der herskede derfor en stor Forstyrrelse i Sehesteds Nordende, og det kostede Anstrængelse at holde Passagen ryddelig, saa at de Vogne, Ryttere og Soldater, der allestedsfra kom sammen her, ikke forhindrede hverandres Bevægelse. Kapitain Rømeling bevægede sig frem langs Habymosedraget og overskred Rendsborgveien, rettende sin videre Marche mod Hohenfelde.

I Sehesteds Sydende fulgte et nyt Vaabenheld hurtigt ovenpaa det tidligere. For at besvare de fyenske Dragoners lykkelige Angreb sendte Wallmoden nu alt sit Rytteri frem ad den samme Vei, hvorpaa de tidligere Begivenheder vare forefaldne. De mecklenburgske ridende Jægere havde Spidsen, og forrest var en Eskadron, som den mecklenburgske Prinds Gustav kommanderede. Fra dansk Side søgte først de fyenske Dragoner, dernæst Späths Husareskadron at spærre den fjendtlige Rytterkolonne Veien, men formaaede ikke at standse den, hvorfor de overlode Fodfolket at modtage dens Chok. De yderst posterede Skyttekjæder vege tilbage og tilside for det nye Angreb, som naaede et godt Stykke ind

i den danske Opstilling; men da Ingen kunde ride udenfor Veien, og Fodfolket veg bort fra denne, indsaae de fjendtlige Ryttere, at de ikke kunde udrette Noget, saalænge de ikke understøttedes af andre Vaabenarter. Teteeskadronen rendte sig fast i Veisnevringen ved den sydlige Indgang til Sehested og havde snart ingen anden Udvei end at vende tilbage. Men da styrtede alt det Fodfolk, som var jaget tilbage, frem igjen til Veiens Indhegning, 2 Kanoner under Artillerilieutenant Deichmann slæbtes hen til en Plads, hvorfra Veien kunde bestryges, og den fjendtlige Eskadron, som havde været forrest, blev ødelagt. Veien oversaaedes af døde og døende Heste og Folk. Prinds Gustav faldt saaret i Fangenskab. Mange Andre toges samtidigt, og kun Faa naaede heelskindede tilbage.

Saaledes var Fjendens Bajonetangreb afslaaet af Dragonerne, dets Rytterangreb af Fodfolket, og ved begge Leiligheder Ære og Bytte vundet.

Wallmoden sendte nu den ene af Lyons Batailloner, som ankom til Osterrade, frem for at optage Kampen i Centrum; thi Angrebene fra Hohenfelde og Øst fra gl. Eider skulde nu til at begynde. De to fjendtlige Batailloner fra Hohenfelde, som kun traf Major Bies Styrke, gjorde store Fremskridt, og Bataillonen Øst for Eideren, som længe forgjæves havde søgt efter en virksom Standplads ved de side Bredder, fandt endelig et Sted, hvorfra den kunde beskyde Sehesteds Sydkant fra Flanken.

Nær havde Angrebet fra Hohenfelde paa vor Retraitevei til Rendsborg bragt hele Fægtningen i Uorden; thi Prindsen af Hessen havde disponeret over hele sin Reserve og antog ogsaa Fjenden paa hiin Vei stærkere end han i Virkeligheden var, ligesom han overhovedet kun betragtede Alt, hvad der hidtil var skeet, som en Indledning til en større Kraftyttring fra Wallmodens Side. Han gav Ordre til, at alle Tropperne skulde trække sig ad Rendsborgveien til og betragte Bagagen

for tabt. Men da ankom Kapitain Rømeling med de 3 Batailloner fra Holtseekanten og gjorde dette Offer unødvendigt.

1ste Bataillon »Dronningen« og 4de Bataillon »Holsteen« sendtes ud hver paa sin Side af Major Bies Kommando, og med 3die Bataillon »Holsteen« som Reserve i passende Afstand gik det nu i rask Stormløb frem. Fjenden ikke alene kastedes, men forfulgtes til Hohenfelde og derfra langs Kanalen til Kluvensik, hvor Friises Kanoner anbragtes i Nærheden af Kanalen saaledes, at Broen ved Kluvensik kunde bestryges.

Samtidigt trak alle Fjendens andre Afdelinger sig nu ogsaa tilbage til Osterrade, hvor de dækkedes af gl. Eider. 2den og 3die Eskadron af de holsteenske Ryttere, som endnu ikke havde været anvendte, sendtes fra Centrum frem til Forfølgning. Major Stemann, som førte dem, trængte i sin Ivrighed over Osterrade Bro, og den forreste Eskadron gjorde her et forvovent, men glimrende, Indhug mod det Sted, hvor General Wallmoden holdt med sin Stab. Dette kostede Eskadronen et Tab af 54 Døde og Saarede, deriblandt 3 Officerer; men Hensigten var nær opnaaet. General Wallmoden undkom kun ved sin bedre Hest. En holsteensk Rytter fik endnu under Flugten fat i hans Kappe, som han beholdt i Haanden, da han blev strakt død til Jorden af en af Wallmodens Adjudanter.

Hermed endte Fægtningen Kl. 4 1/2. Den danske Stilling strakte sig langs den gamle Eider med høire Fløi støttet til Kanalen. Wallmoden, hvis Tropper vare grundig slaaede, holdt endnu Osterrade besat, men rallierede ellers Størstedelen af sit Korps bag Kluvensik, hvor Vegesachs svenske Tropper nu ankom, som saa mange Gange før i denne Krig, for seent til at kunne deeltage i den afsluttede Kamp. Fra begge Sider af Kanalen vexledes der endnu i nogen Tid Kanonskud mellem begge Hærene.

Efterat Størstedelen af Trainet var passeret gjennem

Sehested, sattes 1ste og 2den Brigade i Marche mod Rendsborg. Den lette Brigade blev tilbage, til Alt var kommet igjennem Byen, dernæst bleve 3 Batailloner og 1 Batteri af samme under Lallemand endnu staaende paa Høiderne ved Mühlenberg indtil Natten, da de over Schirnau gik til Rendsborg.

De Saarede bleve ikke medtagne, men anbragte i Sehested; den svenke Parlamentair, Major Forsell, som ankom strax efter Fægtningen, lovede at sende dem til Fæstningen næste Morgen. Prindsen, som han søgte, traf han ikke paa Valpladsen; eftersom Marchen til Rendsborg var begyndt, men han indhentede ham noget forbi Schirnau dog uden at opnaae nogen Samtale denne Dag; thi Prindsen vilde nu først see, hvilke Breve fra Kongen der laa til ham i Rendsborg.

Hærens Tab af Mandskab i Kampen var: 66 Døde, 336 Saarede, hvoriblandt 17 Officerer, og 146 Savnede. Hele Trainet kom igjennem undtagen 2 Brød- og Ammunitionsvogne, som kjørte fast i Veien.

Derimod erhvervede Korpset 2 fjendtlige Kanoner med Bespænding samt 627 Krigsfanger, hvoriblandt Prinds Gustav af Mecklenburg, Oberst Goltz og 22 andre Officerer.

Fjendens Tab af Døde og Saarede er aldrig bestemt opgivet, men maa efter Alt at dømme have været omtrent som de Danskes.

Om Aftenen og Natten ankom den danske Hær til Rendsborg, hvor Beboerne modtoge den med Jubel og almindelig Illumination. Den bivouakerede om Natten i Nyværk, navnlig paa Paradepladsen, indtil der den følgende Dag kunde tænkes paa dens Anbringelse hos Borgerne og i Omegnen. Garnisonen i Fæstningen havde tænkt paa at gjøre et Udfald for at optage Prindsen, men Dragonregimentet, der var kommet fra Wandsbek den foregaaende Aften, havde trætte Heste, og uden Rytteri vilde den gamle Kommandant nødig tillade noget Udfald; og dertil kom saa

en Meddelelse af den 8de fra Prinds Frederik, at der parlamenteredes, saa man ikke fra Fæstningens Side vilde forstyrre den Vaabenstilstand, som Prindsen androg om.

Uden at forfalde til den Overdrivelse, som har reist en Mindestøtte for denne Seir, maa man dog anerkjende, at Fægtningen gjorde Korpset, der vandt den, stor Ære. At der var lokal Overmagt tilstede, som Vore Fjender have indvendet, forringer naturligviis ingenlunde Anerkjendelsen; deri bestod Ledelsens Ære. En mindre Hær ligeoverfor en større kan kun opnaae et gunstigt Resultat ved samlet at falde over et enkelt Punkt i Fjendens Rækker. Og saaledes, som det skeete her, at gjennembryde Fjendens Linie paa et enkelt Sted, slaae et kraftigt Slag, dække hele Bagagens Transport og dog føre 600 Fanger og nogle erobrede Kanoner med sig til Rendsborg, var det en dygtig krigersk Gjerning. Ogsaa blev Fjendens Tropper noget slukørede derefter, og Carl Johan meget føieligere.

Efter Fægtningen.

Dørnberg forblev efter Fægtningen ved Gr. Wittensee, Hanseaterne forlagdes fra Jevensted til Kluvensik, Vegesack til Nortorp, og Wallmodens øvrige Korps til Omegnen af Westensee, hvor Hovedkvarteret etableredes i Schirensee.

Tettenborn, som var gaaet over Eideren ved Frederikstad, havde indesluttet Skandsen ved Vollerwick, som faa Dage efter overgav sig med 28 Kanoner, og var derfra — efter den Ordre, vi kjende — dragen over Husum til Hollingsted og Krop, Nord for Rendsborg. Et Kompagni af 4de Bataillon »Slesvig« under Kapitain Flemming, som havde havt Ophold i Garding, var iforveien over Husum gaaet ad Rendsborg til. I Hollingsted indhentedes det af Kosakkerne, men det lykkedes Kapitainen den 11te om Morgenen at føre hele Kompagniet uskadt ind i Fæstningen, hvor, foruden Kystbatterierne i Østholsteen, Dragonerne fra Wandsbek, Auxiliairkorpset, Sames's og Friises Tropper, det franske Kommandantskab fra Travemünde og de franske Embedsmænd,

som havde været ansatte i Lübek, ogsaa forskjellige mindre spredte Afdelinger vare tyede hen. Da Tettenborn i Krop erfarede Udfaldet af Fægtningen ved Sehested, blev han foreløbig staaende der til nærmere Ordre.

Den svenske Kronprinds var imidlertid reist mod Nord for at komme Tildragelserne nærmere. I Segeberg fik Kammerherre Hedemann, Overbringeren af Landgrev Carls Brev om Vaabenstilstand, Audiens hos ham. Kronprindsen, som selv var Ihændehaver af den Ordre fra Kongen til Prinds Frederik af Hessen, som Landgreven paaberaabte sig, men ikke var kommen til Holsteen for at efterkomme denne, medgav Hedemann Forslag til en saadan Vaabenstilstand, som han vilde gaae ind paa. Det lød saaledes[1]):

»De Danske gaae bag Haderslev. Den allierede Armee besætter Flensborg med Avantposter. Mellem Flensborg og Haderslev Neutralitet. Af Agtelse for Landgreve Carl samtykker Kronprindsen i, ikke at lægge Tropper i Slesvig By, hvor Landgreven kan vedblive at boe paa sit Slot med en dansk Garde af 100 Mand.

Hele Holsteen vil blive besat af den allierede Hær. De danske Tropper, som findes i Glückstadt, Rendsborg og Frederiksort, ville blive sendte til deres Hjem og skulle i Aar og Dag ikke tjene mod de Allierede.

Alt Artilleri og Ammunition skal blive bevaret urørt til det definitive Arrangement med Sverrig og dettes Allierede.«

Kronprindsen fortsatte derpaa sin Reise til Neumünster. Imidlertid forefaldt Træfningen ved Sehested, som i ikke ringe Grad forandrede Situationen.

I Slesvig var der dengang 2det jydske Regiment og det slesvigske Rytterregiment, hvilke vare komne fra Reserven ved Kolding. Landgreven havde vel, som vi vide, faaet Befaling til at standse disse Afdelingers Marche syd-

[1]) Findes i Krigsarkiverne uden Underskrift eller Adresse, blot dateret: svensk Hovedkvarteer d. 10de Decbr.

paa, men da Ordren aabenbart gik ud fra en feilagtig Forudsætning, lod han ikke blot »2det jydske« fortsætte sin Marche og de slesvigske Ryttere, som først havde Befaling til kun at gaae til Flensborg, følge efter, men beordrede ogsaa Kronens Regiment og Prinds Ferdinands Dragoner, som nu vare komne til Reserven ved Kolding, frem til Flensborg.

Da Landgreven ikke saae nogen Frugt af sit Brev til den nærmeste svenske General, men Dørnberg istedenfor den 9de var kommen til Gr. Wittensee, maatte han ved Forposter sikkre Slesvig, men ventede med Længsel paa den østerrigske Gesandtskabssekretair, hvis Komme var ham meldt, og som syntes at være den Eneste, der kunde bringe den for ham uforklarlige Situation i Orden.

Forhandlinger. Foulon var bleven opholdt deels af Modvind, deels ved et Uheld paa Fyen, hvor den Postvogn, han kjørte i, gik istykker. Omsider kom han, beroligede Landgreven og afleveredes den 11te om Morgenen af Ritmester Lilienskjold som Parlamentair til General Dørnberg, fra hvis Divisionskvarteer han kjørte til Wallmoden for at overlevere denne Brevet fra Bombelles, inden han forsatte sin Reise til de Allieredes store Hovedkvarteer i Sydtyskland.

Ritmester Lilienskjold bragte ved sin Tilbagekomst Landgreven glædelige Efterretninger, ikke blot om Gaarsdagens hæderlige Fægtning, men ogsaa om Dørnbergs Beredvillighed til at anerkjende Vaabenstilstanden. Derimod kom der intet Svar fra Wallmoden (som ikke længere var selvstændig), hvorimod om Aftenen Kammerherre Hedemann kom tilbage fra det svenske Hovedkvarteer med de nysnævnte Forslag til en Vaabenstilstand af en anden Natur end Foulons. Kammerherren medbragte mange andre Nyheder, deriblandt den, at Carl Johan vilde være Hersker i Frankrig.[1])

---

[1]) I Landgreve Carls Brev til Kongen, dateret Gottorp d. 11te De-

Endnu samme Aften ankom der som Parlamentair til Forposterne foran Slesvig en svensk Major (i Rapporterne kaldet Arbin), som var sendt for at tale med Landgreven eller Frederik af Hessen om Betingelserne for en Vaabenstilstand. Da han erholdt Audiens, benyttede Landgreven Leiligheden til at sige sin Mening om Bernadotte, der, overøst af Kongens Gunstbeviser og betragtet som Ven baade af Kongen og ham, nu var ifærd med at hærje Kongens bedste Provindser. Nogen Diskussion vilde han ikke indlade sig paa. »Den er unødvendig nu», sagde han[1]), »Kongen er gaaet ind paa de af det østerrigske Hof foreslaaede Betingelser. Han har afstaaet Throndhjem. Alt er afgjort, og den østerrigske Gesandtskabssekretair er idag som Koureer reist herigjennem til Wallmodens Hovedkvarteer og har bragt denne Keiserens Ordre.«

Derimod var Major Forsell, som havde fulgt Frederik af Hessen til Rendsborg, heldigere i at indlede Forhandlinger, hvorvel de naturligviis ikke længere kunde angaae en Kapitulation. Efterat Prindsen i Rendsborg havde forefundet Kongens Brev af 7de, hvilket vi kjende fra forrige Bog, samt et senere mindre vigtigt (det opsnappede af 4de havdes der intet Duplikat af), saae han, at der i Kjøbenhavn var aabnet Fredsunderhandlinger med Grev Bombelles, og at disse alt havdeført til en Forstaaelse. Han medgav derfor Forsell et Brev til Carl Johan, hvori dette meddeeltes med den Tilføielse, at Prindsen af den Grund var villig til at indgaae paa en kort — reent militair — Vaabenhvile.

---

cember Aften (G. A.) meldes dette saaledes: Einen grossen Plan, den der Kr. Pr. hat, erzählt mir auf Befehl Hedemann um ihn Ihnen zu vertrauen. Napoleon soll herunter vom Thron und Er will französischer Kaiser werden, und dann sollen Sie Schweden auch erhalten.«

[1]) Ovennævnte Skrivelse fra Landgr. Carl af 14de Decbr. Aften.

Svaret kom Dagen efter[1]: »Idet Kronprindsen med Glæde saae, at Kongen af Danmark havde besluttet at begynde Underhandlinger, og ønskede at sætte en Grændse for Striden, samtykkede han i en Vaabenstilstand paa 10—12 Dage, tilstrækkelig til at høre Svar fra Kjøbenhavn. Nordens Blod var altfor kostbart til at udgydes i Borgerkrige, og som Andet kunde han ikke betragte en længere Krig mellem Sverrig og Danmark.«

Forhandlingerne begyndte nu strax mellem Souschefen ved den fjendtlige Nordarmee Grev Gustav Löwenhjelm, og Major C. Bardenfleth, og Resultatet, hvorom de enedes, var snart færdigt; men det blev ikke ratificeret af Carl Johan; thi han vilde have Fæstningerne Glückstadt og Frederiksort sig overladte, hvilket Prinds Frederik ikke vilde indlade sig paa og heller ikke trode sig kompetent til, da de ikke sorterede under ham, men direkte under Kongen. Kronprindsen gjorde da Mine til at begynde Fjendtlighederne igjen, forlagde den 14de sit Hovedkvarteer til Kiel og gav Ordre til Fremrykning. Rendsborg provianterede sig denne Dag med væbnet Haand, idet hele det i Slesvig samlede Forraad, eskorteret af 2det jydske Regiment og slesvigske Ryttere, førtes til Sorgbrück, hvor General Lallemand med 1ste Bataillon »3die jydske,« jydske Dragoner og to 3 ℔'s Batterier (af hvilke det ene ved samme Leilighed sendtes til Slesvig) modtog Konvoien og sørgede for dens videre Sikkerhed.

Den 15de gik det svenske Rytteri under General Skjøldebrand frem til Flekkeby umiddelbart foran Slesvig, men samtidigt sendte Carl Johan Prindsen af Hessen et nyt Vaabenstilstandsforslag i Form af Ultimatum, hvor der til de alt vedtagne Betingelser var føiet en ny Artikel, der indeholdt, »at, eftersom Prindsen af Hessen havde erklæret ikke

[1]) Brev fra Carl Johan til Prindsen af Hessen, Hovedkvarteer Neumünster 12 December 1813

at turde aftræde Fæstningerne Glückstadt og Frederiksort, det da maatte være de Forbundne tilladt at tage disse, hvis de kunde.«

Prindsen, som i Betragtning af Alt, hvad der var kommet til hans Kundskab, ansaae en Vaabenstilstand for nyttig, gik nu — dog under Forbehold af Kongens Samtykke — ind herpaa, idet han meldte Kongen, at det ikke var for Rendsborgs Skyld, men for at Fjenden ikke skulde oversvømme Slesvig og Jylland paa en Tid, da slet ingen Foranstaltninger til Forsvar vare trufne der.

Konventionen blev undertegnet og ratificeret og lød saaledes: Sælsom Vaabenstilstand.

»1. Alle Fjendtligheder mellem de allierede og danske Tropper skulle ophøre fra den 15de i denne Maaned ved Midnat — med den Undtagelse, som findes i Artikel 2 — indtil den 29de Midnat.

2. Da Prindsen af Hessen har erklæret, at det ikke staaer i hans Magt at afstaae Glückstadt og Frederiksort, eftersom de ikke høre under hans Kommando, maae de Allierede under Vaabentilstanden have Frihed til at tage disse Fæstninger, hvis de kunne.

3. De allierede Tropper evakuere Slesvig indtil følgende Punkter: Ekernförde, Göteby, Flekkeby, Selk, Hollingsted og Husum, hvilke de besætte i Forening med Terrainet mellem den Linie, de beskrive, og Eideren.

4. Hovedveien fra Rendsborg til Slesvig vil være aaben for Estafetter. Den danske Hær, som er indelukket i Rendsborg, vil kunne trække Nødvendighedsartikler til sig ad denne ene Vei for den Styrke, som er under Vaaben eller syg i Hospitalerne. Der er tilstaaet 10—12,000 Rationer daglig, og det skal være tilladt at forsyne sig for 3 Dage ad Gangen. Der skal derfor udnævnes Kommissairer fra begge Sider for at bestemme tilnærmelsesviis Størrelsen af de Rationer, som maae indføres i Fæstningen.

5. Der maa under Vaabenhvilen hverken indlades Krigsammunition eller Tropper i Fæstningen. Garnisonen maa under intet Paaskud forøges før Fjendtlighedernes Fornyelse. Prinds Frederik af Hessen forpligter sig til ikke at fortsætte Befæstningen eller bygge Forskandsninger. De allierede Tropper paa deres Side maae ikke reise Værker mod Fæstningen, og de ville under Vaabenstilstanden forblive paa holsteensk Side bag Jevensted, Ostenfeld og Jevenberg, som ere neutrale, og paa slesvigsk Side bag Bünstorf, Duvensted, Sorgbrück, Hohn og Elsdorf, hvilke kunne besættes af Fæstningens Fortropper.

6. Rendsborgs Garnison maa ikke gjøre noget Udfald, Angreb eller Marche mod de allierede Tropper, og disse ikke mod Fæstningen.

7. Der maa i Byen Slesvig kun være Tropper bestemte til Vagt for Landgreven af Hessen, og de maae ikke overstige 1000 Mand; Tropperne fra det Indre maae ikke komme længere end til Flensborg.

8. De allierede Armeer kunne ikke forøge Antallet af Tropper i Slesvig, før Vaabenstilstanden er udløben.«

Der opstod ved denne Vaabenstilstand en stor Konfusion. Medens Hæren i Jylland og paa Øerne — i Tillid til de østerrigske Løfters Magt — endnu er paa Fredsfod, og Prinds Frederik af Hessen og Landgrevens Tropper ere i Ro ved den afsluttede Vaabenstilstand, giver Carl Johan sig til at bekrige de Tropper, som ere i Frederiksort og Glückstadt, og Prindsen af Hessen har udtrykkeligt og skriftligt tilladt dette, fordi de ikke sorterede under ham, men under Kongen, i hvis Kommando han ikke vilde gjøre noget Indgreb. Og hvad der ikke lidet forøger det besynderlige Forhold, er, at Kongen, da han fik Meddelelse om hvad der var passeret, skrev[1]): »I Betragtning af de nuværende Om-

[1]) Brev fra Kongen til Prinds Frederik af Hessen den 19de December 1813.

stændigheder, Landets Trang m. V. har De ei kunnet handle anderledes end at afslutte Vaabenstilstanden, hvilken jeg approberer.«

At de to Fæstninger under disse Forhold skulde udvise et meget heltemodigt Forsvar, var ikke at vente. For Frederiksort var det reent ud en Umulighed; thi den var aldeles ikke i Forsvarsstand og havde en Garnison, der, naar Befalingsmænd, Menige, Nonkombattanter og Syge medtages, ialt kun udgjorde 311 Mand. Det var 3 Kompagnier af 1ste jydske Regiments 3die Bataillon paa Fredsstyrke, nogle Artillerister og Syge fra forskjellige Afdelinger, som dannede Besætningen.

Da Prindsen af Hessen paa Retraiten fra Oldeslo var kommen til Kiel, havde Kommandanten, General Hirsch, udbedt sig Forstærkning og Proviant, men ikke erholdt nogen af Delene. Kommandanten havde da selv udskrevet Fødemidler i Omegnen og indsamlet saa meget deraf som muligt. Garnisonen var for lille til at besætte Udenværkerne; men den leirede sig heelt og holdent paa Hovedvolden for at oppebie sin Skjæbne.

Alt den 12te kom Generalmajor Grev Posse med Tropper af 1ste svenske Division til Udenværkerne og opfordrede ved sin Søn og Adjudant, Grev Posse, Fortet til Overgivelse; men Kommandanten svarede Sendebudet, som, høist formelt, med tilbundne Øine førtes for ham, et bestemt Nei. Stillingen blev imidlertid snart uholdbar. Hirsch sendte Bud om Forstærkning allestedshen, endog til Kjøbenhavn, idet en Dannebrogsmand Prüss i en Baad overførtes til Laaland med et Brev til Kongen, hvori der bades om et Regiment og nogle Artillerister[1]). Han fik imidlertid ingenstedsfra Hjælp, men kun en Mand fra Landgreven, som forstod

Frederiksort kapitulerer.

---

[1]) Brev fra Kommandanten i Frederiksort til Kongen, dateret den 16de December 1813, Nat Kl. 12. (G. A.).

at fornagle Kanoner, og Følgen blev da, at han den 19de undertegnede Kapitulationen, der, affattet i stor Stiil, indeholdt Følgende:

»1. Fæstningen Frederiksort overgives den 19de Eftermiddag Kl. 12 til Hs. svenske Majestæt med alle Værker, Voldskyts, Arsenal o. s. v.

2. Fæstningsposten tages i Besiddelse af Svenskerne Kl. 10.

3. Garnisonen afmarcherer i Etapper (!) fra Fæstningen idag til Seekamp, imorgen over Ekernførde til bag Demarkationslinien. Afmarchen skeer med klingende Spil (der var 9 Spillemænd), flyvende Fane (der havdes ingen) og Krigsære.

4. 24 Timer senere skal hele Garnisonen udvexles mod et lignende Antal af de Fanger, som Wallmoden har tabt i sidste Affaire. Skulde disses Antal være ringere (!), kommer det ikke i Betragtning.

5. Officerer, som høre til Fæstningen eller have Familier der, tillades det at blive der endnu efter Overgivelsen.

6. Hans svenske Majestæt sørger for de tilbageblivende Syge og Saarede.

7. General Hirsch beholder Bolig i Fæstningen, og der tilstaaes ham en Æresvagt af 25 danske Soldater, hvilke dog den 29de December skulle forlade Fæstningen inden Vaabenstilstandens Udløb.«

Glückstadt indesluttes.

Den anden af Fæstningerne, Glückstadt, laa længere fra Haanden og var stærkere. Men den svenske General Boye, af hvis Division den ene Brigade var under Vegesack ved Wallmodens Korps, rykkede med den anden frem mod Fæstningen og indesluttede den fra Landsiden, medens de engelske Krigsfartøier paa Elben gjorde det Samme fra Søsiden.

De øvrige fjendtlige Tropper gik i Kantonnement omtrent paa de Steder, de befandt sig paa. Kun Kosakkerne gik noget tilbage; Tettenborn tog Kvarteer i Tønningen.

Carl Johan oprettede den i hans Proklamation fra Oldeslo bebudede Regeringskommission under Grev Baudissins Forsæde. Den bestod deels af ordenlige Medlemmer, som bestyrede de løbende Forretninger angaaende Okkupationstroppernes Forpleining, deels af overordenlige, der forbleve paa deres Landsæder eller i deres tidligere Virksomhed, men kunde indvarsles til Møde. Grev Baudissin tolkede paa Alles Vegne de loyaleste Følelser for Kongen, forsikkrende, at de kun nødtvungent i den almindelige Interesses Tjeneste havde modtaget det dem af Kronprindsen tildeelte Hverv.

Fæstningen Rendsborg under Vaabenstilstanden.

Den store Styrke, som var samlet i Rendsborg, var af Prinds Frederik bleven deelt i 4 Brigader og anbragt over hele Byen og i Omegnen saaledes, at de Afdelinger, der tidligere havde udgjort Byens Garnison, vare indkvarterede i Barakkerne, de nytilkomne Fodfolksafdelinger hos Borgerne, hvis Huusrum de næsten heelt optoge, Rytteriet i Landsbyerne Nord for Eideren. **1ste Brigade,** bestaaende af 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon »Oldenburg« samt 3die og 4de Bataillon »Holsteen« var indkvarteret i Neuwerk, **2den Brigade,** bestaaende af 1ste Bataillon »Dronningen«, 1ste, 2den og 3die Bataillon samt 2det Kompagni af 4de Bataillon »Slesvig«, et nyoprettet Husarkorps, hvis Organisation ikke var fuldbragt[1]), samt 2den Bataillon sjællandske Jægere, var indkvarteret deels i Neuwerk, deels i Altstadt, **3die Brigade,** bestaaende af 1ste og 2den Bataillon »Fyen« samt 1ste, 2den og 4de Bataillon af »3die jydske«, laa i Altstadt, endelig **4de Brigade,** bestaaende af 1ste og 2den Bataillon holsteenske Skarpskytter, 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps med Altonaiske Grenadeer Kompagni, Hertuginde Louise

---

[1]) Dette Korps, der bestod af 1 Eskadron, blev oprettet i den sidste Tid af Opholdet ved Steckenitz paa den Maade, at Kongen gav Ryttere og Heste, som toges fra de forskjellige Regimenter, og Davout Udrustningen.

Augustas Livjægerkorps, Marinekompagniet fra Travemünde, samt en Deel Artillerister fra Østholsteen, Stykkudske og franske Sappeurer i Kronværket. Rytteriet, som var sat under Lallemands Befaling, laa i Landsbyerne Nord for Fæstningen saaledes: Jydske Dragoner i Schirnau og Bünstorpf, polske Landsenerer i Duvensted, Husarerne i Sorgbrück, holsteenske Ryttere i Hohn og Fokbek, fyenske Dragoner i Elsdorf. Tre lette Batailloner vare skifteviis stationerede mellem det for at deeltage i Vagttjenesten, en i Lehmbek, en ved Sorgbrück, en i Dørbek. Syd for Fæstningen — paa holsteensk Grund — var der kun smaa lette Troups; men de foruroligedes af Fjenden, som trods Konventionen udskrev Levnetsmidler i det Land, der skulde være neutralt, indtil Indsigelse gjordes. General Schulenburg var Kommandant i Neuwerk, Oberst Friis i Altstadt, Oberst Castonier i Kronværket. Foruden de franske Embedsmænd i Lübek vare ogsaa mange syge Officerer og Soldater fra Lazarethet sammesteds bleve befordrede til Rendsborg.

Fæstningens Proviantering skeete fra Slesvig. Stafetveien mellem denne By og Rendsborg, ad hvilken Konvoierne førtes, var bevogtet af svenske Ryttere. I Sorgbrück, hvor der paa den ene Side af Broen stod danske, paa den anden Side svenske Skildvagter, var der en svensk Oberst Cederstrøm, der skulde paasee, at kun det konventionsmæssige Kvantum indførtes til Fæstningen. Der var stadig Rivninger ved denne venskabelige Kontrol; Obersten regnede de Kjødportioner, en Oxe kunde give, til for mange, den danske Ordonnateur Fischer til for faa. For at faae en Veiledning ved Kontrollen forlangte og modtog Obersten det franske Forpleiningsreglement, som hidtil var blevet anvendt ved Auxiliairkorpset; men fra dansk Side gjordes gjældende, at Portionerne vare for smaa til, at de i Praxis kunde gjøre Fyldest. Denne Indsigelse hjalp ikke. Obersten beklagede

de Tropper, som skulde leve efter dette Reglement, men var nødt til rette sig efter det.

Fangerne fra Sehested bleve udvexlede mod Frederiksorts Garnison samt Syge, der vare efterladte under Retraiten. Af saadanne var der alene 190 i Kiel.

Paa Grund af de forandrede Forhold ønskede Prindsen af Hessen at sende Lallemand og de Franske til Davout og bad Carl Johan om Tilladelse dertil; denne vilde imidlertid ikke tillade dette, men fordrede Generalen sendt til Frankrig med Forpligtelse til ikke at tjene, før han blev udvexlet. Den svenske Kronprinds meente dog, at han ved en saadan Tilladelse egenlig overskred sin Kompetense, »thi«, skrev han i sit Brev derom[1]), »Napoleon havde kun faa Officerer som Lallemand, og der var ingen Tvivl om, at Keiseren strax vilde søge at faae ham udvexlet.« Da Prinds Frederik paa ingen Maade kunde indlade sig paa at betragte Lallemand og Polakkerne som Krigsfanger, hvad de ikke vare, lod Carl Johan bekjendtgjøre, at han ikke anerkjendte Vaabenstilstanden ligeoverfor de Franske, da han kun havde afsluttet den med Danske, og truede med at angribe de Første, hvor de fandtes. Prindsen flyttede nu de polske Landsenerer bort fra Duvensted til Nübel, hvor de ikke kom til at deeltage i Forposttjenesten, men da Carl Johan paany androg om Lallemands Bortsendelse, der syntes ham meget magtpaaliggende, besluttede Prindsen — for at afskære enhver videre Forhandling — at sende ham til Kjøbenhavn; Generalen kom hemmelig til Gottorp, hvor han en Tid levede skjult hos Landgreven, inden han fortsatte Reisen. Lallemand og Polakkerne

Betræffende Fourage kom det ogsaa snart til Rivninger. I Vaabenstilstandskonventionen stod, at Hæren kunde trække Nødvendighedsartikler til sig fra Slesvig, men Fourage var ikke

---

[1]) Brev fra Carl Johan til Prindsen af Hessen, Kiel den 17de December (A. A.).

udtrykkelig nævnet saaledes som Rationer. Da det kom til Stykket vilde Prindsen ikke tilstaae Fourage, eftersom Korpset havde faaet nogle Landsbyer, og det desuden stod det frit for at sende dets Heste og Kavaleri bort. Prindsen af Hessen havde underhaanden — sammen med Konvoiernes Retourvogne — sendt den største Deel af sit Train, 299 Trainkudske og 810 Trainheste, til Flensborg men da han nu henvendte sig om Tilladelse til at lade noget af Rytteriet gaae bort, fik han Afslag. Carl Johan vilde hverken tilstede Rytteriets Bortsendelse eller Fourages Indsendelse. Omsider holdt der udenfor Sorgbrück ikke mindre end 350 med Fourage belæssede Vogne, som ikke maatte komme videre.

Prindsen sendte nu Kapitain Rømeling som Parlamentair til Kiel for at giøre Indsigelse; men inden vi omtale den Modtagelse, denne fik, maae vi først vende os til Kjøbenhavn.

Indfaldet i Holsteen bliver bekjendt i Kjøbenhavn.

Efterat Brevene af 7de December[1]) vare afgaaede, ventede man med Længsel paa Vaabenstilstanden, hvorom Underretning dog først kunde komme henimod Maanedens Midte. Da man nogle Dage efter fik Underretning om Fjendens Foretagender mod Lübek og Oldeslo og — vistnok alt den 9de — om Auxiliairkorpsets begyndte Tilbagetog fra disse Byer, ophævede Kongen for Forsigtigheds Skyld den Wegener tildeelte Ordre om at standse Reservens Fremmarche, gav atter Landgreve Carl frie Hænder og paalagde ham i Tilfælde af en fjendtlig Indtrængen i Landet at tage sig af Flotillen i Vesterhavet, faae den til Glückstadt eller Rendsborg og hellere ødelægge den end lade den falde i Fjendens Hænder. Den 10de December befalede han derhos alle Afdelinger i Nørrejylland, paa Fyen og Langeland at indkalde deres Permitterede og 2det jydske Regiments 3die og 4de Bataillon at afgaae til Fredericia som en Deel af

De første Foranstaltninger i den Anledning.

[1]) See forrige Bogs Slutning.

Wegeners Reserve, som nu bestod af følgende Afdelinger, der imidlertid for en stor Deel vare kaldte ned i Slesvig: 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon af »2det jydske«, 1ste og 2den Bataillon af »Kronen«, slesvigske Ryttere, Prinds Ferdinands Dragoner og 2 Batterier.

Herved blev det imidlertid indtil Maanedens Midte. Da Begivenhederne ved Eideren kom til Kongens Kundskab, uden at noget Resultat af det østerrigske Brev til Wallmoden var at spore — en Omstændighed, som Lützow og Bombelles vare ligesaa forbausede over som Kongen, da de forsikkrede, at Wallmoden skulde lystre deres Breve, — befaledes det, at Reserven bag Kongeaa yderligere skulde forøges med følgende Tropper fra Fyen og Langeland: Kongens Regiments 3die og 4de Bataillon, Kronens Regiments 4de Bataillon, fyenske ridende Jægerkorps og Lundbyes 3-℔'s. Batteri. Wegener skulde derhos tage Hovedkvarteer i Kolding, have Detachementer i Foldingbro og Ribe og være rede til at rykke frem paa første Vink fra Landgreve Carl. Major P. F. Steinmann af Generalkvarteermesterstaben sendtes til Kolding for at yde Korpset Stabshjælp. 8 Kanonchalupper sendtes til Lillebelt, og General C. S. Bassewitz til Slesvig, eftersom Landgreve Carl manglede en duelig General til at kommandere under sig.

Af Tropperne fra Fyen vare dog kun 3die Bataillon af Kongens Regiment og langelandske ridende Jægerkorps komne over, da den videre Overfart standsedes, paa Grund af de nye Oplysninger, Kongen fik, hvilke gjorde en anden og større Udrustning nødvendig.

Vaabenstilstanden blev nemlig nu bekjendt — ikke den forventede østerrigske, men den af Prindsen af Hessen afsluttede med Alt, hvad dermed stod i Forbindelse. Man fik nu Syn for, at Carl Johan ikke gik Koalitionens, men sit eget Ærinde.

Først den 18de bliver Sagernes sande Stilling bekjendt i Kjøbenhavn.

At fremstille det Skeete for Østerrig, var det Første,

som faldt baade Kongen og det østerrigske Gesandtskab ind (et hurtigseilende Skib ved Laaland blev derfor stillet til sidstnævntes Raadighed); men for at holde den indtrængte Hær Stangen, indtil de øvrige forbundne Tropper forlode Svenskerne, eller denne nødtes til at underordne sig det Besluttede, maatte Danmarks hele Værnekraft stilles paa Benene.

Store Rustninger.

Ordrerne dertil udgik den 18de, 19de og følgende Dage.

Istedenfor de fyenske Batailloner skulde Wegener nu drage samtlige jydske Tropper, deels de endnu der værende annekterede Batailloner, forsaavidt de ikke alt vare satte i Marche, deels det mobile Artilleri, som fandtes der, ned til Grændsen. Dernæst skulde Fredericia nedlægges som Fæstning, kun Citadellet, saavidt det egnede sig dertil, bevares, saa det i Forening med nogle ved Snoghøi opkastede Feltforskandsninger kunde dække de jydske og slesvigske Troppers Indskibning i Tilfælde af Retraite. Kanonerne fra Fredericia samt et andet jydsk Batteri, ligesom de fra Flensborg, Flensborgsund og Aabenraa, befaledes med Ammunition overbragte til Fyen, hvor Forskandsninger anlagdes ved Strib, paa Fænø og Fænøkalv.

En Hær samles paa Fyen.

Af Hæren paa Sjælland sendtes den største Deel til Fyen for i Forening med de derværende Afdelinger at danne en Hær, der foreløbig skulde samles af den kommanderende General paa Langeland og p. t. Fyen, Generallieutenant Frederik Grev af Ahlefeldt Laurvigen, men senere befales af Kongen selv. Sjællandske Skarpskytters 1ste Bataillon, jydske Skarpskyttekorpses 1ste Bataillon, Livregimentet lette Dragoner og 2 Batterier førtes til Laaland for fra Taars Færgested at overskibes til Spodsbjerg paa Langeland og derfra gaae til Fyen. Fra Korsør overskibedes: Holsteenske ridende Artilleri, Kongens Regiments 1ste og 2den Bataillon, holsteenske Regiments 1ste og 2den Bataillon, sjællandske

Jægerkorpses 1ste Bataillon, hvortil sluttelig kom Garden tilfods og tilhest. Paa Sjælland efterlodes følgende Tropper, som imidlertid ogsaa sattes paa Krigsfod: Danske Livregiments 4 Batailloner, norsk Livregiments 4 Batailloner, Prinds Christians Regiments 4 Batailloner, Kjøbenhavns Inf. Regiments 3 Batailloner, Kronens Regiments 3die Bataillon, sjællandske Rytterregiments 4 Eskadroner, Husarregimentets 4 Eskadroner samt Uhlaneskadronen, 6 Feltbatterier. Overkommandoen over disse skulde efter Kongens Afreise Generalmajor A. N. C. Kardorff have.

Disse Foranstaltninger sattes — trods den ubekvemme Vintertid — hurtigt i Udførelse. Afdelingerne vare dog lidet fuldtallige og lede Mangel paa meget Væsentligt. Den mobile Styrke, som fremkom, var derfor i runde Tal kun følgende: Prinds Frederiks Korps i Rendsborg 10,000 Mand, Landgrevens Tropper i Slesvig og Sydjylland 4,000, Hæren paa Fyen 15,000, Kardorfs Hær paa Sjælland 10,000 Md.

Desforuden havdes der Kysttropper, Landstorm, faste Batterier og Garnisonstropper i Mængde; men i Holsteen havde disse kun gjort Skade, og de paaregnedes derfor ikke længere. Derimod fattede Kongen den Plan, at bevæbne Landalmuen i Jylland og gjøre den bereden for at kunne modstaae Kosakkerne og sikkre Huus og Hjem mod disses Plyndringer. Han skrev til Wegener[1]), at »Jyderne vare dristige Ryttere og havde naturligt Mod, Klogskab og de Egenskaber, som udmærkede Kosakkerne«, bad ham derfor om at »opflamme« Jyderne og oprette en Væbning, navnlig i det Nordlige, til Modstand mod Kosakkerne, hvis disse kom. Wegener udstedte da en meget velskreven Proklamation, Ritmester Friis af Husarerne sendtes af Kongen med sit Detachement paa Samsø til Vendsyssel for at hjælpe til Organisationen; der uddeeltes Hugvaaben og istedenfor Ge-

---

[1]) Brev fra Kongen til Wegener af 21de Decbr. (Kopi i G. A.).

hæng Reb, — men derved blev det. Kongen kunde aldrig faae det Slags Ting til at slaae rigtig an.

Forsvarsplaner. For at anvende sine Tropper beskæftigede Kongen sig nu med forskjellige Planer. Da det gjaldt om at holde Afgjørelsen hen, til Carl Johan enten blev tvungen til at gaae til Rhinen eller blev forladt af de Forbnndne, var det en Hindring, at Prindsen af Hessen med sit forholdsviis store Korps og mange Heste var indesluttet i Rendsborg, der ikke havde Midler til at føde det ret længe. Det var skeet imod Kongens Ordre af 4de, som imidlertid ikke var kommen i Prindsens Hænder. I samme var den korte Disposition for Retraiten given: »Rendsborg er Hovedpunktet, Jylland det andet, og, hvis Reserven ved Kolding ikke kan hjælpe til at dække Jylland, da er Fyen det Sidste,« og ved Rendsborg kunde kun forstaaes: Eiderstillingen, saa Alt, hvad der ikke tjente til at komplettere Fæstningens Garnison, maatte gaae tilbage til Jylland, saasnart Eiderstillingen ikke længere kunde holdes. Det Skeete stod imidlertid foreløbigt ikke til at ændre. Kongen sendte Prindsen en ny Afskrift af Ordren af 4de og skrev[1]):

— »Det Vigtigste af Alt er, at Kavaleriet og det lette Artilleri ei bliver i Rendsborg. Støder det ei mod Vaabenstilstanden, kunde man kanskee søge med Estafetter og smaa Troups at lade Kavaleriet komme bort. Dette hindrer i Fæstningen, opæder Provisioner og Fourage.

Var Kavaleriet ved Flensborg eller Haderslev, hvor Reserven ved Kolding er, hvad kunde man da ei virke, naar Vaabenstilstanden var til Ende. Er alt dette umuligt, da bør De, naar Vaabenstilstanden er endt, gjøre et rask Udfald og forsøge at slaae Dem igjennem i det Slesvigske for derfra at komme i Forbindelse med Kolding og Fyen. Jeg

---

[1]) Chiffreret Depeche fra Kongen til Prindsen af Hessen d. 19. Debr. 1813.

samler Alt, hvad jeg kan, for fra min Side at virke til Maalet.

De maa aftale Alt med Feltmarechallen, at De kan handle de concert. At Feltmarechallen endnu kan være i Slesvig, behager mig ei, han burde blot have en Forpostkjæde imod den fjendtlige Linie, og alle Tropper burde ei være længere fremme end høist Haderslev, med mindre, at De kunde inden Vaabenstilstandens Ende forene Dem og repliere Dem med Feltmarechallen til Haderslev; thi uden dette ville vi Intet kunne udrette, dersom Fjendtlighederne begynde. Ligeledes var det ønskeligt, at lade det Sølv og Guld, som er i Rendsborg, bringe til Fyen. Dersom De selv vælger at gaae fra Rendsborg, saa maatte De vælge en Mand, der som Vicekommandant kunde blive under den gamle Olding Münnich.«

Overeenstemmende med, hvad her var udtalt, udgav Kongen nu under 21de December følgende almindelige Disposition, der tildeeltes alle de Kommanderende: Disposition af 21de December.

»Forinden Vaabenstilstanden er forbi, bør Alt være koncentreret paa følgende Punkter, nemlig ved Kolding og Middelfart i Fyen. Det Høieste, alt dette vil udgjøre, er 15,000 Mand; thi ellers blev Sjælland ganske blottet. Kjøbenhavn, Kronborg og Kysten mellem disse Fæstninger maae besættes, hvilket er fornødent, da Vinteren er for Døren, og Isen lettelig kunde gjøre en Expedition mulig.

Fjendens Stilling er nu fra Husum til Selk; følgelig er Slesvig næsten Middelpunktet af Fjendens Frontlinie. En Stilling ved Slesvig og derfra at begynde Operationerne er umulig, følgelig bør der blot sættes en Forpostkjæde af lette Tropper, som deels bør være for at markere Demarkationslinien, deels ogsaa for at avertere om Fjendens Bevægelser og da at repliere sig paa Flensborg og Tønder.

Dersom ikke Prinds Frederik med Kavaleriet og det kjørende Artilleri kan forlade Rendsborg enten ved List

eller ved at kaste sig paa een af Fjendens Fløie og derved faae Luft til Flensborg, bør Alt inden Vaabenstilstandens Udløb, følgelig den 28de, være i og om Haderslev. Blot i det Tilfælde, at Prinds Frederik kan støde til Slesvig og Flensborg, bør de Tropper, som ere i Flensborg, oppebie Prinds Frederik og da fortsætte Tilbagetoget til Generalmajor Wegener, som da efter Omstændighederne enten oppebier Korpsets Ankomst eller fremrykker for at soutenere samme. Det sidste Tilbagetog er deels over Snoghøi, deels over Fredericia til Fyen.

Fra Jylland og Slesvig bortføres alt svært Skyts til Fyen; ligeledes bør blot Fladstrand holdes besat. Al Ammunition bortføres fra Arsenalerne i Jylland til Fyen ligesom alle Kasser, Penge og Penges Værd.

Skulde det Tilfælde indtræffe, at de Allieredes Armeer forlade de Svenske, da bør vi agere offensivt, og da bør Prinds Frederik ei gaae længere tilbage, end Omstændighederne tvinge ham til, ligesom at »2det jydske« og »Kronens Regiment« samt »Ferdinands Dragoner« og »slesvigske Ryttere« med alt det, som er i Slesvig, (da) blot, hvis de trænges, gaae (tilbage) til Aabenraa. Jeg skal da strax lade Generalmajor Wegener avancere, og jeg selv skal følge med Alt fra Fyen.«

Nye Overveielser. Frontalforsvaret opgives.

Herved var det afgjort, at Forsvaret med Undtagelse af et enkelt Tilfælde ikke skulde begynde før ved Haderslev, og at Alt fra Danmark skulde være samlet ved Kolding og Middelfart; men hvormeget paa det ene og hvormeget paa det andet Sted var ikke bestemt, og der opstod Tvivl om, hvorvidt en Kamp i Jylland eller Slesvig overhovedet vilde være nyttig, og om man i saa Tilfælde burde lade Hæren paa Fyen rolig staae og see paa en saadan Kamp.

Der afæskedes de anseeteste Krigsmænd Raad om, hvor den mobile Hær kunde opstilles, og et af disse synes

især at have tiltalt Kongen. Det var fra Generaladjudant Bülow og gik ud paa[1]), »at den eneste sikkre Stilling for Armeen var Fyen; thi der kunde den ikke angribes, men Tid vindes, og saalænge Kongen havde en betydelig Armee, interesserede det mere Europas Magter at søge Danmarks Venskab, end naar Armeen var opreven, og de ei behøvede at frygte os.« Statsmininister Rosenkrantz raadede til det Samme, og, hvorvel Kongen ikke endnu bestemt vilde afgjøre Spørgsmaalet, gik han dog i de følgende Expeditioner ud fra dette Forslag. Derved faldt ethvert Frontalforsvar bort, og Opmærksomheden begyndte da, om end endnu kun uklart og famlende, at hendrages paa de Flankestillinger, som senere have gjort vort Fædreland saa stor Nytte.

Inspekteuren paa Frederiksværk, Oberstlieutenant Eilert Peter Tscherning, som paa Grund af, at han ledede en Deel af Spionvæsenet paa Sverrig, stod i stadig Brevvexling med General Bülow, fulgte Landets Sag med den meest levende Interesse, gav ofte Raad og ansøgte ved hver Leilighed om at maatte komme til at deeltage i Krigen. I en indgiven Forestilling[2]), der iøvrigt gik ud paa at forvandle Krigen til en Angrebskrig ind i Sverrig, henledte han Opmærksomheden paa Betydningen af Øen Als, der efter hans Formening strax burde have en Besætning af nogle annekterede Batailloner fra Fyen. Denne Tanke vandt, som vi skulle see, mere og mere Indgang. Retraiten til Als blev strax anviist Prindsen af Hessen som lettere end den til Jylland, og Landgreven blev beordret til at sende to af de Batailloner, han havde hos sig, til Øen for at optage Prindsens Korps, hvis det valgte denne Vei.

Bourkes og Bombelles's Reise til Kiel.

Paa egenlige Underhandlinger med Carl Johan tænkte man naturligvis slet ikke. Derimod var en Forlængelse af

[1]) Min allerunderdanigste Formening — allerunderdanigst Bülow. uden Dato, men indgaaet til vedkommende Protokol d. 23. Decbr.

[2]) Ærbødigst Promemoria fra Oberstltn. Tscherning til General Bülow Frederiksværk d. 16. Decbr. (G. A.)

den korte Vaabenstilstand, som snart udløb, ønskelig, og Prindsen af Hessen trængte desuden paa en Diplomats Ankomst. Man beordrede da Kammerherre Edmund Bourke, der havde været dansk Gesandt hos Kong Joseph i Spanien, men nu laa ledig i Kjøbenhavn, til at reise til Kiel og bevægede den østerrigske Afsending, Grev Bombelles, der strax var rede dertil, til at ledsage ham. Kammerherren medbragte et Brev fra Kongen til Carl Johan, men var iøvøvrigt kun instrueret om at bevirke en længere Vaabenstilstand, helst paa bedre Vilkaar, navnlig for Frederiksorts og Glückstadts Vedkommende, men i Nødsfald som den nu var.

Tawast i Kjøbenhavn.

Gesandterne afreiste fra Kjøbenhavn d. 20de. Nogle Dage senere ankom dertil fra Carl Johan svensk General Tawast, ledsaget af en dansk Officeer, som Landgreve Carl havde medgivet ham til Opsigt. Generalen begyndte med at gjøre stor Allarm over denne Ledsagelse, erklærede sig for ikke at være fri, men fik det Svar, at Landgreven sikkert maa have været ligesaa uvidende om hans politiske Karakteer, som man endnu var det i Kjøbenhavn. Man gav ham Frihed og hørte, hvad han bragte. Egenlig Intet. Han havde et Kreditiv, undertegnet af Kabinetssekretair Schultzenheim i Wetterstedts Fraværelse, som ikke fandtes i rigtig Orden, derimod viste han Carl Johans Underskrift under sine Instruktioner og antog, at det var tilstrækkelig Fuldmagt. Han syntes sendt alene for at paaskynde Fredsforhandlingerne og erklærede at ville betragte sit Hverv for endt, naar han modtog en Erklæring om, at Bourke var befuldmægtiget til saadanne Forhandlinger. Rosenkrantz svarede ham, at Kongen havde modtaget Østerrigs Mægling til Fred med alle sine Fjender, især Sverrig, og at han, hvorvel Vaabenstilstanden ikke var kommen iværk, endnu var tilsinds at opfylde, hvad der var lovet den østerrigske Keiser.

Men snart efter modtog Tawast nye Instruktioner. Carl Johan, som ikke siden Indfaldet i Holsteen havde hørt fra de Forbundne, havde i Begyndelsen været ængstelig, ubestemt og utaalmodig, men den 20de kom Hofkantsler Wetterstedt, der havde været i de Forbundnes Hovedkvarteer, tilbage til Kiel, som man sagde, med gode Efterretninger. Der sendtes nu Tawast nye Instruktioner, og følgende Vilkaar forelagdes gjennem ham den danske Regering:

»1) Hele Norge afstaaes ved den almindelige Fred, Trondhjem og Fæstningerne strax.

2) Hvis hele Norge aftrædes strax — da faaer Danmark en Million.

3) Naar første Vilkaar opfyldes, forlades strax Holsteen.

4) Sverrig lover at virke for at skaffe Danmark Erstatning.

5) Fred med England og Sverrig sluttes paa samme Tid.

6) Danmark tiltræder Forbundet og giver samme Tropper.

7) Alquier sendes bort, naar Underhandlingerne begynde[1]).«

Den østerrigske Legation antog, at Wetterstedt var reist fra Frankfurth strax, efterat det første danske Afslag paa de østerrigske Forslag var kommet dertil, og at man altsaa med Rolighed kunde afvente det Omslag, som de Depecher, Foulon overbragte, vilde frembringe. Den danske Regering satte sit Haab til det Samme, men maatte forberede sig paa, at Fjendtlighederne gjenoptoges d. 30te, eftersom Tawast tillige havde erklæret, at dette vilde skee, dersom han ikke inden den Tid fik et fyldestgjørende Svar. Det Sidste antog man dog ikke for nogen stor Ulykke, naar den

---

[1]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen d. 25. Decbr. (G. A.).

danske Hær iforveien var trukken over til Fyen, som man nu antog vilde være baade politisk og militairt rigtigt.

Tawasts Forslag ændsedes derfor ikke stort, derimod krænkede de Kongen dybt. »Det er nu kommet saavidt med ham«, skrev han i et af sine Breve om Carl Johan, »at han byder mig en Million for Norge.»

Rømeling i Kiel. Vi have fortalt, at Kapitain Rømeling af Prindsen af Hessen var sendt til Kiel for at paatale Nødvendigheden af, at Rendsborg fik Fourage indsendt. Det var ligefør Wetterstedt var kommen tilbage fra Frankfurth; Kronprindsen var i allerhøieste Grad spændt og urolig, fordi han endnu ikke havde faaet nogen diplomatisk Berøring med Danmark, og Tiden, der var ham saa kostbar, gik bort til ingen Nytte. Han følte derfor en Tilfredsstillelse i at have en Mand foran sig, over hvem han kunde udgyde sit onde Lune. Ikke blot nægtede han at gaae ind paa noget af det Forlangte, idet han erklærede sig utilfreds med Danmark og maatte fortryde ikke at have fortsat sin Marche til Slesvig, men han udslyngede Bebreidelser og Trudsler uden Ophør og røbede, alt som han blev ivrigere, en saadan Kjendskab til, hvad der foregik i Rendsborg, Slesvig, Kjøbenhavn, ligetil Planen om Prinds Christians Reisning af Norge, at Kapitain Rømeling, som rimeligviis ikke har kjendt halvt saa meget, blev høist forbauset. Betræffende Rendsborg angav han de svage Punkter, Beholdningerne og Manglerne nøiere, end de Fleste i Fæstningen selv kjendte dem, i Slesvig, meente han, var der mere end 1000 Mand, da han regnede det med, som laa i Omegnen. Han endte med at sige, »at han vilde gaae til Slesvig, dersom der stod mere end 1000 Mand, eller dersom Bombelles ikke kom inden 2 à 3 Dage. Rendsborg vilde han ikke beleire, kun afbrænde. Hvis Kongen ikke vilde arrangere sig med de Svenske, og Jylland og Fyen vare i disses Vold, vilde der udbryde Uroligheder paa Sjælland, og Kongen staae i

Fare for at dethroniseres, og, hvis Prinds Christian ikke vilde bøie sig for de Allieredes Fordringer, var en mecklenburgsk Prinds bestemt til at træde ind i hans Rettigheder som dansk Thronarving.«

Krigerske Foranstaltninger fra Landgrevens Side.

Da Kapitain Rømeling var vendt tilbage, spredtes Indholdet af denne Tale vidt omkring og foraarsagede en heel Allarm. Den gamle Landgreve, som ikke kjendte Carl Johan bedre, end at han troede, Handling strax vilde følge paa Ordene, lod sig af samme forlede til øieblikkelig at træffe meget omfattende krigerske Foranstaltninger. Samtlige Tropper fra Nørrejylland beordredes saaledes i Ilmarcher paa Vogne til Bau ved Flensborg, Prinds Frederik i Rendsborg fik Befaling til at holde sig færdig til at forlade Rendsborg, i Flensborg befaledes anlagt et Fourage- og Proviantmagazin for — 20,000 Mand og 5000 Heste.[1])

Der blev strax taget fat paa Udførelsen, og Ordren blev efterkommet fra Øvrighedernes og de Underordnedes Side med den Iver og Lyst, som enhver Befaling, der har blot et Glimt af Energi i sig, er vis paa at finde; men den stred fuldstændig mod den Disposition, Kongen netop samme Dag ligesaa meget af politiske som militaire Grunde udkastede i Kjøbenhavn.

Kongen standser dem.

Paa den første Kundskab derom, befalede Kongen Wegener at standse Bevægelsen; men fra Jylland var dengang Alt borte, undtagen de 2 annekterede Bataillоner af »2det jydske«. De 2 Batterier og 3die Bataillon »Kongen« stoppedes i Haderslev, hvor de forbleve. Resten var alt kommen til Bau.

Til Landgreven skrev Kongen[2]): »De ønsker at beholde

---

[1]) Landgrevens egen Melding om dette er dateret Gottorp den 21de December (G. A.).

[2]) Brev fra Kongen til Landgreven den 22de December (L. A., Kopi i G. A.).

de Tropper, De har ved Slesvig, og at samle flere ved Flensborg; men da Vi aldeles ikke kunne bifalde denne Plan, siden de samtlige ved Fjendens Fremrykning med overlegen Magt ville absolut blive afskaarne og slagne, saa maae Vi herved paalægge Deres Durchlauchtighed at afvige fra denne Plan og derimod lade Tropperne trække sig tilbage, forinden Vaabenstilstanden er endt, Alt saaledes, som Vor Disposition af 21de dennes bestemmer, hvilken Vi igaar Aftes afsendte herfra til Deres Durchlauchtighed.« Da Landgrevens egen Melding var ankommen, gjentog Kongen det Samme i en mindre officiel Skrivelse[1]), bebreidede ham, at han stadig trak Tropper ned i en cul de sac, som kunde tages i Ryggen af Kosakker, og forlangte Dispositionen fulgt bogstavelig saaledes, at Alt den 28de var i Haderslev, den 29de i Kolding, kun med Undtagelse af 2 Batailloner, nemlig 4de Bataillon »Slesvig« og Hertugindens Livjægerkorps, der skulde gaae til Holnæs Færge og Færgen ved Sønderborg for at besætte disse for det Tilfælde, at Prinds Frederik vilde trække sig til Als.« Samtidigt oversendtes da følgende i officiel Stiil udfærdigede Skrivelse[2]): »Vi ønske inderligen, at Deres Durchlauchtighed med Deres, Os saa kjære, Familie strax vil forlade Gottorp, selv reise til Fyen og maaskee rigtigst sende Deres Familie til Sjælland, da det ingen Tvivl kan være underkastet, at De og Deres Familie ellers maa blive sat i den ubehageligste Stilling.«

Landgreven havde imidlertid ikke modtaget nogen Meddelelse om Kongens Planer og var altsaa berettiget til at handle efter sin, der bestod i at trække saamange Tropper, som Kongen overlod ham, ned i Slesvig, saa langt Vaabenstilstanden tillod det, for at kunne op-

---

[1]) Brev fra Kongen til Landgreven den 23de December. (L. A., Kopi i G. A.)

[2]) Brev fra Kongen til Landgreven den 23de December.

tage Prinds Frederik, naar denne ansaae Øieblikket til at forlade Rendsborg for kommet. Da Kongens Disposition af 21de overbragtes ham ved en Officeer fra Wegener, føiede han sig naturligviis i denne, lovede at gjøre Alt nøiagtigt og gav ogsaa alle Tropper, undtagen 5 Kompagnier og 2 Eskadroner, som han beholdt hos sig, Ordre til i rette Tid at gaae tilbage igjen.

Planer til Auxiliairkorpsets Udmarche af Rendsborg.

Det stod nu kun tilbage, at faae Prinds Frederik til at handle efter Kongens Planer; thi efterat være kommen ind i Fæstningen havde han levet sig ind i den Forestilling, at Kongen med Rigets samlede Magt skulde komme at udfrie ham. Strax efter, at Kongens Hensigter vare blevne bekjendte, blev der dog udkastet Planer til at forlade Fæstningen. Der var egenligen to saadanne, een for det Tilfælde, at de russiske og tydske Tropper forlode Svenskerne, een for det Tilfælde, at Forholdene i alt Væsenligt forbleve som de nu vare. I første Tilfælde vilde Prindsen overfalde Kiel, søge at gjøre et Koup og iøvrigt forskrække Svenskerne saaledes, at de »med den Langsomhed i Bevægelserne, som var deres Vane,« ikke fik Tid til at forfølge de Danske, før disse over Gottorp vare komne ind i Slesvig. Denne Plan staaer vistnok i Forbindelse med den almindelig bekjendte Tradition, at Lallemand skal have tilbudt sig med det danske Rytteri at overrumple og tage hele det svenske Hovedkvarteer i Kiel. Den anden Plan for det Tilfælde, at de fjendtlige Forhold forbleve uforandrede, var saaledes:

»I Fæstningen forblive 2den og 6te Husareskadron, 3die og 4de Bataillon »Holsteen», 3die og 4de Bataillon »Oldenburg«, 1ste, 2den og 3die Bataillon »Slesvig« og 2den Bataillon sjællandske Jægerkorps, henved 4000 Mand.

Følgende udmarchere: Jydske og fyenske Dragoner, holsteenske Ryttere, sjællandske Husarer, polske Landsenerer, 1ste Bataillon »Dronningen«, 1ste og 2den Bataillon

»Oldenburg«, 1ste og 2den Bataillon »Fyen«, 1ste og 2den og, hvad der havdes af 4de Bataillon »3die jydske«, 1ste og 2den Bataillon holsteenske Skarpskytter og 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps, over 6000 Mand.

Den til Udmarche bestemte Styrke gaaer til Sorgbrück den 28de Midnat paa samme Tid, som Garnisonen, der skal blive, begiver sig til Hohn og Schirnau, og Garnisonen fra Slesvig til Store Dannevirke og Selk. Næste Dag den 29de vil ved samtidig Fremrykning og Virksomhed paa alle Punkter Marchen fra Sorgbrück til Slesvig kunne foregaae, uden at der mødes synderlig Modstand. I Slesvig skulle Tropperne finde Brød, Brændeviin, Kjød og Halm, og efter en kort Hvile, dækkede af 1ste og 2den Bataillon af »2det jydske«, slesvigske Rytteri og Batteriet Lohse, marchere mod Flensborg, hvorfra 1ste og 2den Bataillon »Kronen«, Prinds Ferdinands Dragoner, Fyens ridende Jægerkorps og 12 Kanoner under en Lieutenant Brechwoldt skulde være gaaede dem imøde for at optage dem og følge dem til Baustillingen bag Flensborg, hvor Tropperne fra Aabenraa, Haderslev og Kolding skulle være indtrufne, og alle Fornødenheder, som Levnetsmidler, Straa, Vogne pp., være tilstede,

Landgreve Carl bifalder en af disse Planer.

Prinds Frederik sendte denne Plan til Landgreven og Wegener, og den vandt i høi Grad Landgrevens Bifald. Souschefen L. Bardenfleth[1]), som paa denne Tid gjorde Tjeneste paa Gottorp, skrev til sin Broder, Stabschefen i Rendsborg, de meest indtrængende Breve om at lade denne Plan komme til Udførelse, kun med den Ændring, som

---

[1]) Frederik Lövenörn Bardenfleth, født 1781, 1792 Kornet i slesvigske Rytter Regiment, 1801 Sekondlieutenant, 1803 til Tjeneste hos Binzer, 1806 Aidegeneralkvarteermester, 1808 Ritmester og Divisionskvarteermester. Deeltog 1809 som Souschef hos Ewald i Stormen paa Stralsund, af hvilken han i 1846 har udgivet en Beskrivelse, 1812 blev han Major.

Landgreven ønskede, at den skeete een Dag tidligere, saa at Garnisonen fra Rendsborg alt rykkede ud til Sorgbrück den 27de Midnat. Den Omstændighed, at Vaabenstilstanden derved brødes een Dag for tidlig, meente han, ingen Betydning havde af følgende Grunde. For det Første var Stilstanden alt brudt fra de Svenskes Side, da de havde besat Byer, de ikke maatte, dernæst havde de plyndret Jevensted, Øster- og Westerrønfeld og endelig nægtet Fourage. Det var da kun Repressalier, naar de Danske lod Rytteriet, som Fjenden ikke vilde forpleie, gaae ud. Men man kunde ogsaa gaae fuldstændig samvittighedsfuldt tilværks, den 26de fremlægge et Ultimatum — om Fourage — i Kiel, efter dettes Forkastelse strax opsige Vaabenstilstanden og udføre Bevægelsen den 27de—28de.

Prinds Frederik bliver utilbøielig til at forlade Fæstningen.

Desværre begyndte imidlertid alle Raad om at forlade Fæstningen at finde døve Øren hos Prindsen. Naturligviis kunde Rendsborgerne ikke lide, at Hæren unddrog deres Stad sin Beskyttelse i Farens Øieblik, og den almindelige Mening talte om det Oprørende i, at Holsteen og Slesvig skulde lades i Stikken, og at deres Soldater alene skulde anvendes til Øernes Forsvar. Prindsen var meget eftergivende for denne Stemning, da han i sit Hjerte mere end nogen Anden dadlede, at Korpset var ladt alene i Striden, og at Ingen havde tænkt paa at optage den Plan, som han, da han kastede sig ind i Rendsborg, havde forudsat. Derhos syntes alle Efterretninger fra den fjendtlige Hær at tyde paa en Spaltning mellem de svenske og tydske Tropper og en Utilbøielighed hos Carl Johan til at vove sig langt frem, hvilket forøgede Prindsens Ulyst til at flygte nordpaa. Som en af de ivrigste Talsmænd for at beholde Korpset heelt i Rendsborg gjorde Adjudanten, Kapitain A. F. Krohn, sig bemærket, idet han fra et militairt Synspunkt viste, hvorledes man ved en Splittelse af Kræfterne vilde udsætte den Deel, som gik bort, for Ødelæggelse og

Fæstningen for Fald, hvorimod man ved ikke at sende Noget bort, eftersom der var Proviant og Fourage for henved 3 Uger, kunde forsvare Rendsborg, som »var af første Vigtighed«, i det Mindste i 3 Uger, inden hvilken Tid man efter hans Mening dog maatte kunne vente Undsætning nordfra.

Da Stabschefen C. Bardenfleth var af en lignende Anskuelse, befalede Prindsen Krohn at udarbeide sit Forslag til at blive skriftligt og sammenkaldte et Krigsraad til den 25de December for at forelægge samme Sagen.

Krigsraad i Rendsborg.

Der mødte efter Tilsigelse: Generalerne Grev Schulenburg og Münnich, den høistkommanderende Artilleriofficeer J. C. Suckow, den høistkommanderende Ingenieurofficeer, A. F. Krieger, Obersterne Engelsted, Castenier, Waldeck, Major C. Bardenfleth og Kapitainerne Rømeling og Krohn. Først meddeeltes der en Oversigt over Stillingen. Den fjendtlige Hovedhær, sagdes der, har vendt sig mod Glückstadt; hvad der er Nord for Eideren, er kun smaa Afdelinger. Der er fornylig bestilt Kvarteer i Ekernförde for en stor Styrke, men det antages for en Maske. Hovedkvarteret er enten forlagt fra Kiel til Krempe eller bliver det. Hele den fjendtlige Hær er kun 30,000 Mand stærk; der er en stor Spænding mellem Svenskerne og Tydskerne, og en østerrigsk og en dansk Gesandt er reist til Kiel for at forhandle om en forlænget Vaabenstilstand. Derpaa bekjendtgjordes Kongens Skrivelse af 19de, Dispositionen af 21de, den tidligere fremstillede Plan til en Bortgang og Krohns nyeste Forslag, hvorefter de Enkeltes Meninger om, hvorvidt man skulde gaae eller blive, afæskedes.

Oberst Waldeck raadede til at gaae bort, Kapitain Rømeling viste Nødvendigheden af i saa Fald at gjøre det strax, men meente, man burde blive, hvis der var Sandsynlighed for, at de tydske og de russiske Tropper forlode Kronprindsen af Sverrig. Krohn gjorde opmærksom paa, at

der var Levnetsmidler og Proviant for henved 3 Uger efter Vaabenstilstandens Udløb, og Bardenfleth udtalte sig om Vanskeligheden af at slaae sig igjennem og om den tilbageblivende Garnisons Mangel paa Styrke til at afslaae en Storm. Det blev tilsidst besluttet[1]: at blive, at melde Kongen og Landgreven dette og at opholde Beleiringen, indtil Kongen med Reserven kunde komme til Undsætning.

Disse sidste Ord maatte nødvendigviis støde Enhver, der kjendte Kongens Krigsplan. Det maa imidlertid erindres, at en Fremmarche ikke var uforenelig med Dispositionen af 21de og endog var forudsat i et enkelt Tilfælde, hvorimod det først var nogle Dage senere, at Reserven blev beordret over til Fyen, og at Alt kun blev beregnet paa Defensiven. Dette fik Prindsen at vide den 26de; det havde da endnu været Tid til at forandre Beslutningen, og alvorlige Opfordringer dertil manglede ikke — blandt Andet var Landgreven ifølge Souschef L. Bardenfleths Breve[2]) »færdig at blive desperat« over Forslaget til at blive i Rendsborg og bad Prindsen, sin Søn, om endelig at opfylde Kongens Ønske, ligesom han bønfaldt Kongen om at give Garnisonen Befaling til at gaae bort —; men nu blev Prindsen af Ærgrelse over den Krigsledelse, der gik ganske imod hans og hans Omgivelsers Ønske, utilgængelig for ethvert Raad. Han ansaae Alt for tabt, vilde ikke længere røre sig ud af Pletten, men raadede Kongen til at slutte Fred strax.

Saaledes skrev han d. 28de December i et Brev, som iøvrigt ikke naaede sit Bestemmelsessted, eftersom Koureren, der reiste med det, opsnappedes og derfor tilintetgjorde det[3]):

---

[1]) See om Krigsraadet Indberetning fra Prinds Frederik af Hessen af 25de December med Bilag (G. A.).
[2]) A. A.
[3]) Brev fra Prinds Frederik af Hessen til Kongen, Rendsborg d. 28de

»Hvis Troppemarcherne fra Sjælland vare begyndte tidligere, Massen samlet den 20de dennes istedenfor den 26de, og overhovedet 15,000 Mand Infanteri og Kavaleri havde staaet idag eller imorgen ved Kolding, samt Landgrevens Tropper, 5000 Mand, vare stødte til imorgen eller iovermorgen, saa kunde en offensiv Operation være begyndt, og Deres Majestæt i 5 à 6 Dage have undsat Rendsborg og med Garnisonen i Forening renset Eideren ligefra Frederikstad til Kiel; men nu er dette for sildigt. Ikke har Deres Majestæt Penge, alle holsteenske Indtægter falde bort, Fjenden udskriver desuden Krigskontributioner i begge Hertugdømmerne, saavidt nemlig Slesvig er besat af ham, og Deres Majestæt kan uden Indtægter i Sølv og med Tropper, som endnu hænge ved den regelmæssige gamle Slendrian, ved Bagagetrain, Oekonomi, som ødelægger Folkene, ved Smaating, Ængstelighed eller Tøilesløshed og Uorden, hvor de troe sig frie for den engang indførte Orden, kort sagt, ved Uvane til at være i Felten (i denne Aarstid og mod en seirende Fjende) Intet kunne udrette, men snarere tabe Alt, selv den militaire Ære, som Tropperne hidtil have reddet. Deres Majestæt kan end ikke give Hjælpetropper af Mangel paa Penge, Klæder, Vaaben, Folk og paa ethvert Middel til at erstatte Afgangen. Det er min Pligt at fremstille denne Sandhed, saa smertelig den end er, Tidspunktet er tabt ved Langsomheden af Troppebevægelserne, og derfor alene fremsætter jeg det aabenhjertigt, som jeg bør«.

Vi komme senere til at berøre nogle andre af de Breve, som han fra nu af næsten daglig sendte afsted til Kongen for at raade til Fred, og som bære Vidne om en

---

December (Kopi i A. A. Duplikat i L. A. I. G. A. findes det i ny Afskrift som Bilag til Prindsens Brev til Kongen af 2de Januar 1814).

Ophidselse, der ikke tillod ham at være retfærdig mod Kongen eller at see de Feil, han selv gjorde sig skyldig i.

Den 22de December ankom Kammerherre Bourke og Grev Bombelles til Kiel. Carl Johan, som ventede dem med Utaalmodighed, blev paa en ubehagelig Maade overrasket ved kun at finde dem bemyndigede til at forhandle om Vaabenstilstandens Forlængelse. Han henvendte sig navnlig til Bombelles og den ved hans Hovedkvarteer værende østerrigske General Vincent, bebreidede dem den tvivlsomme Rolle, den østerrigske Politik spillede, og kundgjorde dem, at det var hans bestemte Villie, at drive Sagen igjennem. Bourke og Bombelles i Kiel.

General Vincent har neppe fundet Bombelles's Holdning ligeoverfor det danske Hof fuldstændig medholdelig, navnlig ikke efter den Forandring i Situationen, som var bevirket derved, at Carl Johan faktisk var kommen i Besiddelse af Holsteen, og har udentvivl givet Bombelles et noget andet Syn paa Forholdene. Vincent opfordrede Carl Johan til at fornye Vaabenstilstanden for saa lang en Tid, som var nødvendig, for at Bourke kunde hente nye Instruktioner, og Kronprindsen lod sig bevæge dertil. Den 25de December afsluttedes der derfor mellem Bourke og Wettersted følgende Konvention[1]):

»1. Vaabenstilstanden fortsættes til 5te Januar Midnat, ved hvilket Tidsrum Fjendtlighederne uden Opsigelse kunne begynde. Vaabenstilstanden forlænges.

2. Betingelser i Vaabenstilstanden af 15de December forblive i Kraft.

3. Under Vaabenstilstanden fra 29de December maae ingen Tropper, Kanoner eller Ammunition transporteres til Jylland eller Slesvig fra Fyen eller andre Steder af Kongens Lande.

4. I Snoghøi, ved Aarøsund og ligeoverfor Sønderborg

---

[1]) Kopi i Krigsarkiverne.

paa Øen Als stationeres der en svensk og dansk Kommissair for at vaage over dette. De svenske Kommissairer have, for at kunne rapportere til Kronprindsen, Ret til at føre med sig Kourerer og Estafetter, som ikke maae møde nogen Forhindring paa deres Reise.«

De to Generaler forlode derpaa Kiel. Bourke medførte Kronprindsens Ultimatum, som fordrede enten Trondhjem og Fæstningerne strax og det Øvrige ved den almindelige Fred mod Skadeserstatning eller hele Norge strax, i hvilket Tilfælde Danmark skulde faae 1 Million samt svensk Pommern, hvorhos Sverrig vilde søge at virke for en ydderligere Erstatning. Grev Bombelles medgaves der et Brev til Frederik d. 6te som Svar paa dennes Henvendelse til Carl Johan. Kronprindsen beklagede heri[1]), at Bourke kun havde havt Instruktioner til at forhandle om Vaabenstilstand, men meddeelte, at han havde indrømmet en Forlængelse, for at denne Gesandt, der havde faaet Underretning om det eneste Grundlag, hvorpaa han af Kongen af Sverrig var bemyndiget til at forhandle, og som var mere udstrakt end det, Tawast havde overbragt, kunde faae nye Instruktioner. Hvis Kongen ikke antog disse Forslag, tilføiede han, forblev Sverrig ved tilkommende Forhandlinger i Besiddelse af alle de Rettigheder, det havde erhvervet ved høitidelige Traktater.

Kun Bombelles reiste til Kjøbenhavn; Bourke[2]) forblev i Slesvig By for at oppebie den Beslutning, man vilde tage i Kjøbenhavn.

De østerrigske Gesandter raade til Eftergivenhed.

Grev Bombelles syntes efter sine Samtaler med Vincent omstemt; thi, medens han før Afreisen fra Kjøbenhavn og underveis — f. Ex. paa Gottorp — havde forsikkret, at

---

[1]) Brev fra Carl Johan til Kongen af Danmark, Kiel d. 25de Decbr. (Kopi i G. A.)

[2]) Edmund Bourke, født 1761 paa St. Croix, 1789 Chargé d'affaires hos Kongen af Polen, 1790 extraordinair Gesandt sammesteds, 1792 Gesandt hos Kongen af begge Sicilierne, 1797 ved det svenske Hof, 1801 i Spanien, 1809 akkrediteret hos Kong Joseph.

man kunde stole paa ham som paa en Dansk, talte han paa Tilbageveien om Nødvendigheden af hele Norges Afstaaelse og opførte sig som Carl Johans Sendebud til Kongen, istedenfor at han var reist ned som Kongens Sendebud til Carl Johan. Men denne Forandring var dog mere tilsyneladende end virkelig. Baade han og Lützow vedbleve at vise Danmark den største Velvillie, men troede dog nu paa Grund af Omstændighederne at maatte raade Kongen til at indlade sig i Forhandling om det første af Carl Johans Forslag i Tillid til, at en Anerkjendelse i Principet af det sydlige Norges Afstaaelse mod Vederlag ingen Følger vilde faae, naar den endelige Afgjørelse udsattes til den alminlige Fred.

Efter Gesandternes Afreise fra Kiel ankom der paa eengang fire Kourerer fra de forbundne Magter til det svenske Hovedkvarteer. Man antog, at deres Brevskaber vare foranledigede ved de Oplysninger, Foulon havde overbragt til det store Hovedkvarteer. En svensk Grev Ruth reiste over Hals og Hoved fra Kiel for at bringe Grev Bombelles nye Meddelelser, men Bourke sendte sin Sekretair, Krabbe, afsted fra Slesvig, for at han om mulig kunde komme først til Kjøbenhavn og gjøre opmærksom paa[1]), at dersom de fire Kourerer havde bragt Noget, som var til Danmarks Fordeel, dette da visseligen vilde blive holdt skjult for Bombelles.

Tiden, da Tawast skulde have Svar, nærmede sig, og Kongen havde det færdigt, men Rosenkrantz bad ham[2]) først at høre de troe Mænds Raad[3]); thi jo mere bestemt og afgjørende det maatte blive, desto vigtigere forekom det ham, at det forud var bedømt af Flere.

---

[1]) Brev fra Kammerherre Bourke til Kongen, Slesvig d. 27de December (G. A.).

[2]) Skrivelse fra Rosenkrantz til Kongen af 30te December. (G. A.)

[3]) See 1ste Deel, Side 389.

Kongen gav sit Minde dertil, og Raadet, som, siden det sidst havde været samlet, i det Mindste een Gang havde havt vigtige Aktstykker til Gjennemlæsning, sammenkaldtes endnu d. 30te, uden at dets Forhandlinger, der holdtes strengt hemmelige, dog ere blevne bekjendte.

Kun det vides der, at det var imod de fleste i Raadet yttrede Meninger, at Kongen den følgende Dag vedtog at anerkjende det sydlige Norges Afstaaelse som Grundsætning eller Princip. Det skeete efter Opfordring af de østerrigske Gesandter, som udtalte, at en slig Anerkjendelse var en blot Formalitet. En Instrux affattedes nu for Bourke og gik ud paa, at Danmark vilde aftræde Trondhjem, men kun mod Skadeserstatning, erhvervet ved Østerrigs Mægling, derimod ingen Fæstninger, at det vilde anerkjende som Grundsætning det øvrige Norges Afstaaelse mod Erstatning, hvilket dog først endelig skulde afgjøres ved den almindelige Fred, at det vilde slutte Fred med England samtidig med Sverrig samt tiltræde Koalitionen og yde et Troppekorps[1]). Man antog det for muligt, at Bourke, forsynet med denne Instrux vilde blive modtagen i det svenske Hovedkvarteer, men Haabet var ikke meget stærkt, og Fjendtlighedernes Gjenudbrud imødesaaes derfor.

Krigsraad i Kjøbenhavn.

Kapitain Rømeling var imidlertid kommen til Kjøbenhavn som Overbringer af det rendsborgske Krigsraads Forhandlinger og Prinds Frederiks derpaa støttede Beslutning. Paa Grund af den Forventning om Understøttelse, som Prindsen udtalte, besluttede Kongen ogsaa paa sin Side at afholde et Krigsraad i Kjøbenhavn og forelægge det følgende Spørgsmaal, der kunde afgjøre de svævende Meningsforskjelligheder:

»1. Kan Reservekorpset med Haab om et lykkeligt

---

[1]) Tildeels efter Schinkels minnen VII, 321, 22.

Udfald undsætte Rendsborg Fæstning eller marchere den imøde til Soutien paa Retraiten.

2. Bør Rendsborgs Garnison forblive i Fæstningen, eller skal den ganske eller tildeels afmarchere, slaae sig igjennem Fjenden og trække sig til Als eller Kolding.

3. Hvor ansees det for rigtigst, at de ved Haderslev, Kolding og paa Fyen staaende Tropper tage deres Hovedposition, enten samlede paa Fyen eller tildeels ved Kolding og tildeels paa Fyen, eller bør hele Armeekorpset marchere frem til Flensborg for at soutenere Frederik af Hessens Retraite.«

Krigsraadet samledes den 30te, samme Dag som de troe Mænds Raad holdtes, og bestod af følgende Medlemmer: Prinds Ferdinand, General Kardorff, Admiral S. A. Bille, Generalmajorerne Bülow, C. H. Suckow, H. Beck, M. Scheel, Generaladjudant Lindholm, Oberst Holstein, Oberstlieutenanterne J. F. B. Oppen, C. L. W. Rømer, H. H. Rømeling, Haffner og F. L. C. Gössel. Divisionskvarteermester, Kapitain Rømeling, som var kommen fra Rendsborg, var tilstede for at give de fornødne Oplysninger »og høre, hvad Enhvers Mening var«. Betræffende Resultatet af samme skulle vi indskrænke os til at gjengive Følgende af et Brev, som Kongen samme Dag sendte til Prinds Frederik af Hessen[1]):

»Alles Mening gik ud paa, at den Armee, Vi kunne samle uden aldeles at blotte Sjælland, er for svag imod den overlegne Fjende og vilde derfor efter Sandsynlighed ei kunne staae sig især mod Fjendens overlegne Kavaleri og ved det, at han har den Fordeel, med Kolonner paa Flankerne strax at kunne tournere de Korpser, som sendes frem mod Flensborg.

---

[1]) Brev fra Kongen til Prindsen af Hessen af 30te December (Kopi i G. A.).

Meningerne om, hvorvidt Armeekorpset under Deres Durchlauchtigheds Kommando skulde blive i Rendsborg eller afmarchere heelt eller tildeels og søge at bane sig Vei til Als eller Kolding, vare forskjellige. Ligeledes var en Deel af den Mening, at nogle tusinde Mand maatte fra Kolding sendes frem til Flensborg for at tjene Deres Durchlauchtighed til Soutien, naar De der ankom; men Andre ansaae et sligt fremrykkende Korps for afskaaret og tabt.

Efterat Vi saavel fra den politiske som militaire Side nøie have overveiet denne Sag, finde Vi, at naar Vi kunde samle en saadan Magt, der nogenlunde kunde svare til den fjendtlige, da vilde og burde Vi ingenlunde drage i Tvivl, at det jo var fuldkommen rigtigt at rykke frem for at undsætte Rendsborg og derved redde det Os saa kjære og brave Armeekorps under Deres Durchlauchtigheds Kommando; men da Vi ikke kunne skaffe en Armee af den Styrke, saa vilde et svagt Armeekorpses Fremrykken ikke føre til Maalet, og naar den Armee var slagen, nødtes Vi til at indgaae enhver af Fjendens Fordringer, der vist da vilde stige høiere, end de nu alt ere.

Vi have derfor besluttet:

1) At trække Vor Armee ved Kolding og Haderslev til Fyen for der at have Alt samlet og oppebie gunstigere Øieblikke til at bruge samme.

2) At lade den af Feltmarechal, Landgreve Carl udsatte Kordon langs Demarkationslinien forblive der til Vaabenstilstanden er udløben, hvorefter den maa, saagodt muligt, søge at trække sig tilbage, enten til Als eller til Kolding.

3) At en Kordonlinie af nogle faa lette Tropper sættes bag Kongeaaen ved Kolding.

4) At Deres Durchlauchtighed med Rendsborg Garnison enten kan blive der, eller med det hele Korps forlade Rendsborg for at trække Dem til Als eller til Kolding eller til hvilket andet Sted, De maatte finde det rigtigt.

Vi overlade altsaa Deres Durchlauchtighed heri at handle saaledes, som De finder det bedst og rigtigst; thi Vi kunne og bør ikke herfra binde Dem ved bestemte Befalinger, da Vi ei kunne forudsee de Omstændigheder, som i Mellemtiden kunne indtræffe, ligesaa lidt som Vi her kunne bedømme, hvad der i Øieblikket, naar der skal handles, er rigtigst for Deres Durchlauchtighed at gjøre, og da Vi ere fuldkommen rolige ved at vide Sagens Afgjørelse i Deres Hænder, saa overlade vi Dem tildeels at handle efter bedste Skjønnende og Overbeviisning.

Hvis De beslutter at forlade Rendsborg, da maa De iforveien underrette Kordonen langs Demarkationslinien derom, for at denne kan støde til Deres Durchlauchtighed paa Retraiten.

Hvis De derimod beslutter at blive i Rendsborg, maa De tillægge Kordonlinien de fornødne Ordrer til Retraite og give den Veiledning om hvilken Vei, De anseer det rigtigst, at den skal tage.

Vi have beordret 6 Kanonchalupper til strax at tage Station ved Sønderborg, deels for at dække og være behjælpelig med Overfarten af danske Tropper fra Sundeved til Als og deels for at forhindre Fjenden fra at komme til sidstnævnte Ø. I samme Øiemed have vi beordret 4 Kanonchalupper til Holnæs.

Kordonen bag Kongeaaen vil faae Ordre til, naar den trænges af Fjenden, da at trække sig op i Jylland, forene sig med nogle der oprettede Korpser à la cosaque og saaledes nogenlunde beskytte Landet mod Streifpartier og, hvis den trænges tilbage, da sætte sig bag Liimfjorden.«

Efter Krigsraadets Afholdelse udgaves der, ligeledes den 30te, en ny Disposition, ifølge hvilken alle de Tropper, som vare samlede ved Haderslev, den 4de skulde overskibes til Fyen, ene med Undtagelse af 2 Eskadroner, 4 Kanoner

Disposition af 30te December.

og 8 Kompagnier, der skulde udgjøre Kordonen langs Kongeaaen.

Kordonen ved Slesvig fik Befaling til under Kommando af Prindsen af Holsteen-Beck, som siden Prindsen af Hessens Indtog i Rendsborg atter havde været i Slesvig, d. 5te om Eftermiddagen at gaae til Flensborg, hvor Tropperne foran Byen skulde tage en Opstilling, som de ikke maatte forlade, før Prinds Frederik havde underrettet dem om, at han ikke kom fra Rendsborg.

Tscherning Kommandant paa Als. Endelig ansattes ifølge samme Disposition Oberstlieutenant Tscherning[1]) som Kommandant paa Øen Als, og gaves der ham foruden de alt nævnte Krigsmidler endvidere en Bataillon fra Fyen.

Samme Dag fik Landgreven Ordre til at begive sig til Fyen, hvor Kongen »agtede at benytte sig af hans store Erfaring og Raad;« hvorimod hans Familie paa Grund af Sygdom ikke i sin Heelhed kunde forlade Gottorp.

Befalinger til Prinds Christian. Ved Krigsraadets Forhandlinger var der ikke taget noget Hensyn til Norges Stridskræfter, thi man øinede under de nærværende Omstændigheder ingen anden Anvendelse for disse, end den, Kongen saalænge havde ønsket. Der var i den sidste Tid kun kommet faa Efterretninger fra Norge, og ingen yngre end November. Imidlertid havde Kongen meddeelt Prinds Christian Alt, hvad der var skeet og besluttet, og under 25de December befalet, at der, hvis Vaabenstilstanden ikke førte til Fred, da maatte angribes fra Norge af, og at ialtfald Fjenden skulde foruroliges idelig ved Bortførelse af Kvæg, Fødemidler og Korn, hvilket ogsaa

---

[1]) Peter Eilert Tscherning, født 1767 i Kjøbhvn., demitteredes 1783 til Universitetet fra Frue Latinskole, blev 1785 Volontair i Generalitetet, deeltog 1788 som Lieutenant i Artilleriet i den norsk-svenske Krig, blev 1794 Inspecteur ved Frederiksværk og Kapitain, 1801 Major, 1805 tillige øverste Befalingsmand for Frederiksværks Korps.

vilde skee fra Sjælland af. Han havde imidlertid tilføiet, at han helst ønskede, der skeete et ordenligt Indfald, dog først, naar Prindsen efter endt Vaabenstilstand var bleven underrettet om, at Fjendtlighederne skulde begynde. Faa Dage efter skrev Kongen[1]: »Indfaldet fra Norge vil, saasnart Vaabenstilstanden udløber, absolut være nødvendigt, og kan ei andet end maa skee — coûte qui coûte«. Denne Ordre var saa bestemt, som det overhovedet var Kongen muligt at give den, og bevirkede ogsaa, at Hæren omsider samledes deroppe. Men inden vi berette det Nærmere derom, vil det være nødvendigt først at fortælle, hvad der samtidigt med de nysbeskrevne Begivenheder i Danmark tildrog sig i Norge.

Som tidligere omtalt var Forholdet til Sverrig i Slutningen af November særdeles venskabeligt. Den Vaabenstilstand ved Svinesund, hvorom man var kommen overeens, bestod endnu, en Konvention om en gjensidig Udvexling af Fanger uden Hensyn til Antal var i al Venskabelighed afsluttet den 30te November mellem Flagkapitainen hos Chefen for Norges Sødefension, Kapitain J. J. Suenson, og svensk Oberstlieutenant og Overadjudant C. Wynbladt[2]), de norske Skibe — dog med Undtagelse af Briggerne — vare lagte op paa Grund af Vinteren, Sødefensionens Kommando var flyttet til Christiania, Essen reist til Stockholm, og den 10de December (samme Dag Fægtningen ved Sehested fandt Sted) skildrede Prindsen i sin Indberetning den Ro, som herskede deroppe. »Smaa Angreb«, skrev han[1]), »kunne unægteligen skaffe smaa Fordele, men, vel betænkt,

Norge i December.

[1]) Brev fra Kongen til Christian Frederik, Kjøbenhavn d. 28de December (Kopi i G. A.).

[2]) Konventionen findes som Bilag til Prinds Christians Brev til Kongen af 3die December (G. A.).

[3]) Chiffreret Depeche fra Prinds Christian til Kongen, Christiania d. 10. December (G. A.).

hvorvidt de kunne være til Fordeel, troer jeg, at saalænge man har Haab om at kunne efter Forraadenes Ankomst og en forud aftalt Operationsplan angribe med Fftertryk, bør slige Drillerier, som kunne skærpe Fjendens Opmærksomhed, undgaaes. Nu dysses de svenske Posteringer i al ønskelig Tryghed, som ikke kan Andet end være fordeelagtig for os, naar vi engang kunne foretage offensive Operationer.« — —

Ligesom før var Prindsen optagen af Korn- og Pengesorger. Da Kongen ikke lod sig bevæge til nogen væbnet Korntransport, gjorde Prindsen et Forsøg paa at anvende de norske Brigger til Konvoiering. De nærmede sig Jyllands Kyst for at modtage og beskytte de Skibe, der seilede mod Norge, og Forsøget ledsagedes af Held. Saaledes førte Kapitainlieutenant Antonius Krieger med Briggerne »Laaland« og »Seagul« i Begyndelsen af December paa eengang 20 Koffardiskibe lykkelig til Norges Kyst; paa samme Tid erobrede Briggerne »Alart« og »Als« under Kapitainlieutenanterne B. Seidelin og C. Lütken fire Skibe fra en engelsk Konvoi.

Den Sum, som Prindsen til Dækning af de nødvendige Statsudgifter behøvede til Nytaar, var nu stegen til 1,875,000 Rdlr. For at bringe disse tilveie, tænkte han paa at laane paa Laurvig Grevskab samt trak Vexler paa Zahlkassen i Kjøbenhavn, hvilke han fik Rigsbankens norske Afdeling til at diskontere; men under disse Bryderier undlod han ikke vedblivende at raade Kongen til ved Udstedelse af Papirspenge at forsyne Statskassen med de fornødne Fonds. Efter hans Mening[1]) »var det, at lade Rigsbanken forskaffe Repræsentativer, langt at foretrække fremfor at paalægge nye Skatter særdeles paa Landalmuen, som Intet havde at betale med.«

---

[1]) Chiffreret Depeche fra Prinds Christian til Kongen, Christiania d. 10de December (G. A.).

Som alt berørt havde Kongen ved Reskript af 20de Oktober[1]) tilladt Oprettelsen af den af Prindsen foreslaaede private Laane- og Diskontokasse. Det var en Institution, som fik Ret til under Interessenternes Garanti at udstæde rentebærende Beviser, der kunde gaae fra Haand til Haand uden Transport, og som derfor antoges at kunne yde Kjøbmandsstanden nogle af de Fordele, som en egen vel funderet norsk Bank først rigtig vilde forskaffe. I det nævnte Reskript var Prindsen yderligere bleven »bemyndiget til at udstede en Indbydelse til dem af Norges Indvaanere, hvis erkjendte Kredit og Vederhæftighed kunde forskaffe Indretningen almeen Tillid, for, som dens første Konstituenter, at lægge Grunden dertil. Indbydelser vare udstedte i November Maaned, og 72 af Landets meest anseete Mænd vare tilsagte til Møde i Christiania d. 15de December enten personligt eller ved Bud.

Det erfares, at Carl Johan vender sig mod Danmark.

Dagen, før disse Mænd skulde træde sammen, erholdt Prindsen med Kjøbenhavnsposten af 27de November for første Gang Meddelelser, som lode ham befrygte, at Carl Johan vilde vende sig til Holsteen. Samtidig fik han Efterretninger fra Sverrig, som tydede paa, at to Regimenter fra Gøteborg skulde overskibes til Jylland. Under disse Forhold fik den Sag, som Forsamlingen skulde afgjøre, en underordnet Betydning. Ikkedestomindre aabnede Prindsen den 15de Forsamlingen personlig. En varm Stemning for Konge, Fødeland og Tvillingriget gav sig tilkjende, og det har udentvivl været Prindsen en Trøst paa en Tid, hvor Begivenhederne paa saa mange Maader og saa hurtigt kunde kalde ham til Deeltagelse, at have en saa stor Kreds af Norges fremragende Mænd om sig. Der førtes i den følgende Tid et Liv som under parlamentariske Forsamlinger. Begivenhederne drøftedes, Anskuelser udvexledes, og Fester, for-

[1]) Trykt hos Aall, Bilag 65.

øgede ved den Leilighed, som Julens Nærmelse frembar, fulgte paa hverandre; men over dem alle var der udbredt en uhyggelig mørk Alvor, og Deeltagernes Tanker vare i det Hele neppe meget mere end Prindsens fæstede paa det, der var Sammenkomstens egenlige Maal.

Hvad der først og fremmest var vel skikket til at forurolige Prindsen, var Efterretningen om to Regimenters Udskibning fra Gøteborg; thi, hvis Svenskerne for Alvor tænkte paa at understøtte Carl Johans Angreb paa den danske Halvø med Tropper fra Sverrig, da vilde den passive Holdning, som han tvertimod Kongens Ønske havde indtaget, have havt Følger, som han ikke havde tænkt sig Muligheden af, men som han i høieste Grad maatte bebreide sig. Hvorvel han ikke ret vilde fæste Lid til Rigtigheden af, hvad der var ham meldt, anbefalede han dog den kommanderende General i Nørrejylland Aarvaagenhed og besluttede selv at røre sig lidt. Grændsekordonen mod Sverrig forstærkedes med 6 Kompagnier, og for paa en mere haandgribelig Maade at minde Svenskerne om den norske Hærs Nærhed, befalede han som en Demonstration et lille Indfald i Sverrig, der bragtes til Udførelse og ledwhedes af Kapitain J. H. Spørck.

Streiftog iud i Sverrig.

Den 18de December opbrøde de bestemte Tropper fra deres Kantonnementer i Idde og Enningdalen, efterat de med et Hurra havde besvaret Meddelelsen om, at de skulde paa et Tog ind i Sverrig. Kapitainerne af det søndenfjeldske Regiment H. F. Tambs og P. Magnussen gik mod Syd, den Førstnævnte over Wasbøn til Høgsæter, den Sidstnævnte til Loviseholm, for at forurolige Fjenden her, medens Kapitain af det bergenhusiske Regiment C. W. Boetzmann, efterfulgt af Spörck med Hovedstyrken, bevægede sig over Jacobsrud til Vestra Ed for at overfalde den der staaende svenske Postering. Foretagendet havde sin Virkning. Boetzmann fangede 11 Fjendtlige foruden den Koureer, som skulde

bringe Melding om det Passerede til Strømstad, og Fjenden trak sig tilbage til det Indre.[1])

Denne pludselige Afbrydelse af den tidligere Stilhed paafulgtes dog ikke af yderligere Foretagender. Snart kom der Rygter om Forhandlinger med Bombelles og Vaabenstilstand, men de fandt ikke stor Tiltro; thi Posten fra Holsteen, der ligesom den fra Kjøbenhavn befordredes over Fladstrand, meldte samtidigt om Carl Johans Indfald. Modstriden blev større, da Kongen i Forventning om Fred standsede Kornudskibningen til Norge, netop som Carl Johan var paa Veien til Jylland. Prinds Christian, som nu tydelig saae, at man i Kjøbenhavn var uvidende om, hvad der skeete paa Halvøen, maatte her gribe ind. Han befalede de jydske Øvrigheder ufortøvet at lade alle de Kornskibe, som fandtes i Havnene, afgaae, sendte Briggerne ned til at konvoiere dem og bevirkede saaledes ved eget Initiativ, hvad han ofte havde bedt Kongen om, en bevæbnet Kornforsendelse en masse, hvorom vi senere komme til at tale. Efterretninger fra Danmark.

Omsider modtog han — omtrent den 23de — Kongens Brev af 7de December (det af 4de kom først senere). Heraf[2]) fik han at vide, at Kongen var kommen til Enighed med Østerrig, at han havde erklæret sig villig til at afstaae Trondhjem mod Vederlag, men at dette ikke maatte rygtes, da Kongen nærede det hemmelige Haab, at kunne undgaae Afstaaelsen, i hvilken Henseende han forlangte Prindsens Raad. Det var en ny Situation. Hvorvel Prindsen paa Grund af, hvad der var skeet i Holsteen, ikke fæstede rigtig Lid til, at Alt hermed var afgjort, tog han dog Kongens Ord for gode, søgte i sine Samtaler at betone Glæden over en mulig Fred uden at omtale Offeret, den muligvis vilde koste, og fremsatte i en vidtløftig Skrivelse, med hvilken

[1]) Spørcks Rapport, dateret den 21de December, i G. A.
[2]) See 1ste Deel, Side 403.

hans betroede Adjudant, Major Brock, sendtes til Danmark, sine Tanker om de Punkter, som Kongen havde forlangt hans Mening om.

Prindsens fortrolige Brev af 15de December.

Denne Skrivelse er dateret d. 15de, skrevet heelt igjennem egenhændig og lyder, som følger[1]):

»Hvor inderligen jeg deeltager i Deres Majestæts bittre Smerte over at see Fædrelandet stedet i den ulykkelige Stilling, der gjør de største Opoffrelser nødvendige, behøver jeg ikke at forsikkre min Konge og Ven, som saa ganske kjender mit Sindelag; Deres Sag er min, Vort og Fædrelandets Vel er uadskilleligt.

Hvad man med Grund kunde frygte, at Prindsen af Eckmühls Armeekorps var for svagt til at modstaae de Allierede, og at Holsteen som Følge deraf vilde blive oversvømmet af Fjender, er indtruffet.

Jeg tør imidlertid haabe, at vort Tab i denne ulige Kamp ikke har været saa stort, som det var at befrygte, og Vaabenstilstanden, som siges afsluttet d. 12te, vil sikkre Slesvig og Jylland, vore Forraadskamre, for at hærjes af Fjenden. Østerrig har viist sig som den Magt, Danmark kan lide paa, og det er tilvisse den eneste Politik, som Deres Majestæt kan følge, at have Tillid til denne Magts Indflydelse til Fordeel for Danmark. Maatte Underhandleren blot ikke have smigret os for meget med de Allierede og især Englands Stemning for os og mod Kronprindsen af Sverrig. Dette synes mig lidt à la Dolgorouki. Overhovedet er nok Vaabenstilstanden tilsøes mere end usikker; mener England det oprigtigt med Sverrig, ville de nok udbede sig nogensomhelst Sikkerhed, førend de opgive deres fælles Plan, at udhungre Norge. Jeg tør erindre Deres Majestæt om, hvad der hændte i Foraaret 1813. Tilførselen til Norge standsedes i Haab om Fred. Freden udeblev, men den for

[1]) G A.

Overfarten farlige Aarstid indtraf, og Norge led dobbel Mangel. Vel er jeg ikke officiellement underrettet om Stopningen i Udskibningen fra de jydske Havne, men Vinden har nu i 8 Dage blæst sydlig, og intet Skib er ankommet, altsaa slutter jeg mig til, at samme Forholdsregler følges. Sæt nu, at England trækker Underhandlingerne i Langdrag, den uudeblivelige Nordenvind og strenge Kulde lægger da uovervindelige Hindringer i Veien for Tilførseler, og er Norge ulykkeligere end nogensinde. Dette er saa langt fra Deres Majestæts Villie. De vil jo gjøre Alt for at redde Nordmændene fra Hungersnøden, saa jeg har tilladt mig at give Administrationen i Aalborg og Lieutenant Falsen bestemt Befaling til at lade de tilladede Skibe afseile, og har jeg beordret 3 Brigger at søge Jyllands Kyst for at konvoiere de der liggende Fartøier herop. Jeg har sagt, at det skulde skee paa mit Ansvar og under bemeldte Herrers Ansvar for Følgerne af en længere Standsning i Tilførselen. Tænk, Deres Majestæt, om Kongen af Sverrig under hvilketsomhelst Paaskud bryder Vaabenstilstanden og søger at ruinere de Forraad, som Nordenvind og Is til den Tid holder tilbage i Jylland, medens de ved nærværende Søndenvind kunde have været i Norge. Det gunstige Øieblik tør ikke tabes, selv Fredens Velgjerninger kunde ved en altfor lang Udsættelse nægtes os af Elementerne. Jeg haaber at have handlet rigtigt og, at Udfaldet skal svare til min Forventning. Alle Førselsskibes Afseiling fra Norge standses derimod i Forventning af Vaabenstilstanden, saaledes som deres Majestæt har befalet det.

For at erfare, naar Vaabenstilstanden er sluttet, og for at tilkjendegive, hvormeget det ønskes, snart at see Fjendtlighederne at ophøre og den gode Forstaaelse at gjenoprettes, og endeligen for at underrettes om Englands sande Sindelag mod Danmark og Norge og Sverrig har jeg bestemt mig til at sende Konferensraad C. Anker til England, na-

turligviis uden diplomatisk Karakteer, men dog avoueret som Reisende med mit Vidende. Englands Politik bestemmer saameget Norges Skjæbne, at det ikke kan Andet end at være høist vigtigt for Deres Majestæt at kjende den nøie, og handler jeg end uden Befaling dertil, saa tør jeg smigre mig med, at det ei vil mishage Deres Majestæt, især naar De om føie Tid mærker de gode Følger, som dette vil have. Skal en Fred underhandles i England, eller en særskilt Konvention om Erstatning for Flaaden o. s. v. sluttes, er ingen ved sine Konnektioner og ved sin Duelighed mere skikket dertil end Anker, og jeg tør tilraade at benytte hans Nærværelse og den gode Leilighed til saadant. At jeg maatte underrettes om Alt, hvad Deres Majestæt befalede ham, blev vel en Selvfølge.

Ihvor vigtige disse Anliggender ere, er Fremsættelsen af min Formening om, hvorledes jeg troer, at Trondhjems Stifts Afstaaelse kunde undgaaes, eller, ifald det skal skee, paa hvilken Maade dette Stifts Indvaanere saavelsom hele Norge rettest kunne ledes til at føle, at blot den bittre Nødvendighed havde nødet dertil, den vanskeligste Knude, Deres Majestæt har paalagt mig at udvikle.

Den første af alle Nødvendigheder er Korn og andre Fødemidlers Tilførsel. Deres Majestæt mistvivler om, at Norges bittre Nød kunde hjælpes, hvis Blokadesystemet bibeholdtes. Ere de Svenske saa taabelige paa blotte Løfter at aabne os Tilførsel, da maa man for Alt i Verden ikke lade dem ud af Drømmen, men i yderste Grad palliere, stille sig aldeles fattede i Ulykken og tillige ved den Skjæbne, som overgaaer os. Jeg haaber ved den Indflydelse, jeg har paa den fornuftige Deel af Nationen, at bevirke denne, i alle Henseender kloge og nødvendige Adfærd.

Fordre de Svenske og Engelske derimod Besiddelsestagelsen af Trondhjems Stift, forinden Tilførselen frigives, da vilde det i alle Henseender være rigtigst selv at ind-

villige i dette, naar det kunde (skee) betingelsesviis f. Ex. (ved) en militair Okkupation med 4000 Mand, hvilken paa ingen Maade tilstedes Gjennemmarche gjennem det søndenfjeldske og følgelig (maa) marchere gjennem Jemteland, et Foretagende de maaskee betænke sig paa med stor Styrke at udføre om Vinteren. Alt maa ved Underhandlinger forsøges for at undgaae slig Besiddelsestagen, men er det et nødvendigt Vilkaar for Tilførselen, og indgaaes det af Deres Majestæt, da troer jeg Trondhjemmerne, stolende paa egen Kraft, roligen kunde og burde see nogle 1000 svenske Slagtofre i deres Midte, men jeg staaer dog ikke inde for, at Almuen og selv de mere Gjældende paa Stedet roligen taale dette Syn.

Naar Deres Majestæt skulde blive nødt til ved en formelig Konvention eller Fredslutning at overlade benævnte Deel af Norge, da beder jeg indstændigst, at De ikke udtrykkelig vil afstaae den til Sverrig. Deres Majestæt bør ikke berøve sig Deres Undersaatters Hengivenhed, og De kan kun fritage dem for deres Troskabsed, siden er det til dem selv at handle, at vælge Underkastelse eller Modstand. Den første vælges sikkert ikke; under hvad Form, det sidste vil skee, kan ei vides. Hvorledes det fornuftigviis kunde skee, vil afhænge af Omstændighederne. Er 1) Kronprindsen af Sverrig med sine svenske Tropper i Sverrig, ene truende Norge, er han 2) i Nederlandene, og de øvrige Allierede have garanteret de danske Stater, da kan Trondhjemmerne uden derved at udsætte Deres Majestæt og Danmark for nye Farer følge deres Hjertens Kald og erklære: vi blive som det øvrige Norge vor Konge tro, men bliver 3) Kronprindsen af Sverrig staaende i Holsteen eller paa Grændsen i en truende Stilling mod de danske Stater, og vedbliver hans Fordringer at understøttes af de Allierede, da giver jeg Deres Majestæt selv at betænke de farlige Følger af en saadan Erklæring for Dem, for Danmark og for Norges Tilførsel. Hvad om Trønderne i saadant Øieblik kaldte

mig til deres Forsvarer; min Stilling vilde blive yderst kritisk. Som Deres Majestæts Statholder turde jeg ikke forlade den større Deel af Norge, som De fremdeles havde anbetroet mig at styre og at støde et saa trofast Folk fra sig, kunde jeg ei heller. Hovedøiemedet maa jo stedse være at forene Norge paany. Jeg troer i saa Fald at kunne forsvare, saaledes som jeg altid er bestemt dertil, aldeles ikke at tillade nogen svensk Gjennemmarche søndenfjelds. Trondhjems Stifts høire Flanke saaledes dækket, vil Forsvaret af dets egne Passe ikke være umuligt, men dette kan atter let afstedkomme en aabenbar Krig med Sverrig, umulig at føre i Længden, naar man ei er tilstrækkelig forsynet og ei er i fredelig Forstaaelse med England. Dog dette opnaaet, frygtes Saadant vist ikke af Nordmænd, tvertimod den foretrækkes fremfor Underkastelste under Sverrig, som forudsees tidlig eller sildig at blive en Følge af Trondhjems Afstaaelse. Jeg bør ei skjule for Deres Majestæt min grundede Frygt for, at dette Stifts Afstaaelse vil af alle oplyste Nordmænd ansees for det første Skridt til Norges Underkuelse af Sverrig, at de Svenske ansee det derfor, er soleklart, ellers lode de sig ikke nøie med en Deel af, hvad de synes at kunne fordre heelt. Hvorvidt denne Tanke hos Nationen kunde lede til den Stemning: vi staae og falde med Trønderne, det formaaer jeg ikke at forudsige, men jeg forudseer Muligheden heraf og bør ei dølge Saadant for Deres Majestæt. Kan denne Nationalstemning yttre sig til Fordeel for det udeelte Tvillingriges vedvarende Forening (i første og anden Forudsætning om Danmarks sikkrede politiske Stilling og Fred med England), da vil den arvede Troskab mod Deres Majestæt høit lægges for Dagen, og jeg kan handle som Deres Majestæts Statholder, men i 3die Fald, naar Danmarks Redning som nu fordrer ubetinget Adskillelse af en Del af Riget, og det øvrige Rige ikke vil løsrive sig derfra, da spørges, og jeg udbeder mig derpaa

Deres Majestæts Svar: skal jeg stille mig i Spidsen for det norske Folk og handle uafhængig af Forbindelsen med Danmark, eller skal jeg erklære de troeste af Deres Majestæts Undersaatter for ulydige og forlade et Riges Styrelse, som jeg ikke mere kan rygte i Deres Majestæts Navn? Deres Majestæt kjender mit Sindelag; nedrig eller afsindig maatte jeg være, naar jeg af Forfængelighed vilde hæve mig paa min Vens og Konges Bekostning, men bedre var det dog vel saa i al Fald, at Styrelsen forblev i min Haand, end i nogen Andens. Naar Uveiret havde lagt sig, og Norge var frelst, eller en anden Regent var paa Sverrigs Throne, da hyldes atter Frederik d. 6te og min Løn skulde være Deres Majestæts Tilfredshed med min Daad.

For Himlens Skyld miskjend mig ikke, min gode Konge, min oprigtigste Ven! De har det dyrebareste Pant paa min Troskab, min Søn hos Dem, lad ham erindre Dem om, at hans Fader ikke kan handle anderledes mod Dem, end han vil forsvare for Gud og sin Samvittighed.

Det er umuligt at forudsee Begivenhedernes Gang og efter disse maa Vore Handlinger rette sig, men een Grundsætning skal jeg holde indtil Døden, den, af Hjertet at være min Konge tro, og den deler hver retsindig Nordmand med mig, ligesaa varmt som han elsker sit Fødeland, og vil værge sig mod det svenske Aag.

Saavidt min Formening om Mulighederne at afværge Throndhjems Stifts virkelige Afstaaelse til Sverrig, beroende paa Tilførselen, der er det første Formaal, der ved Forestillelse maa vindes; paa Englands Sindelag mod Norge, paa Nationens Stomning og paa det Forhold, jeg i de forskjellige Tilfælde bør iagttage. Hvad angaaer Maaden at fremstille dette Skridt paa, da kan Ingen det bedre end Deres Majestæt selv, ved at skildre Deres egne Følelser med Sandhedens stærke Farver; som af troe og hengivne Børn vil Landfaderens Røst høres; Enhver vil skjønne Nød-

vendigheden af dette Skridt til Redning for Danmark mod Fjenden, og for Norge mod Hungersnøden; kun maa Afstaaelsen til Sverrig ei udtrykkeligen nævnes, men vel den Omsorg, som Deres Majestæt selv i Adskillelsens Øieblikke har havt for Deres kjære og troe Undersaatters Vel.

Jeg agter at indsætte Regeringskommissionen strax efter Nytaar; jeg maa ønske at see Detaillen af Forretningerne fordeelt mellem Flere, for at beholde Sands for det meget Vigtige, der paaligger mig at udføre. I Forventning af Deres Majestæts Approbation agter jeg at benævne denne Samling af Raadgivere: Regeringsraad, som forekommer mig et egenligere Udtryk end Regeringskommissionen.

Efter det meddeelte Budskab fra Finantskollegiet, at de, uagtet de kjende vor Pengemangel, paa ingen Maade kunne hjælpe os, er der intet Middel tilbage uden at forfærdige Anticipationsbeviser paa Indtægterne for 1814, hvilke jo kunne gaae som tvungent Betalingsmiddel, men i de kgl. Kasser modtages.

Disse Beviser skulle snarest muligen udstedes, men indtil den Tid benytter jeg den sidst ommeldte Diskontering i Rigsbanken af mine 2 Maaneders Sigtanvisninger paa den danske Zahlkasse for 1 Million, som jeg haaber til den Tid at kunne honorere. Tropperne maae betales, og Regeringen kan ikke blive hver Mand skyldig, altsaa maae overordenlige Mesures bruges. Gud give, at denne maa blive den sidste af den Art.

En Bøn har jeg fremdeles til Deres Majestæt, nemlig, at De vil sende mig Kammerjunker Gyldenpalm herop som Kourer. Det vil jo være uundgaaeligt, at jo mange Noter og Breve her vil forefalde at skrive, og her er bogstavelig talt Ingen, som kan opsætte saadanne i diplomatisk Sprog. Deres Majestæt udviser mig følgeligen en sand Naade ved at opfylde denne min gjentagne Bøn. En duelig Arbeider i dette Fag maa i Sandhed ansees uundværlig.«

Major Brocks Sendelse til Danmark.

Foruden denne fortrolige Skrivelse og nogle andre Brevskaber medgaves der Major Broch[1]) endvidere følgende egenhændige Brev fra Prindsen til Kongen[2]): »Deres Majestæt, min bedste Kousin! Jeg haaber, at det ikke vil mishage Dig, at jeg har valgt Major Brock til at overbringe de saa vigtige Depecher af Dags Dato; han vil kunne give mangen Oplysning og fremstille Alt, hvad Du maatte befale at vide, i det rette Lys; han er Dig ærligen hengiven. Jeg ønsker naturligviis, at han snarest muligt vender tilbage, men at han dog maa afvente Dine Befalinger om Alt, hvad Depechen giver Anledning til at tage under Overveielse. Depechen Nr. 36 af 4de December er mig ihændekommen, og jeg tillader mig at besvare den med samme Hjertelighed, som der fremlyser af hiint Brev, saa rigt paa belønnende Tillid, der er min høieste Løn, ja, bedste Kousin, vi ville tilvisse holde sammen som Mænd; jeg kan ikkun have een Interesse, den er for Dig, for min Ven, for Statens Frelse, skulde jeg feile i Midlerne, da tilregn det i det Mindste ikke min Villie. Hovedsagen er vist at palliere i dette Øieblik, at søge at vinde Tid; naar Norge blot faaer Tilførsel, saa tales et ganske andet Sprog imod Sverrig, og da kan der handles med langt større Kraft, om Strid skal af-

---

[1]) Ludvig Frederik Brock, født 1774 i Guldbrandsdalen, 1787 Landkadet i Kjøbenhavn, 1791 Officeers Anciennetet, 1796—1801 beskæftiget med Opmaaling, navnlig ved Gudenaa, hvis Seilbargjørelse for Pramme skyldes hans Forslag. 1806 Adjudant hos Prinds Philip af Würtemberg. Senere Brigadeadjudant hos Prinds Christian Frederik, reiste med denne til Pløen, derefter Adjudant hos Kronprindsen i Kiel med Kapitains Anciennetet. 1807, da Krigen med England var udbrudt, kom han over Laaland og Falster til Sjælland — til Tjeneste hos General Castenskjold. 1808 var han Kommandant i Flensborg. Ved Generalstabens Oprettelse 1808 Divisionsadjutant og 1809 Chef for Prinds Christian Frederiks Stab.

[2]) Brev fra Prinds Christian til Kongen af 26de December (G. A.).

gjøre Sagen. Norge vil skylde sin Frelse til de kraftige Foranstaltninger og Opoffrelser, som Du anvender paa dets Forsyning. Det maa dernæst rede sig ud af sin Stilling ved Samdrægtighed og ved den Bistand, det kan vente fra Danmark og efter Freden fra Storbrittanien, hvis Interesse det i al Evighed ikke kan være, at dette Land forenes med Sverrig.

Dog — jeg vil ikke politisere i et Brev, bestemt til venskabelig Meddelelse. Den Forsikkring tør jeg derimod tilføie, at enhver trofast Nordmand nedbeder Himlens Velsignelse over Dig og ønsker først og fremmest, at Freden snart maa sikkre dem den Landsfader, som nu i en saa lang Række af Aar har ført et saa mildt Scepter over Tvillingriget.»

Grev Schmettow i Throndhjem.

Den gamle General Krogh i Throndhjem havde søgt sin Afsked, og der havde været Tvivl om, hvem hans Eftermand burde være. General Schmettow[1]), som fulgte efter, havde Prindsen dengang ingen Tillid til, eftersom han var bekjendt for Bizarrerier og for altid at være af en anden Mening end General Krogh; den Følgende, General Bang, ansaaes for endnu mindre skikket, og det var derfor blevet bestemt, at begge skulde afskediges og Seiersted udnævnes til General i Throndhjems Stift. Herom fik Prindsen nu pludseligt andre Tanker. Han udtalte for Kongen Ønsket

---

[1]) Carl Jacob Woldemar, Greve af Schmettow, født 1744, kom 2 Aar gl. med sin Fader til Danmark. 1765 stod han i fransk Tjeneste, da han ansattes som Kapitainlieutenant ved et af Kompagnierne ved den forøgede Livgarde tilfods. Senere har han igjen været i Tjeneste ved fremmede Hære. 1774 blev han Oberstlieutenant i sjællandske Regiment tilfods, 1776 Oberst ved 3die throndhjemske nationale Infanteri Regimeut. Her giftede han sig rigt i 1778, og førte et stort Huus, idet han tærede paa sin Formue. Han giorde ogsaa Udenlandsreiser og opholdt sig nogle Gange med Familie i Stockholm. Han blev karakteriseret Generalmajor 1787, virkelig 1791, senere Generallieutenant.

om nu at maatte beholde Schmettow, »thi«, skrev han[1]), »ved Afsked vilde han indisponeres og som gjældende Mand paa Stedet ikke undlade at spille en Rolle.« Ikke længe efter blev Schmettow, som bekjendt, Prindsens Fortrolige.

De fredelige Udsigter svinde.

De Forhaabninger, hvortil Prindsen ifølge Kongens Skrivelse af 7de December havde hengivet sig, bleve imidlertid til Intet. Paa Aarets sidste Dag erfarede han gjennem svenske Blade, at der var sluttet en Vaabenstilstand i Holsteen, men kun en militair, hvoraf det tydelig fremgik, at den østerrigske Vaabenstilstand ikke var kommen istand, og at Krigen rimeligviis vilde blive fornyet.

Stor Korntransport til Norge.

Han kunde nu ikke længer forholde sig passiv. Til Held var det lykkedes Kapitainlieutenant Antonius Krieger ved en Forening af godt Forhold og Held at føre alle de i Jylland paa Prindsens Bud samlede Skibe velbeholdne til Norge. I Dagene den 31te December, 1ste og 2den Januar løbe de ind i Landets sydlige Havne, ialt 50 Skibe, ladede med en saa stor Mængde Korn og Proviant, at alle Magaziner kunde fyldes, og enhver Frygt for Nød foreløbig maatte forsvinde[2]).

Troppeindkaldelserne begynde.

Prindsen erklærede i sin Depeche til Kongen af 4de Januar[3]), at Norge nu var frelst, og at det Ankomne satte ham istand til at lyde og følge Kongens Vink og Befaling. Han lovede, at Armeen skulde være marchefærdig inden 14 Dage, og haabede, at et fuldstændigt Indfald kunde finde Sted, hvis Omstændighederne bøde det.

De trondhjemske Tropper sattes virkeligen i Marche til

---

[1]) Chiffreret Depeche af 26de December (ogsaa bragt af Brock). Det Citerede en clair.

[2]) Ifølge Prindsens Indberetning udgjorde det, som ankom: 40,000 Tdr. Korn, 125 Oxehoveder, 12 Tdr., 59,747 Potter Brændeviin, 943 Fjerdinger Smør, 1019 Tdr. saltet Kjød og 303 Tdr. saltet Flæsk.

[3]) Chiffreret Depeche fra Prinds Christian til Kongen af 4de Januar med Bilag (G. A.).

det Søndenfjeldske, og mange Folk kaldtes under Vaaben. Dog opsatte han Indkaldelsen af den største Mængde, til han fik sikker Underretning, om Vaabenstilstanden var forlænget eller ei, da han ved at lade Mandskabet kjøre frem kunde samle det paa 6 à 8 Dage, og Fjenden derved ikke gjordes opmærksom for tidlig. Kulden tog Dag for Dag til, den 11te Januar frøs det 21 Grader. Alle Havne vare tillagte, og det ankomne Proviant maatte derfor paa Vogne føres fra den ene Havn til den anden. Det syntes, som om det denne Gang var Alvor med Krigen. Den 14de Januar skrev han, efterat have modtaget Kongens tidligere anførte bestemte Befalinger[1]): At Norges sidste Ressourcer for Vinteren fortæres, Selvforsvaret derved svækkes, og Landet (bliver) endnu ulykkeligere, hvis intet stort Resultat ved saadan Expedition vindes, det kan jeg sige mig selv; men paa den anden Side ikke at tilføie sin lumske Fjende muligste Skade, ikke at bistaae eller hævne Danmark, dette er saa langt fra mit og Nationens Ønske, at jeg bør sætte den ellers priisværdige Forsigtighed til Side for at udrette Deres Majestæts Befaling i muligste (Hast), og dette skal vist ogsaa skee. Men kunde Freden tilsmile o. s. v.«

Han udbad sig Tilladelse til at dekorere, ligesom Carl August havde havt Lov til. Mandskabet tilholdtes at møde med varme Overstykker, eftersom der ikke fandtes Kapper.

Den norske Hær samles.

Snart efter fik han Bud om, at Vaabenstilstanden var opsagt. Han indkaldte nu Alt, og Hæren samledes endeligen.

Major Brock var imidlertid afgaaet med det omtalte vigtige Brev. Hans Bortreise fra Norge maa være bleven forsinket ved det stormfulde Veir, som herskede paa den Tid; thi først den 2den Januar satte han ud fra Norge.

---

[1]) Chiffreret Depeche fra Christian Frederik til Kongen af 14de Januar. (G. A.)

Havet var dengang endnu i voldsomt Oprør, og Overreisen farefuld. Han kom iland ved Skagen og reiste gjennem Jylland til Fyen for at udføre sit Ærinde i Hovedkvarteret, inden han begav sig til Kjøbenhavn, hvor han rimeligviis har skullet konferere med forskjellige Mænd eller indhente Oplysninger.

Kongen var den 3die Januar reist fra Kjøbenhavn til Hindsgavl i Fyen, hvorhen Hovedkvarterets Heste, Kjøkken og Kjælder iforveien vare bragte. Han ledsagedes, foruden af sin militaire Stab under Generalmajor Bülow og Generalkvartermesterstaben under Wolfgang Haffner, af Prinds Ferdinand, Rosenkrantz og Bombelles og mødte paa Fyen Landgreve Carl. Kongens Hovedkvarteer forlægges til Hindsgavl.

Inden sin Afreise fra Sjælland havde han givet Befalingsmanden over Tropperne paa Sjælland, General Kardorff, en Instrux, ifølge hvilken denne i Tilfælde af, at Sundet skulde lægge til, skulde koncentrere Hæren mellem Kjøbenhavn og Helsingør og gjøre smaa Indfald i Sverrig og i Tilfælde af, at Krigen skulde vende sig til Kongens Fordeel, fra Laaland søge at tage Femern og komme i Forbindelse med Hovedhæren. Hæren paa Sjælland.

Tropperne paa Fyen laae endnu i spredt Kantonnement over hele Øen for Forpleiningens Skyld og kommanderedes af Grev Ahlefeldt Laurvigen[1]); de fra Jylland under General Wegener vare i Begreb med at passere Lillebelt. Hæren paa Fyen.

Det Første, Kongen foretog sig, var at inddele og

---

[1]) Frederik Grev Ahlefeldt Laurvigen, født 1760, Sekondritmester 1774, Premiermajor 1788 ved Livregiment Ryttere, forsat en Tid til smaalehnske Dragon Regiment, men kom derfra tilbage til førstnævnte Regiment, 1792 à la suite, 1793 virkelig Oberstlieutenant, afgaaet fra Regimentet, men Kommandeur for Langelands Landeværns Bataillon, 1802 Generalmajor af Kavaleriet, 1808 à la suite med Gage og Chef for Generalkommandoen over Langeland, Thorseng og Ærø. 1813 Generallieutenant.

ordne Hæren paa Fyen. Bestemmelserne herom udkom i en Parolbefaling, dateret Hindsgavl d. 6te Januar, og vare følgende:

Af Wegeners Tropper efterlodes i Jylland en Grændsekordon ved Kongeaa, bestaaende af: jydske Jægerkorpses ridende Afdeling, en Deel spredte Kompagnier, 1 Eskadron af Prinds Ferdinands Dragoner, 1 af slesvigsk Rytterregiment samt en Division af Lohses Batteri. Disse Tropper formeredes til et særskilt Korps under en i Civiltjenesten ansat, men i Krigstjenesten midlertidig gjenoptagen Officeer, Major J. J. Bruun[1]).

Resten af Wegeners samt de paa Fyen værende Tropper deeltes i 3 Divisioner saaledes:

1ste Division under Grev Ahlefeldt-Laurvigen (Divisionskvarteer Middelfart), bestaaende af

Kavaleribrigaden, Generalmajor H. Bachmann: Garde til Hest, Liv Regiment Ryttere og Holsteenske ridende Artilleri.

1ste Inf. Brigade, Oberst C. D. Kreber: En Bataillon Garde til Fods, 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon af Kongens Regiment, 1ste og 2den Bataillon »Holsteen«, Batteriet Blicher.

3die Inf. Brigade, Oberst Holstein: Fyenske ridende Jægerkorps, 1ste Bataillon sjællandske Jægerkorps, 1ste Bataillon jydske Skarpskytter, Batteriet Hommel.

Af Brigaderne kantonnerede 1ste i Odense og Omegn, de andre i spredt Kantonnement mellem samme og Middelfart.

2den Division under Prinds Ferdinand (Divisionskvarteer Frederiksgave), bestaaende af

Kavaleribrigaden, General Bassewitz: Livregiment lette Dragoner, Prinds Ferdinands Dragoner, 4 6℔ Kanoner.

---

[1]) Johan Jacob Bruun, Postmester i Aalborg, havde tidligere været Fændrik (1788) ved Aalborg Inf. Regiment, Sekondlieutenant (1789) og Premierlieutenant (1798).

2den Inf. Brigade, Oberst Cronhelm: 4de Bataillon af 1ste jydske, 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon af 2det jydske, Batterierne Lundbye og Krag samt 4 andre Kanoner.

Divisionen laa i spredt Kantonnement i og i Høide med Assens.

3die Division under Generalmajor Wegener (Divisionskvarteer Hvedholm ved Faaborg) bestaaende af:

Slesvigsk Rytterregiment samt

4de Inf. Brigade, Oberst J. C. Uhl: 1ste og 2den Bataillon »Kronen«, 3die Bataillon »Fyen«, 4de Bataillon »3die jydske«, Langelandske Bataillon, Batterierne Moltke, Glahn og Brechwoldt samt en Artilleridivision paa 6 Kanoner.

Divisionen laa spredt i Omegnen af Faaborg.

Udenfor Brigadeinddelingeu, men i enkelte Henseender sorterende under 3die Division, var Styrken paa Als under Oberstlieutenant Tscherning, bestaaende af Hertuginde Augustas Livjægerkorps, en Deel af 4de Bataillon »Slesvig« og 4de Bataillou »Kronen«.

Endvidere stod udenfor Divisions- og Brigadeinddelingen:

4de Bataillon »Fyen« i Nyborg samt Batterierne fra Strib til Fænø og Fænøkalv, hvilke vare anlagte systematisk, og som med Besætning tilligemed de Tropper af Divisionerne, der afgaves til Forposttjeneste her, stode under Prinds Frederik Vilhelm af Holsteen-Beck, der, som vi vide, var befalet til inden Vaabenstilstandens Udløb at komme til Fyen med de enkelte endnu i Slesvig værende Tropper.

Betragte vi Opstillingen i det Hele, finde vi, at der N. for Rendsborg paa Halvøen kun fandtes to smaa, svage Observationskorpser, nemlig Tschernings paa Als og Bruuns ved Kongeaa, begge kommanderede af Mænd, som ikke hørte til Hærens egenlige faste, taktiske Befalingspersonale,

men som fra andre Stillinger for Krigens Skyld vare tagne til Tjeneste, og at Hæren paa Fyen ikke var koncentreret, men bevogtede hele Kyststrækningen og især holdt den sydvestlige Deel stærkt besat. Grunden til denne spredte Opstilling var, at Fjenden var Herre tilsøes og fra Holsteen kunde indskibe sig til Faaborg eller hvilkensomhelst anden fyensk Havn. Marcherede Fjenden op i Slesvig, som man ventede, skulde Hæren paa Fyen have fulgt Bevægelsen og omsider have koncentreret sin Hovedstyrke om Middelfart under Beskyttelse af de der anlagte Batterier, medens Hæren paa Sjælland, saavidt Omstændighederne tillode det, over Laaland og Femern truede Fjendens Retraitelinie.

Der blev derfor paa Fyen kun truffet Forberedelser til en Koncentration. Et Kvægdepot samledes, idet alle Oxer og Halvdelen af hver Gaards Kvægstand i Haderslev og Koldinghuus Amter vare tagne i Besiddelse mod Anviisninger paa Krigskassen og deels alt vare overførte til Middelfart, deels vare paa Veien derhen; men Generalkrigskommissair F. J. Haxthausen, som ledede Kommissariatsforretningerne i Hovedkvarteret, havde store Bryderier for at skaffe det Øvrige tilveie, som en Sammendragning vilde fordre. Mandskabet var slet udrustet, manglede baade Feltkapper og Kogekjedler og var vant til at forpleies af Beboerne ene med Undtagelse af Brød og Fourage. Nu midt i den strengeste Vintertid at indføre en Krigsforpleining uden Erfaring derom, uden øvede Hjælpere, uden Kogekjedler og, uden at Train eller andre Indretninger vare ordnede derfor, at gjøre det umiddelbart, før Krigen begyndte og lagde Beslag paa Alles Kræfter, det var et Foretagende, hvis Vanskelighed var iøinefaldende for Alle i Hovedkvarteret.

Kongen fik derfor hurtigt efter Ankomsten til Hindsgavl et andet Blik paa sine Krigsmidlers Tilstand, end han havde havt bag Kontorpulten paa Amalienborg. Til de

Bekymringer, han følte, kom nu Slag i Slag nye, som i faa Dage bragte ham til Eftergivelse. Først og fremmest maae vi omtale de Brevskaber, han modtog fra Rendsborg, samtidigt med dem, Brock havde bragt fra Norge.

Prindsen af Hessen havde i den seneste Tid i stedse stærkere Udtryk anmodet Kongen om at slutte Fred. Den 29de December havde han skrevet, »at Tropperne ved Kolding vare uøvede og ikke havde Førere, at Alt havde været anderledes, hvis der for 14 Dage siden havde staaet 20—30,000 Mand i Holsteen, men at Alt nu var for seent». Den 31te havde han, idet han beklagede, at Brevet af 28de var gaaet tabt, fremhævet, hvad han havde ønsket, nemlig, »at Kongen med 19,000 Mand fra Kolding var gaaet sydpaa med eet Sidekorps paa 2000 Mand i Husum, et andet paa 3000 Mand i Ekernførde, Hovedkorpset ved Slesvig. Han vilde da have sendt en lignende Styrke til Husum og Ekernførde, men forresten have oppebiet Kongen ved Rendsborg». »Han havde i den tilintetgjorte Forestilling» skrev han, »endvidere bedet Kongen ikke at følge deres Raad, som vilde have, at Armeen skulde trækkes bag Lillebelt. — Lillebelt er defensiv, Offensiven behøves. Defensivt kan Intet virkes, Hertugdømmerne og Jylland tages, Rendsborg og Glückstadt falde, og fra Lübek og Rostock afgaae Tropper tilsøes til Fyen og Sjælland. Derfor havde han raadet til Fred, siden ingen offensiv Bevægelse har været gjort, og Tiden nu dertil er tabt».

Nu modtog Kongen paa Hindsgavl følgende Brev fra Prindsen af Hessen, som smertede ham dybt[1]): Brev fra Rendsborg.

»Deres Majestæts allerhøieste Parolbefaling af 29de og Disposition af 30te Decbr. f. A. har jeg modtaget idag, den 2den Januar Kl. 2 Middag. Med inderlig Bekymring seer jeg deraf, at Deres Majestæt forbliver paa Sjælland, at

---

[1]) Brev fra Prindsen af Hessen til Kongen af 2den Januar.

Armeen er samlet paa Fyen og, som private Breve meddele mig, fordeelt i vidtløftige Kantonnementer, samt at Generalkvarteermesteren ogsaa er gaaet tilbage til Sjælland. Af alt dette seer jeg, at Deres Majestæt har havt adskillige Raadgivere, som uden at kjende Tingenes virkelige Gang have ladet Deres Majestæt spilde den kostbare Tid, jeg ved at indgaae de 14 Dages Vaabenstilstand haabede at give Deres Majestæt til at samle Tropperne paa denne Side Lillebelt og ved at gaae offensivt tilværks at redde Jylland og Slesvig, undsætte Rendsborg og maaskee virke ind i Holsteen eller dog tilveiebringe vigtige Fordele til Fredsunderhandling — eller, hvis Deres Majestæt kunde og vilde indgaae Fred strax, da at have faaet Tid dertil.

Denne kostbare Tid er spildt, Troppernes Enthousiasme, Indvaanernes Enthousiasme er ikke afbenyttet, Ængstelighed, Mismod, Utilfredshed er traadt i Stedet, Vankelmodighed, Langsomhed og Ubestemthed. Om de givne Raad vare i politisk Henseende rigtige, kan jeg ikke bedømme; men i militair Henseende vare de urigtige. Ved rask Virksomhed, ved Bestemthed og Tydelighed i Anordningerne og ved Simplicitet i Troppernes Bevægelser vilde Alt have været bragt i Orden. I mine allerunderdanigste Rapporter vil Deres Majestæt allernaadigst have seet, at med 18—20,000 Mand fra Flensborg og mine 10,000 her skulde inden 4de Januar Eideren og Kanalen have været i Deres Majestæts Magt; men, da jeg allerede den 26de og 27de saae, at Tropperne skulde til Fyen, da var al Forhaabning om at redde Deres Majestæt det Slesvigske og Jylland forbi, og det blev min Pligt at foreslaae Deres Majestæt at underhandle om Fred. Ikke Auxiliairkorpsets Tab, ikke Glückstadts og Rendsborgs Fald, ikke endog Slesvigs og Jyllands Forliis, men de med dette uhyre Tab forbundne Følger, de grændseløse Fordringer fra den svenske Kronprinds efter Sligt vare

de store Bevæggrunde, som maatte forestilles Deres Majestæt allerede i de Dage, at Freden dengang var Danmarks eneste Redningsmiddel, fordi Krigsmidlerne saa aldeles forsømtes eller bleve ilde brugte af Deres Majestæts Raadgivere.

Kl. 2½. I dette Øieblik kommer Kapitain Rømeling og for lidt siden Kapitain Scholten hertil. Begges Meddelelser bekræfte mine Forudsætninger om det store Tab, Deres Majestæt har lidt ved det givne Raad, at gaae bag Lillebelt. Mod og Raskhed havde givet Armeen Kræfter selv mod den overlegne Fjende; Enthousiasmen afbenyttet havde givet den dobbelt Styrke; Tilbagetoget har gjort Alles Sindsstemning forknyt. Den i Deres Majestæts allernaadigste Befaling af 30te December, som Kapitain Rømeling medbragte, om det holdte Krigsraads Mening yttrede kongelige Naade mod mig og Auxiliairkorpset rører mig inderlig. Gud give, at vi havde kunnet virke det, som vi ønskede; men Tilbagemarchen bag Lillebelt har betaget os Kræfterne. Nu er min Bestemmelse, at blive her med Alt, forsvare Fæstningen, saalænge jeg kan, og redde den danske Armees militaire Ære. Reserven giver jeg det Raad, at gaae strax tilbage bag Lillebelt, jo før des hellere; opholde Fjenden kan den ikke, og Bondebevæbningen i Jylland er ligesaa unyttig som alle andre Steder. Den bliver til Spot for Landet og til uberegnelig Skade for Indvaanerne; thi det er ikke i en Bjergegn, hvor Naturen giver Medhjælp, foruden hvilken det bedste Mod hos Almuen uden Støttepunkt af en stærk og seirrig Armee opløser sig af sig selv.

Deres Majestæt maa nu forvente:

a) at Glückstadt falder snart, hvis Provianten fortæres af Ilden,

b) at Rendsborg ogsaa kun af den Aarsag vil kunne falde; hvis ikke Ilden ødelægger Provianten, kan Rendsborg holde sig i 3 Uger fra den 29de Decbr. at regne (Gud for-

lade dem, som ikke sørgede tidligere for Fæstningens Proviantering, da vi stode ved Steckenitzen[1]),

c) at med Rendsborg falder foruden Armeekorpset alle Kasserne, Obligationerne og Kostbarhederne[2]), alle Landets Administrationsbøger og Protokoller enten i Fjendens Hænder eller forsænkes i Eideren og tilintetgjøres,

d) at med dette Tab mister Deres Majestæt Indtægter og Orden i Landet (Hertugdømmerne) for mange Aar,

e) at Slesvig og Jylland udsuges ved Krigskontributioner og ødelægges ved private Plyndringer,

f) at Fjenden faaer Middel til imod Foraaret i det Seneste at angribe Fyen, da han er Herre tilsøes, og at han ikke vanskeligen vil kunne tage samme ved regelmæssigt og ordentligt Militairangreb,

g) at Norge udsultes, Normanden da maaskee gjør Opstand tilsidst og kaster sig maaskee i Englands Arme (!), hvis de Svenske ikke med en velkonserveret Armee falder ind i Norge og erobrer samme,

h) at Deres Majestæt omsider i denne Vinterkampagne taber Deres vigtigste Statsindtægter og desaarsag ikke vil kunne holde Armeen til Fyens eller Sjællands Forsvar.

Alle disse Følger udspringe af Tilbagetoget bag Lillebelt. Jeg bør fremsætte dem, fordi kun Freden kan ende dem eller sætte dem Grændser, naar Deres Majestæt ikke gaaer frem.

Forsynet vaage over Deres Majestæt og lade Dem fatte den for Deres Majestæt og for Landet vigtigste Beslutning. Deres Majestæts Tropper ville her gjøre deres Skyldighed, i

---

[1]) Her er Prindsen for urimelig; thi Fæstningen var provianteret for 4 Maaneder, men Ingen knnde beregne, at en heel mobil Hær med talrigt Rytteri og Feltskyts skulde lukke sig inde og ikke ville forlade samme.

[2]) Disse havde Kongen befalet bortført tilligemed de vigtigste Archivalier.

hvad Stilling vi end komme; men dette er kun en svag Støtte for Deres Majestæts Landes og Rigers Forsvar, Sikkerhed og Uafhængighed.

Kl. 4½. Jeg har nu besluttet at blive, fordi jeg troer at give Deres Majestæt derved 14 Dages Tid til at slutte Fred og redde sig Rendsborg, som, naar den falder i Fjendens Hænder, er det sidste Støttepunkt for Hertugdømmernes og Jyllands Gjenerholdelse. Slutter Deres Majestæt ikke Fred, inden disse fjorten Dage ere forbi, saa falder Rendsborg, Auxiliairkorpset og Hertugdømmerne samt Jylland og Norge, og ingen Hjælp er mere for at faae dette eller Norge igjen. Deres Majestæt har saa tabt Alt, selv Folkets og Armeens Tillid. Tilbagetoget bag Lillebelt har alt svækket samme. Gaaer jeg tilbage, forlader jeg Rendsborg, saa følger Folkets Forbittrelse og Foragt mig og Korpset ligetil Beltet, fordi Alle troe, at det skeer af Feighed. Intet vilde være raskere end at bryde igjennem med Korpset, gaae til Kolding, trække Alt fra Fyen, slaaes igjen; men Rendsborg var tabt, Fjenden trængt ind i det Slesvigske, og et stort Spørgsmaal blev det, om Tropperne, saavel de i Fyen som de her, vilde blive sammen. Mistillid til min Marches Hensigt, Mistillid til at vinde Fordele igjen, Utilfredshed, formeret ved Mangel og Strabatser, vilde forøge Uorden og Ulydighed, og Ængstelighed vilde snart tage saadan Overhaand, at Tropperne vare istand til at gaae ud af hinanden. Allerede paa Tilbagetoget fra Oldeslo hertil benyttede en Mængde sig af Marchens Besværlighed for at skjule sig og gaae hjem, og det ikke alene Holstenere, men Fyenboer og Jyder, som nu flokke sig sammen nordpaa.

Fordelen af at gaae bort er stor, men jeg vælger at blive, fordi jeg troer at gavne Deres Majestæt mere derved, naar De nu vil slutte Fred.

Gud forlade den det, der raadede Deres Majestæt til

at gaae bag Lillebelt. Han har opoffret sit Fødeland, Armeens Ære og Deres Majestæts Sikkerhed!

Gud give, at Deres Majestæt nu maa faae gode Raad; det gjælder Deres Riger og Deres Krone!»

Hvorledes Kongen besvarede dette Brev, ville vi snart faae at see. Foreløbigt lagde han med inderlig Bedrøvelse dette og de tidligere modtagne Breve tilside og afventede resigneret bag Lillebelt Virkningerne af Foulons Reise til de Allieredes Hovedkvarteer og af Bourkes Ankomst til Kiel, som vilde finde Sted den 4de Januar.

Carl Johans Stilling under Vaabenstilstanden.

Det Haab, man i Danmark satte til, at de ikke-svenske Tropper muligviis vilde forlade Carl Johan, var nær ved at gaae i Opfyldelse. Da det efter Foulons Ankomst til det store Hovedkvarteer blev bekjendt, at Danmark før Carl Johans Indfald var gaaet ind paa Bombelles's Forslag, men at Carl Johans Tog havde havt den Hensigt at krydse Koalitionens Beslutninger, og at Tawast var sendt til Kjøbenhavn med et fra det østerrigske meget forskjelligt Forslag, reiste der sig i den diplomatiske Leir, i hvilken den danske Gesandt Christian Bernstorff nu var medoptagen, en saa stor Uvillie mod denne Adfærd, at den rimeligviis vilde have ført til afgjørende Beslutninger, dersom ikke Czaren, ligesom saa ofte før, havde gjort sig til Carl Johans Skjold. Den gav sig imidlertid paa en Kronprindsen meget generende Maade tilkjende i de denne underlagte fremmede Afdelingers Holdning. I England, hvor Lord Castlereagh i Tillid til en modtagen Rapport havde meddeelt Parlamentet, at Carl Johan kun begav sig til Elben for at rense dennes venstre Side og afskære Davout fra Frankrig, var Forbittrelsen endnu større, da man saae sig ført bag Lyset, og den offenlige Stemme fordrede, at de engelske Tropper skulde trækkes bort fra Holsteen, og Subsidierne for den svenske Hær inddrages.

Carl Johan, som udentvivl har været beredt paa en

saadan Storm, men har stolet paa at kunne møde den med en fuldbragt Kjendsgjerning, blev mere og mere utaalmodig, jo længere Danmarks Modstand vedblev. Idet han ene tilskrev Østerrig Skylden for denne, søgte han gjennem Vincent og gjennem Czaren at faae Metternich til at unddrage Danmark sin Hjælp, medens han samtidigt gjorde Alt muligt for at kunne fortsætte, hvad han havde begyndt mod Danmark.

Den Stilling, hvori han var kommen, efterat den danske Hær var undsluppen ham, krævede flere Tropper, end han raadede over; thi for en saa forsigtig og methodisk Hærfører som han, var det allerede et Vovestykke at staae ved Eideren med Davout i Ryggen, kun bevogtet af Woronzows svage Korps. Til Glückstadts Beleiring brugtes der mere end en Brigade, og dersom nu ogsaa Rendsborg skulde omringes, vilde han ikke have mange Tropper tilbage til den i og for sig farefulde Marche ind paa den danske Halvø.

Han havde allerede, medens han laae ved Hannover, haabet paa at kunne faae Understøttelse af nogle af de Reserve- og Beleiringstropper, som stode til hans Raadighed. Han havde saaledes den 8de November anmodet General Benningsen, Chef for en nydannet russisk Reservehær, kaldet den polske, om at sende nogle af sine Divisioner til Hamburg; dernæst havde han den 5te December befalet en Deel af Tauentziens preussiske Hær, nemlig Korpserne Puttlitz og Marwitz af Hirschfeldts Division, at komme til Steckenitz, men ingen af disse Korpser vare mødte. Benningsen havde efter en Ordre fra Berlins Gouvernement sendt sine Tropper ad Magdeburg til, og de preussiske Tropper fulgte i det Hele kun med et vist Forbehold Kronprindsens Ordre.

Den 10de December, da Kronprindsen havde faaet Kundskab om, at Benningsen ikke kom, havde han tilskre-

vet denne følgende Brev, som fortjener at læses, fordi det viser, hvorledes han ligeoverfor Rusland endnu bestandig forklarede Hensigten med Indfaldet i Holsteen paa en fra Sandheden afvigende Maade[1]:

»Det vilde være vanskeligt at skildre Dem den Overraskelse, som Deres Brev har foraarsaget mig; jeg modtog det i samme Øieblik, da mine Tropper passerede Eideren, og da jeg havde Haab om at faae et Korps paa 15 til 16,000 Mand til at strække Gevær.

Stolende paa, at De vilde kunde indeslutte Hamburg med et Korps paa 15 til 20,000 Mand, vilde jeg netop give General Woronzow Ordre til at følge mig for at danne Reserven.

Den Retning, der er foreskrevet Generalerne Markoff og Tolstoy, forhindrede mig fra at forfølge Fjenden indtil Lillebelt og tvinge ham til enten at give sig paa Naade og Unaade eller underkaste sig de Allieredes System. Dette uventede Uheld er sikkert overvældende, men bør imidlertid ikke standse os i vor Hensigt, at erobre Hamburg, hvad det end skal koste, naar Frosten kommer. For at naae dette store Maal, som strax efter vil føre os til Rhinen og derfra til Belgiens Sletter, er jeg i Begreb med at samtykke i en Vaabenstilstand, som Prindsen af Hessen har forlangt, og som alene kan være til de Danskes Fordeel. I det Haab, at jeg om ti Dage i det Seneste kan være tilbage i det Indre af Holsteen, kan jeg ikke noksom bede Dem om at fortsætte deres Marche til Bergedorf. General Puttlitz og Major Marwitz rette deres Marche paa Bille. Foreen disse to Detachementer med Deres Armee og tag tillige Kommandoen over det sachsiske Korps, der er kommanderet af General Thielemann. Dersom Alt arrangeres

---

[1]) »Recueil des ordres de mouvement, proclamations et bulletins de S. A. R. le prince Royal de Suède en 1813 og 14«. Stockholm 1838, Side 529.

med de Danske, som jeg haaber, ville vi kunne finde os forenede foran Hamburg med omtrent 50,000 Mand og, dersom Frosten begunstiger os, ville vi kunne gjøre Regning paa, at en Storm vil lykkes«.

Benningsen kom nu i Virkeligheden til Hamburg, først med mindre, senere med større Dele af sin Hær, derimod kom ikke Puttlitz og Marwitz, og Forstærkningen bestod saaledes kun af russiske Tropper, som han ifølge det Forhold, han indtog til disse, neppe turde kommandere langt bort fra Hamburg. Af de øvrige Tropper, han havde, trængte de preussiske paa at komme til Rhinen, og Wallmodens hannoveranske Afdelinger bleve af den engelske Regering bestemte til at gaae til Hannover for at danne Kadrer for den nye Hær, som der skulde dannes.

Carl Johan tænkte under disse Forhold paa at revolutionere den danske Halvø, skjænke Beboerne Frihed og Selvregering og vække dem til Selvforsvar for saaledes at kunne bevare den gjorte Erobring uden andre Tropper end dem, Benningsen foran Hamburg og Wallmoden i Hannover kunde afstaae. Men han kunde dog ikke slippe sin Tro paa, at Danmark vilde falde tilføie, naar han blot en kort Tid endnu forblev i Landet.

Han lod derfor kun ganske faa og smaa Dele af sin Hær gaae bort; Hoveddelen tilbageholdt han, og istedenfor de nye preussiske Korpser, som han ligetil det Sidste gjorde sig forgjæves Umage for at faae, trak han efter Benningsens Ankomst Woronzows Korps noget mod Nord for at kunne tage al den Nytte af det til sit eget Maals Fremme, som han paa nogen Maade kunde. Derhos drev han paa Glückstadts Indtagelse for at skaffe de Tropper frie, som vare bundne udenfor samme.

Denne Fæstnings Beleiring maa nu omtales; dog, inden vi skride dertil, er det nødvendigt først at vende os til Hamburg for at betragte den franske Hær der i den Tid, de Danske havde Vaabenstilstand.

Hamburg under Jndeslutteisen.

Davout beholdt, saalænge alene Woronzow stod ligeoverfor ham, en stor Deel af det omliggende Land under sit Herredømme. Mod Sydost vare de rige Distrikter Ochsenwerder og Billwerder indenfor hans Omraade; fra Bille gik Forpostlinien over Wandsbek, Eppendorf til Eimsbüttel, hvor de danske Poster begyndte, som vare udsatte fra Altonas Garnison, bestaaende af det jydske Jægerkorpses Fodafdeling og et Detachement holsteenske Ryttere. Major Wegener var bleven syg, og Lieutenant Voss havde taget Kommandoen, indtil Landgreve Carl til Befalingsmand havde nedsendt Chefen for Hertuginde Louise Augustas Livjægerkorps, Kammerherre, Oberstlieutenant L. N. H. Buchwald. Denne var den 9de December bleven vel modtagen af Marechallen, som ved den Leilighed udtalte[1]), »at han vel indsaae, at Kongen vilde blive tvungen til at forlade det franske Parti, men at Ingen kunde fortænke ham deri; og at det vist ikke vilde forandre Keiserens Sindelag mod ham, ligesaalidt som Marechallens«. Woronzow, som ikke havde Tropper nok til at bemægtige sig Altona, syntes tilfreds med, at Byen var i de Danskes Besiddelse istedenfor i de Franskes, og udtalte, idet han lagde Skjul paa sin ringe Styrke, at han vilde holde sig borte fra den, hvis Franskmændene gjorde det Samme; der indrettedes endog en Demarkationslinie mellem de danske og russiske Tropper. Marechallen var saa fornøiet med denne Ordning, som tillod ham en uhindret Forbindelse med Omverdenen, at han vel vogtede sig for at forhindre den. Men i Midten af December opstod der stærke Rivninger mellem de Danske og Russerne, idet Woronzow gjennem Altonas Overpræsident Blücher havde forlangt en Udskrivning af Varer, som Buchwald gjorde Indsigelse mod. Det kom til hidsige Skriverier, som endte med, at den russiske General bad sig for-

[1]) Extrakt af Kammerherre Buchwalds Journal for 7—22 Decbr. Augustenborg 22de Febr. (G. A).

skaanet for Kommandantens Korrespondance. Om det var herfor, eller vel snarere, fordi Davout havde faaet Nys om en Vaabenstilstand mellem Danmark og de Allierede, nok er det, hele den danske Besætning blev pludselig pakket paa Skibe og sendt til Glückstadt, idet Marechallen lovede, at han nok skulde beskytte Altona og af Agtelse for Kongen af Danmarks Ønske undlade at besætte den, hvis Russerne og holdt sig borte fra den.

Fra nu af var Altona ubesat; Hamburgs Borgere kunde for en Deel proviantere sig herigjennem, og det ydede Davout den store Fordeel, at han endnu i nogen Tid kunde skaane sine Magaziner, der iøvrigt indeholdt Forraad for tre Fjerdingaar.

Marechallen var ligegyldig for Alt, som ikke vedrørte hans egen Stilling, men helligede det Maal, han havde for Øie, Hamburgs Forsvar, sin hele, udeelte Energi.

Medens 8000 Mand skifteviis besatte og bevogtede de vidtløftige ydre Stillinger, arbeidede hele Resten daglig paa den halvt improviserede Fæstnings Fuldstændiggjørelse ved at anlægge Miner, anbringe Pallisader, Estakater og andre passive Forhindringer samt frembringe et bredt, jævnet Belte udenom de egenlige Befæstningslinier. Alle Bygninger, som laae i Veien for Marechallens Plan, bleve brændte, efterat der iforveien var givet Eierne og Borgerne en kort Frist til at redde, hvad de vilde. I Begyndelsen antoge Borgerne ikke Sagen for Alvor og trodsede Paalægene om at rømme deres Boliger, men da det havde viist sig, at der paa det angivne Klokkeslet altid ankom Gensdarmer for at jage Beboerne ud og stikke Husene i Brand, lærte de at redde, hvad de kunde af de til Undergang indviede Bygninger. Marechallen, som ikke havde Ro til at sidde hjemme, men altid færdedes ude mellem Arbeiderne, fik under hvert Ridt Syn paa flere Huse, som burde raseres, og man regner, at der i Løbet af en lang Tid er sat Ild paa gjen-

nemsnitlig en halv Snees daglig. Paa Siden mod Altona afbrændtes Hamburgerberg, men for at Ilden ikke skulde forplante sig mod Altona, nedrev denne Byes Borgere de nærmeste af deres Huse, og Marechallen gav ikke blot Tid, men endog Hjælp af Arbeidskraft dertil.

I Juleugen, da Teten af Bennigsens Hær nærmede sig, skred Davout til den tidligere bebudede Tvangsudviisning af de Borgere, som ikke havde 6 Maaneders Proviant. Portene holdtes fra nu af lukkede. En Kommission af militaire og borgerlige Embedsmænd bevægede sig om Dagen fra Huus til Huus for at undersøge Forraadene, og om Natten samlede Gensdarmer de Personer, som skulde ud af Byen. Det var i Begyndelsen meest løse Personer, som levede fra Haanden til Munden og ikke havde fast Tilhold hos en velprovianteret Borger. Transporterne førtes ud i Holsteen gjennem Altona, der om Natten var en Afløbsrende for Hamburgs Befolkning, medens den om Dagen tilførte Hansestaden Fornødenheder. Men angiver Tallet paa dem, som i den første Periode bleve viste ud, til 30,000. Senere kom mange af de mere Velstaaende ind med i Transporterne, fordi Handelen og med den Provianteringen besværedes mere og mere.

Omsider var Fæstningens Organisation kommen i god Orden. Hele den borgerlige Befolknings Levemaade var under militair Kontrol. Alle Bagerier maatte arbeide under Tilsyn, og Brød uddeeltes derfra portionsviis. Borgerne maatte give et tilsvarende Kvantum Meel istedenfor; kunde de ikke det, bleve de udviste. Et lignende Herredømme var taget over Apothekerne, Brændselsbeholdningerne, de offenlige Kjøkkener o. s. v. Da det tilsidst kom til at mangle paa Arbeidskraft, antoges nogle tusinde Dagløntnere til at besørge alt ureent og besværligt Arbeide. De forpleiedes af de militaire Magaziner og fik god Løn. Penge manglede Marechallen ikke, da Banken var velforsynet. Rigtignok

bestod Forraadet meest i Barrer; men Davout lod den gamle Mynt gjenoprette, og man fik det Særsyn at see, at en keiserlig fransk Marechal lod slaae Mynt med den ophævede Fristad Hamburgs gamle Præg.

Saalænge Omegnen holdtes besat, havdes der Kjød og Landprodukter i tilstrækkelig Mængde; men da det var at forudsee, at denne Besiddelse snart vilde gjøres Marechallen stridig, blev der lagt en methodisk Plan for dette Terrains suksessive Rømning, saaledes at dets Produktivitet vedligeholdtes saalænge som muligt, men at det, naar det blev nødvendigt at forlade det, efterlodes raseret og udspiist. Og for at være fattet paa det Værste indførtes strax Hestekjød som Forpleiningsartikel. Alle overflødige Heste fra Marechallens og Generalernes Stabe samt den største Deel af Trainets og nogle af Feltartilleriets vare givne til de uberedne Ryttere, for at disse kunde gjøre Nytte, saalænge Herredømmet over Omegnen gjorde Fordring paa et saa stort Rytteri som muligt, og senere afgive deres Heste til Spiisning. Underofficerer og Soldater samledes for at lære Tilberedelsen at kjende, Recepten dertil optoges endog i Dagsbefalingen, og Marechallen befalede, at der daglig paa hans Bord skulde serveres een Ret af Hestekjød. Foreløbigt spistes ved disse Experimenter dog kun Hamburgernes Heste.

Ved Aarsskiftet stod Bennigsen foran Byen. Den russiske General kunde ikke begynde nogen regelmæssig Beleiring, da han manglede Beleiringsskyts; men det var hans Hensigt, at drive de Franske ind bag de egenlige Fæstningsværker, at trætte dem ved daglige Kampe og saaledes forberede et heldigt Udfald af de forenede Anstrængelser, som vilde finde Sted, naar Carl Johan kom. Den 4de Januar angrebes de franske Forposter paa alle Punkter, den 5te og fremdeles daglig fortsattes Kampen. Nogle Gange kom Russerne ind i de franske Opstillinger, naaede

8*

endog enkelte Gange Forbindelsesveien mellem Hamburg og Harburg og fik en Deel af samme ødelagt; men de Franske beholdt dog stedse Overmagten tilsidst, indtil Frosten begyndte for Alvor og gjorde Forsvaret yderst vanskeligt.

Bennigsen kunde heller ikke besætte Altona; thi Woronzows Korps blev strax efter hans Ankomst forlagt til Itzehoe, hvorfra Lützowerne — af hvilke dog 150 Ryttere under Chefen, Major Lützow, førtes til Rhinen for noget at aflede Korpsets Forbittrelse — sendtes til Glückstadt, og Rytteriet til Eideren, Vest for Rendsborg.

Selv sit eget Korps fik Bennigsen ikke engang Lov til at beholde urørt; thi 2 Kavaleriregimenter maatte afgives til Oldeslo og derfra til Kiel for at tjene Kronprindsen til en Reserve.

Glückstadts Beleiring og Fald.

Foran Glückstadt havde der indtil dette Tidspunkt været en svensk Brigade under Boye, Schills Eskadroner — hvilke af Kongen af Preussen vare beordrede til Rhinen, men tilbageholdtes af Carl Johan — samt endvidere en Bataillon af Frivillige, som Woronzow var bleven opfordret til at sende derhen, og to Batailloner fra Wallmodens Korps. Derhos var det ved Vollerwick erobrede Skyts taget i Brug ved Beleiringen.

Den 19de December, samme Dag Altonas Garnison under Buchwald ankom, begyndte Fjenden Bygningen af Batterier, deels paa Digerne, deels paa Lavlandet. Denne Dag lod Kommandanten, Czernichow[1]), Fæstningsbroerne afbrænde, men Taage forhindrede ham i at forstyrre de fjendtlige Ar-

---

[1]) Hans Jacob Czernichow, født i Citadellet Frederikshavn 1749, Kadet 1763, Anciennetet som Officeer 1766, Underkondukteur i Ingenieurkorpset 1769, Premierltn. 1772, Kapitains Karakteer 1789, Ingen. Kapt. Karakteer 1793, virkelig Kapitain paa Prmlt. Gage 1794, fuld Gage 1796. 1808 var han Oberstlieutenant og tjente som Major ved Ingenieurkorpsets holsteenske Afdeling, 1809 blev han Oberst og Kommandeur for samme, 1813 Generalmajor.

beider fra Fæstningens Volde. Den engelske Elbflotille, bestaaende af 1 Fregat, 3 Brigger og 8 Chalupper, blokerede fra samme Dag Byen fra Søsiden, medens den danske Baadestyrke under Kapitain S. D. Kruse lagde ind i Havnen. Kommandanten havde ikke med stor Energi benyttet sin Myndighed til at udvise dem af Byens Borgere, som ikke vare provianterede for 6 Maaneder, og overhovedet ikke med Kraft forberedet sig til den Opgave, Fæstningens Forsvar stillede sig til ham. Imidlertid var der Proviant for lang Tid, og ved Buchwalds Ankomst havde Besætningen faaet en velkommen Forstærkning. Kun manglede det paa Artillerister, men i et Skibsraad, som den 22de afholdtes under Kapitain Kruses Forsæde, og i hvilket ogsaa nogle Landofficerer deeltoge, besluttedes det, at 3 Kanonbaade skulde oplægges, og at Besætningen, 5 Officerer og 150 Søfolk, skulde afgives til Tjeneste paa Voldene som et samlet Kommando under Kapitainlieutenant Emilius Kriegers Befaling.

Den 26de aabnedes Ilden samtidigt fra Landbatterierne og de engelske Skibe, men det var rimeligviis kun nogle Prøveskud; thi den taug snart igjen for først at gjenoptages den 28de. I Mellemtiden oplagdes paany to Kanonbaade, og Kapitainlieutenant Kriegers Kommando forøgedes med 100 Mand.

Den 28de December begyndte Ilden Kl. 8 og vedvarede til Kl. 11, hvornæst der atter blev Stilhed til den 31te Middag, da der fra Landsiden paany prøvedes nogle enkelte Skud.

Først Nytaarsdag, Kl. 9 Formiddag, begyndte for Alvor Bombardementet, ophørte om Natten, men fortsattes den 2den Januar fra Kl. 10 Formiddag. Denne Dag bleve 5 Kanoner paa Holsteens og Stormarns Bastioner demonterede, og der kom Ild i flere Magaziner, hvoraf eet opbrændte. Kl 3½ Eftermiddag ophørte Beskydningen og

begyndte først igjen den 3die, Aften Kl. 10, men vedvarede saa hele Natten.

Stemningen i Fæstningen, som ingensinde havde været freidig, var nu allerede modløs, og da der den 4de Januar paa eengang ankom to Parlamentairer, een fra Landsiden og een fra Søsiden, afviste Kommandanten dem ikke, men sammenkaldte til om Aftenen et Krigsraad, bestaaende af Cheferne for de forskjellige Korpser og de vigtigste militaire Bestillingsmænd, for at høre dets Mening. Byens Præsident indbragte en Forestilling om den store Skade, Byen og Borgerne vilde lide, dersom Forsvaret fortsattes, Regimentschirurgen gjorde opmærksom paa Pleievæsenets forsømte Tilstand, Pladsmajoren bemærkede, at der paa Grund af den stedfundne Ildløs kun vilde være faa Dages Fourage for de mange Heste, som vare komne til Byen, Tøihuuslieutenanten erklærede, at, hvis der endnu engang demonteredes ligesaa mange Kanoner, som ved sidste Bombardement (!), vilde han ikke længere kunne erstatte det Manglende fra Tøihuset, Bataillonscheferne turde ikke skjule en Mistanke, der paatrængte sig dem om Mandskabets Stemning, idet Flere gjorde Mine til ikke at ville staae. Kun een Stemme adskilte sig fra de Andres; det var Kapitainlieutenant Kriegers, som indestod for de Batterier, Søetaten betjente, saalænge de kunde repareres; men den fandt intet Øre. De almindelige Tilstande dengang vare ikke saadanne, at Heltemod kunde voxe og trives i dem; men det synes, som om selv den almindeligste Pligt ikke opfyldtes her. Kommandanten afsluttede den 5te en Kapitulation paa samme Betingelser, som indrømmedes Frederiksort. Garnisonen udmarcherede den 6te om Morgenen. Den skulde være afgaaet til Als, men lagdes, eftersom Krigen begyndte igjen, istedet herfor i et Kantonnement om Lübek. Søfolkene fulgte med Garnisonen, medens Englænderne toge Kanonbaadene, og Sven-

skerne bemægtigede sig Arsenalet for at kunne anvende dets svære Skyts mod Rendsborg.

Bourkes 2den Reise til Kiel.

Den 4de Januar ankom Bourke til Kiel for at forsøge Underhandlinger paa det Grundlag, vi kjende; men samme Dag ankom ogsaa Foulon dertil paa Tilbageveien fra det store Hovedkvarteer til Danmark.

De Efterretninger, den Sidsnævnte bragte, vare saa glædelige for Kronprindsen, at han følte sig forvisset om at kunne faae Danmark til at falde tilføie ved et Slag paa sit Sværd. I de Forbundnes Hovedkvarteer havde Czaren nemlig, paavirket af Carl Løwenhjelm, paa en saa eftertrykkelig Maade gjort Carl Johans Sag til sin, at Metternich, for ikke at stille høiere Anliggender ivove, havde maattet give efter og paalægge den østerrigske Mægling i Danmark at gjøre det af Tawast overbragte Forslag til dens Ultimatum.

Kronprindsen samlede nu alle de i hans Hovedkvarteer værende Diplomater, og i deres og nogle Generalers Paahør holdt han en Tale, fuld af Bebreidelser mod den danske Politik, til Bourke samt erklærede med al den Myndighed, han kunde lægge i sin Stemme, at Vaabenstilstanden skulde ophøre øieblikkeligt, og at det danske Monarki skulde blive tilintetgjort, hvis Freden ikke var undertegnet inden 48 Timer. Hvad Torstensson og Wallenstein havde begyndt, hvad Carl X havde fortsat — saa sagde han[1]) —, det skulde han vel kunne fuldføre.

For at understøtte disse Trudsler ved krigerske Midler, udgaves der samme Dag de fornødne Ordrer. Da Kronprindsen forudsaae, at det danske Rytteri vilde gjøre et Forsøg paa at slippe ud af Rendsborg, havde de først og fremmest til Hensigt at forhindre dette. Wallmoden, hvis Tropper med Undtagelse af Hanseaterne havde afløst Vege-

[1]) Schinkels minnen VII, 322.

sack S. for Rendsborg, skulde indeslutte Fæstningen fra Syd, Vegesack, som var opstillet ved Kluvensik, skulde den 6te om Morgenen Kl. 4 begive sig til Schirnau, Hanseaterne til Stenten Mühle, Skjöldebrand med det svenske Rytteri, et Batteri og 3 Bataillоner til Sorgbrück. Tettenborn beordredes til Natten mellem den 5te og 6te at sende et Regiment til Slesvig og med Resten af sit Korps at begive sig til Krop. Woronzows Rytteri paalagdes det at begive sig til Hohn. Saafremt intet Fjendtligt forefaldt, skulde Tettenborn, fulgt af andet Rytteri, begive sig op i Slesvig.

Fjendtlighederne begynde igjen.

Medens Bourke og Foulon ilede til det danske Hovedkvarteer paa Fyen, begyndte virkelig Krigen igjen med tilsyneladende Energi.

Den 6te om Morgenen vare de nysnævnte Bevægelser fuldførte, og Rendsborgs Garnison, som endnu Dagen før havde kunnet gaae bort uden Vanskelighed, var indesluttet. Strax efter overtog Vegesack i Forening med Hanseaterne Bevogtningen af Rendsborgs Nordside, medens Tettenborns Kosakker, forstærkede med nogle faa Kompagnier og et Par Kanoner, ilede op i Slesvig, efterfulgte i Frastand af Skjøldebrands Rytteri.

Tscherning i Sundeved.

Oberstlieutenant Tscherning havde ved sin Ankomst til Als fundet den svenske Kommissair, som efter den sidst sluttede Vaabenstilstand skulde være ved Alssund, i Ro og Mag boende i Sønderborg paa den feile Side af Sundet, derhos en slet Stemning, som næredes af Hertugen af Augustenborg, eftersom denne skrækkedes ved Tanken om, at Øen skulde gjøres til Gjenstand for Forsvarsanstalter, og hellere ønskede, at Oberstlieutenanten vilde bevirke Øens Neutralitet[1]). Tscherning tog dog ivrig fat paa sin Gjerning. Foruden den Styrke, han forefandt, dannede han af

---

[1]) Tscherning: Allerunderdanigst Promemoria, Sønderborg den 2den Januar 1814 (G. A).

de paa Sønderborg Slots Lazareth værende Rekonvalescenter en ny, omfattende endog en lille Rytterskare, kaldte derhos Borgervæbningen under Vaaben, transporterede Korn og Fourage fra alle de Egne, han kunde naae, til Sønderborg, beslaglagde de offenlige Kasser for at faae de fornødne Midler til Krigsstyrkens Lønning, kort sagt, viste saamegen Energi, at Stemningen øieblikkelig hævedes. Da Vaabenstilstanden var udløben, gik han over til Sundeved, besatte Nybøl og Sottrup, skjød sine Poster frem til Adsbøl og patrouillerede til Graasteen, hvorfra han dog hver Nat trak Alt tilbage til Alssund.

Tettenborn i Nordslesvig.

Tettenborn var — uden at ændse Als — med sin sædvanlige Hurtighed kommen til Nordslesvig og havde den 8de skærmydslet med Major Bruuns Forposter, da han fik den overraskende Melding, at danske Tropper fra Als havde bemægtiget sig Sundeved. Tscherning havde som et Krigspuds ladet Kvarterer for en foregiven stor Styrke bestille i en vid Omegn, og da han ved at benytte Rekonvalescenter fra de forskjellige Afdelinger og med forskjellige Uniformer havde et Middel til at faae Folk til at troe, at det var Sandhed, opnaaede han ikke blot at gjøre Tettenborn i det Nordlige, men ogsaa Skjøldebrand, som var kommen til Flensborg, opmærksom.

Men dermed var ogsaa Krigen forbi. Kong Frederik havde strax efter Foulons Ankomst opgivet Modet[1]) og den 7de sendt Ritmester Lilienskjold til det svenske Hovedkvarteer med et Brev fra Rosenkrantz til Wetterstedt, hvori det meddeeltes, at Kongen var villig til at afstaae sine Rettigheder til Norge mod svensk Pommern samt til at tiltræde Koalitionen, naar Svenskerne vilde forlade Slesvig og Holsteen.

---

[1]) Om de diplomatiske Forhandlinger, som ere førte i Kiel eller paa Hindsgavl, medens Kongen var der, findes der i Krigsarkiverne Intet.

Fjendtlighederne standses.

Dette Brev bragte Glæde i det svenske Hovedkvarteer. Carl Johan gav strax Ordre til Fjendtlighedernes Standsning og lod et Pas udfærdige for Bourke, som i Rosenkrantzes Skrivelse var nævnt som den, der var bemyndiget til at afslutte Freden.

Natten mellem den 8de og 9de kom Ritmesteren tilbage gjennem Bruuns Korps, og den 9de reiste Bourke, ledsaget af Bombelles, for sidste Gang til det svenske Hovedkvarteer i Kiel.

Prinds Frederik i Rendsborg.

Det første Sted, hvor Efterretningen om det Skeete naaede hen, var Rendsborg. Krigen havde her i 3 Dage været temmelig levende. Tropperne Nord for Fæstningen vare drevne tilbage, saa Patrouillerne fra Kronværket nu kun gik til Büdelsdorf. Derimod var Rytteriet, blandet med betydelige Fodfolksafdelinger, gaaet ud Sydpaa og havde taget følgende Stilling: Husarerne og 3 Batailloner i Jevensted, de polske Landsenerer i Schülp, 2 Kompagnier, 2 Kanoner og 1 Eskadron i Bramkamp og Schwabe, holsteenske Ryttere i Westerrønfeld, de fyenske Dragoner, 1 Bataillon og 2 Kanoner i Østerrønfeld, 2 Eskadroner jydske Dragoner og 1 Bataillon i Audorf, 1 Bataillon i Nobiskrug, hvor Oberstlieutenant Aubert var Skandsekommandant. En betydelig Opisning af Eideren og det oversvømmede Terrain var foretagen.

Den 9de kom der paa eengang 3 Breve til Prindsen om, at Fjendtlighederne paa Kongens Ønske vare befalede standsede, et fra Baron Adlercreutz, et fra Vegesack og et fra Wallmoden. Prindsen gik strax ind paa et Ophør af Fjendtlighederne til den 15de Midnat, hvorvel han ikke havde nogen Meddelelse fra Kongen. Men han meddeelte det strax til denne[1]), tilføiende, at han behøvede enten

[1]) Brev fra Frederik af Hessen til Kongen, Rendsborg den 9de Januar 1814.

Krig eller en Vaabenstilstand med Proviantering; thi paa den Maade, som det nu skeete, vilde hans Proviant snart slippe op, og Mangel begynde at indfinde sig den 20de.

Tscherning og Tettenborn.

Tscherning fik Meddelelsen fra General Skjøldebrand. En Parlamentair fra denne traf ham ved Adsbøl, og der aftaltes en Demarkationslinie over Adsbøl og Felsted; men da Tscherning ikke havde nogen Efterretning fra sin Konge, forlangte han en verificeret Afskrift af Kronprindsens Ordre og truede med, hvis han ikke erholdt nogen saadan, ikke at ville anerkjende Stilstanden. Dette gav Anledning til en omfangsrig Brevvexling mellem Tscherning og Skjøldebrand, i hvilken ogsaa Tettenborn blandede sig.

Da Kronprindsens Ordre traf Tettenborn, havde denne besat Ribe, hvor Kosakkerne havde udskrevet 50 Heste til det svenske Rytteri. Der var ogsaa forefaldet en lille Fægtning med Major Bruuns Forposter ved Vonsild, uden at Sidstnævntes Korpses Stilling i det Hele dog var bleven forrykket.

Generaladjudant Bülow henvendte sig til Tettenborn med Besværing over, at Ribe var besat, efterat den svenske Kronprinds havde givet Ordre til Fjendtlighedernes Standsning, om Ordren end ikke var kommen til Tettenborn før efter dens Besættelse, og den russiske General erklærede sig da ogsaa villig til at trække sine Tropper bort fra denne By, saasnart han erfarede, at Tscherning var gaaet tilbage til Als. Men om denne Officeer udtalte han heftige Beklagelser[1]). »Det lød», skrev han, »som om Tscherning ikke vilde respektere Vaabenstilstanden, men satte Betingelser, der ikke blot stode i Strid med de gjorte Aftaler, men med Sagernes hele Tilstand, en Fremgangsmaade, som

[1]) Breve fra Tettenborn til General Bülow, Haderslev den 13de Jan. 1814 og Haderslev den 14de Jan. (G. A.).

vilde give Anledning til de eftertrykkeligste Modforholdsregler», hvis der ikke foretoges en Forandring deri.

Oberstlieutenanten var dog ikke at bevæge til at gaae tilbage. Naar General Skjøldebrand havde billiget Demarkationslinien, meente han ikke, at Tettenborn havde Noget at sige i den Sag. Kongen billigede dette aldeles. Men da Tettenborn ved sin Henvendelse til Tscherning fik Afslag, geraadede han i Raseri, udtrykte for Bülow[1]) sin Forbauselse over, at denne Oberstlieutenant kunde faae Lov til at tilfredsstille den Fornøielse, han syntes at føle ved at optræde som en egen Magt for sig, der kunde føre Krig og slutte Fred paa egne Vilkaar uden at bekymre sig om de andre Statsforhold. Sagen holdt sig hen, til Freden var sluttet, da Tettenborn, iøvrigt glædende sig over den tilveiebragte Udsoning og Udsigten til nu at skulle tjene sammen med de Danske, dog gjorde Tschernings Forhold til Gjenstand for endnu en lang Skrivelse[2]), i hvilken han dog trøstede sig med, at Oberstlieutenanten ved sit Ubekjendskab til Krigssædvaner havde stillet sig i et latterligt Lys. Denne Anskuelse havde Kong Frederik ikke, han takkede Tscherning for den førte Kommando og glædede sig over at have lært en Mand at kjende, hvis Evner han i Fremtiden kunde faae Brug for.

Kongens Virksomhed i Hovedkvarteret.

I den Tid, som forløb, inden Bourke havde faaet Freden afsluttet, søgte Kongen Lindring for sin store Sorg i Arbeide. Alle de mangfoldige Sager, som indkom til Hovedkvarteret, expederede Kongen egenhændigt, selv om de kun angik saadanne Ting som f. Ex. Kassation af en Adjudanthest ved en Bataillon. Hans Adjudanter havde kun at reenskrive og kopiere, hvad Kongen havde udkastet, sædvanlig med Blyant paa selve de indkomne Forestillinger. Af

---

[1]) Brev fra Tettenborn til Bülow, Haderslev den 15de Jan.
[2]) — — — — — — — den 16de Jan.

Breve til Personer udenfor Hæren paa Fyen afsendtes kun faa. Et af disse maa anføres, nemlig Svaret paa Frederik af Hessens sidste Breve, da det bærer Vidnesbyrd om den resignerede Stemning, Kongen befandt sig i. Det lød saaledes[1]):

»Jeg har med ikke liden Bedrøvelse modtaget Deres Depecher af 28de, 29de og 31te December samt 2den Januar. Disse ere i det Hele af forskjellige og modstridende Principer, i eet raades til Fred, i et andet skal jeg agere offensivt, atter i et andet fraraades det mig at angribe en overlegen Magt, som er øvet i Krigen, medens den Armee, jeg staaer i Spidsen for, hverken besidder Generaler, Officerer, som kjende Krigen, eller har de nyligen i Frankrig opfundne Kogekjedler m. m. Et af hans Breve.

Jeg har handlet efter følgende Plan, omendskjøndt Alt, hvad jeg har gjort, beæres med Titelen af Mangel paa Energi, af Ubestemthed i at handle m. m. Den bestod i at samle en Reserve ved Kolding, men denne kunde ei naae sin Fuldkommenhed, deels fordi Danmarks geographiske Stilling gjør det fornødent at passere Vandet for at komme fra en Provinds til en anden, deels da det i 21 Dage var aldeles vindstille, og endelig de østerrigske Negociationer begyndte, som gave grundet Haab om, at Alt var blevet bilagt, og i det Mindste Kronprindsen af Sverig var bleven ene med de Svenske. Da havde en Fremmarche været let; derimod nu blev det imod en saa overlegen Magt vanskeligt. Efter Deres egne Forudsætninger samle de Svenske Skibe i Lübek og Rostock; burde eller kunde jeg nu lade Fyen, end sige Sjælland ubesat? Og hvorledes skulde jeg af de 15,000 Mand paa Fyen kunne lade afgaae 10,000 Mand, end sige flere, for at rykke frem.

De siger, at Kosakkernes Oprettelse i Jylland vilde

---

[1]) Brev fra Kongen til Prindsen af Hessen, den 13de Jan.

blive til Latter. De har Ret, ifald De troede mig det til, at jeg vilde bruge disse til at agere mod et regulairt Kavaleri; men dette var aldrig min Hensigt. De skulde bruges mod Kosakkerne, som vel neppe ere bedre Ryttere end de jydske Bønder.

At jeg kommanderer Armeen og har det store Belt for mig, imedens Armeen er paa Fyen, dette troer jeg maa være hentet af falske Rygter, da det aldrig har været min Maade at handle paa.

Jeg beklager meget, at De ei har havt Leilighed til at faae Kavaleriet, de lette Tropper og det kjørende Artilleri bort fra Rendsborg; men det være langt fra, at jeg beskylder Dem eller troer, at De har kunnet anderledes, omendskjøndt i min lange Frastand jeg havde troet det muligt, særdeles den Dag, den store Konvoi fra Slesvig blev sendt til Rendsborg.

Efter den Sorg, Tidsomstændighedederne have paaført mig, har Intet smertet mig mere end disse Depecher, særdeles da de vare skrevne af min bedste og ældste Ven, paa hvis første militaire Dannelse jeg troer at have virket.

Da Major Carl Bardenfleth har gjort sig til Pligt at skrive alle Depecher med sin egen Haand[1]), saa ønsker jeg, at denne Depeche meddeles ham til Gjennemlæsning.

Iøvrigt har jeg ei villet lade denne Depeche afskrive, for ei at give den en ufornøden Publicitet[2]).

Deres altid hengivne Ven og Svoger o. s. v.«

---

[1]) Carl Bardenfleth havde konciperet Skrivelserne fra den seneste Tid, og de kaldtes almindeligt de Bardenflethske Breve.

[2]) Prindsen af Hessens Breve til Kongen vare ikke behandlede med megen Fiinfølelse i Rendsborg. Et Duplikat sendtes til Slesvig, og saavel i denne By som i Rendsborg bleve de læste og — beundrede af de overfladiske Dommere, som blot havde Øie for Prindsens Mod til at turde skrive i en saadan Tone til Kongen. De findes endnu baade i G. A., L. A. og A. A.

Endnu i sidste Øieblik under Fredsforhandlingerne i Kiel opstod der alvorlige Hindringer for Carl Johan i at føre sin Sag igjennem. Lord Castlereagh havde tilsidst virkelig paabudt Thornton at forlange Wallmodens af England lønnede Korps øieblikkelig sendt til Hannover og at inddrage Subsidierne for Svenskerne, hvis disse ikke øieblikkeligt repasserede Elben[1]). Depechen herom ankom til Kiel den 13de, men Wetterstedt bevægede Thornton til at hemmeligholde den 24 Timer, da han saa skulde indestaae for, at Freden skulde være afsluttet. Der underhandledes, som alt anført, om Fred baade med Sverrig og England, og da alle Parter nu havde Hast for at komme til en Ende, Bourke for Rendsborgs Skyld, Wetterstedt og Thornton for Depechens Skyld, kom man i Løbet af Natten til Overeenskomst, saa Freden kunde undertegnes den 14de Januar.

Underhandlingerne i Kiel.

Der var to Fredstraktater, een med Sverrig, een for England[2]). I den første aftraadte Kongen for sig og sine Efterfølgere paa Thronen til Fordeel for Kongen af Sverrig alle sine Rettigheder til Kongeriget Norge, dog med Undtagelse af Island, Grønland og Færøerne. Det bestemtes, at det afstaaede Land herefter skulde udgjøre et Kongerige, forenet med Sverrig. Kongen af Sverrig afstod Pommern og Rügen til Danmark, lovede som Norges Souverain at betale en saa stor Deel af den dansk-norske Statsgjæld, som kunde tilfalde Norge, og forbandt sig til at anvende sin Indflydelse for ved den almindelige Fred yderligere at skaffe Danmark en passende Erstatning for Norge. Danmark tiltraadte Koalitionen og paatog sig at stille et Hjælpekorps paa 10,000 Mand under Kronprindsens Kommando. Ifølge Traktaten med England gaves alle dettes Erobringer tilbage, undtagen Helgoland, og der tilstodes

Fred med Sverrig og England.

---

[1]) Schinkels minnen VII, 327 og flg.
[2]) Findes begge trykte i de almindelige Lovsamlinger.

Danmark for det løbende Aar en Subsidie af 400,000 £ for Kontingentet til den store Hær.

Traktaten med Sverrig havde 2 hemmelige Artikler[1]): Den første angik den Million, Carl Johan havde budt for Norge, men som Kongen ikke vilde modtage under den Form, vel derimod som et Bidrag til Hjælpekorpsets Udrustning. Den lød saaledes: 1ste separat og hemmelige Artikel: »Da Hs. Maj. Kongen af Sverrig ifølge den idag underskrevne Fred har villet tilbyde Hs. Maj. Kongen af Danmark Hjælpemidler til strax at sætte i Bevægelse og Virksomhed paa Feltfod det Korps danske Tropper, som skal tilføies den forenede tydske Nordarmee under Hs. kgl. Høihed Kronprindsen af Sverrigs Anførsel, saa forpligter Hans svenske Majestæt sig til at udbetale Hs. Majestæt Kongen af Danmark den Sum 1 Million Rigsd. sv. Banko, hvoraf 400,000 Rigsdaler ved Udvexlingen af nærværende Traktats Ratifikationer og det Øvrige i Forhold til 100,000 Rdl. maanedlig, indtil det Hele er udredet«.

Den 2den separate og hemmelige Artikel lød saaledes: »Det er udtrykkeligt og formeligt aftalt mellem Hs. Maj. Kongen af Danmark og Hs. Maj. Kongen af Sverrig, at Grevskabet Laurvig i Norge med dets Tilliggender og alle dermed forbundne Privilegier og Forrettigheder forbliver Hs. danske Majestæts fulde Eiendom til fri Nydelse og Raadighed ifølge Stipulationerne af nærværende Traktats 20de Artikel«.

Freden med Sverrig blev foreløbig ratificeret af Carl Johan og af Frederik d. 6te endeligt i den allernærmeste Tid, Freden med England blev derimod ikke ratificeret før, noget omændret, d. 7de April.

Den 16de Januar havde Kongen paa Hindsgavl Kundskab om Fredslutningen. Efterat have beordret Prindsen af Hessen

---

[1]) Kopier i G. A.

at modtage og besætte Frederiksort og Glückstadt efter Aftale med den svenske Kronprinds samt til, saasnart Slesvig var rømmet, at sende sit Rytteri ud mod Nord, skred han til at kundgjøre den sørgelige Fred for sine Undergivne. Passagen over Storebelt spærredes, for at ingen Efterretninger skulde komme før Kongens. Den 17de sattes kun Major Brock og Lieutenant Falsen over, sidstnævnte med et Brev til de i Kjøbenhavn tilstedeværende Medlemmer af de troe Mænds Raad, nemlig Geheimestatsministrene G. Moltke, Schimmelmann og F. Moltke, Justitsminister Kaas, Finansminister Møsting, Præsident Sehestedt, Geheimeraad Malling, Præsident O. Moltke, Generalmajor Kardorff og Kontreadmiral Steen Bille. Det lød saaledes[1]):

»Det er en sørgelig Skjæbne, som er mig forbeholdt, at maatte gjøre følgende Maleri af Statens Stilling. Finanserne ere aldeles i Uorden ved 7 Aars fortærende Forsvarskrig imod Overmagt. Frankrig, Vor eneste Allierede, er ei mere istand til at hjælpe sig selv uden Fred, end sige kan det hjælpe os. Alle Europas Fyrster have af Had til Napoleon forenet sig med Vor grusomste Fjende, og for at holde fast paa ham og kunne stole paa ham gjøres Vi til Offer. Østerrigs Keiser, som selv tilbød sig at ville mægle Freden for Os, anseer sig ikke bunden til dette Løfte, naar Kronprindsen af Sverrig finder Mishag deri. Han beklager Intet mere at kunne gjøre for Os og truer med at ville borttage alle politiske Forbindelser med Os, naar vi fortsætte Krigen; ja — han tilføier, det er ikke mere Sverrigs Sag, men Ruslands, Englands og Preussens, hans Allieredes Sag. — —[2]). Det vilde være let at fordrive Fjenden til henimod Slesvig;

---

[1]) Kopi af Brevet, dateret Hindsgavl den 16de Januar, i G. A.
[2]) Følger en Skildring af den militaire Stilling paa begge Sider.

men da vilde Reserverne komme og de andre Magters Medvirkning, og Jeg troer neppe, at Freden, som er en absolut Fornødenhed, derved blev fordeelagtigere. Jeg besluttede derfor at indgaae en ny Vaabenstilstand for at negociere og erholde Fred.

Af Hoslagte vil sees, hvad Geheimestatsminister Rosenkrantz har udkastet, hvilket Jeg har bifaldet.

Gid Jeg aldrig havde oplevet den sørgelige Dag, da Jeg maatte afgive den Tilstaaelse, at Norge, Mit kjære Norge, maatte være det Offer, som maatte gives for ikke aldeles at opløse Alt.

Hvilken Beroligelse for Mit Hjerte, om Mine høistbetroede Mænd maatte ved deres Blik give Mig i et af dem undertegnet Skrift den Beroligelse, at Jeg havde gjort Alt for at redde det Hele; ja selv det Skrækkelige af Norges Afstaaelse vilde da være Mig taaleligere.

Endelig troer Jeg, at trykte Bekjendtgjørelser i Mit Navn ville være fornødne, hvortil Geheimestatsminister Rosenkrantz har opsat det Fornødne, og som kunde nærmere af Dem alle redigeres til at blive et af Mig underskrevet Dokument. Ligeledes maa overlægges, paa hvad Maade en saadan Akt skal udfærdiges over Norges Afstaaelse, samt hvad videre fornødent maatte være.

Vi forvente snarest muligt det Fornødne herover«.

Det synes, som om Kongen i sin nærværende Nedtrykthed ikke har troet det muligt, at Prinds Christian virkelig havde Mod til at udføre den Plan, som Kongen aldrig havde lovet sig Held af, men i hvert Fald betragtede han det nu som en Ting, der ikke vedkom ham, men kun Prindsen, Normændene og Carl Johan. Der var heller Ingen, som mere talte til ham derom; thi, eftersom hans Samtykke ikke længere behøvedes, henvendte de, som endnu ikke ansaae Noget for tabt, deres Ønsker og For-

haabninger til Prinds Christian. Kongen skrev den 17de fra Hindsgavl følgende Brev til Prindsen[1]):

»Med inderlig Bedrøvelse tilmeldes Dem den uheldige Fred, Jeg har seet mig nødsaget til at slutte. — —[2]).

Jeg troer, at Jeg i faa Dage havde kunnet forjage Fjenden til hiinsides Flensborg, men Østerrig deklarerede sig mod Mig, dersom Jeg ei sluttede Freden. Frankrig kunde ikke hjælpe, følgelig stod Jeg ene med ødelagte Finanser, ja ofte i den Forlegenhed, at Jeg ei vidste fra en Lønningsdag til den anden, hvor Pengene vare at erholde. Freden blev altsaa det eneste Middel, der blev tilovers, for ei aldeles at opløses.

Jeg maa nu paalægge Dem særdeles at sørge for, at Korrespondancen med Dem, Chiffrene saavel i Trondhjem som i Christiania, bortføres til Danmark, og det, der ei kan bortføres, brændes. Ligeledes bør Kortene bortføres[3]), og de Svenske maae ei finde Noget af Vigtighed uden de Ting, hvorpaa Privates Velfærd beroer, eller deslige Papirer, hvorpaa offenlige Foranstaltninger grunde sig til Landets Tarv. Naar De har udnævnt Kommissairerne til Aflevering af Fæstningerne, da anseer De Deres Embede som endt og reiser snarest muligt her til Danmark, hvor De vil finde den Modtagelse, en saa værdig Prinds fortjener, som har offret sig for det Almindelige.

De Artikler, som særdeles ere vigtige for Dem at vide af Traktaten, følge hermed, ligesom den hemmelige Artikel om Laurvig bør kjendes af den Embedsmand, som bestyrer Grevskabet.

---

[1]) Fra Kongen til Statholderen i Norge, Hindsgavl d. 17. Jan. 1814.

[2]) Følger en Skildring af den militaire Stilling.

[3]) Da Kongen blev vaer, at dette stred mod Fredstraktatens 21de Artikel, forandrede han i Skr. af 18. Jan. Ordren derhen, at kun Duplikaterne af Tegningerne over Fæstningerne skulde nedsendes

For Deres Depecher og det venskabelige Brev[1]) takker Jeg Dem meget.«

Den 18de Januar underskrev Kongen det aabne Brev, hvorved han bekjendtgjorde for Alle, at han for sig og sine Efterfølgere havde frasagt sig alle Rettigheder og Adkomster til Norges Throne, samt løste Normændene i Almindelighed og Embedsmændene i Særdeleshed for deres Troskabsed. Tillige udstedte han en Adresse til det norske Folk, indeholdende et varmt Afskedsord og Tak for den Troskab og Hengivenhed, det i alle Tider og Tilfælde havde viist mod ham og hans Stamme. Dernæst gav han Prindsen Ordre til uopholdelig at lade Kontreadmiral Lütken med de i Norge værende Krigsbrigger afseile til de danske Havne og sendte Fuldmagter for den Kommission, som skulde aflevere de norske Fæstninger. Navnene vare in blanco; thi Medlemmerne af samme var Prinds Christian befalet at udnævne.

Krigserklæring mod Frankrig.

Efter at have udført, hvad Fredstraktaten paalagde ham med Hensyn til Norge, udstedte han Krigserklæring til Frankrig[2]) og paalagde Hofmarechal Hauch i Kjøbenhavn at sætte Frederiksborg Slot istand til at kunne modtage den franske Gesandt Alquier. Ogsaa Lallemand, hvem Kongen kun ved Rosenkrantzes Indsigelser var bleven forhindret fra at overvælde med offenlige Naadesbeviisninger, og som for Øieblikket var syg i Kjøbenhavn, fik Slottet anviist til et Slags gyldent Fangenskab.

Efterat Kongen derpaa havde udnævnt en overordenlig militair Reguleringskommission, der skulde samle sig i Kiel for at modtage Pommern og Rygen og i Forbindelse med den under Grev Baudissins Forsæde oprettede provisoriske Regeringskommission i det Hele varetage Kongens Inter-

---

[1]) Det af Major Brock overbragte Brev af 25de Decbr.

[2]) Dateret d. 17de og findes i Kollegialtidenden for 1814.

esser i Holsteen, samt endelig bestemt, hvilke Afdelinger der skulde danne det nye Kontingent, som ifølge Traktaten skulde stilles til Carl Johans Raadighed, begyndte han strax at afvæbne sit Folk. Vel var Landet ikke kommet til Fred med Alle; det var kun en Frontforandring, dets Politik var nødt til at gjøre; nu begyndte Krigen med Frankrig. Men Danmarks Deeltagelse var indskrænket til et Kontingent, og den meest trykkende af alle mulige Krige, den med England, var ophørt. Den 18de hævedes ved Parolbefaling alle Divisions, Brigade- og Kystmilice Kommandoer fra den 25de at regne, den 19de befaledes en hurtig Hjemsendelse af alt indkaldt Mandskab undtagen ved de Afdelinger, der vare designerede til »det nye Auxilairkorps«. Tillige lagdes Tropperne paa Fyen atter under Fyens Generalkommando, som fik Sæde i Odense.

Afvæbning.

Den 20de var Kongen færdig til at reise, efterat Instruktionerne for Bourke til Fredsforhandling med Rusland og Preussen vare undertegnede. Inden Afreisen fik han endnu Leilighed til at modtage General Tawast, der var akkrediteret som svensk Gesandt ved det danske Hof og bragte et Brev fra Carl Johan. Da den svenske Kronprinds ønskede en dansk Repræsentation ved sit Hovedkvarteer, udsaae Kongen hertil Kammerherre K. F. Juel, som fik Kammerjunker Hennings til Ledsager.

Tawast, svensk Gesandt ved det danske Hof.

Kadrene paa Fyen kunde paa Grund af Storebelts Tilisning i den usædvanlig strenge Vinter ikke komme bort. Kongen selv standsedes i Nyborg, hvor han maatte forblive Maaneden ud, hvorefter han i de første Dage af den paafølgende Maaned endnu maatte gjøre et ufrivilligt Ophold paa Sprogø.

Medens den danske Hær saaledes afvæbnedes, strømmede i Norge Ungdommen til Fanerne.

Den norske Hær samles.

Den norske Hær samledes i et spredt Kantonnement langs Glommen, Front imod Øst, med Forposter langs

Grændsen mellem Norge og Sverrig, hvilke støttede sig til de to Fæstninger Kongsvinger og Frederikssteen, der ligesom dannede Forpoststillingens Fløie, samt en Flankedækning mod Syd langs Kysten til Svinesund, hvilken støttede sig til Fæstningen Frederiksstad. Dens Sammensætning og Opstilling blev følgende:

A. **Høire Fløi** under Generallieutenant B. D. Staffeldt, kantonnerende langs Glommen fra dens Udløb indtil Øieren, bestod af følgende Afdelinger:

Bag Glommen:

2 Batailloner søndenfjeldske Inf. Regiment (Onsø og Tunø Præstegjæld),

2 Batailloner tellemarkske Inf. Regiment (Raade og Rygge Præstegjæld),

2 Batailloner bergenhusiske Inf. Regiment (Skibtvet og Spydeberg Præstegjæld),

3 ℔'s Fodbatteri, Kapitain Dahm (Sannesund),

3 ℔'s Fodbatteri, Kapitain Nannestad (Onstadsund);

Fremskudt over Glommen:

1 Bataillon norsk Jægerkorps (Skjeberg Præstegjæld),

1 Bataillon bergenhusiske Skarpskytter (Askim og Edsberg Præstegjæld);

Ved Grændsen mod Øst, som Forpost under Oberstlieutenant F. V. B. Stabell (fra Tistedalen til Krogfos):

1 Bataillon aggerhusiske Skarpskytter;

Ved Grændsen mod Syd, paa Kragerø, ved Thosøkilen og videre mod Øst ind i Idde Præstegjæld:

Jægerdivisionerne af de 6 bag Glommen værende Batailloner.

B. **Centrum** under Oberst D. Hegermann, kantonnerende langs Glommen Nord for Staffeldts Kommando fra Øieren af og nordefter:

Bag Glommen:

2 Batailloner nordenfjeldske Inf. Regiment (Enebæk og Skydsmo Præstegjæld),

2 Bataillоner oplandske Inf. Regiment (Sørum, Ullensaker og Næs Præstegjæld),
Depotbataillonen af oplandske Inf. Regiment (Ullensaker og Gjerdrum Præstegjæld),
1 Bataillon Valderske Skarpskytter (Store Næs),
3℔'s Batteri, Kapitain Rustad (Blakjerssund);

Fremskudt over Glommen:

Bataillonernes Jægerdivisioner, henlagte til Omegnen af Urskog og Sitskogen;

Detacheret til Forpostkommandoen under Oberstlieutenant Stabell:

1 Bataillon aggerhusiske Skarpskytter[1]).

C. **Venstre Fløi** under Oberst H. H. Rode[2]):

I Hedemarken:

1 Bataillon af 1ste trondhjemske Inf. Regiment (Vangs og Næs Præstegjæld),
1 Bataillon af 2det trondhjemske Inf. Regiment (Toten),
1 Bataillon nordenfjeldske Skieløbere (Leutens Præstegjæld),
1 Bataillon søndenfjeldske Skieløbere (Soløers),
et 3℔'s Fodbatteri;

Fremskudt ved Kongsvinger under Oberstlieutenant A. S. Krebs:

Jægerdivisionerne af ovennævnte Bataillоner, det halve Batteri samt

---

[1]) Under Oberst Hegermanns Kommando hørte endvidere et ridende Batteri, 2 Eskadroner af det søndenfjeldske Dragonregiment og 1 Kompagni aggerhusiske ridende Jægere, hvilke af Mangel paa Fourage ikke gjordes mobile.

[2]) Hans Henrik Rode, født i Frederikshald 1767, havde gjennemgaaet Landkadetakademiet i Kjøbenhavn og senere været ansat som Lærer ved det militaire Institut i Rendsborg, hvorfra han i 1809 fulgte Frederik af Hessen til Norge som Generalkvarteermesterlieutenant. Senere havde han været Chef for Christian Frederiks Stab, indtil han fik denne Kommando.

1 Bataillon aggerhusiske Skarpskytter[1]).

D. **Reserven** under Generalmajor C. D. A. Ahrenfeldt i Drammen, Vest for Christianiafjord, bestod af;
Depotbataillonen af det tellemarkske Inf. Regiment,
Landeværn af samme Regiment,
Depotbataillonen af det nordenfjeldske Inf. Regiment,
1 Rekrutbataillon paa 1000 Mand,
1 Bataillon af det vesterlehnske Inf. Regiment,
3 ℔'s Batteri, Kapitain Knudsen.

Foruden denne mobile Hær, hvis Styrke løb op til omtrent 20,000 Mand, havde følgende Fæstninger faste Garnisoner.

Kongsvinger, hvor Krebses Korps opholdt sig, havde en Besætning af 2 Batailloner Landeværn af aggerhusiske Skarpskytter og oplandske Inf. Regiment, omtrent 1000 Mand;

Frederikssteen ved Frederikshald havde en Garnison paa over 1000 Mand, bestaaende af Depotbataillonen af søndenfjeldske Inf. Regiment, Landeværn af aggerhusiske Skarpskytter og Artillerister, under Kommandanten, Generalmajor J. A. C. Ohme;

Frederiksstad ved Glommens Udløb var besat af henved 1500 Mand, nemlig 1 Bataillon af vesterlehnske Inf. Regiment, Landeværn og Artillerister, under Kommandanten, Oberst N. H. Mecklenburg;

Blakjer Skandse ved Glommen N. for Øieren i Hegermanns Distrikt forsvaredes af 300 Mand Landeværn af søndenfjeldske Dragonregiment, som var uberedent;

Skandserne i Elverum i Rodes Kommandodistrikt havde ogsaa Besætninger af dette Regiment;

Aggerhuus Fæstning ved Christiania havde 600 Mand Landeværn af nordenfjeldske Inf. Regiment, og

---

[1]) Under Oberst Rode hørte endvidere 2 Eskadroner af søndenfjeldske Dragonregiment og 1 Kompagni af det aggerhusiske ridende Jægerkorps, men disse vare af Mangel paa Fourage ikke gjorte mobile.

Frederiksværn Fæstning ved Laurvig 600 Mand Landeværn af tellemarkske Inf. Regiment.

Langs Kysten var endelig Kystværnet i Virksomhed. I Christianssand, Bergen og Trondhjem var der til Understøttelse Depotafdelinger, henholdsviis af vesterlehnske, bergenhusiske og trondhjemske Regiment. Ved disse Byer laae ogsaa Krigsskibe. Rundt om Christianiafjord var der talrige Kystbatterier, og ved Tønsberg havde nogle Brigger Station, medens Kanonbaadene endnu ikke lagdes ud, eftersom Isen stod fast om Hvaløerne.

Mandskabet mødte i en freidig Stemning og var beredt paa Krig. Mange havde medbragt Skier, og der fandtes Skislæder for Kanoner. Penge skaffede Prindsen tilveie ved at udstede de i Skrivelse til Kongen af 15de December nævnte Repræsentativer (de saakaldte Prindsesedler), og Proviant havdes. Kongsvinger, Frederikssteen og Frederiksstad befaledes forsynede for 3 Maaneder, og militaire Brødbagerier oprettedes foruden i disse endvidere i Frederiksværn, Drammen, Aggerhuus, Moss og flere Steder.

Regeringsraadets Organisation var bleven bestemt. Forretningerne paatænktes fordeelte mellem 5 Departementer, og til Chefer for samme vare designerede[1]): Amtmand over Smaalehnenes Amt, M. O. L. Sommerhjelm, for Justitsvæsenet istedenfor den dertil tidligere udseete Justitiarius Falbe, Grev H. Wedel-Jarlsberg, som dog endnu var i Danmark, for Finansvæsenet, Stiftamtmand Thygeson for det Indre, Rosenkrantz for Handels- og Toldfaget og C. Anker, hvis Afreise til England Prindsen under de nuværende Omstændigheder fandt det rigtigst at opsætte, for de oekonomiske Forvaltningsgrene (Fabrik-, Skov- og Bjergværksdrift). Regeringsraaderne skulde kun være konsultative, og de

---

[1]) Depeche fra Christian Frederik til Kongen af 11te Jan. 1814 (G. A.).

politiske, militaire samt geistlige Sager vedblive at sortere under Statholderen alene.

Prindsens Holdning.

Da der i hele Sverrig ikke var saa mange Tropper, som Norge kunde sende ind i Landet, var der en god Udsigt til en heldig Begyndelse; men videre end til Hærens Samling kom det heller ikke denne Gang. Den 19de Januar meldte Prindsen til Kongen, »at han af Glæde over Konvoiens Ankomst havde ladet sig henrive til den Formening, at, fordi Kornet var i Havnen, det ogsaa var disponibelt. Den stærke Frost havde forhindret dette, og han befandt sig i den fortrædeligste af alle Situationer, den, at ville handle uden at kunne.» Tillige henkastede han imidlertid det Spørgsmaal, »om ikke et Angreb fra Norge nu kunde tvinge Carl Johan over til Sverrig efterat have aftvunget Danmark en Tilstaaelse om Maalet for hans Idræt», saa det er antageligt, at de gamle Betænkeligheder mod et Angreb paa Sverrig paany have vundet Overhaand hos ham. Han troede, at Norge bedre kunde bevares paa en anden Maade, og tilføiede derfor i samme Brev[1]): »Jeg lader vist ikke Modet synke. Selv om Deres Majestæt maa give efter og afstaae Norge eller en Deel deraf, vil dette endnu bestaae ved Eendrægtighed, og England kan umulig byde Hænderne til at undertrykke et agtværdigt Folk, der vover Alt for at bevare sin Selvstændighed mod svensk Aag. Lad dem først have Kronprindsen af Sverrig mellem sig i Nederlandene. De behandle ham da neppe skaansommere, end han fortjener. Maatte Major Brock kun snart heldigen vende tilbage og bringe mig Deres Majestæts Svar paa min vigtige Depeche af 24de December[2]). Jeg er ikke tilfredsstillet, før jeg seer et tillidsfuldt Ord fra Deres Majestæt».

Freden til Kiel bliver bekjendt.

Den 24de Januar om Eftermiddagen modtog Prindsen

[1]) Depeche fra Prinds Christian til Kongen af 19de Jan. (G. A.).
[2]) Depechen er dateret 25de Decbr.

ved Oberstlieutenant Rømer af Generaladjudantstaben Budskab om den afsluttede Fred, der atter heelt forandrede Situationen. Det er rimeligviis Kongens Brev af 17de Januar og det aabne Brev af 18de, som Oberstlieutenanten overbragte; men der var intet Svar paa Depechen af 25de Decbr., og Brock var endnu paa Sjælland.

Prindsens Reise til Throndhjem.

For at holde Sagen hen og faae Tid til Overveielse, for at undgaae Berøring med de svenske Sendebud, som strax kunde ventes, og vel ogsaa for at give Folkestemningen Tid til at reise sig og Carl Johan til at forlade Holsteen, besluttede Prindsen strax at foretage en Reise gjennem Landet til Trondhjem. Den 25de meddeelte han i nogle Breve til forskjellige Øvrigheder, at der var sluttet Fred, men erklærede sig ubekjendt med Betingelserne; tillige lod han sit officielle Organ i Pressen, Bladet »Tiden«, underrette Offenligheden om det Samme uden at berøre Vilkaarene. Efterat have paalagt Fæstningskommandanterne, hvis Svenskerne skulde forlange Indmarche, da at holde dem hen med den Erklæring, at Prindsens Tilladelse dertil først maatte indhentes, overgav han General Staffeldt Kommandoen over Hæren søndenfjelds og tiltraadte den 27de, ledsaget af Oberstlieutenant J. F. V. Haffner og nogle faa andre Ledsagere, Reisen til Trondhjem over Eidsvold.

I Christiania kunde Fredsbetingelserne imidlertid ikke længe holdes skjulte. De kjendtes i Virkeligheden allerede den 24de i deres Hovedtræk, og den klodsede Maade, hvorpaa »Tiden«, rimeligviis efter et Vink fra oven, havde søgt at betone Glæden over Freden, bidrog ikke til at berolige Stemningen[1]). Der opstod en vis Bitterhed mod Danmark,

---

[1]) Det Extrablad af »Tiden«, som meddeelte Fredsbudskabet, begyndte saaledes: »Den mørke og for menneskelige Øine uigjennemtrængelige Taage er splittet, og et Glimt af Solens Klarhed blænder næsten det glade, stirrende Øie. Fred, Fred i Norden!«

fordi det efter en tilsyneladende altfor kort Kamp havde svigtet sine Forpligtelser mod Broderriget; men den efterfulgtes snart af en almindelig Overeensstemmelse i Villien til ikke at anerkjende den Handel, der var afsluttet om Norge som om en villieløs Gjenstand, men at hævde Rigets Selvstændighed og Selvbestemmelsesret. En Uvillie reiste sig ogsaa mod Prindsen, fordi han netop paa den Tid, da hans Nærværelse i Christiania syntes nødvendigst, havde foretaget — midt i Vinterens Hjerte — en ikke tilstrækkelig forklarlig Reise til en af Landets fjerneste Stæder; men den fik ikke Tid til at brede sig, da Beretningerne om Prindsens Reise begyndte at indløbe. Overalt strømmede Befolkningen sammen paa hans Vei, og de ildfulde vækkende Ord, som han henvendte til den om Norges Kraft til at bestaae for sig selv og om sin Beslutning, ikke at skille sin Skjæbne fra dette Riges, spredte sig ud over Landet og fandt Gjenklang overalt, fordi de vare i Overeensstemmelse med det almindelige Ønske.

De allierede Tropper forlade Holsteen.

Carl Johan fandt sig tilfredsstillet ved Fredsslutningen og troede vist ligesaa lidt som Kong Frederik, at Prinds Christian virkelig vilde gjøre Modstand i Norge, hvorvel han for dette Tilfældes Skyld dog udentvivl allerede havde medgivet Tawast hemmelige Instruktioner. Den 16de havde Kronprindsen i Kiel afholdt en militair Parade og en kirkelig Takkefest, den 17de bekjendtgjorde han i sin 32te Bulletin, at Freden var sluttet med Danmark, og at hele Hæren nu skulde sætte sig i Marche til Rhinen. »Der er ikke længere Rivalitet mellem Nordens Folk», tilføiede han, »de have erkjendt, at de have samme Interesser. Forenede i det ædleste Øiemed, ville de stride samlede for Fastlandets Frihed, for Fyrsternes og Nationernes Uafhængighed. Nordens Folk betragte ikke Franskmændene som Fjender. De erkjende ingen Anden som saadan end ham, som har gjort Alt for at forhindre deres Forening, ham, som, man kan ikke

for ofte gjentage det, har villet undertrykke alle Folkeslag og plyndre alle Lande».

Vinteren var dengang streng, og Kulden var stegen til 16 Grader. I Hamburg havde Davout maattet forlade de ydre Stillinger og søgt Sikkerhed bag en Rende i Fæstningsgravene, som han ved Opbud af alle militaire og borgerlige Arbeidskræfter bestræbte sig for at holde aaben. Garnisonen var nær ved at segne under Arbeidet, en overordenlig stor Sygelighed indfandt sig, og Bennigsen angreb daglig i Forventning om den Understøttelse, han nu haabede at faae af Carl Johan. De forbundne Tropper, som fra Holsteen rykkede mod Syd, gik imidlertid Hamburg forbi. Woronzow gik over Elbens Iis ved Blankenese, Wallmoden ved Zollenspiker, Svenskerne under Stedingk ved Boitzenburg. Dette skeete allerede den 20de og de nærmest paafølgende Dage.

Wallmoden afløste Stroganow Syd for Hamburg og overtog Hamburgs Indesluttelse sydfra, medens han samtidig gav sig ifærd med Organisationen af den hannoveranske Hær; Hanseaterne marcherede til Bremen, hvor de skulde forblive en kort Tid for at reorganiseres. Stroganow og Woronzow med Tettenborn og Lützowerne ilede over Bremen til Winzingerodes Korps ved Rhinen for at indlemmes i samme; Svenskerne begave sig under Marechal Stedingk til Minden og Bückeburg, hvorfra de skulde fortsætte Veien til Düsseldorf, efterfulgt i nogen Afstand af Mecklenburgerne. Senere skulde Hanseaterne og tilsidst endelig det nye danske Hjælpekorps, naar det var færdigt, følge.

Carl Johans Virksomhed i Holsteen efter Freden.

Carl Johan forblev i Holsteen til den 24de Januar for at ordne forskjellige Anliggender i Anledning af Traktaten og oppebie dens Ratifikation. Han havde strax anbefalet den svenske Konge at udnævne Grev Essen til Generalgouverneur over Norge og skrev den 15de til Sidstnævnte, som

endnu opholdt sig i Stockholm[1]): »Jeg ønsker, at De strax selv tager Befalingen over den ved den norske Grændse værende Hær for i en Sammenkomst med de danske Befalingsmænd at overveie de Foranstaltninger, som under Sagernes nuværende Tilstand bør træffes paa begge Sider. Med et Korps paa 6000 Mand bør strax Frederikshald, Kongsvinger, Frederiksstad og Aggerhuus besættes. Jeg antager, at en større Styrke ikke vil behøves, eftersom Norge ikke tages i Besiddelse som en erobret Provinds, men alene forenes med Sverrig for samlet med det at udgjøre et eneste Rige. Kundgjør Saadant for Norges Indvaanere. Med Tiltro overlader jeg Dem, min Ven, at fuldbyrde, hvad jeg med saa store Anstrængelser har forberedet».

Holsteens og Slesvigs Gjenbesættelse af de Danske.

Holsteens og Slesvigs Overleverelse til de Danske gik for sig, før den af Kongen udnævnte Reguleringskommission var bleven samlet. For at modtage Frederiksort havde Prinds Frederik sendt Oberst Friis med 2den Bataillon »Fyen» derhen, hvormeget end denne svagelige Mand, som gik paa Krykker, beklagede sig over altid at skulle bruges. For at tage imod Glückstadt og afløse en der efterladt tydsk Bataillon marcherede General Schulenburg derhen med 1ste Bataillon »Fyen» og 1ste Bataillon »Dronningen». Resten af Rendsborgs Besætning spredtes deels til Garnisonerne i Slesvig og Holsteen, deels ud paa Landet. De polske Landsenerer sendtes til Flensborg, hvorfra de atter forlagdes til Omegnen af Tønder. Om Fæstningernes Overleverelse udstedtes der Dokumenter, og der opstod hverken der eller paa Landet nogen Uenighed, undtagen ialtfald om et Par oprindelig danske Magaziner i Husum og Ekernførde, hvilke Fjenden havde stillet til Salg ved Auktion. Bourke, som forblev i Kiel for at følge Kronprindsens

[1]) P. Wieselgren: Essen, Side 198.

Hovedkvarteer videre, nedlagde Protest herimod, eftersom det stred mod Fredstraktaten, og fik ogsaa Auktionerne kontramanderede. I det Hele var Carl Johan velvillig stemt og blev det endmere, da Bourke meddeelte ham de Prinds Christian tilstillede Tilbagekaldelsesordrer, og at Ratifikationen havde fundet Sted. Han sendte da en svensk Statssekretair til Kjøbenhavn for at betale i Vexler den i Fredstraktatens hemmelige Artikel nævnte Sum af 400,000 Rdl. sv. Bnk. og skrev inden sin Bortreise fra Kiel til Grev Essen[1]: »Jeg melder Dem herved med Glæde, at Fredstraktaten med Danmark er bleven ratificeret af Hoffet i Kjøbenhavn. Jeg formoder, at De allerede vil have modtaget Kongens Ordrer om at besætte Norge, men jeg kan dog ikke noksom anbefale Dem at lade den største Orden og Sømmelighed iagttage af de Tropper, som marchere derind. Jeg ønsker, at man meget strengt straffer enhver Militair, som tillader sig den meest ubetydelige Yttring, som kan være ugunstig mod den norske Nation. Endskjøndt Underhandlingerne have været meget vanskelige, maa jeg dog tilstaae, at Hoffet i Kjøbenhavn under Forsvaret af sine Rettigheder er optraadt med den største Forekommenhed, og at vi skiltes ad som gode Venner; dersom det ved den almindelige Fred bliver mig muligt at bidrage til at skaffe dette Hof en Skadesløsholdelse, skal jeg gjøre Alt, som beroer paa mig. Jeg sender Dem min Adjudant, Oberst Holst, Normand af Herkomst; han vil kunne være Dem til stor Nytte; han er duelig og fuld af god Villie».

Carl Johans Bortreise fra Kiel.

Det var omtrent ved Frederik den 6tes Fødselsdagstid, at Carl Johan med sin Hær var gaaet Hamburg forbi, og at Davout fandt Bennigsen alene ligeoverfor sig, medens

Davout den 28de Januar.

---

[1]) Recueil des ordres de mouvement, proclamations et bulletins de S. A. le prince Royal de Suède, 1838, Side 622, og Yngvar Nielsens »Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—16«, Christiania 1869, Side 146.

Danmark, Frankrigs nye Fjende, afvæbnede. Marechallen lod den 28de Januar, Kongens Fødselsdag, alle paa Lazaretherne liggende danske Underofficerer og Menige udbetale en betydelig Extralønning, betalte dertil de danske Officerer og Soldater, som vare under ham, deres tilgodehavende Gager og samlede endeligen alle de i Hamburg værende danske Officerer og Embedsmænd tilligemed alle de høiere franske Officerer til et Festtaffel, ved hvilken han udbragte Kongens Skaal med følgende Ord: »En Kong Johan af Frankrig har sagt, at naar Retskaffenhed og Redelighed vare forsvundne blandt Folkene, maatte man søge dem hos Fyrsterne, fra hvem de atter velgjørende vilde virke ud paa Folkene. Hvis disse Dyder nu syntes tabte, saa vidste han, hvor de fandtes — i Kong Frederiks Hjerte«[1]). Dette var Davouts Afskedsord til den danske Alliance. Dagen efter befalede han alle danske Officerer at forlade Hamburg den 1ste Februar. Kun Danneskjold-Løvendal beholdt han, deels for at have et Slags Gidsel for Lallemand og Polakkerne, deels fordi denne Officeer, der ingenlunde var en Tilhænger af det keiserlige Frankrig, havde været meget betroet og faaet Indblik i Meget. Det gik kort efter denne galt. Han steg den 9de Februar op i et Kirketaarn tilligemed en fransk Officeer for at oversee en Kamp paa Wilhelmsburg. Davout blev vred herover, og da Løvendal tog til Gjenmæle mod de Bebreidelser, Marechallen gjorde ham, saa det endog næsten udartede til Mundhuggeri, blev han kastet i strengt Fængsel, hvor han forblev i 11 Uger og 4 Dage eller, ligetil Hamburgs Indesluttelse ophørte.

Den overordenlige Reguleringskommission i Holsteen.

Den af Kongen udnævnte overordenlige Reguleringskommission, bestaaende af Kantslerne Krück og Brockdorff, Generalmajor Wegener, Geheimelegationsraad Rist, Amtmand

[1]) See Bilag til Skrivelse fra Landgrev Carl, Gottorp den 10de Febr. (G. A.).

Johansen, Oberstlieutenant Aubert og Ordonnateur, Kammerjunker Krogh, var den 26de Januar bleven samlet i Kiel. Da Fæstningerne vare blevne overleverede, Carl Johan var reist, og der ikke kunde blive Tale om Pommerns og Rügens Modtagelse, før der var kommet Efterretninger fra Norge, blev det dens nærmeste Opgave at henvende sig til Bennigsen, som havde spredt sine Tropper ud over en Deel af Holsteen og taget Hovedkvarteer i Pinneberg. Fire af Kommissionens Medlemmer, deriblandt Oberstlieutenant Aubert, reiste til Generalen, som forklarede, at han var nødt til at sprede sine Tropper i en vid Omkreds, hvis han ikke vilde lade dem døe af Sult, men erklærede sig villig til at koncentrere sig og holde sig indenfor en Demarkationslinie over Itzehoe, Oldeslo til Bille, dersom der paa 6 forskjellige Steder etableredes Magaziner, som altid af de Danske holdtes fyldte for 8 Dage mindst. En Overeenskomst derom blev sluttet, Magaziner oprettedes i Pinneberg, Arnsburg, Oldeslo, Trittau, Sik og endnu eet Sted, danske Officerer ansattes som Pladskommandanter, og Aubert ansattes hos Bennigsen som Kommissair.

Aubert, Kommissair hos Bennigsen.

Det undgik ikke Davout, at den Mand, som var kommen i denne Stilling, netop var den, som havde raadet over alt det danske Skyts i Holsteen og vidste, hvor Beleiringsskytset var. Heller ikke undgik dette Bennigsen, som, efter forgjæves at have henvendt sig til Høire og Venstre om svært Skyts, nu lagde an paa gjennem Aubert at faae det fra Danmark.

Fred med Rusland.

Fredsunderhandlingerne mellem Danmark og Rusland, som under engelsk Mægling vare begyndte ved Carl Johans Hovedkvarteer, førte hurtigt til et gunstigt Resultat, og den 8de Februar undertegnedes i Hannover Fredstraktaten af de Befuldmægtigede Bourke og Suchtelen. Ifølge samme[1])

[1]) Trykt i Schous Forordninger.

skulde alle tidligere mellem de to Stater bestaaende Forhold og Traktater, forsaavidt de ikke vare stridende mod de mellem Rusland og Sverrig afsluttede, atter træde i Kraft, hvorhos Rusland paatog sig at betale kontant, hvad dets Hær i Holsteen trak fra Landet. Denne Traktat — hvis Ratifikation fra russisk Side iøvrigt stilledes i Bero, da kort efter de norske Begivenheder kastede en Mistanke om Illoyalitet paa Danmark — gjorde naturligviis strax Forholdet mellem det danske Hof og Bennigsen meget venskabeligt, og Aubert var Organet, gjennem hvilket de gjensidige Artigheder udvexledes.

Oberstlieutenant Aubert var en Mand, som havde Vanskelighed med at begrændse sig i nogen Stilling; en urolig Higen efter større Virksomhed havde ofte tidligere bragt ham til at blande sig i Meget, som ikke vedkom ham. Ogsaa her fik han Lyst til at spille en større Rolle end en almindelig Kommissairs, følte sig ved sit nøie Bekjendtskab til begge de ligeoverfor hinanden staaende Hære særlig skikket til at mægle mellem dem og troede endog at kunne bevirke en frivillig Rømning af Hamburg, hvad der atter efter hans Mening vilde bevirke Holsteens Rømning af Russerne. De i Bennigsens Hovedkvarteer raadende russiske Officerer, som ikke paa nogen bedre Maade troede at kunne vinde Auberts Hjælp end ved at lade ham gaae deres Ærinder, opmuntrede ham til at paatage sig en saadan Rolle, og Aubert stillede kun een Betingelse, den, at General Bennigsen skulde bede ham derom. Dertil var denne meget villig, og den 19de Februar, da Aubert mødte hos Generalen for at overlevere et Brev fra Landgreven om Skaansel for Altona, indbød Bennigsen ham til at aabne Forhandlinger med Davout, hvortil Aubert da erklærede sig beredt.

Aubert aabner Forhandlinger med Davout.

Øieblikkelig — endnu samme Dag — tog han fra det russiske Hovedkvarteer til Altona og underrettede skriftligt

Marechallen om sit Ønske, at tale med ham. Davout, som ikke vidste, hvad vel den danske Oberstlieutenant kunde have at sige, sendte en af sine Adjudanter for at erfare det. Denne gjorde sig forgjæves Umage for at bevæge Aubert til enten at meddele sit Ærinde mundtligt til ham eller, hvis det var af den Natur, at ingen Fremmed maatte indvies deri, da at give ham det skriftligt til Besørgelse. Aubert paastod at maatte tale personligt med Marechallen, da hans Sendelse var af den Natur, at den ikke paa anden Maade kunde udføres, og undsaae sig ikke for i Henhold til et Raad, som han meente at have faaet af Altonas Overpræsident, Blücher, at foregive, at han var sendt af den danske Konge. Det Forlangte blev nu efter en Dags Forløb bevilget. Seent om Aftenen den 20de hentedes den danske Oberstlieutenant af to franske Adjudanter og førtes til Ravelinen ved Millernthor, hvor Marechallen kort efter indfandt sig. Aubert hengav sig her til det ørkesløse Arbeide, at bede Marechallen om ikke at forsvare sig til det Yderste, men af Medlidenhed for Hamburgs og Altonas Skjæbne at forlade Fæstningen, eftersom Napoleons Magt dog var ifærd med at synke sammen. Davout svarede naturligviis, at hans Ære og Pligt forbød ham at høre paa saadanne Raad, da han havde sine Ordrer, som han ikke kunde forandre. Han tilføiede, at han ikke skulde give Russerne mindste Anledning til at besætte Altona, men dersom de ikke destomindre angrebe fra den Kant, vilde han blive nødt til at forsvare sig, og Følgerne kunde da ikke lægges ham til Last.

Dermed var denne uheldige Sendelse endt. Men da Aubert, efter eengang at have betraadt denne Vei, ikke havde Lyst til at lade det blive ved dette mislykkede Forsøg, gav han sig Russerne heelt i Vold, udkastede Planer til fortsatte Forhandlinger, i hvilke Kongen skulde indtræde som Garant, forhandlede med Bennigsen om Betingelser,

som kunde bydes Davout, og endte med, støttende sig til et Ønske af den russiske General, at bede Kongen, deels om der maatte gives ham Fuldmagt til at mægle mellem de to Hære, deels om der maatte gives ham Bemyndigelse til at overlevere Bennigsen det i de holsteenske Fæstninger værende Beleiringsskyts for derved at kunne give sin Mægling Eftertryk.

Kongen kommer tilbage til Kjøbenhavn.

Imidlertid var Kongen omsider fra Sprogø kommen til Kjøbenhavn. Strax efter Ankomsten sendte han nogle Sager betræffende Norges Overlevering til Prinds Christian og formanede ved denne Leilighed Prindsen til »med sand Kulde at udføre Alt og uden Ophold, naar Befalingerne vare givne, at forføie sig herned». »Passene», tilføiede han[1]), »ere udgivne for Dem og Deres Suite af den svenske Regering, og Deres uopholdelige Nedreise vil lette det Hele, som ved Traktaten er afgjort og ufravigelig. Inden De reiser, er jeg vis paa, at de, som maatte tale om Sagen til Dem, raades til Rolighed. Jeg beklager Dem, ligesom De vist beklager mig, at have maattet cedere Kongeriget Norge, men Politikens trange Bud, Englands, Preussens og Østerrigs ufravigelige Beslutning bør vise Dem Nødvendigheden af Sagen. Reisen herned bør De paadrive, saasnart Kommissionerne til Fæstningernes Overleverelse af Dem ere udnævnte.»

Afvæbningen fortsættes.

Derpaa gav Kongen sig atter ifærd med Afvæbningen. Hovedkvarteret, som havde været oprettet siden 1807, ophævedes den 7de Februar, og Parolen udgaves fra nu af kun een Gang ugenlig. Feltpostlinierne nedlagdes, undtagen den til Hamburg, Afdelingerne sattes, efterhaanden som de ankom til deres Standkvarterer, paa Fredsfod, for Besparelses Skyld skeete der alt nu nogle Indskrænkninger

---

[1]) Skrivelse fra Kongen til Statholderen i Norge, Kjøbenhavn den 8de Februar 1814 (Kopi i G. A.).

i Fredsstabene, Generalstaben og Generalkommissariatet. Nogle personelle Forandringer maae berøres: Brødrene Bardenfleth beordredes nemlig bort fra Frederik af Hessen til Stabstjeneste andre Steder i Landet. Istedenfor sendtes Overkvarteermester, Major J. G. Lesser, til Rendsborg. Hirsch blev atter Kommandant i Frederiksort, men en Overkrigskommission under General Münnichs Forsæde sendtes til Glückstadt og dernæst til Frederiksort for at undersøge, hvorvidt Forsvaret af disse Fæstninger havde været udtømmende [1]).

Finanserne vare i en saa slet Tilstand som muligt. Tropperne i Hertugdømmerne havde i længere Tid ingen Sold faaet, og selv til saadanne Udgifter, som f. Ex. Bourkes diplomatiske Reise med Carl Johan, havde man ikke strax Midler paa rede Haand. I det egenlige Kongerige havde man skabt en ny Ressource i nogle, ved Plakat af 8de Januar 1814 forordnede, nye, rentebærende Kreditbeviser, kaldede Kommitteesedler, fordi de udstedtes gjennem en Kommittee af Handlende. De faldt vel strax overordenlig i Kours, men kunde dog bruges. Under disse Forhold var den af Sverrig modtagne kontante Sum en stor Hjælp, og de engelske Subsidier imødesaaes med Længsel. Men disse begyndte først at løbe fra den Dag, Korpset stilledes til Carl Johans Raadighed, og Afdelingernes slette Tilstand i Forening med den strenge Iisvinter, som umuliggjorde alle Forsendelser, forhalede en hurtig Udrustning.

Imidlertid berammede man dog den 16de Februar som den Dag, Korpset skulde være marchefærdigt, og befalede Det nye Auxiliairkorps dannes.

---

1) Undersøgelserne holdt sig hen til Slutningen af 1817, og baade Czernichow, Hirsch og mange andre Officerer dømtes til Straffe. Czernichow var imidlertid afskediget i Naade ved Armeereduktionen 1816. Hirsch afskedigedes i 1817, kort efterat han havde modtaget den for hans Vedkommende ikke betydelige Straf.

alle de til samme bestemte Afdelinger at tage af de andre V. for Storebelt værende Afdelingers Beholdninger, hvad de manglede af Personel og Materiel. Mødestedet for Stabene var Byen Slesvig, og paa den berammede Dag formeredes Korpset af følgende dertil bestemte Afdelinger: Livregimentet Ryttere, Livregimentet lette Dragoner, slesvigske Rytterregiment, 1ste og 2den Bataillon »Fyen«, 1ste og 2den Bataillon »3die jydske«, 1ste og 2den Bataillon »Holsteen«, 1ste og 2den Bataillon »Slesvig«, 1ste Bataillon slesvigske Jægerkorps og 2 Batterier. Til Brigadekommandeurer vare udnævnte Generalmajor Schulenburg med Divisionskvarteermester, Kapitain Rømeling til Stabschef og Generalmajor H. Bachmann med Divisionsadjudant, Kapitain C. Ewald til Stabschef. Førstnævnte, som afløstes fra Kommandantskabet i Glückstadt, tog i Slesvig foreløbig Befaling over Korpset og satte dets Afdelinger i Marche gjennem Holsteen over Elbens Iis ved Blankenese til Bremen. En glimrende Korpsstab var samlet om ham. Den bestod af Major P. F. Steinmann som Chef, Divisionsadjudant, Kapitain J. B. Abrahamson, Divisionskvarteermester, Kapitain A. E. Wilster, Divisionsadjudant, Kapitain E. W. S. Haffner, Kapitainerne Grev Wedel-Wedelsborg, Wegener, Steffens, Høegh og to Lieutenanter som Adjudanter.

Kardorff bliver Chef for samme. Hans Jnstrux.

Til Chef for Korpset var A. N. C. Kardorff allerede under 19de Januar designeret. Den 7de Februar havde Carl Johan ladet Marcheordrer for Korpset udfærdige og den 18de Februar modtog Kardorff, som udnævntes til Generallieutenant, Kongens »Geheimeinstrux«. Det hed i samme blandt Andet, at Generalen »stedse skulde holde paa, at man som Soldater sloges med, hvem det skulde være, i Forening med de Tropper, hvortil man afdeeltes«, at »der skulde vises de Svenske al Agtelse som Krigsmænd, med hvilke man skulde handle i Forening«, thi, »omendskjøndt det var lovet af Kronprindsen, at Tropperne ei skulde meleres med de Svenske, saa vilde dette dog neppe kunne forebygges.«

To Punkter af Instruxen fortjene dog at aftrykkes heelt. De løde saaledes:

»8. Den største Formodning synes at være for, at Napoleons Rige eller Dominium over Europa ei mere kan reise sig, og, hvorledes det end bliver, vil Freden dog ei længe være udsat. Imidlertid byder Klogskab at være betænkt paa de meest uforudseete Ting, nemlig, dersom Napoleon vandt, slog de Allierede i Holland, nødte de i Frankrig fremrykkende Fjender til at vige, og da han endnu er Herre over sine i Frankrig og langs Rhinen værende Fæstninger, saa kunde Holsteen atter trues, og samme Katastrophe, som vi have oplevet i December 1813 paany indtræde, og i saa Fald var det vigtigt, at Du ei lod Dig medtage af Kronprindsen, men søgte om muligt at naae Holsteens Grændser; thi da vilde al Indrykning blive vanskelig, især naar Hamburg af de Allierede besattes, og Elben souteneredes. Vort Troppekorps maatte da dække Hamburg og Omegn, hvorved hver Fremrykning blev vanskelig.

9. Rendsborgs Proviantering blev da det første, der maatte sørges for, og Blændagen i samme. Alle Tropper maatte ile til Eideren, og derfra maatte Vi da søge at dække Auxiliairkorpset.«

Kardorff afreiste nu fra Kjøbenhavn; men Iisforholdene i Storebelt fastholdt ham længe i Korsør. Imidlertid begyndte Kongen strax den Brevvexling med ham, som han altid vedligeholdt med sine kommanderende Generaler, og som er saa meget interessantere, som Kongen for nærværende Tid ikke skrev fortroligt til Andre end ham og Aubert. Imellem Frederik af Hessen og Kongen var der indtraadt en vis Kulde. **Kardorff afreiser.**

Det var nu, at det norske Folk reiste sig under Prinds Christians Ledelse, og at Alles Blikke rettedes op mod Broderfolket, hvis djærve og eendrægtige Optræden øieblikkelig vakte hele det danske Folks Medfølelse og meget hur-

tigt overmandede dets Konges kun daarligt tilkæmpede Koldblodighed.

Brocks Tilbagekomst til Norge.

I Trondhjem var Oberstlieutenant Brock kommen til Prinds Christian. Hvad han bragte med sig, er ikke svært at gjætte: Fra Kongen, som ikke skriftligt har besvaret Prindsens fortrolige Brev af 15de December, for hvilket ogsaa Forudsætningerne vare faldne bort, neppe Andet end, hvad vi alt kjende af hans Breve til Prindsen, men derimod vistnok fra Andre i Danmark megen — baade direkte og indirekte — Opmuntring. Prindsen ansaae nu Øieblikket for kommet til at opfylde det utaalmodigt ventende norske Folks Forlangende, og med Brock og sit øvrige Følge forlod han Trondhjem, opfyldt af den Alvor, som hans Forehavende nødvendigviis maatte vække.

Christian Frederiks Beslutning.

De Tanker, som beskæftigede Prindsen, vare sikkert store og streifede vistnok vidt ud over Norges Grændser. Som ældste Prinds i Norden ligeoverfor to sønneløse Konger havde han følt en berettiget Skinsyge mod den fremmede Soldat, der med Tilsidesættelse af det oldenborgske Kongehuus var bleven valgt til Thronfølger i Sverrig, og da det snart efter var rygtedes, at den nye Kronprinds vilde afstaae fra Finlands Gjenerhvervelse for at faae Hjælp til Norges Erobring, ikke for at sætte Sverrig i Statsforbund med dette Land, men for at forstørre Sverrig og skaffe det den Udvidelse mod Vest, som det havde tabt imod Øst, da der fra det svenske Folks Side var reist en energisk Modstand mod den første Deel af dette Program, havde Prindsen antaget, at Carl Johans Rolle vilde være udspillet, naar der ogsaa fra Norge reistes en folkelig Modstand mod den anden Deel af Planen. Med ungdommelig Begeistring havde han higet efter at komme til Norge for at stille sig i Brechen mod sin Medbeiler ikke med Vaaben, men med Folkets eenstemmige Protest mod paa den Maade at blive gjort til Svenske. Det er selvindlysende, at Christian Frederik ikke

har viist den Tanke fra sig, at han, hvis Carl Johan faldt, kunde komme til at tage Arv efter ham. Han besad jo i langt høiere Grad end Christian August, paa hvis Plads han stod, Evnen til at bringe Sverrig Norge, naar hiint Land vilde modtage det paa det eneste Vilkaar, Christian stillede, at det tog Danmark med; thi han var retmæssig Thronarving i begge disse Riger; og forsaavidt den almindelige Mening udtalte, at Grunden til, at Kong Frederik ikke var valgt i Ørebro, var den, at det oldenborgske Huses Medlemmer ansaaes for frihedsfjendske og despotiske, da betragtede han det vistnok som en væsenlig Deel af sin Opgave i Norge at vise, at denne Betegnelse ialtfald ikke passede paa ham.

Da Christian Frederik var kommen til Norge, var Situationen bleven en anden, end man havde ventet. Der kom Krig istedenfor Fred; Danmark blev paany Napoleons Allierede, og Carl Johan vandt forøget Indflydelse i Koalitionen og fastere Fod i Sverrig. Christian Frederik saae sig indskrænket til en almindelig Statholdervirksomhed under Frederik den 6tes smaalige og trykkende Kontrol. Hans Færd og Handlen i denne Periode minder saa levende om Christian Augusts, at man ikke kan vise den Tro fra sig, at han med Flid har søgt dennes Spor.

Nu efter Freden til Kiel, da det norske Folks Tillid hævede ham op til en Stilling, der var selvstændigere, fuldkomnere og skjønnere, end han havde kunnet haabe, nu var Carl Johan ifærd med at forspilde sin Stilling i Koalitionen, og der var kun ringe Udsigt til, at han vilde vende tilbage til Sverrig med Koalitionens Understøttelse. Seirede Napoleon — hvad Christian Frederik hverken troede eller ønskede —, meente man almindeligt, at Carl Johan ikke længere vilde blive taalt; seirede Koalitionen, antog man, at Begivenhederne vilde skylle ham bort. Desuden udtalte han jo selv, at han vilde være Hersker i Frankrig, og

Andre sagde, at han skulde anbringes i Polen eller Westphalen.

Det er derfor antageligt, at Prinds Christian har havt sit Blik heftet paa hele Norden, og at han, idet han besluttede sig til at reise Norges Selvstændighedsbanner, at skjænke Norge Friheden i et Maal, som intet andet europæisk Land besad den, og at bringe øieblikkelig Lykke og Tilfredshed ind i alle Kredse, ligegyldigt, hvilke Offre der derved kastedes over paa Fremtiden, ikke blot havde den Hensigt eengang for alle at forhindre, at Sverrig udvidedes paa Norges Bekostning, men ogsaa at give Sverrig et Varsel om den Maade, hvorpaa Norden vilde blive styret, hvis det valgte ham til svensk Thronfølger,

At føre Krig mod Carl Johan og Koalitionen, derpaa hverken tænkte eller forberedede han sig. Hvis Carl Johan kom tilbage til Sverrig, vedblivende understøttet af England og Rusland, da var Christian Frederik ikke den Mand, der kunde byde disse Forhold Trods. Men hver Dag, der hengik inden den Tid, vilde være en Fordeel for Norge og Danmark, da et selvstændigt Norge, forenet med Sverrig, snarere maatte være en Hemsko paa sidstnævnte Rige, hvis det ikke vilde antage en oprigtig nordisk Politik, end noget andet.

Saaledes omtrent antage vi, at Christian Frederiks Tanker have været, da han fra Trondhjem ilede mod Syd for at opfylde det Kald, som vinkede ham. Har hans Plan i Virkeligheden været enten noget større eller noget mindre, den første Deel af samme gik i hvert Fald ud paa at organisere Norges særskilte Statstilværelse paa et saa frit og folkeligt Grundlag som muligt. Den Deel har han udført, og med dens Enkeltheder ville vi i det Følgende efterhaanden komme til at beskæftige os.

Sendebud til Sverrig.

Det Allerførste, Prindsen foresatte sig, var at tilbyde Sverrigs Konge Fred og Venskab. Han havde under Opholdet i Trondhjem valgt Grev Schmettow til sit Sendebud

ligeoverfor den svenske Konge og forlangte den 11te Februar, da han paa Tilbagereisen var kommen til Røraas, et Pas for denne af Grev Essen.

Essen i Wenersborg.

I Stockholm havde man havt Vanskelighed med at gjøre Instruktionerne for Norges nye Generalgouverneur færdige. Essen kom derfor først den 13de Februar til Wenersborg, men havde iforveien skriftlig anmodet Prinds Christian om at faae det Fornødne med Hensyn til de svenske Troppers Indmarche ordnet. Han medbragte en Proklamation fra den svenske Konge til det norske Folk, dateret den 8de Februar, hvori der lovedes, at Generalgouverneuren, efterat have taget Norge i Besiddelse med svenske Tropper, skulde til Kongens Prøvelse og Stadfæstelse indsende et i Samraad med anseete norske Mænd udarbeidet Forslag til en Statsforfatning for Norge. Ved Ankomsten til Wenersborg traf han et Brev fra Christian Frederik, afsendt fra Trondhjem, som i Forening med Indholdet af mange Rapporter syntes at antyde, at der i Norge forberededes Modstand mod Kielertraktatens Bestemmelser. Man saae Prindsen reise omkring i Landet og vække Befolkningen, samt at der udstedtes nye Papirspenge, som ikke kunde erkjendes af Danmark, fordi de — efter hvad man troede — maatte dateres fra en Dag, der var senere end Rigernes Skilsmisse, og heller ikke kunde vedkomme Sverrig, som ikke havde havt nogen Indflydelse paa deres Udgivelse. Man saae den norske Hær samle sig ved Grændsen, og Essen, hvis Tropper, forsaavidt de ikke arbeidede paa Gøtakanalen, vare hjemsendte, maatte kalde Alt under Vaaben og desuden tilbagefordre to Batailloner, han havde overladt Toll i Skaane, for efter bedste Evne at kunne forsvare sig mod det Angreb, som kunde blive en Følge af Tildragelserne i Norge. Da han modtog Prindsens Brev fra Røraas, nægtede han i sit Svar[1])

[1]) Y. Nielsen: Breve fra Grev H. H. Essen, Side 145.

at udstede noget Pas for Schmettow, efterdi denne »som henhørende til den norske Hær var at betragte som svensk Undersaat« og efter hans Mening derfor ikke kunde modtages i Sverrig som Repræsentant for en fremmed Fyrste. Imidlertid lovede han at fremføre Prindsens Ønske for den svenske Konge, men benyttede iøvrigt Leiligheden til at anmode Prindsen om at udføre den danske Konges Befalinger med Hensyn til Landets Overlevering til Sverrig, idet han erklærede sig villig til at indfinde sig til en personlig Sammenkomst, hvis Prindsen ønskede mundtlig at forhandle med ham derom.

Essen havde ingen synderlig Understøttelse at vente fra Sverrig; thi Carl Johan var paa Veien til Rhinen med Hæren og de betydeligste af de Mænd, som havde virket for Norges Erhvervelse. Den gamle, apoplektiske Konge, som sad hjemme i Stockholm, kunde ikke tage Initiativet til nogen Ting. Hans Evner vare svækkede, og Hukommelsen borte i den Grad, at han ikke kunde beholde i sin Erindring, at der var sluttet en Fred til Kiel, og hans Ministre havde kun faa virksomme Midler til deres Raadighed. Udenrigsministeren, Engestrøm, bad Essen om at faae at vide, hvad Christian Frederik egenlig vilde. »Da Prinds Christian sendtes til Norge«, skrev han den 18de Februar[1]), »troedes der i Kjøbenhavn, at man vilde af med ham, fordi han var Kongen farlig. Det paastaaes, at man i Kjøbenhavn paatænkte en Reisning for at afsætte Kongen og sætte ham i hiins Sted. Skulde der nu kunne være Spørgsmaal om noget hemmeligt Anslag mod Kongen af Danmark? — Vel var det, om Deres Excellence kunde komme til at tale med General, Grev Schmettow, som synes at besidde Prindsens Fortrolighed.« Kongen havde billiget, at Essen fastholdt Prinds Christian i Gøteborg, dersom denne vilde vende tilbage til Danmark, før Norge var kom-

---

[1]) Y. Nielsen: Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 95.

met i Sverrigs Besiddelse, og for at skaffe Essen et Paaskud dertil, tilbageholdt Engestrøm i Stockholm de af det danske Hof rekvirerede Passer[1]).

Da der intet Svar kom paa det Brev, Essen den 15de havde skrevet til Christian Frederik, sendte han den 20de Landshøvdingen i Gøteborg, Grev Rosen, ledsaget at to andre svenske Herrer, til Norge, deels for at overbringe den svenske Konges Proklamation, deels for at ordne Alt om Norges Modtagelse. Inden denne naaede sit Bestemmelsessted, var det blevet klart for Alle, hvad baade Christian Frederik og det norske Folk vilde.

Fra Røraas, hvor vi sidst forlode Prindsen paa Veien fra Trondhjem, havde han fortsat Reisen til Eidsvold og der stævnet følgende Mænd til Møde den 16de for at raadslaae om den rette Maade at gribe Sagen an paa: Carsten Anker, Rosenkrantz, Haxthausen, Sommerhjelm, Kammerherre P. Anker, Generalmajor P. Anker, Amtmand J. Collett, P. C. Holst, konstitueret i Thygesons Sted som Amtmand i Aggerhuus Stift, Agent Nielsen, Auditeur C. A. Bergh, Biskop J. Beck, Professorerne N. Treschow og G. Sverdrup, Falbe, Admiral Lütken, Oberst Arenfeldt, Generalmajor Seiersted, Oberstlieutenanterne Rode og Haffner samt Major Brock. Prindsen var ikke kommen til nogen klar Erkjendelse af, hvorvidt han, »som odelsbaaren til Norges Throne« skulde bestige den i Kraft af Frederik den 6tes Afkald eller gjengive Nationen sin Souverainetet og lade sig vælge af samme. Det Første havde forekommet ham korrektest, og det var ogsaa blevet eenstemmig antaget som det Rette i en Raadslagning, som han strax efter Rømers Ankomst havde holdt med Stiftamtmand Thygeson, Biskop Beck, Konferensraad Anker og Flere; men Professor Sverdrup, som af Brock var bragt i Forslag til Medlem af Raadet paa Eidsvold, og hvis Bistand det var Prindsen magtpaaliggende at faae, viste

Raadslagning paa Eidsvold.

---

[1]) Y. Nielsen: Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 96.

med en saadan Varme og Veltalenhed, hvor langt smukkere det var at modtage Kronen ved et frit Folks Valg end ved Arv eller paa anden Maade, at Prindsen strax greb Tanken. Det blev derfor under Sammenkomsten paa Eidsvold besluttet, at Prindsen kun skulde gribe Rigets Styrelse som Regent, men indkalde en Rigsforsamling til at bestemme Forfatningen.

Regentskabet proklameres.

Derefter udstedtes Prindsens Kundgjørelser for det norske Folk, og den 19de undertegnedes først følgende aabne Brev[1]:

»Jeg, Christian Frederik, Norges Regent, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Dithmarsken og Lauenborg, gjør vitterligt, at det Norske Folk, løst fra sin Ed til den stormægtigste, høibaarne Fyrste, Frederik den 6te, Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, og saaledes gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regeringsforfatning, lydeligen og eendrægtigen har yttret sin bestemte Villie til ikke at samtykke i nogen Underkastelse under Sverrigs Konge, men derimod til at hævde sin Uafhængighed og Selvstændighed. Odelsbaaren til Norges Throne, og bestemt til i denne Stund at staae i Spidsen for et trofast og tappert Folk, følger Jeg villigen dette hellige Kald og anseer det for Min første Pligt af yderste Evne at virke for det Norske Folks Frihed og Sikkerhed. Som Rigets Regent, hvilken Titel Jeg antager med alle Rettigheder og med den Myndighed, som Hans Majestæt Kong Frederik den 6te har frasagt sig, og som Nationen vil forlene Mig, for i Farens og Trængselens Stund at afvende Uorden og Fordærvelse fra Landet, skal Min oprigtigste Bestræbelse være, at vedligeholde Freden med alle de Magter, som ikke krænke det Norske Folks Rettigheder.

---

[1]) Trykt efter det haandskrevne Originalexemplar i G. A.

Af Nationen valgte oplyste Mænd skulle samles den 10de April førstkommende i Eidsvold udi Aggerhuus Amt for at antage en Regeringsform, som fuldkommen og for bestandigt kan betrygge Folkets Fred og Statens Tarv.

Gud, den Allerhøieste, vil velsigne og beskytte en retfærdig Sag og et samdrægtigt Folks Anstrængelser mod fremmed Undertrykkelse, der altid var og skal være ukjendt i gamle Norge.«

Dernæst udstedte Prindsen samme Dag et hjerteligt, varmt Opraab til den norske Nation, en Kundgjørelse om, at Norge var i Fred med alle Magter, som ikke krænkede dets Selvstændighed, hvilken tillige gav alle Nationers Krigs- og Handelsskibe fri Adgang til Norges Havne samt ophævede Kaperiet, endelig en Deklaration i det franske Sprog, et Cirkulaire til Bikopperne, hvorefter det norske Folk i Landets Kirker paa en nærmere bestemt almindelig Bededag med opløftede Fingre skulde sværge at ville hævde Norges Selvstændighed og vove Liv og Blod for Fædrelandet, Proklamationer til Sø- og Landmagten o. s. v.

Den 21de om Aftenen ankom Prindsen til Christiania, og Dagen efter kundgjorde han for en Forsamling af Byens høiere Embedsmænd sin Beslutning. En løftet, tillidsfuld Stemning beherskede den Dag hele Christiania By, og Befolkningens Bifaldsraab gjenlød paa Prindsens Vei, da han om Middagen begav sig hen paa Torvet for at modtage Troppernes Ed. Efterat Dagens Festligheder vare endte, samlede han alle de udstedte Kundgjørelser, Proklamationer og Cirkulairer og sendte dem til Frederik den 6te tilligemed følgende fortrolige Brev, hvoraf Stiftamtmand Thygeson var Overbringer[1]):

»Deres Majestæt, Min bedste Kousin! Skulde end Fortroligt Brev til Frederik den 6te.

[1]) Chiffreret Brev fra Christian Frederik til Kong Frederik, Christiania, den 22de Februar. (G. A.)

Politiken nøde Dig til offenligen at behandle mig som en overhørig Tjener, holder jeg mig dog forvisset om og haaber til Gud, at Dit Hjerte ingen Deel har deri. — Du, som kjender mig, kan umuligen miskjende mit Sindelag! Hvor gjerne skulde jeg have forsvaret dette Land for Dig; men den ulykkelige Fredstraktat med Sverrig, dens Aand og dens Ord har nedbrudt alt Haab dertil, ei heller kan dette skee uden at sætte Danmark i Vove; Din bestemte Villie, at Norge skulde overgives til Sverrig, er tydelig lagt for Dagen og maatte vel saaledes tilkjendegives; imidlertid har jeg nøie underrettet mig om Folkets Stemning. Jeg har foretaget en Reise til Trondhjem igjennem Guldbrandsdalen og tilbage igjennem Østerdalen; overalt har jeg hørt gjenlyde Folkets Stemme: »»Vi ville leve Norske og ikke Svenske; giv os Krudt og Bly, at vi kunne forsvare vore Grændser.«« Folkets Haab er til mig, at jeg ikke vil forlade dem; havde Folk havt Aarsag til at ahne nogen anden Hensigt hos mig, da havde jeg med Rette tabt dets Agtelse og Kjærlighed; men jeg kunde sandeligen ligesaalidt have vundet over mit Hjerte (mod) Nationens Villie at forlade et saadant Folk, der bygger sit Haab om Selvforsvar og Uafhængighed paa mig; — at give et saadant Folk til Priis for Oprørsstiftere, for fremmed Vold, uden Anførsel, uden Foreningspunkt for den almindelige og bestemte Villie at forsvare Fædrelandet til det Yderste, vilde efter min Overbeviisning have været uforsvarligt. Hellere maatte jeg udsætte mig for personlig Møie og Farer, hellere opoffre et privat Livs Lyksalighed, min Slægt, min Søn og mine Venner, hellere, hvis det lod sig tænke, maatte jeg herved udsætte mig for Din Fortrydelse end svigte min Pligt mod et heelt Folk, et Folk, som føler varmt for sin Kongeslægt, og som kun ønsker at regeres af den oldenborgske Stamme. Jeg kunde saaledes ikke have noget Valg, og hvad der er skeet og skal skee, vil Gud velsigne til Bedste for Norge som for

Danmark. Nu er der dog Haab om Gjenforening eller til vedvarende Fred mellem begge Stater. Danmark trues ikke ved Sverrigs forøgede Magt og bliver ikke saa let Offer for Kronprindsen af Sverrigs umættelige Ærgjerrighed! En Dæmning reiset mod samme, og alle nordiske Magter ere lige interesserede i at understøtte den; thi hvem miskjender, at han vil være en Napoleon i Norden. Dog, hans Time kommer snart, og heldigt er det da, at hans Hensigter ikke ere gangne i Opfyldelse. At Danmark ikke faaer Pommern eller Rügen, er en Selvfølge, men det kan blive lykkeligt foruden; — at dette mit elskede Fædreland skulde udsættes for nye Farer, hvis jeg ikke opoffrede Norge, skulde smerte mig; men kan Uretfærdigheden hos de andre Magter gaae saa vidt, da vilde Sikkerheden for den danske Krone alligevel ikke være stor; overhovedet kunde det samme have været Tilfældet, hvis det Norske Folk uden mig havde forsvaret sin Uafhængighed; kun at det da var blevet voldgivet til indvortes Krig ligesom Spanien, hvorimod det nu maaskee tør haabe som en uafhængig Stat at nyde Fred tilligemed andre Nationers udeelte Agtelse. Ikke forgjæves skal Du have sendt mig herop; Forsynet beskjærme mig, og Gud vil give mig Sundhed og Styrke til at udføre det høie Kald, det har bestemt for mig. Maatte Din Velsignelse tilligemed det Norske og Danske Folks følge min Idræt, da har jeg intet mere at ønske i denne Henseende, og jeg veed, at hos Dig selv taler Hjertets og Venskabets Stemme lydelig for mig! Jeg har overdraget til forhenværende Stiftamtmand Thygeson, der som dansk Godsbesidder og Danmarks hengivne Tjener forlader Norges Tjeneste, at overbringe Dig disse Brevskaber. Jeg har ikke skjult nogen af mine Handlinger eller Hensigter for ham, og han kan bedst tale til Landsfaderen Frederik den 6te om Norges Tarv. Jeg tør regne paa, at Du aldrig glemmer Dine hidtilværende norske Undersaatter, og at Du vil erindre,

at Din nærmeste Slægtning og oprigtigste Ven er deres Høvding; for min og for deres Skyld vil Du stedse ansee os som Danmarks ubrødeligste Venner. Hvad Stiftamtmand Thygeson vedtager til Betryggelse for det gjensidige gode Forhold mellem Danmark og Norge, lover jeg at holde, selv hvis intet formeligt eller offenligt Dokument derom kan udfærdiges; men dette vil Du være enig med mig i, at mange Menneskers Velfærd fordrer, at Alt afhandles paa den liberaleste Maade; desligeste, at Korn-Tilførselen til Norge stedse skeer uhindret fra dansk Side, og herpaa tør jeg med Fortrøstning regne. Hvad mig selv angaaer, saa skjønner jeg vel, at jeg (ikke), saalænge jeg kan og bør virke for den Norske Nations retfærdige Sag, og maaskee aldrig mere, kan vente at nyde Godt af mine Eiendomme i Danmark; jeg er desaarsag tilsinds formeligen at overdrage dem til min Søn og beder Dig i saa Fald, som hans Formynder, at bevare disse Eiendomme, som han i Tiden kan komme til at benytte, og at sørge for ham og mine Betjentes Underholdning formedelst det Deputat, som tilstaaes min Søn. — Hvorledes min forhenværende Hofholdning skal føres, vil Du allernaadigst bestemme med Hensyn til min Søns og min Søster Charlottes samt deres Betjentes Tarv, og, som jeg haaber, efter Mulighed overeenstemmende med hendes Ønske. — Kæmner Harboe kunde maaskee ansættes under samme Titel hos min Søn for at forestaae hans og min Søsters Hofholdning. Jeg har ikke meddeelt ham Afskeed, men det afhænger maaskee af Dig; Marechal Bülow, som har Pension efter min Fader, vil jeg entledige; Khr. Bardenfleth, regner jeg paa, bliver aldeles hos min Søn for at danne ham til en retskaffen og duelig Mand; min Broder vil bedre kunne see hans Tjeneste erstattet. Dette, min bedste Ven, er Alt, hvad jeg for Øieblikket veed at nævne mig selv angaaende. Give Gud, at Du ei maa miskjende, at Du i mig har en oprigtig og tillidsfuld Ven, som

med Erkjendtlighed og det sandeste Venskab nævner sig Deres Majestæts, min bedste Cousins,

oprigtig hengivne Ven og Fætter, Christian Frederik.«

Grev Rosen i Christiania.

Strax efter den 22de ankom den svenske Grev Rosen til Christiania med det Ærinde fra Essen, som vi kjende. Han erholdt tilligemed sine to Ledsagere Audiens hos Prindsen, der for at give Sammenkomsten en officiel Karakteer havde omgivet sig som Regent med nogle af de høieste Statsembedsmænd. Prindsen afviste med passende Ord det Forlangende, som stilledes til ham, lod C. Anker forelæse Deklarationen om den norske Stats Oprettelse, og Resultatet af Audiensen blev derfor, at det svenske Sendebud med sine Ledsagere iilsomt forlod Christiania uden at ville medtage det oplæste Aktstykke, hvilket Prindsen havde anmodet ham om.

Brevvexling mellem Schmettow og Essen.

Paa Christian Frederiks Befaling satte Schmettow sig nu i skriftlig Forbindelse med Grev Essen. Den norske General skrev den 26de[1]), at han efter udtrykkelig Ordre fra Norges Regent skulde udtale dennes Beklagelse over, at Rosens Sendelse saa uformodenligen var bleven afbrudt; men at Prindsen antog, at Grevens Instruktioner ikke havde kunnet være afpassede efter de stedfindende Forhold. For at gjøre Essen bekjendt med de Motiver, som havde bestemt Prindsen til ikke at svigte et Folk, som vilde forsvare sin Uafhængighed, oversendte han de i Norge udstedte Deklarationer og Proklamationer, fornyede dernæst efter Prindsens Ordre Anmodningen om et Pas for at kunne overbringe en Skrivelse fra Prindsen til den svenske Konge og for paa en utvetydig Maade at kunne udtale de venskabelige og usminkede Følelser, som Prinds Christian nærede for den svenske Nation og dens ophøiede Fyrste. Endelig meddeelte han, at Prindsregenten havde befalet ham at fo-

[1]) Af Grev Schmettows Korrespondance, Trondhjem 1814, Side 14.

reslaae en personlig Sammenkomst mellem Prindsen og Essen til Løverdagen den 5te Marts paa Hafslund, nogle Miil fra Grændsen.

Denne Henvendelse benyttede Grev Essen som et Middel til at faae den Sammenkomst med Schmettow, som Engestrøm havde anbefalet ham. Efter i sin Svarskrivelse[1]) først at have udtalt sin Beklagelse over, at Hensigten med Rosens Sendelse, den, at fordre Opfyldelse af en høitidelig sluttet Traktat, var bleven skuffet, erklærede han sig villig til en Sammenkomst med Schmettow, saafremt en saadan skulde kunne bidrage til eller blot lede til Muligheden af med fornuftig Upartiskhed at diskutere begge Nationers gjensidige Interesser, hvorimod han, hvad Prinds Christian selv maatte føle, ikke under de nuværende Forhold kunde fremstille sig for denne. Imidlertid tilføiede Essen, at den svenske Regering havde paalagt ham at nægte Schmettow noget Pas til en extraordinair Sendelse, og at han derfor ikke kunde tilstede ham nogen officiel Sammenkomst; men, idet han gjenkaldte i sin Erindring, at han havde kjendt Schmettow i Stockholm, indbød han ham til at besøge sig den 5te i Strømstad, hvor han var tilsinds at opholde sig i nogle Dage.

Christian Frederik befalede Schmettow at modtage denne Indbydelse og efter Mødet at begive sig til Hafslund, hvor Prindsen agtede at opholde sig i nogle Dage efter den 6te, og hvor han altsaa vilde være ved Haanden, hvis en Sammenkomst mellem ham og Essen ikke destomindre skulde blive en Frugt af Schmettows Reise.

Den norske Stat organiseres.

Efterat det norske Folk paa Bededagen den 25de Febr. trindt om i Landets Kirker havde aflagt den foreskrevne Ed, og Prindsen selv havde aflagt den i Christiania, hvor han i den Anledning havde begivet sig til Kirken i festligt Optog gjennem opstillede Krigsfolks Rækker, var det Tid at skride til

[1]) Af Grev Schmettows Korrespondance, Side 17.

det store foreliggende Arbeide, og Alt var saa vel forberedet, at de vigtigste Bestemmelser for Rigets foreløbige Organisation kunde udgaae i de første Dage af Marts.

Den 2den Marts indstiftedes Regeringsraadet, som skulde varetage den indre Styrelse. Forretningerne henlagdes, som tidligere bestemt, til 5 Departementer, men Regeringsraadernes Antal blev 7, og blandt disse findes ikke Grev Wedel-Jarlsberg, som endnu var i Danmark og uvillig til at staae Christian bi. De Udnævnte vare: F. G. Haxthausen 1ste Departement (for Finans-, Skatte- og Regnskabsvæsen), M. G. Rosenkrantz intet Departement, men Direkteur for Rigsbanken, Carsten Anker 5te Departement (for Skov- og Bjergdrift), M. L. Sommerhjelm 3die Departement (for Justitsvæsenet og de fleste af de Sager, som tidligere havde hørt under det danske Kancelli), Jonas Collett 2det Departement (Indre-, Vei-, Post- og Sessionssager), Niels Aall 4de Departement (for Handel og Toldsager), Carsten Tank intet Departement, men tilforordnet 1ste. Prindsen gjorde et Forsøg paa at bevæge Grev Schmettow til at overtage Bestyrelsen af de udenrigske Anliggender, men uden Held, og han beholdt altsaa baade denne og Ledelsen af Krigsvæsenet til Lands og Vands umiddelbart i sin Haand. Ved de diplomatiske Expeditioner ydede Sekretair Holten ham den væsenligste Hjælp, ved Hærens og Flaadens Bestyrelse betjente han sig af sin Adjudantstab. Heller ikke for Universitetet, Skolevæsenet eller de geistlige Embeders Besættelse var der noget Departement; men disse Sager underlagdes en Komitee for Oplysningsfaget, som refererede umiddelbart for Regenten. Dens Medlemmer vare fra først af: Biskop over Aggerhuus Stift Frederik Julius Bech og Professorerne N. Treschow og G. Sverdrup, hvilke sidste ogsaa vare Medlemmer af det akademiske Kollegium, der var Komiteen underordnet.

Regeringen.

Regeringsmyndigheden var uindskrænket i Regentens Haand. Ifølge Forretningsgangen skulde Breve til Regentskabet aabnes af Regenten eller i hans Fraværelse af Raadets første Medlem, hvorefter de skulde fordeles til Regeringsraaderne, de løbende Sager for at fremmes gjennem Departementerne uden Referat, de vigtigere for at foredrages for Regenten. Ansvaret faldt bort fra Departementschefen, saasnart Regenten havde afgjort en Sag, undtagen det, der kunde paaligge ham for ikke vedbørligen at have oplyst Sagen. Under Regentens Fraværelse skulde de løbende Sager behandles paa samme Maade, kun med den Forskjel, at alle Expeditioner skulde fremsendes til alle Medlemmers Underskrift, og at det 1ste Medlem var forpligtet til, hvis to Medlemmer vare af en fra Expeditionen afvigende Mening, at forelægge Sagen i det forsamlede Regeringsraad. Under Regentens Fraværelse kunde Raadet endvidere efter fleste Stemmer og paa eget Ansvar afgjøre Sager, som ikke taalte Opsættelse, hvorimod alle af Vigtighed ellers skulde sendes Regenten til Afgjørelse.

Finanserne. I finansiel Henseende havde Norges Stilling under Foreningen med Danmark været ligesaa slet som dette Riges, og Prindsen havde tilsidst været nødt til at befale Udstedelsen af 3 Millioner Statholdersedler. Kun en ringe Deel af disse vare af Mangel paa passende Papiir blevne udstedte, men de fabrikeredes efterhaanden og dateredes fra en Dag før 14de Januar. Af de dansk-norske Sedler var der i Omløb for c. 8 Millioner Rdl. Da Danmark foreløbig sad inde med Statsgjælden, og 6 pCt. Afgiften efter Fr. 1813 ikke endnu var inddreven i Norge, var der en god Grund til at ordne et norsk Pengevæsen paa, hvilket Prindsen, som behøvede Penge, ikke undlod at benytte, Den 4de Marts befalede han Taxationerne til 6 pCt. Afgiften hurtigst muligt fremmede samt Mobilieskatten inddreven. Den 7de Marts

gav han den norske Rigsbank følgende foreløbige Regulativ[1]):

»1. Det paaligger den norske Rigsbanksbestyrelse snarest at befrie sig for Forpligtelserne til at indløse de i Danmark udstedte Pengerepræsentativer og kun at faae norske Penge i Cirkulation i den norske Stat. Hvo, som vil have danske Penge ombyttede med norske, skal melde sig i Kjøbstæderne inden 14 Dage, paa Landet inden 2 Maaneder, i Finmarken og Nordlandene inden 6 Maaneder. Efter den Tid ophører al Forpligtelse for Norges Rigsbank til at indløse danske Sedler.

2. Rigsbanken begynder strax at modtage Statholderskabets udstedte Rigsbanksedler til Omvexling mod mindre samt vedbliver sukcessive at tilbytte sig samme saaledes, at de alle senest ved dette Aars Udgang kunne være inddragne.

3. Til at besørge Indløsningen af disse Repræsentativer, som og til at bestride Statens Udgifter, bemyndiges Rigsbanken til at fabrikere for det Første 8 Millioner Rigsbank N. V.

4. De paa faste Eiendomme i Norge efter 5te Jan. 1813 paabudne 6 pCt. skulle anvendes til at indløse de i Norge udstedte og udstedende Repræsentativer.

5. Den i Danmark intenderede private Nationalbank kan ikke organiseres i Norge, hvorfor de, der have indbetalt for at faae Aktier derfor, kunne faae deres Penge tilbage.«

De Penge, som paa den Maade inddroges, maatte kunne benyttes til Kornindkjøb i Danmark, hvor 3 Mænd, Kammerjunker Adler, Kjøbmand Kjelland og Krigsassessor Krogh, forsynedes med de nødvendige Midler til Indkjøb paa den norske Regerings Vegne. Her er blot den oprindelige Provianteringen

[1]) Efter Statssekretariats-Protokollerne i norsk Rigsarkiv.

Plan fremsat. Thygeson, som i Selskab med den norske Rigsbankdirekteur Rosenkrantz, en Broder til den danske Statsminister, begav sig til Kjøbenhavn, har med Hensyn til Provianteringen og vel ogsaa med Hensyn til Pengevæsenet havt Aftaler at gjøre med den danske Regering.

Carsten Ankers Reise til England.

Carsten Anker kom ikke til at overtage sit Departement, eftersom Prindsen nu endelig lod ham reise med det Ærinde, som saalænge havde været ham tiltænkt. Ifølge Omstændighederne blev hans Sendelses Maal imidlertid nu betydelig større, end det tidligere vilde være blevet. Der medgaves ham Breve ikke blot til Prindsregenten af England og til flere betydelige Statsmænd der, men til de fleste af Europas Fyrster og til Præsidenten for den nordamerikanske Republik. Ifølge sin Instrux[1]) skulde han først underhaanden, senere mere og mere officielt efter den Imødekommen, han mødte, optræde som Norges Udsending. Naar han havde bragt det saavidt, at en fast Gesandt knnde møde i London — hertil var Broderen P. Anker, tidligere Gouverneur i Ostindien, udseet —, skulde han betragte sit Hverv for endt i England og begive sig til Fastlandet for at aflevere de andre Breve til de europæiske Souverainer og jævne Veien for et fredeligt diplomatisk Forhold ogsaa til disse. Den 7de Marts afgik denne Udsending, forsynet med rigelige Pengemidler, til London ombord paa Provideringsskonnerten »Norge«.

Prindsen paa Hafslund.

Til den før angivne Tid ankom Prindsen til Hafslund, hvor han foruden at oppebie Schmettows Tilbagekomst fra Mødet i Strømstad vilde tage Bestemmelser om Hærens Forhold. Tropperne havde seet ilde til de udstedte Fredsproklamationer, og der var paa Hafslund Stemmer nok, som raadede Prindsen til, hvis han havde et Ord at sige til Svensken, da at benytte den nu samlede Hær til at give

---

[1]) Trykt hos Aall, 3 Bog, Bilag 70.

det Eftertryk. Men Prindsens Politik var valgt, og han kom for at afvæbne.

Den 8de Marts befaledes det fra Hafslund, at alt Landeværn fra Kongsvinger, Fredrikssteen og Frederiksstad og de øvrige Fæstninger skulde hjemsendes, at Regimenternes Styrke skulde indskrænkes, og at udover et befalet Minimum alt det Mandskab kunde faae Orlov, som var i Stand til at møde 2 à 3 Gange 24 Timer efter Indkaldelsen. Da som Følge heraf Fæstningerne og Grændsekordonnerne blottedes for Tropper, befaledes samtidig en Omdislokation, hvorefter den Valderske Bataillon forlagdes til Kongsvinger, en Bataillon af vesterlehnske Regiment til Frederikssteen, en Bataillon af søndenfjeldske Regiment til Frederiksstad, bergenhusiske Skarpskytter til Forposttjeneste under Stabell, en Bataillon af vesterlehnske Regiment til Christiania og Depotbataillonen Tellemark til Frederiksværn. Det frigjorte Mandskab medtog Gevær og Armatur. Hær og Flaade.

Ligeledes blev alt det norske Mandskab paa Krigsskibene befalet hjemsendt, saa kun de faa danske Søfolk og Regnskabsførerne bleve paa disse. Admiral Lütken havde den 19de Februar skrevet til Kongen[1]), at mange af Søofficererne vistnok vare villige til at stride for det elskede Norge og den proklamerede Regent, naar de kun paa een eller anden Maade bleve underrettede om, at de ikke derved tabte Kongens Naade; men i Følelsen af, at Skibene vare Danmarks, og at der var noget Urigtigt i, at den større Deel af Besætningerne svoer Norges Sag Lydighed, havde han bønfaldt Kongen om enten ved Vink eller Befaling at rede ham ud af den piinlige Forlegenhed, hvori han befandt sig. Da Prindsens Ordre til det norske Mandskabs Hjemforlovning kom til ham, steg hans Urolighed, og han

---

[1]) Skrivelse fra Adm. Lütken til Kongen, Christiania 19de Februar 1814. (G. A.)

indmeldte til Christian Frederik, at nogle af Briggerne derved vilde blive satte heelt ud af Stand til at foretage sig Noget til Landets Forsvar eller opfylde nogen Befaling fra Danmark, hvorfor han foreløbig havde tilladt sig at beholde de længere borte boende Søfolk — navnlig dem fra Bergen og Trondhjem — tilbage. Prindsen fordrede imidlertid sin Befaling adlydt, og Admiralen maatte give efter, da de Befalinger, som Kongen havde udstedt om hans Forhold, vare tilbageholdte af Prindsen.

Schmettows Møde med Essen.

Imidlertid havde Mødet i Strømstad fundet Sted mellem Essen og Schmettow. Den alderstegne norske Afsending var bleven modtagen af »Generalgouverneuren« som en gammel Bekjendt og behandlet som saadan. Man havde følt hinanden paa Tænderne, Essen for at see, om Schmettow ikke var at vinde for den svenske Sag, og Sidstnævnte for at udforske Essens Stemning for Carl Johan og Prinds Christians hemmelige Plan. Naturligviis kom man ikke til nogetsomhelst andet Resultat, end at der var tilveiebragt en foreløbig Forbindelse. Dog havde Essen ved Afskeden lovet at ville befordre et Brev fra Prindsen til den svenske Konge, naar det var ledsaget af en aaben Afskrift.

Brev fra Christian Frederik til Carl XIII.

Christian Frederik sendte nu Kongen af Sverrig de udstedte Proklamationer med en Skrivelse, hvori han forsvarede sin Fremgangsmaade med de samme Grunde, han havde givet Danmarks Konge[1]). Dernæst fortsatte han: »Deres Majestæt vil værdiges at erindre, at De selv har været i lignende Tilfælde. De bestred dengang ikke de Rettigheder, som tilkomme et Folk, der var løst fra sin Ed mod en Konge, som havde frasagt sig Thronen. De erkjendte Nationens Rettigheder. Skulde disse ikke være de samme i Norge som i Sverrig. Dengang agtede Danmark og Rusland det Folks erklærede Villie, i hvis Spidse De befandt Dem. Skulde det være for

[1]) Brevet er trykt hos Aall, 3. Bog, Bilag 71 b.

meget at vente, at De vilde agte de samme Rettigheder i lignende Tilfælde? Endelig, Deres Majestæt, hvorledes skulde de Grundsætninger, for hvilke De har grebet til Vaaben, kunne forenes med de Grundsætninger, paa hvilke De bygger Deres Besiddelsesret til Norge?«

Brevet sluttedes saaledes: »De har troet, at Troskabseden til Kongen af Danmark alene lagde Hindringer i Veien for Deres Ønske, at gjøre dette Folk ligesaa lykkeligt som det svenske. Velan, Deres Majestæt, raadspørg det norske Folks Sindelag. De vil da overbevises om, at den Behandling, som det har lidt fra den svenske Regerings Side, har bragt Nationalhadet, som det desværre altfor ofte finder Sted mellem Nabofolk, til sit Høieste, og De vil overtydes om, at en tvungen Forening kun vil bringe uberegnelige Ulykker saavel over Norge som Sverrig; men paa samme Tid vil Deres Majestæt ikke tvivle om, at De for stedse vil have vundet det norske Folks Høiagtelse og Taknemmelighed ved at erkjende dets Rettigheder. Hver Normand, som vil sit Fædrelands Held, har kun det oprigtige Ønske, at see Fred og en god Forstaaelse vedligeholdt med Sverrig. Det staaer udentvivl i Deres Majestæts Magt at berede de skandinaviske Folkefærds Held. Gid en evig Fred og det nøieste Forbund befæste de gjensidige Forhold mellem Norge og Sverrig! De samme vise politiske Grundsætninger skulle besjæle os! Aldrig kan Norge ville vinde Land fra Sverrig, men det kan beskytte sin vestlige Grændse, ligesom Sverrig, i Venskab med Norge, for bestandig skal fjerne Krigen fra vore Grændser. Her seer Deres Majestæt Udsigterne til en i Sandhed lykkelig Fremtid, og kan De ønske det anderledes, naar det skandinaviske Folkeslags Lykke fordrer det saaledes?

Endelig, Deres Majestæt, beær mig med Deres Fortrolighed. Jeg skal vist ikke tillade mig at sige Dem et eneste Ord, som ikke kan bestaae for Gud og med den

Sandhed, De kan fordre af mig, naar det gjælder tvende Nationers Velfærd, som De ønsker at gjøre lykkelige. Ansvaret hos Gud for de Ulykker, som kunne være en Følge af, hvis De nægter at høre disse mine oprigtige Yttringer, vil sikkerligen falde tilbage paa Dem og ikke paa mig, som kun ønsker det norske Folks Held og stedse at vise mig som en god Nabo af det svenske Folk samt at lægge de Følelser af dyb Høiagtelse og Oprigtighed for Dagen, med hvilke jeg som Ven og Deres Beslægtede forbliver Deres meget hengivne Fætter.«

Fortsættelse af Prindsens Virksomhed som Regent.

Efter Tilbagekomsten til Christiania kastede Prindsen sig atter med Iver over de Arbeider, som Grundlæggelsen af Norges særskilte Statstilværelse fordrede. Der maatte tænkes paa en Høiesteret, en Enkekasse, et eget norsk Flag, en Krudt- og Vaabenfabrik, i hvilken sidste Anledning man søgte at hverve Arbeidere i Frederiksværk ved Penge eller Magt; man indførte nyt Stempelpapiir og solgte det Oplag, man havde af dansk-norsk Papiir, ved offenlig Auktion, man borttog de kongelige Chiffre i offenlige Segl o. s. v. Den Utrættelighed og Overlegenhed, Prindsen udfoldede, var beundringsværdig; thi Norge bød dengang ikke de Hjælpemidler, som et gammelt Monarki eller en stor Hovedstad almindeligt yder Revolutionsmanden. Der var — efter Prindsens egne Ord — ikke i hele Norge Nogen, som kunde sætte en diplomatisk Depeche sammen. Der var endog kun Faa, som kunde behandle det franske Sprog flydende, saa Prindsen nødtes til at kaste sit Øie ud efter de i Skolerne ansatte Lærere i Fransk. Men derved fandt han en Mand, som han høstede den største Nytte af, nemlig Johan Gunder Adler, som kom til at spille en vigtig Rolle i Norges Konstitutionshistorie og senere som Prindsens fuldtro Ven fulgte ham gjennem hele Livet. Heller ikke fandt Prindsen udenfor sin egen Pult væsenlige Forarbeider, som han kunde benytte til det store Maal, i faa Maaneder at

gjøre Norges Selvstændighed til en fuldbragt Kjendsgjerning. Kun i een Retning, men i en væsenlig, opdagede han saadanne. Christian Magnus Falsen, en ung juridisk Embedsmand udenfor Christiania, havde forelsket sig i de franske Frihedsideer og syslet med en Statsforfatning i disses Aand. Gjennem Adler gjort bekjendt med denne, vandt Prindsen i ham det bedste Redskab, han kunde faae, til at danne Norges tilkommende Forfatning, og at deres Overeenstemmelse i politisk Henseende var fuldstændig, synes at fremgaae af et lille Skrift, som Falsen udgav strax efter Kongevalget, og hvori han offenligen foreslaaer den svenske Kong Carl XIII at ende Striden i Norden ved at adoptere Christian Frederik, Norges Konge og Danmarks Thronarving, til sin Søn og Efterfølger[1]).

Det er imidlertid nødvendigt at vende Opmærksomheden mod Danmark.

Efterretninger om Norges Reisning komme til Kjøbenhavn.

Her er Bevægelsen ligesaa stor som i Norge. Alles Blikke ere med Beundring og Hengivenhed rettede mod Thronarvingen i Norge. Hans Frihedstaler ere paa Alles Læber, og nogle af dem vare saadanne, at de vilde have bragt den, som havde dristet sig til at tale saaledes i Danmark, under Lovens Straf. Der komme Anskuelser til Orde, som gaae ud paa intet Mindre, end at Danmark skulde slutte sig til den norske Reisning. Kongens Myndighed svinder bort, medens enhver Befaling, som Prinds Christian maatte faae isinde at give, vilde være vis paa at blive lystret. For en Deel antog man, at Prindsen handlede efter en hemmelig Bemyndigelse fra Kongen, men i hvert Fald var han Thronarving, den vigtigste Mand i Riget efter

---

[1]) »Hvad har Norge at haabe. hvad har det at frygte af en Forbindelse med Sverrig, og under hvilke Betingelser kan denne Forening være ønskelig« af K. M. Falsen. Uddrag af Skriftet findes i: »K. M. Falsen, et Bidrag til Norges Konstitutionshistorie« af L. K. Daa, Christiania 1860.»

Kongen, og hans Befalinger vare hidindtil ikke blevne desavouerede, om de end havde staaet i aabenbar Modstrid med Kongens.

Kongens første Holdning.

Frederik d. 6te deelte i Begyndelsen ikke sit Folks Stemning. Deels fandt han ikke Behag i det Røre, de norske Begivenheder afstedkom i Danmark, deels nærede han, som altid, Mistillid til den Plan, Christian Frederik nu realiserede. Men da han fra sin Side havde opfyldt, hvad Fredstraktaten paalagde ham — nys havde han i en officiel Tilbagekaldelsesordre hjemkaldt Prinds Christian og samtlige norske Embedsmænd[1]) —, og han i sit Hjerte naturligviis ikke kunde Andet end ønske, at Carl Johan maatte møde Modstand hos det norske Folk, naar det blot ikke kom til at gaae ud over Danmark, blev han, efterhaanden som de politiske Forhold viste sig gunstigere, bedre stemt for den norske Reisning og var kun ængstelig over, at den Mand, som stod i Spidsen for samme, netop var den danske Thronarving.

Han skrev den 1ste Marts til Kardorff[2]):

»Prinds Christian Frederik er udvalgt til Prindsregent i Norge, og i Christiania er Eden aflagt; han har sammenkaldt Deputerede fra hele Landet for at bestemme det Videre. Disse skulle møde paa Eidsvold Jernværk. Alt er bygget paa: først at England vil hjælpe, og, for det Andet, at de kunne vorde provianterede. Saameget ethvert tænkende Væsen maa dele de Norskes Følelser, saa vanskeligt er det paa den anden Side at begribe, hvorledes Norge nu kan vorde provianteret med Korn og Levnetsmidler, naar al Vor Anstrængelse med det største Tab for Vore Finanser ei har kunnet bevirke det. Ja midt i Freden ere Mange døde

---

[1]) Reskript af 22de Februar (Fogtmanns Reskriptsamling).

[2]) Brev fra Kongen til Generallieutenant Kardorff, d. 1ste Marts 1814 (G. A. og »Kardorffs Arkiv«).

af Sult baade i Aggerhuus og Trondhjems Stifter. Saasnart at Vaaren indtræffer, vil England hjælpe Norge fra (Provide)ringens Side, men Besiddelsen af dette Land er Kongen af Sverrig garanteret baade af England, Rusland og Preussen, og om end den kontrebande Handel lykkes, vil den kunne sikkre Landet for Sult? Vi troe det ikke, især da vi Lidet kunne undvære iaar, og England aldrig har noget betydeligt Korn tilovers, hvilket flere Aars Erfarenhed have lært os.

Vi forudsee to Ting. Det Første er, at Sverrig med sine Allierede siger: Da Norge ei vil underlægge sig Sverrig, saa blokere vi det til Lands og Vands, og da vil Juni Maaned neppe være forbi, førend dette herlige Folk maa kapitulere, og desværre bliver Prinds Christians Skjæbne atter et Uheld for det Hele, og hans retskafne Hensigter bliver et Uheld for Os at tabe en saa brav Medarbeider, Ven og Efterfølger.

Det Eneste, han nu kan gjøre, er: at angribe Sverrig coûte que coûte; men har han Vaaben, Klæder og Ammunition? Og har han det, hvi fulgte han ei sin Instruktion forrige Sommer, som paalagde ham det?

Det andet Tilfælde, som dog synes Os mindre sandsynligt, er, at vi atter angribes i Holsteen, for paa den Maade at skaffe sig Dedommagement for Norge. Der bliver da intet andet for end at samle Armeen, rykke saa langt frem som muligt og søge Seir eller Død.

De Udfald, dette vil lede til at gjøre imod Prinds Christian Frederik, vil være saare slemt, men imidlertid, naar man kan slippe med Noter, saa bliver det ikke farligt. Imidlertid ville Vi udarbeide alle de Planer, som uforudseete Stillinger maatte fordre, for at kunne samle Armeen hurtigt. Maatte Vi da i saadant Øieblik kunne vinde, da var Meget vundet«.

Efterhaanden blev Kongen mere opvarmet. Den 5te

skrev han til Kardorff[1]): »Efter den Beslutning, Prinds Christian Frederik har taget, vil der intet andet Middel blive for ham end at angribe Sverrig, sætter han sig paa det Defensive, vide Vi ei, hvad Følgen vil blive Andet end Sult og endelig det Værste af Alt, en Kapitulation à discrétion; kan han rykke frem og faae England til at være aldeles passiv, da kan endnu en lykkelig Stjerne vise sig i Norden«.

Hemmeligt Brev til Christian Frederik.

Tilsidst, da alt det Detaillerede om Reisningen i Norge, lagt tilrette af Prinds Christian og ledsaget af de varme, indtrængende Ord, vi alt kjende, blev ham tilstillet, da kunde han ikke længere holde sin Medfølelse itømme, men lod sig henrive til at sende Prindsen følgende Svar paa det fortrolige Brev af 22de Februar[2]):

»Jeg har modtaget Dine Proklamationer. Vær forvisset om mit Venskab og om, at jeg aldrig skal svigte Dig.

Betænk, at det Defensive er en farlig Stilling for Norge. Englands Venskab er Du ei sikker paa, og hvorledes kan Norge da sikkres for Sult.

Hvad Du har paalagt mig betræffende Din Søn og Dit Huus, skal følges nøiagtigt. Jeg skal staae Din Søn i Faders Sted.

Mine Handlinger vil Du kanskee finde ei at være overeensstemmende med, hvad jeg har lovet Dig; men mit Hjerte er uforanderligt, og Følgerne af mine Handlinger skulle svare til mit Hjertes Følelser.«

Tawasts Note af 9de Marts.

Der hengik dog ikke mange Dage, før Kongen allerede begyndte at skrækkes for det Ansvar, han havde paataget sig ved at sende Prinds Christian det opmuntrende Ord,

---

[1]) Egenhændigt Brev fra Kongen til Generalltn. Kardorff d. 5te Marts 1814. Original i Kardorffs Arkiv, Kopi i G. A.

[2]) Brev fra Kongen til Prinds Christian, uden Dato eller Underskrift, men ifølge Vedtegning i Kopibogen afsendt chiffreret d. 7. Marts.

denne havde ønsket; thi den 9de indleverede Tawast en Note, som forlangte: 1) at Prinds Christian skulde udelukkes fra Thronen, hvis han ikke inden en bestemt Tid overleverede Norge til de svenske Autoriteter, 2) at al Kornudførsel til Norge strengt og hurtigt skulde forbydes, 3) at alle danske Embedsmænd skulde forlade Norge hurtigere, end det i Reskript af 22de Februar var foreskrevet.

Kongens Frygt for, at de allierede Magter anden Gang vilde vende sig mod Danmark for at bevirke Norges Forening med Sverrig, vandt forøget Næring. Imidlertid var der nu intet Andet at gjøre end at afvise de svenske Forlangender med den Bemærkning, at Danmark havde opfyldt og fremdeles vilde opfylde, hvad Fredstraktaten paalagde det, men ikke var forpligtet til eller agtede at gjøre mere; Stemningen i Landet var desuden saadan, at Kongen maatte følge med Strømmen, hvis han vilde see sin Myndighed opretholdt.

At en saadan Holdning imidlertid indeholdt en Understøttelse af Norge, og at den, dersom Carl Johan vedblivende erholdt Koalitionens Understøttelse, hvilket Kongen frygtede, vilde medføre de største Farer og Forpligtelser for Danmark, var klart, og ingensinde have Kongens Raadgivere i større Grad følt Stillingens Alvor, end da de raadede til, at denne Holdning indtoges.

Efter Freden var de troe Mænds Raad blevet afløst af Statsraadet, som var blevet rekonstrueret og bestod af følgende Medlemmer: Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der dog vedblivende levede paa Als uden Deeltagelse i Forretningerne, Grev Joachim Godske Moltke, E. H. Schimmelmann, som havde afgivet Finansbestyrelsen, Grev C. D. F. Reventlow, F. Moltke, N. Rosenkrantz, F. J. Kaas, Justitsminister, Johan Sigismund Møsting, Finansminister. Mellem disse havde Prinds Christian Frederiks Breve til Kongen samt de Statsraadets Raadslagning.

i Norge udstedte Kundgjørelser og Proklamationer cirkuleret, og de vare kaldte til Raadslagning i Anledning af Tawasts Note. Nogle indgave i Anledning af Sagens Alvor deres Betænkninger skriftligt, og vi ville ikke paa en bedre Maade kunne vise, hvorledes det danske Folks Stemning dengang — om end paa en meget forsigtig Maade — kom til Orde i Statsraadet, end ved at anføre Slutningen af en af disse Betænkninger. Efterat have raadet til at afvise de svenske Forlangender, endte Statsminister Frederik Moltke sin Betænkning saaledes[1]):

» — Er det rimeligt, at den svenske Kronprinds, hvis heftige Lidenskaber ere bekjendte, og paa hvis Ærgjerrighed ogsaa Norden har allerede havt de sørgeligste Prøver, at han, som seer sig kompromitteret ved de saa uventede Vanskeligheder, som standse Udførelsen af hans Yndlingsplan — det skandinaviske Riges Oprettelse, som han saa høitideligen har bebudet —, han skulde lade sig nøie med det, som deres Majestæt ifølge Traktaten har præsteret, uden at ville prøve nye Prætensioner — uden at benytte de større Magters udtrykkelige Garantie og uden at forlange deres kraftige Hjælp? Er det rimeligt, at den svenske Minister skulde i sin Note have nævnet disse Garantier, naar han ikke tillige derved fulgte den Aand, i hvilken hans Regering vilde, han skulde handle. Held Fædrelandet, naar denne min Frygt er ugrundet; Held det, thi da vil det under Deres Majestæts velgjørende Regering, i den dyrt kjøbte, men velsignede Freds betryggende Ly, see de dybe Saar lægede, som Uretfærdigheden saa grumt havde paaført, og Deres Majestæt vil i Deres Undersaatters igjen fremspirende

---

[1]) Moltke: Allerunderdanigst Forestilling og Betænkning, Kjøbenhavn d. 14 Marts 1814 (G. A.). Et kort Brudstykke af dette lange Aktstykkes Begyndelse er nylig trykt i Historisk Tidsskrift, 4 Række, 2 Bind, Side 67.

Lyksalighed nyde Trøst og Løn for de Deres Faderhjerte saa smertende Opoffringer. Men, allernaadigste Konge, skulde der ikke være indlysende og grundet Anledning til Beroligelse og Vished for Fredens Vedvarenhed, saa opfordrer mig min ærefrygtsfulde Hengivenhed for Deres Majestæt, min Fædrelandskjærlighed og min Pligtfølelse allerunderdanigst at forestille Nødvendigheden af en saadan Organisation i Landet, hvorved den hele Nation i Masse — opflammet af Kjærlighed til deres Fader og Konge — overbeviist om den overhængende, uundgaaelige Fare, kunde sættes i Forsvarsstand for at stride for Fædreland og Selvstændighed. Uden at tælle Fjenderne vil den støttet paa egen Kraft og Mod hævde det danske Navn og dets Hæder og hellere døe med Ære end leve beskæmmet. Det vil være Deres Majestæts Viisdom forbeholdt saaledes at lede og fordele Stridskræfterne, at det store Øiemed opnaaes. — Nationalfølelsen er fremkaldt — og stegen til sit Høieste, og Ærens Stemme lyder i hele Landet for Konge og Fædreland. Med tilstrækkelige Vaaben og kloge Anførere ville de danske Strids(mænd) trodse Farer, foragte Fjenden og troe sig uovervindelige. — Jeg er ved allerunderdanigst at nedlægge disse mine Yttringer for Deres Majestæt ikke henreven af mine Følelser; det er med det modneste Overlæg og tilskyndet af min Pligt og af Betragtningen af den yderlige Fare, som Deres Majestæts Throne og Stat synes mig udsatte for, at jeg tillidsfuld i dybeste Underdanighed overlader disse mine ufuldkomne — maaskee overflødige — Bemærkninger til Deres Majestæts allerhøieste Bedømmelse. Deres Majestæt vil bedømme Farens Storhed, beregne Midlernes Tilstrækkelighed, bestemme Øieblikket til Planens Udførelse og saaledes virke til Landets Frelse. —«

Hemmelige Rustninger paabegyndes.

Kongen forstod naturligviis ikke at kalde et folkeligt Forsvar tillive, derimod begyndte han hemmelige Rustninger i det Øiemed, som han havde antydet i Brevet

til Kardorff af 1ste Marts. Den 13de Marts skrev han til Generalkvarteermester Wolffgang Haffner, som endnu var i Odense, samt til Prinds Frederik af Hessen i Rendsborg, hvem det samtidigt meddeeltes, at han om føie Tid vilde blive kommanderende General i Hertugdømmerne istedenfor Landgreve Carl, to ligelydende Skrivelser[1]), som skulde holdes hemmelige for alle Andre end dem, og hvis Begyndelse lød saaledes:

»De politiske Konjunkturer og Norges nuværende Stilling fordrer, at man fra Danmarks Side maa være betænkt paa fra et Øieblik til andet at kunne blive angrebet af den svenske Kronprinds. Dette maa man modsætte sig, enten Angrebet skeer med overlegen Magt eller ei; thi det er Statens sidste Efforts, og man maa ei dølge for sig selv, at der handles om intet Mere eller Mindre end, om Danmark skal bestaae eller aldeles tilintetgjøres. Derfor maae i saadant Øieblik ei alene alle Kræfter opbydes, men de maae ogsaa anvendes saa hensigtssvarende som muligt.«

Planen, som nu detailleredes for disse to, og i hvilken strax efter de kommanderende Generaler i Fyen og Jylland, Generalerne Ahlefeldt-Laurvigen og Lasson, ligeledes med Paalæg om Hemmeligholdelse, indviedes, bestod deri,

at de sjællandske Afdelinger, som endnu vare paa Fyen, skulde forblive der,

at alle Tropperne i Holsteen, Slesvig, Fyen og Jylland paa et Vink fra Frederik af Hessen til de andre kommanderende Generaler skulde samles, de i Holsteen og Slesvig ved Eideren, de fra Fyen og Jylland ved Kolding,

at Rendsborg skulde provianteres for 9—10,000 Mand i 60 Dage, og dette paabegyndes strax under det Foregivende, at det var Reservemagaziner for det russiske Blokadekorps, som samledes,

at Prindsen af Hessen, naar Carl Johan kom tilbage —

---

[1]) Kopi i G. A.

det forudsattes, at Bennigsen da var borte eller var neutral — skulde rykke saa langt frem mod Holsteens Sydgrændse som muligt,

at han derimod, hvis Svenskerne fra Rostock eller Stralsund indskibede sig til Sjælland, skulde rykke til Fyen med Alt og derfra søge at hjælpe Kongen.

Der stillede sig næsten uovervindelige Vanskeligheder i Veien for — midt i Vinteren — at forberede Hærens Gjenopstilling. Da Mandskabets Hjemsendelse efter Kielerfreden var befalet udført hurtigst muligt, havde Folkene henslængt deres daarlige, hullede Munderinger i de midlertidig oprettede Depoter. Dernæst havde det nye Auxiliairkorps taget det deraf, som var brugbart; Resten henlaa utalt, uordnet og urepareret. Af Rytterhestene vare de bedste afgivne til det nye Korps, og de fleste andre, som ikke benyttedes for Fredsstyrken, sendte til Holsteen for at sælges ved offenlige Auktioner og skaffe Regeringen Sølv. Trainet anvendtes for en Deel til Provianteringer af Bennigsens Korps, for en Deel var det opløst. Skotøi, Seletøier og Kogekjedler manglede næsten heelt, da alt Brugeligt deraf var gaaet til Kardorffs Korps. Penge havde hverken Frederik af Hessen eller Haffner.

Det var ogsaa vanskeligt for Frederik af Hessen og Haffner at udføre de mange Forberedelser, som daglig befaledes, saalænge Carl af Hessen, som var Øverstkommanderende og i Besiddelse af hele Kommandoarkivet, ikke maatte indvies i Hemmelighederne, men det var nu engang blevet et Feltraab, at »den Gamle ikke maatte mærke, at der var Ugler i Mosen«, og Frederik af Hessen maatte derfor som Infanteriinspekteur forordne det Fornødne, indtil han endelig den 20de officielt udnævntes til at afløse Landgreven.

En travl krigersk Virksomhed udfoldede sig nu i Danmark. Det var ved Reskript af 1ste Marts befalet, at Pro-

vianteringen af Bennigsens Korps skulde understøttes af Generalkvarteermesteren med Korn og Fourage fra Jylland og Fyen. Rendsborg gjordes nu til Oplagsted for disse Beholdninger, og der sendtes altid mindre mod Syd, end der ankom fra Nord. 2,500 Stude, som endnu havdes paa Fyen fra den i Haderslev Amt udskrevne Kontribution, holdtes tilbage, og to Trainstalde oprettedes, een i Fredericia, een paa Fyen. Nogle faa Heste standsedes paa Marchen til Holsteen. Ialt samledes der 950. For at supplere dette aldeles utilstrækkelige Antal tænkte man paa at udskrive Heste i Jylland, Fyen og Sjælland, hvilke ifølge Gangen i hiin Tids uheldige Bestyrelse rimeligviis efter endt Krig ogsaa vilde være blevne førte til Holsteen for at sælges mod Sølv.

Major Bruun blev sat i Spidsen for det jydske Landsekorps, fik Ordre til at udvide det til hele Jylland og sætte en frivillig Væbning af Fodfolk i Forbindelse dermed.

Bestemmelser om Hærens Inddeling i Tilfælde af ny Krig.

De Tropper, hvoraf Prindsen af Hessen skulde danne Hæren ved Eideren, bestode af: 1ste og 2den Bataillon »Oldenburg« i Rendsborg, 1ste Bataillon holsteenske Skarpskytter i Kiel, 1ste Bataillon »Dronningen« i Glückstadt, Artilleri i Rendsborg og 4 Eskadroner holsteenske Ryttere samt to Eskadroner Husarer i Slesvig. De annekterede Batailloner vare indsmeltede til Depoter, hvis materielle Beholdninger næsten vare irreparable, og laae saaledes: 3die og 4de Bataillon »Oldenburg« om Elmshorn, 3die og 4de Bataillon »Holsteen« om Bordesholm, 3die og 4de Bataillon »Slesvig« i Flensborg og Haderslev, 3die og 4de Bataillon »Dronningen« i Meldorf og Krempe, 2den Bataillon slesvigsk Jægerkorps i Bordesholm og 2den Bataillon holsteenske Skarpskytter i Neumünster.

Hæren, som paa et givet Vink skulde samles ved Kolding, fik ifølge en kgl. Ordre af 19de Marts følgende Organisation:

1ste Brigade, Oberst Kreber: En Bataillon Garde, 1ste, 2den, 3die, 4de Bataillon »Kongens Regiment«.

2den Brigade, Oberst F. E. H. Cronhelm: 1ste, 2den og 3die Bataillon »Kronen«, en Bataillon »Langeland«.

3die Brigade, Oberst F. C. F. Grüner: 1ste, 2den, 3die og 4de Bataillon af »3die jydske«.

4de Brigade, Oberst C. W. Sundt: 3die og 4de Bataillon »1ste jydske«, 3die og 4de Bataillon »3die jydske«, 3die og 4de Bataillon »Fyen«.

5te Brigade, Oberst Holstein: 1ste og 2den Bataillon sjællandske Jægerkorps, 1ste og 2den Bataillon sjællandske Skarpskytter, 1ste og 2den Bataillon jydske Skarpskytter.

Rytteri: 12 Eskadroner af jydske, fyenske og Prinds Ferdinands Dragoner.

Artilleri: 6½ Batterier paa tilsammen 68 Kanoner.

Naturligviis vilde aabenbare Rustninger ikke have vakt den Opmærksomhed, som disse gjorde, netop fordi de skulde dækkes af et Hemmelighedens Slør. I Udlandet ansaaes de for at staae i Forbindelse med Norges Reisning, hvilket de jo ogsaa gjorde, og Bennigsen[1]) saae med stor Mistænksomhed paa, hvad der foregik i Ryggen paa hans Hær.

Forholdet til Bennigsen.

At berolige og for enhver Priis vinde denne russiske General var Noget, som baade Kongen og Rosenkrantz tænkte paa. Det var paa denne Tid, at Auberts Forslag

---

[1]) Levin August Theophilus Bennigsen, født 1745 i Brunswig, havde først været engelsk Officeer, da hans Fader var hannoveransk Godsbesidder. Derpaa var han kommen i russisk Tjeneste og havde kæmpet i Tyrkiet, Polen og Persien. Derefter havde han for en Tid trukket sig tilbage til de hannoveranske Godser, som han havde arvet efter Faderen; men i Krigene mod Napoleon var han atter bleven anvendt og havde gjort udmærket Tjeneste og vundet de høieste Æresbeviisninger. I 1813 fik han efter Slaget ved Leipzig, i hvilket han deeltog med sin nydannede Hær, Befaling til at bevogte Elben og lokkedes — som vi vide — af Carl Johan til Hamburg.

om en Mægling mellem Davout og Bennigsen under Kongens Garanti var kommet til Kjøbenhavn, og Bennigsen havde den 4de Marts med den almindelige Post sendt et Brev til Kongen, hvori han bad om svært Skyts og Ammunition med det Tilføiende[1]), at Keiseren, hans Herre, med Taknemmelighed vilde modtage dette Tegn paa Interesse fra Kongens Side og ikke vilde undlade at erstatte den tilstaaede Ammunition paa de Steder, som Kongen maatte behage at bestemme.

Under de indtraadte Forhold meente den danske Regering ikke at burde forsømme nogen Leilighed til at vise Koalitionen, hvis Gunst den saa høiligen behøvede, sin Beredvillighed til at understøtte den paa alle Maader, saalænge Fordringerne blot ikke gjaldt fjendtlige Forholdsregler mod Norge, og den imødekom derfor de til den rettede Ønsker.

Beslutninger med Hensyn til Hamburg.

Carl Moltke, som var færdig til at afgaae til det russiske Hovedkvarteer for at tiltræde Posten som dansk Gesandt hos Czaren, fik Paalæg om at udvirke — om muligt — gunstige Kapitulationsbetingelser for Davout, Christian Bernstorff ved det østerrigske Hovedkvarteer modtog en lignende Opfordring, og Aubert bemyndigedes til at overtage en officiel Mæglerrolle mellem Davout og Bennigsen. Da man vel indsaae, at den franske Marechal, hvis han overhovedet var tilbøielig til at underhandle, vilde forlange en Garanti for Kapitulationsbetingelsernes Overholdelse, erklærede Kongen sig villig til i saa Fald at yde denne, men dog forudsat, at Bennigsen forinden gav sit skriftlige Ord paa, at den Kapitulation, som Aubert efter Aftale med Bennigsen bød Davout, punktligen vilde blive respekteret af de Allierede. Begjæringen om Skyts og Ammunition blev forsaavidt efterkommet,

---

[1]) Brev fra Bennigsen til Kongen, Pinneberg d. $\frac{\text{20 Februar}}{\text{4 Marts}}$ 1814. (G. A.)

som det blev lovet Bennigsen i det Tilfælde, at Davout enten nægtede at modtage Mæglingen eller afslog de stillede Forslag. Aubert fik Bemyndigelse til i saa Fald at rekvirere det gjennem Generalkommandoen for Hertugdømmerne.

Det nye Auxiliairkorpses Marche til Bremen

Medens denne Imødekommen dog kun halvt beroligede Bennigsen ligeoverfor de stedse voxende Rygter om Danmarks hemmelige Rustninger, marcherede det nye Auxiliairkorps afdelingsviis ud af Landet. Da de Gjenstande, som Korpset nødvendigt behøvede fra Sjælland, ikke vare komne over Storebelt endnu, efterlodes der af hver Afdeling Officerer, som skulde oppebie dem og føre dem efter. Udmarchen skeete derfor selvfølgelig uden Iil. Routen var i Begyndelsen: Kellinghusen, Elmshorn, Uetersen, over Elben ved Blankenese og over Buxtehude til Bremen, men da Elbens Iis ikke kunde oppebie hele Korpsets Overgang, maatte de bageste Afdelinger gjøre den betydelige Omvei: Neumünster, Segeberg, Lauenburg og Syd om Hamburg. I Bremen gjorde alle Afdelingerne Holdt for at oppebie Kardorffs Ankomst. De førstankomne Tropper lede saa meget af Hanseaternes Drillerier, at Schulenburg maatte lade sine Soldater trække paa Vagt med skarpladte Geværer. Kammerherre Juel, som af Kongen havde faaet Titel af Generaladjudant, var dengang tilligemed Kapitain Wilster og Lieutenant Lasson, hvilke vare udnævnte til Ordonnansofficerer hos Carl Johan, over Bremen afgaaet til Nordarmeens Hovedkvarteer i Belgien. Kardorff[1]) selv var den 6te endelig kommen over

[1]) August Nicolai Carl Kardorff, født i Rostock 1756, Sekondltn. ved 1ste sjæll. Rytterregiment 1774, ved Livgarden til Hest 1775, Premltn. 1780, Ritmester 1784, Sekondmajor 1787, Premiermajor 1789, Oberstlieutenant 1791, gik senere à la suite som Oberst og boede paa sit Gods Bohlendorf i Mecklenburg-Schwerin. I 1809 blev han Generalmajor og dernæst tagen til aktiv Tjeneste igjen, først som Chef for Livregiment Ryttere, strax efter som Chef for Livregiment Dragoner, hvornæst han fik Kommandoen over Brigaden i Nordvest-

Storebelt, men standsedes atter en Tid af Isen ved Lillebelt, inden han endelig omtrent midt i Maaneden reiste gjennem Holsteen til Bremen. Han vilde have aflagt Bennigsen et Besøg, men denne var dengang netop taget til sine hannoveranske Besiddelser.

Frederik den 6te kunde ikke forsone sig med den Tanke, at dette Korps skulde forlade Landet for under de nuværende Forhold at tjene under Carl Johan, og blev ikke træt af at paalægge Kardorff Forsigtighed og, i Tilfælde af, at Carl Johan fik noget Nyt isinde, at holde Ryggen fri til Holsteen, dog uden at bære nogen Ængstelighed tilskue, men med Konduite og Klogskab. Kardorff forstod vel, hvad Omstændighederne kunde gjøre ham til Pligt, og et eiendommeligere Syn byder denne Krigshistorie ikke end dette danske Hjælpekorps, som 50 Mile bag den øvrige Hær mistænksomt lister sig frem i dens Spor, frygtende for, at dets Chef, Carl Johan, pludselig skal vende sig om og overfalde det, og beredt paa da strax at ile tilbage til Holsteen og modsætte sig ham.

---

sjælland, derpaa over Laaland og Falster, endelig ved Kongens Afreise til Fyen, over Sjælland og Øerne. Han var designeret til Gouverneur over Pommern og Rügen i det Tilfælde, at Danmark enten i 1813 eller 1814 havde faaet disse Landsdele.

Fjerde Bog.

Carl Johan var den 10de Februar kommen til Cöln. De to til Nordarmeen hørende Korpser, Bülow og Winzingerode, stode dengang, det første om Bryssel og Antwerpen, det sidste om Namur med Fortropper inde i Frankrig, hvor Mons, Avesnes og Rheims vare i Korpsets Magt. Woronzows og Tettenborns Tropper tilligemed Lützowerne vare i Begreb med at indgaae i sidstnævnte Korps, efterat de i Iilmarcher havde søgt at komme de store Begivenheder nærmere. Carl Johan i Cöln.

Carl Johans Tanker vare paa den Tid henvendte paa Frankrigs Krone. Det er vistnok utvivlsomt; ellers maatte baade hans Følelser og Interesse have forbudt ham med Ro at see paa, at Koalitionens Maal efterhaanden var kommet til at gaae ud paa Napoleons Afsættelse.

Det maa erindres, at Carl Johan eengang — for længe siden — havde været den Mand, til hvem de Utilfredse i Frankrig havde sat deres Haab, at han endnu gjennem Familie og Venner havde talrige Forbindelser med dette Land, og at landflygtige franske Revolutionsmænd, som i deres Lidenskabelighed og Had til Napoleon havde bedømt de senere Aars Begivenheder anderledes, end den franske Nations store Mand, endnu bestandig forsikkrede ham om, at han kun behøvede at vise sig i Frankrig for at at blive modtagen som dets Redningsmand. Det maa ogsaa erindres, at han aldrig

havde ønsket andet end, at de Forbundne gjorde Holdt ved Frankrigs gamle Grændser, der proklamerede den Fred, som de vilde skjænke det franske Folk, og iøvrigt overlode dette selv at forsone sig med Koalitionen[1]. Dette Ønske havde han endnu[2]; han var, saafremt det opfyldtes, tilbøielig til at optræde som Mægler mellem Frankrig og de Forbundne, hvorved han havde Udsigt til at blive Situationens Herre[3].

At han havde været en af Hovedanførerne i Fjendens Hær, var i hans Øine neppe nogen Hindring. Deels havde Kampen været ført udenfor Frankrigs egenlige Grændser, og, som han saa tidt havde erklæret, ikke mod dette Land, men mod Napoleon. Deels havde han høitidelig proklameret Sverrig som sit nye Fædreland. Det var hans Evne at kunne forandre Fædreland ligesaa let, som han, hvis hans Ønsker med Hensyn til Frankrig vare gaaede i Opfyldelse, for anden Gang vilde have forandret Religion, og vi feile neppe, naar vi, gaaende ud fra hans Maade at dømme om saadanne Sager paa, antage, at han kan have sagt til sig selv: »Naar Frankrig seer, hvor store Ting jeg har udrettet for Sverrig efterat have faaet dette til Fædreland, hvor begjærligt maa det da ikke blive for atter at faae mig til at gjøre det til Fædreland.« At han heri bedrog sig selv, behøver naturligviis ikke at siges. Czar Alexander, den Eneste i Koalitionen, som tilsyneladende for Alvor understøttede Carl Johans Kandidatur, havde ikke været mange Dage paa fransk Grund, før han indsaae, at den var umulig.

Tildragelserne i Frankrig.

Begivenhederne toge nu en heel anden Retning, end Carl Johan havde forestillet sig. Kongressen i Châtillon,

---

[1]) See 1ste Deel, Side 374.

[2]) See Brev fra Carl Johan til Keiser Alexander, Liège den 4de Marts, Slutning (Schinkels minnen VIII., Side 305 nederst).

[3]) See Schinkels minnen VIII, Side 21, Noten.

som efter Englands og Østerrigs Tilskyndelse var bleven aabnet for endnu en sidste Gang at byde Napoleon Fred, denne Gang paa Grundlag af Frankrigs Grændser af 1792, havde været samlet i 14 Dage uden, at der var ringeste Udsigt til noget Resultat. Samtidig fortsattes Indrykningen i Frankrig; de allierede Monarker vare komne til Troyes, Hovedhæren under Schwartzenberg og den schlesiske Hær under Blücher befandt sig efter flere heldige Kampe paa Veien til Paris, og Czaren længtes i Forening med Koalitionens Krigsparti efter at rykke ind i Frankrigs Hovedstad. Bourbonerne trængte sig frem for at blive indsatte af de Forbundnes Bajonetter, og Omstændighederne syntes at gjøre dem til den eneste Mulighed.

Carl Johan havde under Reisen til Cöln sendt Wetterstedt til Troyes for at forlange Oplysning om de Forbundnes Hensigter, og efter Ankomsten til Cöln udstedte han den 12te Februar den bekjendte Proklamation til det franske Folk, i hvilken han erklærede, at han som Carl XIII.'s Adoptivsøn og stillet — ved et frit Folks Valg — paa Trinene af de store Gustavers Throne, ikke for Fremtiden kunde have anden Ærgjerrighed end at arbeide for den skandinaviske Halvøes Vel, men dog tillige udtrykte Ønsket om — paa samme Tid han opfyldte denne hellige Pligt mod sit nye Fædreland — at kunne bidrage til sine tidligere Landsmænds Lykke.

Denne Proklamation blev uændset, overdøvet af Krigslarmen i det Indre af Frankrig, og Carl Johan følte snart Piinligheden i sin tvetydige Stilling. Da Wetterstedts Sendelse ikke hurtigt nok bragte ham noget tilfredsstillende Resultat, befalede han denne Gesandt at lade forstaae, at, dersom Sverrig udelukkedes fra de almindelige Forhandlinger og uden egen Skyld holdtes udenfor Koalitionen, det da indtraadte i en selvstændig Stats Rettigheder og kunde slutte særskilt Fred med Fjenden. Ogsaa for Suchtelen beklagede

han sig over sin Isolation og truede med at tage tilbage til Sverrig, dersom han ikke toges paa Raad med ved de Forbundnes Forhandlinger.

Dag for Dag, som Bourbonernes Udsigter stege, forandredes Carl Johans Holdning. Han blev en Talsmand ikke blot for Frankrig, men endogsaa for det Napoleonske Dynasti, og hans Stilling til Koalitionen blev næsten fjendtlig. Men paa samme Tid voxede ogsaa dennes Forbittrelse imod ham, og den blev saa almindelig, at Efterretningen om Reisningen i Norge, da den naaede Frankrig, mødtes med hemmelig Glæde i hele Koalitionens Leir.

Det var dengang, at Napoleon udførte en af sine mindերigeste Bedrifter, idet han, da Blücher og Schwartzenberg nær ved Paris havde skilt sig formeget fra hinanden, kastede sig over den første, slog denne i Slagene ved Champaubert, Montmirail, Château-Thierry og Vauchamps, dernæst drev Schwartzenberg tilbage, gjenerobrede Troyes den 24de Februar og for et Øieblik troede sig nærmere Wien, end de Allierede Paris. I et Krigsraad, som de forbundne Monarker i den Anledning holdt, blev Nordarmeens Medhjælp anseet nødvendig; men da Carl Johans egen Deeltagelse rimeligviis hverken ansaaes for opnaaelig eller ønskelig, bleve Bülows og Winzingerodes Korpser underlagte Blücher. Carl Johan, hvis Hær derved indskrænkedes til Stroganows Korps, Svenskerne med Mecklenburgerne, Wallmodens Tropper, bestaaende af Hanseater, den russisk-tydske Legion og en Deel Hannoveranere, og det danske Korps, fik Antwerpen samt Fæstningerne Venlo, Mastricht og Jülich anviste til Virksomhedsmaal, men havde ikke Lyst til for Alvor at beleire disse franske Fæstninger. Desuden kom Teten af Svenskerne først den 24de Februar til Rhinen, Wallmoden havde kun begyndt paa at sætte sig i Marche, og de Danske vare ikke ude af deres Garnisoner i Holsteen og Slesvig.

Carl Johan ansaae i Begyndelsen ikke Tildragelserne i

Norge for saa alvorlige, som de senere viste sig at være; men de kom høist ubeleiligt, fordi de kunde nøde ham til paany at maatte søge Koalitionens Understøttelse, hvilken hans Holdning ligeoverfor Frankrig ikke var egnet til at vinde. Foreløbig ydede Tildragelserne ham et Paaskud, som han ligeoverfor de Forbundne kunde anvende til at forklare sin passive Holdning. Da der den 1ste Marts var kommet Breve til ham baade fra Essen og Tawast, tiltalte han de om ham forsamlede Gesandter saaledes[1]): — »Jeg har skyndet mig over Rhinen til Maases Bredder for at understøtte Sverrigs Allierede, da Nyheden om denne Reisning i Norge standser mig. — Sverrig, berøvet sine ypperste Forsvarere, som nu staae ved Frankrigs Grændser, er priisgivet de Foretagender, som de hemmelige Ophavsmænd til Oprøret foreskrive. De mulige Følger af et saa uventet Forræderi, Udsigten til en ny Krig, som skal føres for at forskaffe Sverrig, hvad det allerede har erobret, og den absolute Nødvendighed, at maatte regne paa egne Kræfter ved denne Erobring, — det er Sverrigs og min Stilling i dette Øieblik, det er, hvad der maa bestemme min hele Opførsel i denne Krise. Jeg skulde have rykket frem og paaskyndet Erobringen af den Fred, som Verden trænger til, men nu paalægger mit Forhold til Sverrig mig nye Forpligtelser. Jeg opfordrer Dem, mine Herrer til at forelægge Deres Souverainer disse Kjendsgjerninger. Jeg længes efter at faae deres Tanker at høre og nærer ingen Tvivl om deres Troskab mod Traktaterne med Sverrig. Imidlertid skal jeg forblive ved Bredderne af Maas i anden Linie for at danne deres Reserver; men jeg dølger ikke for Dem, at jeg med alle mine Ønsker paakalder Freden.«

Carl Johans Holdning.

I den paafølgende Tid udøvede Frankrig endnu den største Tiltrækningskraft paa ham; alle Efterretninger, som

---

[1]) Schinkels minnen VIII, 25 og 26.

kom til Kjøbenhavn fra hans Hovedkvarteer, vare enige om, at de norske Tildragelser mere besværede end foruroligede ham, og at hans Tanker udenfor de Øieblikke, da han modtog Breve fra Sverrig — i hvilke Tilfælde hans Heftighed gjerne bruste op —, ikke vare rettede mod Nord. Derimod gjorde han Forestillinger mod Bourbonernes Fremkomst, krævede Ret for Frankrig til selv at vælge sin Hersker, søgte Forbindelser med Paris og drev en af Koalitionen uafhængig Politik. Da saaledes f. Ex. nogle fangne franske Officerer, som han havde frigivet, ikke kunde komme gjennem Forposterne, fordi de preussiske Befalingsmænd ikke respekterede hans Ordre, beredte han sig paa at aabne dem Adgangen med Magt, men samlede dem først og henvendte følgende for et Medlem af Koalitionen tilvisse mærkelige Ord til dem[1]):

»Jeg har ikke grebet til Vaaben for at skade Frankrig, men for at tvinge Eders Keiser til at anerkjende Andres Ret og Uafhængighed. Jeg har sat mig mod Indfaldet i Frankrig; thi jeg har ikke villet udstykke dette skjønne Land, ei heller afsætte det nuværende Dynasti. Mine Følelser, mine Minder og mine Ønsker kunne aldrig blive fremmede for Frankrig. Mit Sværd skal ikke anvendes til at bekæmpe det; men mine Ønsker skulle følge og understøtte det. Gid det maa vedblive at være stort og stærkt. Gid det maa beholde og forsvare sine naturlige Grændser, men maa erkjende en offenlig Ret og Europas Uafhængighed. Beholder Eders Nationalitet, forsvarer Eder til det Yderste, opflammer Folket! Reiser Eder i Masse, om det behøves, og følger det ærefulde Exempel fra 1794, og, hvis jeg med mine Svenskere overskrider Frankrigs Grændser for at bekæmpe Eder, saa nedhugger os Alle. Fornedrer Eder ikke saavidt, at I lader Eder paatvinge en Regering, som

---

[1]) Schinkels minnen VIII, 76.

I have forkastet [1]). Vender tilbage til Eders Landsmænd. Siger dem, at, skjøndt jeg ved alle mine Pligter er knyttet til Sverrig, er jeg stedse af Sjæl og Hjerte Franskmand, og at jeg har gjort Holdt udenfor Eders gamle Grændser for at undgaae Deeltagelse i en forhadt og barbarisk Strid.«

Paa Brevene fra Tawast og Essen om de norske Tildragelser gav Kronprindsen i Begyndelsen af Marts Svar. I det til Tawast fremstilledes — forresten i en rolig Tone [2]) — Nødvendigheden af, at Danmark gik saaledes tilværks mod Prinds Christian, som Tawast allerede havde foreslaaet det danske Hof. I Svaret til Essen udviklede han vidtløftigt, men paa en Maade, som tilstrækkeligt viste, hvor ufuldkomment et Begreb han havde om de norske Tilstande, de Forholdsregler, som Essen skulde tage for at komme i Besiddelse af sit Generalgouvernement. »Lad forkynde for alle veltænkende Mennesker«, skrev han saaledes [3]), »at hverken Kongen eller den svenske Nation forlanger Andet af Normændene end Enighed og Venskab, at Kongen ikke trænger til nogen Skat af Norge og heller ikke til Hær eller Flaade, og at han langt fra at ville udskrive Soldater i sine nye Stater har til Hensigt at ophæve den Forpligtelse, som nu paaligger Normændene til at staae til Regeringens Disposition til en Alder af 60 Aar, en Grændse, hvorved Alderdommen sætter den største Deel af Menneskene i den ulykkelige Stilling, at maatte forblive i fuldstændig Uvirksomhed. Kongen vil da ophæve Militsen og vil formindske den Byrde, som hviler paa dette ulykkelige Land. Jeg gjentager det: Hans Majestæt vil ikke udskrive en eneste Soldat; han vil afpasse den norske Hærs

Breve til Tawast og Essen.

[1]) Den bourbonske.
[2]) See Brev fra Rosenkrantz til Kongen af 19de Marts. (G. A.)
[3]) Brev fra Carl Johan til Essen, Liège d. 10. Marts. (Y. Nielsen: Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 152).

Styrke efter Landets Befolkning, dets Handelsforbindelser og dets Agerdyrkning, der er saa grusomt forsømt af Prinds Christian og de Statholdere, som have gaaet forud for ham. Kort sagt, Kongen vil ikke have Konskription i Norge. Han vil endog ophæve den i Sverrig, naar Freden bliver afsluttet, efter derom at have raadført sig med Rigets Stænder. Hans Majestæt trænger ikke til den norske Hær for at fuldstændiggjøre den svenske paa Fastlandet; disse Rygter ere blevne bestyrkede af slette Borgere i dette Land, af Sverrigs Fjender og af danske Agenter. De maa ikke forsømme noget Middel til at faae Kundskab om Ophavsmændene til disse Opspind, og, dersom De holder det for nødvendigt, maa De henvende Dem til Hans Majestæt for at bede ham sende en Kommission, bestaaende af Medlemmer af Rigsdagen, for paa Stedet selv(!) at skaffe sig Underretning om de Taler, som mistænkte Personer skulde have kunnet holde«. Endvidere paalagde han Essen at oplyse de Vildfarne, men straffe de Oprørske. Han ansaae det for nødvendigt, at der paa et Sted samledes saa mange Folk, som behøvedes for at rykke ind i Norge og lade Nationen aflægge sin Troskabsed. Essen skulde sende en Proklamation iforveien, hvori enhver Mand, som fandtes med Vaaben i Haand, skulde erklæres for en Oprører mod Kongen og en Forræder mod Fædrelandet. Enhver Oberst, som nægtede at adlyde, skulde paa Stedet afsættes, og Kommandoen overdrages til Oberstlieutenanten, efter ham til Majoren og saaledes i Række til de andre Officerer efter deres Grad og deres Anciennetet. Oprørernes Eiendom skulde inddrages, og de selv for stedse forvises fra Norge. Enhver Kommandant, som nægtede at overlevere Kommandoen over Fæstninger eller Forter, skulde alene derved ansees for afsat o. s. v.«

Østerrigsk Note fra det svenske Hovedkvarteer.

Foruden Brevet fra Carl Johan til Tawast kom der endnu et andet til Kjøbenhavn fra det svenske Hovedkvarteer.

Det var den derværende østerrigske Gesandt, Vincent, som følte sig opfordret til allerførst at tage Ordet. Østerrig havde nylig, dog ikke ligefrem, bifaldet Traktaten til Kiel, og Metternich havde samtidigt for den danske Regering udtalt sin Glæde over at see Danmark optaget i Koalitionens Forbund. Nu skrev Vincent til Grev Lützow i Kjøbenhavn følgende Note, dateret Aix la Chapelle d. 5te Marts[1]):

»Vi have med ligesaa megen Overraskelse som Bekymring igaar ved en Koureer fra Baron Tawast erfaret Prinds Christians mærkelige Opførsel i Norge. I det Øieblik, da en høitidelig Traktat, garanteret af Østerrig, Rusland, England og Preussen, er ratificeret og udvexlet, skulde man ikke fra den præsumtive Thronarvings Side have ventet en Modstand, som vilde kunne vække Tvivl om det kjøbenhavnske Kabinets Redelighed, dersom ikke Kongens ærlige Opførsel under Løbet af de Underhandlinger, som gik forud for Freden, maatte bringe den Mistanke til at forstumme, som fremkaldes ved, hvad der skeer i Norge.

Man kan bringes til at troe, at det, som foretages i Norge, staaer i Forbindelse med franske Rænker, naar man seer hen til de falske Efterretninger om foregivne Nederlag, som de Allierede skulde have lidt i Frankrig, naar man betænker, at Baron Alquier under Paaskud af Sygdom endnu er i Kjøbenhavn, og at der, som man troer at vide, for kort Tid siden til denne By er ankommet franske Agenter, som gjøre Brug af forskjellige Forførelsesmidler. De Allierede nærede ingen Mistanke eller Frygt; de havde ingen Formodning om, at det var gjennem Danmark, man vilde prøve en Diversion til Fordeel for Frankrig.

Da De opholder Dem paa Stedet og er fuldstændig fortrolig med de Affairer, som jeg har den Ære at skrive til Dem om, er jeg vis paa, at De vil handle i de Allieredes

[1]) Gjengiven efter en flygtig tagen Kopi i G. A.

Fællesinteresse, hvilken ogsaa er vort Hofs, da det ved den Traktat, som det nylig har afsluttet med Sverrig, er blevet Garant for denne Krones Besiddelser. For at sætte Dem i Kundskab om den militaire og politiske Stilling skal jeg blot tilføie, at de forenede Armeer have besat begge Bredder af Seinen fra Laon, Soissons og Châlons indtil foran Troyes, og at Underhandlingerne, som fortsættes i Châtillon, give Haab om en snar og heldig Fred.

De vil udentvivl, min Herre, bringe det danske Kabinet til snarest muligt ved en ærlig Overgivelse af Norge til Sverrig at ende et Spørgsmaal, som kun altformeget har hindret den kombinerede Nordarmees Operationer. Jeg vil tillade mig at tilføie, at ikke alene den danske Krones Interesse og Ære er afhængig deraf, men ogsaa det Omdømme, som det danske Ministerium vil faae i Europa. De russiske og preussiske Tropper, som udgjøre en Deel af Nordarmeen, ere allerede komne til Rheims og Soissons. Vi høre Intet til det danske Korps. Det vil være nødvendigt at fremskynde dets Marche.«

I Danmark. I Danmark var man, da denne Note og Carl Johans Brev til Tawast ankom, ifærd med de før omtalte hemmelige Rustninger, som daglig foraarsagede større og større Vanskeligheder. Prinds Frederik af Hessen ønskede strax at maatte indkalde de annekterede Batailloner, eftersom der vilde hengaae en 3 à 4 Uger, inden de kunde blive samlede, og der desuden var Sandsynlighed for, »at kun Faa vilde møde paa Grund af den Armod, de Hjemvendte vare forsatte i, og den Udsigt, de havde til ingen Gage at faae, men derimod en svær Tjeneste«. »Skulle Folkene komme«, skrev han, »saa kan det kun skee ved Opmuntringer og Mildhed«. Kongen vilde ikke, at noget Mandskab endnu indkaldtes, men kun, at Alt bragtes i Orden til hurtigst muligt at kunne modtage Alt. Anstrengelserne fortsattes i denne Aand, hvorvel Forlangenderne om Fornødenheder,

som allevegnefra indløbe, vare saa store, at Staten ikke var istand til at opfylde dem. Men Frederik af Hessen gjorde opmærksom paa, at hemmeligt kunde Forberedelserne ikke skee; »der var altfor mange Mennesker, som sattes i Aktivitet, og deriblandt Mange, som havde Indsigter og Iagttagelsesevne nok til at slutte sig til Aarsagerne; desuden var der Spioner, som tilfældigt eller forsætligt bemærkede Alt«. Derhos havde Svenskerne efterladt Tropper i Lübek. Det svenske Lazareth fra Kiel flyttedes paa denne Tid derhen; Byen befæstedes, Garnisonen gjordes marchefærdig, og Skibe samledes ved Travemünde, saa det var tydeligt, at de Svenske vare fortrolige med, hvad der skeete i Danmark.

Norge ydedes der al den Hjælp, man ansaae sig berettiget til. Stiftamtmand Thygeson ledede fra Bygholm Kornindkjøb for norsk Regning, og Amtmand R. Jessen i Aalborg solgte 100,000 Tdr. af det i det nordlige Jylland oplagte, Staten tilhørende Korn. Da dette Salg fandt Sted paa en Tid, da Landet havde Brug for Korn til Forpleiningen af Bennigsens Korps og Rendsborgs Proviantering, er det sandsynligt, at det skeete af Hensyn til Norge.

Kongens Forhold til Prinds Christian.

De høieste og indflydelsesrigeste Mænd gjorde sig til Prinds Christians Talsmænd ligeoverfor Kongen; men dennes Stemning var hurtigt bleven forandret. Grunden dertil maa imidlertid — efter Alt at dømme — hovedsagelig søges i den Uovereensstemmelse, der nu som tidligere var i Kongens og Prinds Christians Mening om Hensigtsmæssigheden af et Indfald i Sverrig. Kongen vilde have kunnet samstemme med Prindsen, hvis denne var rykket ind i Sverrig og, benyttende sig af de derværende Forhold, havde tvunget Sverrig til at anerkjende Norges Selvstændighed; men det var ham aldeles ufatteligt, hvorledes Prindsen kunde haabe at opnaae Noget ved Intet at gjøre, naar det, han efterstræbte, var mere end blot ved Mægling at skaffe Norge

bedre Vilkaar i Foreningen med Sverrig, end Kielertraktaten tilsagde det. Derhos reiste der sig nu ogsaa snart andre Uenighedspunkter, som maatte indvirke paa Kongens Stemning. Saaledes skrev Prinds Christian i Anledning af en Befaling af 23de Februar om Officerernes Hjemvenden [1]: »— Kun indtræffer her det Tilfælde, at Kontreadmiral Lütken ei formaaer at udføre Deres Majestæts Befaling om Briggerne og de øvrige Seilfartøier; thi han har ei Mandskab til deres Besætning at byde over, og min Forpligtelse til at forsvare Landet med de Midler, der levnes mig, nægter mig fortiden aldeles at lade dette Søværn afgaae fra Norges Tjeneste. Jeg tilligemed hele Nationen erkjender vist Deres Majestæts fordums Ret til samme; men det vilde ikke destomindre være lige uforsvarligt af mig, om jeg vilde udsætte Staten for et saadant Afsavn i det Forsvar, der muligen vil kræves af os. Jeg beder Deres Majestæt blot et Øieblik at tænke sig i mit Sted«.

Da nu de omtalte Noter fra det svenske Hovedkvarteer til Tawast og Lützow indløbe [2], og der desuden baade fra Kammerherre Juel og fra Sverrig kom Rygter om, at England og Rusland vilde nægte Ratifikationerne af de afsluttede Traktater, ligesom det var at forudsee, at Sverrig ikke vilde opfylde Noget af, hvad det havde lovet i Kiel, forøgedes Kongens Misstemning saameget mere, som han

---

[1]) Egenhændigt Brev fra Christian Frederik til Kongen, Christiania d. 6 Marts 1814 (G. A.).

[2]) De meddeeltes Kongen i en Skrivelse fra Rosenkrantz, Løverdag d. 19. Marts, Aften (G. A.). Slutningen af denne Skrivelse, i hvilken Rosenkrantz ligesom i alle andre fra denne Tid søgte at berolige Kongen, vil udentvivl læses med Opmærksomhed. Den lød saaledes: »Hvad der først vil opirre Kronprindsen tilgavns, er Beretningen fra Grev Essen om hans Samtale med Grev Schmettow, som har fremstillet Kronprindsen som den eneste Aarsag til Normændenes Modstand, da ellers Foreningen kunde blive mulig og drage alle tre Rigers Forening efter sig«.

bragte i Erfaring, at mange Normænd deelte hans Opfattelse[1]). Han skrev da hemmeligt, uden at nogen af Ministrene vidste det, den 21de Marts følgende fortrolige Brev, alene undertegnet »Din troe Ven«, til Prinds Christian[2]):

Hemmeligt Brev fra Kongen til Christian Frederik af 21de Marts.

»Bedste Kousin! Øieblikkets Vigtighed, Din og Fædrelandets Stilling kræver, at jeg taler til Dig og forelægger Dig den nøgne Sandhed, og mit inderlige Venskab for Dig gjør mig det til en kjær Pligt. Hoslagte fra den østerrigske Generallieutenant Vincent, Minister hos Kronprindsen af Sverrig for det østerrigske Hof, til Grev Lützow, østerrigsk Minister her ved Hoffet, vil vise Dig, hvorledes Sagen i Norge ansees. Den vil tilfulde vise, at Intet er at vente af Europas Fyrster. Napoleons Stilling, naar Freden bliver, vil vist nøde ham (til) at stadfæste Norges Afstaaelse, og hvorpaa skal da Norge bygge sit Haab? England vilde neppe have anvendt saa mange Millioner paa Krigen med Danmark, naar det ei havde villet tvinge mig til Afstaaelsen og havde seet det som et vigtigt Ønske for sig. Du vil sige: Naar den almindelige Fred bliver sluttet, ophører dette politiske Øiemed. Vel sandt; men det er alt skeet, og England har ingen sand Interesse af at ville forandre det. Som Sømagt er det Norge og Sverrig overlegent, og Kornmangelen samt Handelen nøder baade Sverrig og Norge til at holde sig i god Forstaaelse med England. Desuden vil det ei støde Rusland, som vist let kunde miste Finland, om Sverrig ei kontenteres for Øieblikket. Norge kan ei be-

---

1) Kongen skrev saaledes til Kardorff d. 22. Marts: »Mange Normænd synes ei mere at sætte Tro til det Begyndte i Norge. Gud give, at Prinds Christian var ude af den Labyrinth, hvori hans ædle Følelser have bragt ham«.

2) Kopi i G. A ; trykt i Udtog hos Wegener, Side 422. Af sproglige Hensyn kan dette Aktstykke ikke paa alle Steder gjengives fuldkommen ordret; men vi have holdt os saa nær til Kopien som muligt.

staae alene som krigsførende Magt; thi det behøver for mange Ting. Landet producerer saa liden Uld, har ingen Fabrikker, intet Salpeter; der produceres neppe 600 Centner Krudt i Landet. Naar det ingen Afsætning har, kan det ei heller have Finanser; de faa Skatter, som nu betales, ere ei mere tilstrækkelige, naar Alt skal lønnes og betales samt skabes af Nyt i Landet. Den Fare, som Danmark kommer i, og hvortil Sverrig vist vil virke meget, viser Generallieutenant Tawasts Note, som indeholder de 3 Forlangender: 1) At Dig skulde bestemmes af mig en vis Tid, inden hvilken Du skulde erklære Dig, om Du vilde vende tilbage eller see Dine Eiendomme konfiskerede og (Dig) frakjendt Sukcessionen til Danmarks Throne, 2) (at) al Handel og Korntilførsel skulde forbydes, indtil de Norske havde underkastet sig, 3) (at) alle Dansk-fødte, som ei strax vendte tilbage, deres Eiendomme skulde konfiskeres. Denne Note har jeg saaledes besvaret, at jeg har desavoueret Din Handlemaade uden at billige hiint Forslag. I Henseende til Handelen har jeg sagt, at Konjunkturerne fordrede Handel, og uden denne kunde vi ikke existere, og at jeg ikke indsaae, hvorfor vi ikke skulde handle paa Norge, naar Sverrig ikke engang hindrede (Handel) fra deres egne Havne. I Henseende til Embedsmændene, da var Terminen bestemt til den 1ste Mai, at de skulde decidere sig, og derved maatte det forblive. — Men nu vil snart de øvrige Magter komme, og (da) bliver det vanskeligere at svare; og er Du bleven Konge, da bliver Din Exkludering næsten en uundgaaelig Følge; thi ellers bliver den hele Traktat en Nullitet. Betænk dette, betænk, hvor skrækkelig min Stilling bliver mod Dig, for mit Fædreland, for den hele Kongelige Slægt. Søg derfor hver Leilighed, som der gives, for at løsrive Dig fra en Fare, som overgaaer Alt. Betænk, at Dine ædle Hensigter skuffes, og at Du selv styrter Dig i en Fare, det neppe er tænkeligt at kunne udrive Dig fra. Kanskee vil

den 10de April — forskaffe Dig Leilighed til at frasige Dig en Ting, Du ei veed, Du kan sætte Dig i Spidsen for; grib enhver Leilighed, søg derved at op(ret)holde Norges Selvstændighed, skaf Norge ved Sverrigs Konge saadanne Vilkaar, at det bliver en føderativ Stat under den svenske Konge, søg derved at skaffe Norge alle de Fordele i Handel og Søfart, som tænkes kan, skaf det, at dets Skatter ei blive forhøiede, at Armeen bliver, som den er, at den ei bruges uden til Landets Forsvar, at Embedsmændene tages af Landets egne Indfødte, at Universitetet beholder sin Existens, Alt, hvad Du kan vinde for Folket og Norges Land. Og da — søg hen til Danmark, til Din sande Ven, der gjerne offrer Liv og Alt for at redde Dig fra den over Dit Hoved hængende Fare. Da seer jeg Dig som en stor Mand, der har reddet Norge fra Anarkiet og har gjort alt det, der var muligt for at redde 900,000 Menneskers Skjæbne. Gud, som kjender mit Hjerte, skal, naar Vi staae for hans Domstol, ei miskjende denne min Handlemaade.«

Efterat dette Brev var blevet chiffreret, gav Generaladjutant Bülow det til Sølieutenant Falsen, som begav sig med det over Fladstrand til Norge, hvor vi snart skulle træffe ham.

De Raad, som Carl Johan havde givet Norges Generalgouverneur, vare kun lidet praktiske, og ikke bedre vare de, denne fik fra Stockholm. Engestrøm formanede ham til at søge at vinde Schmettow, hvad enten det skeete ved Penge, Baand eller Titler [1]), og opkastede det Spørgsmaal: »Skulde det ikke være muligt at faae Normanden til at sige: Vi bryde os ikke om, at Kongen har afstaaet os, men forene os som frie Normænd med Sverrig«. Iøvrigt sendtes der Essen fra Stockholm forskjellige Dokumenter til Brug, deriblandt en Note fra den russiske Gesandt i Stockholm,

Essen i Wenersborg.

[1]) Y Nielsen: Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 97.

Baron Stroganoff (hvilken Note ogsaa gjennem Tawast sendtes det danske Hof), hvori der lovedes [1]), at der fra Ruslands Side strax skulde blive taget de hurtigste og virksomste Forholdsregler i alle keiserlige Havne for at berøve Normændene enhver Adgang til at hente Levnetsmidler der, endvidere en Note fra Engestrøm med Prinds Christians Brev til Kongen af Sverrig uaabnet tilbage, eftersom Kongen havde fundet Afskriftens Indhold af en saa uventet Beskaffenhed, at det hverken burde skrives eller modtages.

Ny Brevvexling mellem Essen og Schmettow.

Grev Essen sendte den 17de Marts disse sidstnævnte Noter til Grev Schmettow, ledsagede af et Brev, i hvilket han søgte at indvirke paa Schmettows personlige Holdning. »Hvormeget«, skrev han, »maa det ikke ligge os paa Hjerte, Hr. Greve, at forhindre den blodige og for Norge ulige Kamp, som Prinds Christians Haardnakkethed i hans fordærvelige Foretagende vil gjøre uundgaaelig. Mit Hjerte og min Pligt mod Menneskeheden bevæge mig i fuldkommen Samklang dertil; og idet jeg tænker paa Midler til at naae et saa ønskværdigt Maal, haaber jeg at finde en energisk Bistand i Deres Erfaring og Indsigt«. I en Efterskrift tilføiede han, at han altid med Fornøielse vilde høre fra Schmettow, til hvem han anbefalede det Barmhjertighedens Værk mod den norske Nation, som han havde omtalt i sit Brev, og med Hensyn til hvilket han altid var beredt til at arbeide sammen med Schmettow.

Prinds Christian, som læste disse Brevskaber, saae vel, hvortil de sigtede, og skrev til Schmettow [2]): »Det er en Fornærmelse at ville foreslaae Dem at stifte Partier og Oprør; men man maa vide at drage Fordeel af disse Forbindelser og derfor ikke afbryde dem; i den Hensigt er det nødvendigt, at man bevarer sin Rolighed«.

---

[1]) Note fra Baron Stroganoff, russisk Minister, til Grev Engestrøm, Stockh. $\frac{\text{27 Febr.}}{\text{11 Marts}}$ 1814 (Kopi i G. A., trykt i »Af Grev Schmettows Correspondance«, Side 28).

[2]) Af Grev Schmettows Correspondance, Side 25.

Grev Schmettow imødegik nu i et langt og værdigt Svar[1]) de Noter, han havde faaet, viste den Vildfarelse, hvori den svenske Regering svævede, naar den ansaae den norske Reisning som en Følge af Intriguer, modsagde den svenske Konges Ret til at kalde sig legitim Fyrste over Norge, da dette Land hverken var undertvunget eller havde svoret Troskabsed, betvivlede Sverrigs Overmagt og Evne til at kunne erobre Norge og omtalte endelig den russiske Note saaledes:

»Baron Stroganoffs Note, maa jeg bekjende, indeholder Intet hverken overbevisende eller afskrækkende for os. Dens væsenligste Punkt er dette uværdige System, at udhungre os. Nu vel, Deres Excellence, Normændene kunne i ethvert Fald nære sig af Barkemeel, af Mos og Fisk; de kunne dræbe deres Oxer, deres Faar, deres Heste, deres Rensdyr for at tilfredstille deres Hunger, og, drevne til det Yderste ved Stillingens Rædsler og under Ledelse af Anførere, som opflammes af den og ere værdige til at lede deres Foretagende, skal deres Tilflugt være i Masse at begive sig over paa deres Undertrykkeres Territorium og derfra skaffe sig de Levnetsmidler, som de maatte mangle, en grusom og frygtelig Udsigt baade for den ene og den anden Nation, men som for vor er at foretrække for en ufrivillig Underkastelse; og for at forebygge en saadan vil jeg med mine Landsmænd uden Klage udgyde min sidste Blodsdraabe.

Dersom det er under saadanne Auspicier, at den svenske Regering fremturer i sin fordærvelige Plan, — jeg siger Regeringen, thi den fornuftige Deel af Nationen betragter uden Tvivl fra et ganske andet Synspunkt dette gigantiske, for ikke at sige romantiske Projekt, med Magt

---

[1]) Brev fra Grev Schmettow til Essen 26. Marts. (Af Grev Schmettows Correspondance, Side 35.)

at ville sætte sig i Besiddelse af et Kongerige af den Beskaffenhed som det, hvoraf jeg har den Lykke at være Borger, — nu vel, de Ulykker, som deraf ville følge, ville grusomt tynge paa dem, som ville bryde alle den offenlige Rets ligesom Høisindethedens, Religionens og Ærens Baand for at offre til Ærgjærrighedens og den umættelige Erobresyges Afgud.

Kan man vel forene disse to heterogene Ideer, den, at ville gjøre en Nation lykkelig, med den, at ville undertvinge den, eller rettere, at udrydde den for at gjøre den lykkelig?

Maatte dette Sprog, som er dikteret af den rene Sandhed, af en oprigtig Kjærlighed til Fædrelandet og af Ønsket om at see Menneskeheden befriet for de gruelige Onder, som true den, indgyde D. Ex. og gjennem Dem Deres Regering mere maadeholdne Anskuelser, baserede paa Retfærdighed istedenfor paa en intetsigende Traktat, som aldrig vilde være forpligtende uden for Svaghed og Feighed, Feil, som visselig ikke findes i den norske Nations Karakteer.»

Stemningen i Norge.

Som Tonen var i dette Aktstykke, saaledes var Stemningen i Norge. Efterat være gjengivet til sig selv, havde det norske Folk hurtigt gjenfundet sin nationale Kraft. Reisningen fandt derhos Sted i det Tidsrum efter Freden til Kiel, da de engelske og svenske Krigsskibe havde forladt Farvandene mellem Danmark og Norge, og Handelen trods den vedvarende haarde Vinter var begyndt at komme i Gang igjen. Det opvaagnende Liv i Havnene, som faldt sammen med den nye Tingenes Tilstand, betragtedes af Mængden som begrundet i samme. Der var ogsaa kommet ganske gode Efterretninger om C. Ankers første Modtagelse i England — han havde dog ikke endnu havt Audiens hos noget Regeringsmedlem —, og i det engelske Parlament hørtes der — rigtignok kun af en Minoritet — livlige Taler til Fordeel for Norges Sag.

Den samme Freidighed havde ikke Christian Frederik; han havde allerede nu modløse Øieblikke. Deels var han af Natur ikke nogen Handlingens Mand, deels havde han ikke bestemt og afgjørende kastet Broen for et Tilbagetog af efter sig. Hans Plan var egenlig kun beregnet paa Medbør, enhver lille Modvind kunde forknytte ham.

Natten til den 31te kom Falsen til Christiania med Kongens fortrolige Brev af 21de Marts og blev strax indladt hos Prindsen. Da Brevet ikke kunde blive dechiffreret om Natten, men Falsen for mødende Tilfældes Skyld var bleven gjort bekjendt med, hvad det indeholdt, indbød Prindsen ham til at meddele dette. Falsen fremstillede nu med samme Farver, som Bülow ligeoverfor ham havde brugt, Kongens Bekymring og Danmarks Forfatning samt bad Prindsen erindre, at ogsaa dette Rige havde Krav paa hans Opmærksomhed. Han tilføiede dog, »at Kongen og den hele Nation vilde tilgive ham den grændseløse Kval og de mange Ulykker, der vilde strømme sammen over deres Hoveder, dersom Prindsen reddede Norge«, »saa stor«, sagde han, »er Monarkens Kjærlighed til Dem, ædle Prinds, og til Norge, at han er beredt paa de haardeste Lidelser for Dem og det elskede Norges Tarv; men betænk vel, hvad De gjør. Skulde Enden paa Deres ædle Bestræbelser dog lede til Norges Underkastelse, betænk saa det Lands Skjæbne, De har stillet Dem i Spidsen for, betænk Kongens, Deres egen, Deres Søns og Danmarks Skjæbne, og De vil sikkert ingen uoverlagt Beslutning tage. Kongen, mere bevandret i Politiken, troer at see den sørgelige Ende paa Deres Foretagende, og han raader Dem derfor af sit Hjertes Inderste til at vende om, medens det endnu er Tid.

Solieutenant Falsen i Christiania

Prindsen var meget bevæget, svarede, at han havde handlet, som Omstændighederne bøde det, og at han haabede paa Kongens Tilgivelse; Alt kom an paa England og paa Rigsforsamlingen. Under den paafølgende fortrolige Sam-

tale udtalte Prindsen sig saaledes, at Falsen i sin Rapport [1]) kunde forsikkre, at uden engelsk Beskyttelse intet Alvorligt vilde skee i Norge, og at Prinds Christian vilde vende tilbage til Danmark, hvis Ankers Sendelse ikke blev kronet med Held. Prindsen var meget bekymret for Kongens Stilling og vilde hellere see sig erklæret arveløs end Danmark indviklet i nye Stridigheder — dog forudsat, at Kongens Sindelag i Virkeligheden blev uforandret, og Norge hemmelig understøttedes —, men Falsen erklærede, at Kongen af Hensyn til Stemningen i Danmark ikke godt kunde foretage dette Skridt, hvorfor han bad Prindsen — ifald den bittre Nødvendighed skulde gjøre dette Skridt nødvendigt — ved sine Venner i Danmark at bekjendtgjøre, at det var skeet efter Prindsens eget Ønske.

Efterat have læst Kongens Brev den følgende Dag besvarede Prindsen det i en chiffreret Depeche, hvis Begyndelse lød saaledes [2]):

Fortroligt Brev fra Christian Frederik til Kongen af 2den April.

»Deres Majestæt; min allerbedste Kousin! Efterat have afsendt min Skrivelse af Gaars Dato, ankom i Nat Lieutenant Falsen og overbragte mig Din Skrivelse af 21de Marts. Jeg erkjender mere, end jeg kan udtrykke det, Dit vennehulde Sindelag mod mig og mod Norge. Dine Raad og Varsler ere dybt prægede i mit Hjerte, men desuagtet byder Pligten mig at yttre Dig Følgende: Rigsforsamlingen har den uomtvisteligste Ret til at bestemme Rigets Regeringsform, og dette Værk maa og skal tilendebringes uden Hensyn paa udvortes Forhold. Overdrages mig Norges Throne, da antager jeg den, om det saa var paa Randen af Af-

---

[1]) Rapport fra Sølieutenant Falsen til Generaladjutant Bülow, Fladstrand d. 23de April 1814 (G. A.).

[2]) Chiffreret Depeche fra Christian Frederik til Kongen (ogsaa Underskrift chiffreret) af 2den April. Originalen nedbragt af Admiral Lütken, Duplikat af Lieutn. Falsen.

grunden, blot for at skaffe min Søn Arveret til dette Rige. At han, om Norge end erobres, engang vil komme til at sidde paa Norges Throne, det omtvivler jeg ikke; thi det svenske Dynasti falder jo maaskee med Napoleon. Vil Nationen, som jeg er overbeviist om, forsvare sig, da maa Alt voves for Alt, og med Ære underligger man da, naar Forsynet saaledes har bestemt det. Trække mig tilbage fra det begyndte Værk, var at overlade det til Fraktioner; det hverken kan eller vil jeg forsvare for Gud, mig selv og Folket. Forener hele Europa sig mod Norge for at paatvinge det Slavelænker, da er det ene denne eller en anden Rigsforsamling, som kan bestemme, om Nationen nødtvungen vil indgaae en Forening med Sverrig, men da skal Konstitutionen dog holdes i Hævd, og Vilkaarene bestemmes under Englands Mægling. Afslaaes i alt Fald disse billige Fordringer, da staaer altid det Middel tilbage, at forsvare sig med Løvemod og at falde med Ære, og tro mig, at de Svenske skulle finde Modstand blandt Norges Klipper og dyrt kjøbe denne Erobring, ja selv bæve for et Folk som det norske, naar det drives til det Yderste. Er en Forening under Englands Mægling uundgaaelig nødvendig, og kan jeg da ei virke mere her, da vender jeg tilbage til mit elskede Danmark, hvor jeg har en Ven i Dig og i hver Dig tro Mand, og som jeg da skal offre al min Virken.«

I det Følgende opkastede han det Spørgsmaal: Hvor kan man troe, at de Allierede oprigtigen ønske Kronprindsen af Sverrig paa Sverrigs Throne? Derhos udtalte han sin Bekymring for Danmark, der var større, end den kunde beskrives, da de Svenske sagde, at England og Rusland havde nægtet at ratificere Fredstraktaten med Danmark og forsikkrede, at han hellere vilde erklæres arveløs end see Danmark i Krigstilstand for Norges Skyld, den største af alle Ulykker. »Dette Middel«, tilføiede han, »kunde maaske endog blive en Udvei

til Norges Redning, og desuden blev det vel kun en kort Tid for mig personligen uden Følge for min Søn. Vær forvisset om, at Kronprindsen af Sverrig ikke længe sidder paa Sverrigs Throne. Forbyde al Kornudførsel fra Danmark, det kan Du ikke, det er Landets Ruin; men til Norge lod det sig vel tænke uden Skade, naar de simulerede Expeditioner drives.« Tilsidst gjorde Prindsen opmærksom paa, at det danske Folk ved almindelig agtede Mænd iforveien burde underrettes om Nødvendigheden af et offenligt Skridt mod ham, hvis et saadant var uundgaaeligt.

Orlogsbriggerne tages i norsk Tjeneste.

For at befrie Kongen for ethvert Skin af Medansvar antog Christian Frederik med Flid en udvortes fjendtlig Holdning til Danmark paa Grund af, at dette Rige ikke havde anerkjendt Norges Selvstændighed, og en Leilighed kom der snart til at lade den fjendtlige Holdning, som dog Ingen troede paa, fremtræde i Gjerning. Frederik den 6te vilde nemlig have sine Skibe og havde derfor gjennem Essen sendt Befaling derom til Lütken. For at forebygge de mulige Følger heraf besluttede Prindsen sig til med Magt at tage dem i Besiddelse for Norge. Det befaledes Major Brock, som i den Anledning reiste til Tønsberg, hvor »Laaland« laa, og Oberst Arenfeldt, Kommandeur for Reserven og Kommandant i Christianssand, hvor »Kiel«, »Allart«, »Seagul«, »Als« og »Langeland« befandt sig, at kalde Officererne fra Borde, affordre dem Ed til Norge, arrestere dem, som ikke vilde aflægge samme, og heise Norges Flag paa Skibene samt give Kommandoen over dem til de ældste af dem, der havde været villige til at aflægge Eden. I Tønsberg arresteredes Kapitainlieutenant A. Krieger og førtes som Fange til Drammen. I Christianssand løb Forretningen ikke saa roligt af. Paa Arenfeldts[1]) Indbydelse

---

[1]) Christian Detlev Adolph Arenfeldt, født i Flensborg 1758, Kadet 1772, Sekondltn. i bornholmske Regiment 1779, k. Premltn.

mødte ikke Chefen for »Allart«, Kapitain Schønheider, og da der sendtes nyt Bud efter denne, fik man at vide, at han, underrettet om, hvad der paatænktes, havde lettet Anker og var i Begreb med at afseile. Der skjødes nu et skarpt Skud efter Briggen, og Vagtmesterlieutenanten, Kapitain C. L. Thestrup, sendtes i en Chaluppe ud mod samme for at underrette Mandskabet, som hovedsageligen var norsk, om Forholdene. Imidlertid kunde han ikke naae Briggen, fordi et Batteri (Odderøens søndre Batteri) begyndte at skyde temmeligt alvorligt: derimod lykkedes det omsider Oberst S. A. Hagerup med 2 Kanonchalupper og 2 Kanonjoller at faae det modvillige Skib tilbage til Havnen, hvor Schønheider blev arresteret[1]). I Bergen og Trondhjem toges paa lignende Maade de derværende mindre Skibe i Besiddelse af de paa hvert Sted Øverstbefalende.

Efter Lütken fik T. Fasting, som havde aflagt Ed til Norge og søgt Afsked fra dansk Tjeneste, Befaling over Søstyrken, og et Søkrigskommissariat oprettedes i Christiania under Kommandeur I. S. Fabricius. Da Isen begyndte at toe op om Hvaløerne, blev en lille Afdeling Kanonbaade lagt derhen, og Briggerne sattes atter i Virksomhed, forsynede med norske Regnskabsførere og Søfolk. Lütken reiste med svensk Pas gjennem Sverrig tilbage til Danmark; de danske Søfolk førtes, ombord paa »Kiel« og en dansk Galease, hjem af Kapitainlieutenant Krieger.

Det norske Folks bedste Ønsker og Forhaabninger vare dengang rettede mod den vigtige konstituerende Rigsfor- Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

1785, virkel. 1787, Kapitain og Kompagnichef ved 2det smaalehnske Reg. 1789, forsat til 2det aggerhusiske Reg., derfra til norske Jægerkorps, Major 1798, som Oberstltn. 1806 til det vesterlehnske Regiment, Oberst 1810.

1) Brocks Rapport af 3die April og Arenfeldts af 6te April findes i G. A. som Bilag til Brev fra Christian Frederik til Kongen af 18de April 1814.

samling, som var indvarslet til Eidsvold, Selvstændighedsværkets stadige Vugge. I Henhold til Cirkulairerne til de forskjellige Øvrigheder af 19de Febr. var der trindt om i Landets Kirker af hver Menighed ved Stemmefleerhed udkaaret to Valgmænd, hvilke vare samlede — de fra Landmenighederne et Sted i hvert Amt for at vælge tre Mænd, hvoraf een mindst skulde være Bonde, til at møde paa Eidsvold, — de fra Kjøbstæderne byviis for at vælge det Antal Repræsentanter, enhver By skulde sende til den konstituerende Forsamling, og som var: for Bergen 4, for Christiania, Christianssand og Trondhjem 2 og for de øvrige Kjøbstæder i Norge 1. Endvidere var der i hvert Kompagni eller Eskadron valgt to Mænd, nemlig en Officeer og en Underofficeer eller Menig, hvilke hos Regimentschefen kom sammen med de fra de andre Underafdelinger Udvalgte for at vælge for hvert Regiment to Eidsvoldsmænd, en Officeer og en Underofficeer eller Menig, for nogle mindre Korpser kun een Repræsentant. Endelig var der ogsaa paa hver Brig og hvert Skibsværft paa samme Maade kaaret Valgmænd, som atter sendte for Sødefensionens Vedkommende to Officerer og to af Underklasserne, en Officeer og en Matros, til den konstituerende Forsamling. Ialt kom Landets udkaarede Mænd til at bestaae af 112, hvoriblandt 33 af Hær og Flaade udnævnte Repræsentanter, nemlig 18 Officerer, 10 Underofficerer og 5 menige Krigsmænd, 40 Embedsmænd og 39 Eiendomsmænd, Kjøbmænd og Bønder.

Den 9de April forlagde Prindsen sit Hovedkvarteer til Eidsvold, og den 10de mødte ovennævnte Mænd. De bleve indkvarterede lig en militair Afdeling i Omegnen af Eidsvold Jernværk, og en af Prindsens Kavalerer, Ritmester Elieson, var ansat som Marskalk hos Forsamlingen og havde Omsorg for Medlemmernes Forpleining og økonomiske Anliggender. I Jernværkets toetages Hovedbygning var den øverste indrettet til Rigsforsamlingssal. I den underste

boede Prindsen, og der var tillige Messen, i hvilke de Repræsentanter spiste, som ikke efter Tour vare tilsagte til Prindsens særskilte Taffel.

Det var et eiendommeligt Syn at see en Forsamling, som uden politisk Foruddannelse eller parlamentarisk Erfaring skulde danne en Forfatning, forsamle sig midt ude paa Landet uden for de Hjælpemidler, som en Hovedstads Kulturliv vilde yde; men det gjaldt om at faae Forfatningen færdig i Løbet af en Maaned eller to, at undgaae al Vidtløftighed og alle de Forstyrrelser, som Omverdenens Begivenheder og svenske Forførelsesforsøg kunde bevirke. Noget Regeringsforslag forelagdes der ikke, eftersom Christian Frederik vilde lade Forsamlingen selv tage Initativet; men et af J. G. Adler og K. M. Falsen udarbeidet og til Prinds Christian dediceret Udkast til en Konstitution for Norge havdes tilstede og traadte i det Væsentlige istedenfor et saadant.

Den 11te April aabnede Prindsen Forsamlingen med en til Forholdene passende Tale, bad den om at vælge en Komitee til at gjøre Forslag til Norges Konstitution og henledede dens Opmærksomhed paa Ønskeligheden af, at ogsaa Rigets finansielle Ressourcer toges under Overveielse. Efterat have voteret Regenten en Takadresse valgtes den 12te et Udvalg paa 15 Medlemmer til at gjøre Forslag til Konstitutionen, og Falsen blev dets Formand. Allerede den 13de kunde Udvalget forelægge Forsamlingen et Udkast til de foreløbige Grundsætninger, hvorpaa Konstitutionen skulde bygges, den 16de begyndte Diskussionen herom, og den 18de nedsattes et Udvalg af 9 Medlemmer til at tage Norges Finansvæsen i sin Haand.

Ledet af den unge, myndige Falsen og opmuntret af Prindsen, som havde Adler hos sig paa Eidsvold og ikke undlod at følge Forhandlingerne med den meest levende Interesse, tog Forsamlingen med Kraft fat paa det store

Værk, som for lang Tid skulde begrunde Norges borgerlige Lykke, men med hvis Enkeltheder vi iøvrigt ikke i dette Skrift tør beskæftige os.

Skibsfarten.

Med Foraaret kom der rigtigt Liv i den paany opvaagnede Handel, og næsten daglig kom der Kornskibe fra Jylland. Et Rygte udspredte sig i Midten af April, at der i Jylland var lagt Embargo paa alle norske Skibe. Prindsen bekjendtgjorde da i en Rundskrivelse til Stifterne af 19de April[1]), at »dette ikke alene ikke var rigtigt, men at der ved privat Entreprise var truffet de meest hensigtsmæssige og kraftige Foranstaltninger til Korns Afskibning til Norge, samt at der til Jylland var kommet 50 norske Skibe, saa man kunde vente stor Tilførsel.« Imidlertid har han selv frygtet for, at der var noget Sandt deri, og navnlig, at Nordstrandsfarten fra Jylland var stoppet; thi han henvendte i den Anledning i chiffreret Depeche af 18de April en indstændig Bøn til Kongen. »Norges Fald«, skrev han for at støtte sin Bøn, »undergraver for stedse den svage Grundvold, hvorpaa Danmarks Selvstændighed er bygget«. Rygtet var imidlertid usandt. Skibsfarten var fuldkommen fri. De norske Skibe seilede under det tidligere Fællesflag med danske Papirer og med Passe, lydende paa fremmede Havne. Dokumenter betræffende Ladningerne udstedtes paa Stempletpapir af 1813, som i den Anledning var sendt ned fra den i Norge værende Beholdning.

Det ankomne Korns Anvendelse.

De Tilførsler, som erholdtes, forbrugtes imidlertid strax. Der gjordes vel nogle Forsøg paa at indskrænke Forbruget af det offenlige Korn. Saaledes kundgjordes det den 23de April, at det — efterat Udskrivningen i Danmark var ophørt — ikke længere stod i Regeringens Magt at forsyne de offenlige Indretninger fra de kgl. Magaziner; men det forblev dog foreløbigt ved det Gamle. Der gjordes ogsaa

[1]) Findes i Statssekretariats-Protokollerne i norske Rigsarkiv.

Prindsen Forslag til at indskrænke Hærens Forpleining i den gode Aarstid for at spare paa Beholdningerne, men herom vilde Prindsen Intet høre og affærdigede Forslaget med de Ord: »at Trangen nu ikke var saa stor«.

Havde han havt Tro paa, at det snart vilde komme til Blokade og Krig, og været tilsinds for Alvor at optage denne, saa vilde han have sørget for Magaziner, medens det var Tid. Saa vilde han ogsaa have helliget Hæren noget af den befrugtende Omsorg, han viste Statslivets Fredsinstitutioner, men som Hæren baade savnede og følte Savnet af. Med Hensyn til Krigsvæsenets Bestyrelse fulgte han sporret Frederik den 6tes Exempel. Han lod Hæren endogsaa mangle en General, idet han selv paatog sig denne Stilling, ikke ved at leve imellem Soldaterne, men ved at trække Hovedkvarteret til Eidsvold, Christiania eller, hvor han ellers opholdt sig, selv ud til Landstedet paa Ladegaardsøen.

Danmarks Holdning ligeoverfor Norge.

Da Kong Frederik havde modtaget Prindsens Svar paa det hemmelige Brev af 21de, indsaae han, at der ikke var Andet at gjøre end at lade Begivenhederne i Norge, over hvilke han ikke besad nogen Indflydelse, gaae deres Gang[1]), men fra sin Side saa nøiagtigt som muligt at opfylde, hvad

---

[1]) Endnu et hemmeligt Brev, kun undertegnet »Din troe Ven«, det 3die og sidste i Rækken, skal for Fuldstændighedens Skyld anføres. Det skreves den 2den April, sendtes til Amtmand Jessen, fra hvem det ved en Fortrolig befordredes til Norge, og lød saaledes:

»Af Ugebladet »Tiden« seer jeg, at Norge har Haab om at faae Korn og Fødevarer fra England. Maatte dette blot ei være en Følge af Fredstraktaten med Sverrig og de Allierede, men derimod en Følge af Nationens Bestemmelse.

Hoslagte Brev til det danske Kancelli og anonyme Brev til mig anseer jeg fornødent at tilstille Dig med den Bestemmelse, at Du blot tager det til Din Efterretning, og uden at det maatte skade enkelt Mand.« Christian Frederiks Svar herpaa er af 19de April.

Danske Kommissairer til de norske Fæstningers Overlevering.

Traktaten til Kiel paalagde ham. Han skred derfor til selv at udnævne de i Fredstraktaten bestemte Kommissairer til de norske Fæstningers Overleverelse, som Prinds Christian trods Befaling dertil ikke havde valgt. Hertil bestemtes den 17de April Kontreadmiral Steen Andersen Bille og Kommandanten i Nyborg, Oberst Christopher Lønborg. Tillige udstedtes den 18de s. M. et offenligt Forbud for alle danske Embedsmænd i Norge mod at beholde noget Embede der under Rigets nuværende Stilling, hvorhos de befaledes til at vende tilbage inden 4 Uger, »saafremt de ikke vilde forspilde Kongens Hyldest og Naade samt alle de Rettigheder, Fordele og Benaadninger, der vare dem tillagte eller kunde tilkomme dem som fødte Danske.« Noget Forbud mod Handel med Norge vilde Kongen derimod ikke udstede, thi dertil var han ikke forpligtet.

Med ovennævnte kgl. Resolution af 18de April i mange Aftryk reiste de to Kommissairer den 26de April til Essens Hovedkvarteer i Wenersborg for at forenes med to svenske i samme Øiemed udnævnte Officerer.

Kongens Stemning.

Prinds Christians Adfærd mod Krigsskibene i Norge huede naturligviis ikke Kongen, hvorvel der sendtes ham forsonende Meddelelser og navnlig en paa Eidsvold d. 12te April udstedt Parolbefaling, i hvilken Kongens Eiendomsret til Orlogsbriggerne anerkjendtes. Hans Stemning i denne Periode er vistnok temmelig nøiagtig given i nogle Udtryk i Breve til Kardorff. Saaledes skrev han[1]): »Sagerne i Norge have faaet en saare uheldig Stilling. Alt, hvad der skeer, er ligesaa meget myntet mod Danmark. Prinds Christian mener det vist godt, med hans Hjerte er det ei muligt at begaae Urigtigheder, men hans Omgivelse og Regeringsraadet misleder ham.« I et andet[2]) udtalte han:

[1]) Brev fra Kongen til Kardorff af 18de April 1814 (Kopi i G. A.).
[2]) Brev fra Kongen til Kardorff af 23de April 1814 (Kopi i G. A.).

»Blot Prinds Christian Frederik var udenfor Sagen, var det Hele en ligegyldig Sag og vilde kanskee mere nytte end skade os. Nu derimod giver det en ubehagelig Gjæring[1]), og dog troer Europa, at jeg spiller under Dække med Prinds Christian Frederik. Dette Sidste bør man ved enhver Leilighed søge at gjendrive«.

Grunden til, at Kongen dog endnu bevarede saa stor Ro, laa i de for Øieblikket ualmindelig gunstige politiske Forhold. Den svenske Hær var langt borte, Carl Johans Skjæbne uvis, og Forholdet til Bennigsen saa godt, at Kongen endog vovede at haabe, at denne russiske General vilde forsvare Sydgrændsen for ham, hvis den svenske Kronprinds vendte tilbage.

Det var Auberts Mæglingsforsøg, som havde ført til dette Resultat, og det vil derfor være nødvendigt at omtale dem her.

Auberts Mægling mellem Bennigsen og Davout.

Saasnart Kongens Fuldmagt var ankommen, havde Aubert den 21de Marts sendt den til Bennigsen, ledsaget af Kongens Ordre, som han meente »paa den bedste Maade kunde bevise Kongens Velvillie for Hamburg, Altona og Omegn samt hans bestemte Beslutning: at virke for førstnævnte Byes Befrielse, hvad enten det maatte skee ved Underhandlinger eller Vaabenmagt[2])«. Men han forbausedes ikke lidet, da den russiske General, iøvrigt modtagende Mæglingen og yttrende sin Lyst til at underordne sig Kongens Hensigter, som en ufravigelig Betingelse fordrede, at den 1ste Artikel af en eventuel Konvention skulde bestemme, at den franske Garnison i Hamburg blev sat i Krigsfangenskab udenfor Frankrig.

Dette var stik imod tidligere Aftaler, og Mæglingen

[1]) I Sindene i Danmark!

[2]) De fleste af Aktstykkerne betræffende Mæglingen findes trykte i Auberts mémoires.

kunde derved næsten betragtes som afbrudt, før den var begyndt, thi et saadant Forslag turde Aubert ikke bringe Davout paa en Tid, da dennes krigerske Overlegenhed var utvivlsom, og Beleiringsarbeiderne mod Fæstningen ikke engang begyndte. Imidlertid besluttede Aubert sig dog til ogsaa at meddele den franske Marechal sin Fuldmagt og gjorde det d. 24de i et Brev fra Altona, hvori han, støttende sig til de politiske Forhold, som han vidtløftigt udviklede, og som maatte have til Følge, at Hamburg dog tilsidst kom til at bukke under, bad Marechallen om at gaae ind paa Forhandlinger om en fredelig Rømning af Fæstningen. Davout svarede, at han ikke turde indlade sig paa saadanne politiske og militaire Betragtninger, som Aubert havde fremført, eftersom hans eneste Pligt var at lyde; men da Kongens Fuldmagt var vedlagt, følte han sig opfordret til, dersom General Bennigsen vilde tillade det, at sende Brevet med Fuldmagten til Keiser Napoleon for at indhente dennes Ordrer.

Heri fandt Aubert nu et Udgangspunkt for nye Forhandlinger, der imidlertid ikke mere kom til at dreie sig om Hamburgs Overgivelse, men kun om, hvorvidt Auberts Brev, i hvilket den af Bennigsen satte Betingelse ikke var berørt, maatte komme til Keiseren eller ei.

Bennigsen havde for sit Vedkommende ikke Noget derimod, men da han i de store Hæres Interesse naturligviis ikke egenmægtigt kunde tillade, at der dannede sig en Forbindelse mellem Napoleon og en af dennes afskaarne Hære, stillede han den Betingelse, at den franske Officeer skulde lægge Veien over Keiseren af Ruslands Hovedkvarteer for der at erholde nærmere Tilladelse til at reise til Napoleon. Men herpaa vilde Davout ikke gaae ind. Hans Sendebud skulde reise den lige Vei over Bremen og Wesel, og hvis han ikke fik et Pas for denne Route og en udtrykkelig Erklæring fra den russiske General om, at ved-

kommende Officeer frit kunde vende tilbage, vilde han ikke sende Nogen afsted. Da Bennigsen blev ved sit Tidligere, fandt Aubert paa et nyt Forslag, som han med den russiske Generals Samtykke fremsatte for Davout, nemlig, at en dansk Officeer skulde modtage Marechallens Ordre og Breve, reise med dem til det russiske Hovedkvarteer og gjennem den danske Minister der søge Czarens Tilladelse til at begive sig til sit Bestemmelsessted. Men dette løierlige Forslag blev forkastet i et Brev fra den franske Stabschef Laville, der meddeelte, at Marechallen ikke kunde afsende sine Depecher med andre end franske Officerer, og derfor beklagede ikke at kunne gjøre Noget, der var Danmark til Behag, i denne Sag.

Dermed var Mæglingen falden i Stykker. Men nu meente General Bennigsen, at den Tid var kommen, da han kunde gjøre Fordring paa Beleiringsskytset, som var ham lovet, hvis Davout ikke vilde underkaste sig Mæglingen. Aubert meente heller ikke at burde nægte det længere og stillede det Skyts, som man i det Øiemed allerede i nogen Tid havde været ifærd med at samle og organisere i Glückstadt, til hans Raadighed, men samtidig vilde han paa en mere offfciel Maade afæske den russiske General en Erklæring om det, han alt iforveien efter Kongens Ordre havde erkyndiget sig om, nemlig hans Holdning i Tilfælde af et nyt Angreb fra Carl Johans Side. Han gjorde dette i en Note af 4de April, i det han forsikkrede, at Kongen, hans Herre, ikke vilde undlade at give yderligere Beviis paa sit Ønske om at tjene den fælles Sag ved at udlevere ogsaa, hvad Korpset yderligere maatte ønske af Skyts, dersom han vidste, at den russiske Hær, i Tilfælde af et nyt Angreb fra den svenske Kronprindses Side paa Holsteen, vilde tage denne Provinds i Beskyttelse.

Herpaa svarede Bennigsen d. 5te, »at han med Forundring havde læst Auberts Note og seet, at man endnu En Erklæring fra Bennigsen.

kunde nære nogen Mistanke til den svenske Kronprindses Hensigter og frygte for et Angreb paa Holsteen.« »Det maatte sandeligen overraske ham«, fortsatte han, »da der indtil nu aldeles ikke var meddeelt ham Noget derom fra nogen Part. Men han betragtede Danmark som sin Herskers Allierede og ansaae det derfor for sin Pligt, indtil han fik anden Ordre, paa alle Maader at bidrage til Rigets Sikkerhed, saavidt det afhang af ham. Han var taknemmelig for den Hjælp, der alt var ham ydet, hvorvel den var mere tilsyneladende end virkelig, men vilde komme til at skylde Kongen en ny Tak, dersom denne vilde udvide sine Ordrer og give al nødvendig Hjælp uden Ophold.«

Dansk Artilleri forenes med Bennigsens Hær.

Der gaves nu Bennigsen foreløbigt et Beleiringstrain paa 50 Kanoner og Morterer af svært Kaliber tilligemed Ammunition og 200 danske Officerer og Underofficerer. Det var samlet fra Glückstadt, Frederiksort, Wollerwik og Tönning Batteri. Davout saae ilde hertil og lod Aubert underhaanden underrette om, at han høiligen forbausedes over, at de Danske endnu gjorde Fordring paa Skaansel for Altona, da de aktivt forenede deres Tropper med Bennigsens. Imidlertid havde han længe været forberedet paa det, som nu skeete, og ventede derfor neppe noget Udbytte af sine Besværinger.

Ordrer i Anledning af det gode Forhold til Bennigsen

Den sidste Note fra Bennigsen modtoges med Glæde af Kongen, som gjorde Alt, hvad han formaaede, for at vise sig erkjendtlig. Den 8de forbød han, at der fra Altona længere førtes Kjød til Hamburg, og den 10de skrev han til Aubert, at han »for endmere at give det russiske Beleiringskorps Beviser paa sin Velvillie vilde, saasnart Skibsfarten var aabnet, forøge det Skyts, som han havde laant til Hamburgs Beleiring, med alle de svære Stykker, som fandtes i de 7 Kystbatterier paa Laaland, Falster og Møen.« »Generalen behøvede blot at opgive, i hvilken Havn han ønskede dem leverede; men Transportudgifterne maatte han selv af-

holde, da de danske Finanser ikke kunde bestride Saadant.« Det faktisk indtraadte Forbund vandt ikke Lidt i Kongens Gunst, da Bennigsen nu betalte 25,000 Dukater som 1ste Afdrag paa den Sum, han var skyldig for Udskrivningerne i Holsteen, og han endvidere viste sig i Hjertet ligesaa forbittret paa Carl Johan og hans Politik som alle Andre udenfor Sverrig.

Kongen blev saa beroliget ved Bennigsens Note, at han strax efter Modtagelsen af samme — den 8de April — skrev til Prindsen af Hessen [1]), at han vilde have Indkaldelsen og Sammendragningen af Tropperne (i Holsteen og Slesvig) udsat indtil Videre, den 9de kaldte han Garden hjem fra Fyen.

Samtidigt besluttede han dog at holde et vaagent Øie med Carl Johans Bevægelser. Støttet paa et Forslag i den Retning fra Prinds Frederik af Hessen befalede han Kardorff: at efterlade Depotkommandanter i de Byer, han passerede, og paalægge dem ved Siden af deres aabenlyse tjenstlige Forretninger »at skaffe paalidelige Efterretninger gjennem Kjøbmænd, Postmestre o. s. v. angaaende alt politisk og militairt Nyt, især, hvad Nordarmeen angaaer, og hvilke Bevægelser, Kronprindsen af Sverrig og den svenske Armee foretoge sig; især — om de gjorde Bevægelser til at forlade den allierede Armee, da hvor stærke og hvorhen og fortriinsviis, om man kunde have Formodning om, at de vilde angribe Hertugdømmerne og saaledes begynde en ny Krig mod Danmark, og, om andre Magters Tropper fulgte de Svenske i slige Bevægelser, og da hvilke og hvor mange.«

Disse Bestemmelser, som iøvrigt vare i Overeensstemmelse med andre Hæres Brug paa hiin Tid, vare et ufeilbarligt Middel til i det Tilfælde, at Carl Johan vendte om, at skaffe Prinds Frederik af Hessen, til hvem alle Meldinger

[1]) Brev fra Kongen til Frederik af Hessen af 8. April.

skulde sendes, en stor Hoben falske og overdrevne Efterretninger.

Auxiliairkorpsets Marche til Rhinen

Det nye Auxiliairkorps var endelig i Bremen blevet ordnet og inddeelt i Brigader. Efterat Kardorff havde holdt Skue over hver enkelt Afdeling, begyndte den 27de Marts Marchen til Rhinen. Ifølge den fra Nordarmeen modtagne Marchebestemmelse skulde der marcheres i Etapper over Bassum, Diepholz, Bohmte, Osnabrück, Tecklenburg, Münster, Dülmen, Dorsten, Essen, Ratingen til Düsseldorf, hvor hver ankommende Afdeling vilde faae 3 Hviledage. Korpset deeltes i 11 Etapper, hvoraf een afgik daglig fra Bremen paa de Dage, der ikke vare viede til Rast, i følgende Orden:

1ste Brigade, Schulenburg, i 5 Etapper, saaledes: 1ste Etappe: Avantgarden under Major C. F. H. Lange, bestaaende af slesvigsk Jægerkorps med to Eskadroner slesvigske Ryttere og 4 Kanoner, 2den Etappe: Livregiment Dragoner, 3die Etappe: Regimentet »Holsteen«, 4de Etappe: Batteriet Gerstenberg under Bedækning af det holsteenske Jægerkompagni, 5te Etappe: 3die jydske Regiment.

2den Brigade, Bachmann[1]), i 5 Etapper, nemlig: 6te Etappe: Livregiment Ryttere, 7de Etappe: Regimentet »Fyen«, 8de Etappe: et 6𝔲's Batteri, 9de Etappe: 1ste Bataillon af Regimentet »Slesvig«, 10de Etappe: Arrieregarden under Oberstlieutenant W. C. Scriver, bestaaende af 2den Bataillon »Slesvig«, et 6𝔲's Batteri og to Eskadroner slesvigske Ryttere.

Endelig udgjorde Parken og Lazarethet 11te Etappe.

Brigadekommandeurerne forbleve i Bremen, til deres

---

[1]) Hans Bachmann blev 1772 Sekondlieutenant i det danske Livregiment Ryttere og tjente sig i dette samme Regiment op gjennem alle Grader (Prmltn. 1777, Ritmester 1786, Major 1795, Oberstl. 1806, Oberst 1809) til Chef for samme (1810) og Generalmajor (1812).

sidste Etappe var afmarcheret, hvornæst de begave sig til Têten for atter at lade Afdelingerne passere sig forbi. Kardorff bestemte sin Afreise fra Bremen til den 4de April, da han med en Deel af sin Stab vilde begive sig til Carl Johans Hovedkvarteer, som nu var blevet Liège, medens Resten af Staben den 5te skulde afgaae til Düsseldorf, hvor Korpsets første Etappe ventedes den 8de. Grev Wedel-Wedelsborg blev sendt forud til Nordarmeens Hovedkvarteer for at melde Korpsets Fremmarche og bede om Ordrer.

Neppe vare Korpsets første Etapper komne i Marche, før der fra de kommanderende Befalingsmænd i Hannover rettedes Anmodninger til Kardorff om at blive noget endnu i Bremen; thi Davout begyndte pludselig at indgyde Skræk. Saasnart det var begyndt at tøe — den 23de Marts — levede den franske Garnison op. I nogle Udfald den 29de og 30te Marts samt 1ste April indbragte den baade Fourage, Kvæg, Kanoner og Fanger, og den pludselige Virksomhed sattes i Forbindelse med nogle mislykkede Forsøg, som Magdeburgs Garnison havde gjort paa at bryde sig en Vei gjennem det Blokadekorps, af hvilket den var indesluttet. I Virkeligheden var der fra Napoleon udgaaet Ordre til disse to Fæstninger om at forsøge paa at forene sig, men det er uvist, om Davout har modtaget den. Uden nu at ville standse den begyndte Marche viste Kardorff sig meget villig til at hjælpe med den forresten daglig formindskede Styrke, som han raadede over; men i Løbet af faa Dage var Skrækken overstaaen, saa Kardorffs Afreise kunde finde Sted, som bestemt. Istedenfor Wallmoden, som var borte, havde Tolstoy, af Bennigsens Korps, overtaget Hamburgs Bevogtning fra Harburgsiden, og af det russiske stedse voxende Korps vare 17,000 Mand denne underlagte.

Auxiliairkorpsets Marche var meget besværlig. Veiene vare opblødte og ofte næsten ufremkommelige; mange Steder maatte der spændes 6 til 8 Heste for Trainets Vogne.

Tropperne vare imidlertid forholdsviis godt udrustede, og preussiske Kommissairer fulgte dem for at være behjælpelige med de fornødne Rekvisitioner.

Korpsets Finanser.

Betræffende Korpsets Finanser maa Følgende bemærkes. Det forrige Auxiliairkorpses Kasse, hvilken var gaaet over til at blive det nydannede Korpses, indeholdt kun 473 Rdlr., og Tropperne havde ved Ankomsten til Bremen megen Løn tilgode. Men Kardorff medbragte et paa 20,000 Rdlr. lydende Kreditiv fra Finansbestyrelsen i Kjøbenhavn, som i Forening med nogle ham tilstillede Vexler samt den Sum, han erholdt for nogle det forrige Auxiliairkorps tilhørende Barrer, udbragte 55,000 Rdl. Dette Beløb suppleredes med et Laan hos den danske Konsul Kuhlenkamp i Bremen til 65,000 Rdl., og ikke alene kunde nu Troppernes Gage og Løn for Marts Maaned betales, men der forblev et kontant Beløb af 7,360 Rdl. tilbage i Feltkassen. Til Troppernes senere Forpleining var der anviist Korpset rigelige Udveie. Først skulde det erholde de 100,000 Rdl. maanedlig, som Carl Johan ifølge Fredstraktatens hemmelige Artikel var forpligtet til at betale, dernæst Godtgjørelsen for de Bons, som den svenske Hær havde udstedt i Holsteen for sin Forpleining, dernæst skulde det hos Carl Johan hæve Godtgjørelsen for de Levnetsmidler, som Bennigsens Hær erholdt i Holsteen, endelig havde det som Reserve Udsigt til de engelske Subsidier. Alle disse glimrende Udsigter svandt — een for een — bort. Først nægtede Carl Johan at betale de 100,000 Rdl. maanedlig, eftersom Norge ikke var afstaaet, meente tvertimod at skulde have de 400,000 Rdl. tilbage, som han havde betalt i Kjøbenhavn, og vilde derfor ikke heller godtgjøre de i Holsteen udstedte Bons. Betræffende Godtgjørelsen for Bennigsens Hær, da udbetaltes den for det Første ikke af Carl Johan, dernæst protesterede den holsteenske Reguleringskommission mod, at Godtgjørelsen tilflød Andre end dem, der havde leveret Levnetsmid-

lerne, endelig standsede Udbetalingen paa Grund af, at Traktaten med Rusland ikke blev ratificeret. Hvad de engelske Subsidier angik, da blev Traktaten med England i den første Tid heller ikke ratificeret, og Korpset gik derfor megen Nød imøde. Imidlertid marcherede det nu til Rhinen, og det med en Styrke, som var meget større, end der var blevet forlangt; thi man havde ikke vidst, at paa Nordarmeens Styrkelister, som lagdes til Grund for Subsidier, ikke blot de i Hjemmet Efterladte, men ogsaa — meget bekvemt — Vakanserne skulde føres som præsente.

Grev Wedel traf ikke Carl Johan i Hovedkvarteret; thi, ængstet over Begivenhedernes Udvikling, havde den svenske Kronprinds d. 25de Marts overladt Marechal Stedingk Kommandoen i Belgien og hemmeligt, i dybeste Inkognito, gjort et Forsøg paa at naae hen til Czar Alexanders Hovedkvarteer. Kardorff standsede derfor sin Reise til Nordarmeens Hovedkvarteer i Düsseldorf, hvor han modtog en Befaling til at blokere Fæstningerne Jülich, Venlo og Mastricht og sende Resten af sine Tropper til Bryssel. **Kardorff i Düsseldorf.**

Nordarmeen bestod dengang kun af Svenskerne med Mecklenburgerne, Wallmodens Tropper og det danske Korps, og Forholdene vare lidet hyggelige. »Der kom aldrig nogen Koureer fra en allieret Monark til Kronprindsen af Sverrig«, skrev Kammerherre Juel, og ikke blot de tydske, men ogsaa de svenske Tropper følte Trykket af den Isolation, hvori Hæren var hensat. Mellem Mecklenburgerne og de Danske opstod der en vis Tilnærmelse, deels fordi hine Tropper laae nærmest, idet de for Øieblikket blokerede Jülich, deels fordi Kardorff som mecklenburgsk Godseier havde mange Bekjendtskaber mellem hine Troppers Befalingsmænd, deels fordi de fælles Følelser mod Carl Johan nærmede alle ikkesvenske Tropper til hverandre. Arveprindsen af Mecklenburg, som med en svensk Stabschef ledede Blokaden af Jülich, sendte Bud til Kardorff for at bede denne om hur- **Stemninger og Forhold i Nordarmeen.**

tigt at sende de Tropper, som skulde overtage Indeslutteisen af denne Fæstning, derhen. Den Officeer, som Prindsen benyttede til sit Sendebud, var en fortrolig Ven af Kardorff og meddeelte denne, at man almindeligt antog, at Carl Johans Rolle var udspillet, og at man ogsaa var af den Tro, at baade Rusland og England, om de end sagde Et og Andet mod Danmark, dog af Hjerte vare glade over Modstanden i Norge. Kardorff meldte strax Kongen dette og tilføiede [1]): »Deres Majestæt taler man overalt om med Ærefrygt; Kronprindsen af Sverrig er hadet og afskyet. Jeg haaber med Korpset at snoe mig, naar kun Kronprindsen af Sverrig ikke gaaer tilbage; forlegen bliver jeg da.« Et Tilbagetog af den svenske Hær til Sverrig forudsaaes dengang almindeligt, men da dette var noget Andet end et nyt Angreb paa Holsteen, saa passede de forskjellige Befalinger, som han havde modtaget for dette Tilfælde, efter hans Mening ikke for hiint. Han ansaae det vigtigt for Kongen at vinde de store allierede Magter, og, da det var lovet disse, at det danske Korps skulde slaaes for den almindelige Sag, vilde han i ovennævnte Tilfælde slutte sig til en af de andre Allierede, men udbad sig dog derom Kongens nærmere Befaling.

Det danske Korpses Stilling i samme.

Saavel paa Grund af sin Instrux som ifølge Forholdene vilde han ikke sprede sin Hær mere end høist nødvendigt og havde derfor ikke til Hensigt at faae Tropper tilovers til Bryssel. Efter hans Mening udkrævedes der desuden til en ordenlig Blokering af de tre Fæstninger 10,000 Mand, nemlig 4000 til Jülich, 2000 til Venlo og 4000 til Mastricht. Han inddeelte derfor Hæren i tre Blokadekorpser og en lille Reserve, der skulde bevogte Parken og Lazarethet. 1ste Brigade fik Befaling til at afgive de to første Blokadekorpser saaledes, at det holsteenske Inf. Regiment, det sles-

---

[1]) Brev fra Kardorff til Kongen, Düsseldorf d. 10de August (G. A.).

vigske Jægerkorps, Livregimentet lette Dragoner og Batteriet Gerstenberg, hvilke etappeviis fra den 11te til den 14de April vilde passere Rhinen ved Düsseldorf, skulde samles i et Kantonnement i Egnen om Neuss for at afløse Mecklenburgerne om Jülich, og Resten af Brigaden, hvilken i Dagene den 13de og 14de April vilde passere Rhinen ved Mündelheim, skulde samles ved Crefeld for at danne Blokadekorpset ved Venlo under Oberst Castonier med Kapitain Steffens til Stabschef. Af 2den Brigade skulde dernæst Hovedmassen i Dagene den 15de—18de April passere Rhinen ved Mündelheim og samles om Crefeld for at danne Blokadekorpset ved Mastricht, og Resten, bestaaende af Arrieregarden, Parken og Lazarethet, hvilken først i Dagene fra den 19de til den 21de vilde overskride Rhinen, skulde endeligen danne Reserven paa venstre Flodbred under Oberstlieutenant Scriver med Kapitain Wegener til Stabschef. Efterat Kardorff havde ordnet dette og derhos bestemt Aachen til Korpsets fremtidige Hovedkvarteer, og der endvidere var sendt Officerer ud til Fæstningerne for iforveien ved de nuværende Blokadekorpser at indhente Kundskab om de Forhold, som det var vigtigt at kjende, bekjendtgjordes det, at Carl Johan var kommen tilbage til Liège. Kardorff gav derfor Schulenburg Befalingen over det danske Korps og tiltraadte den tidligere afbrudte Reise til det svenske Hovedkvarteer.

Vigtige Nyheder trængte sig nu frem. De allierede Hære havde vendt sig fra Napoleon mod Paris, og den 31te Marts havde Czaren, ledsaget af Kongen af Preussen, holdt sig Indtog i Frankrigs Hovedstad i Spidsen for Schwartzenbergs og Blüchers Armeer. En provisorisk Regering under Talleyrand var dannet den 1ste April, og Senatet havde den 2den dekreteret Napoleons Afsættelse. Vigtige Nyheder fra Paris.

Efterat Carl Johan paa den Maade, som vi have omtalt, var kommen i aabenbar Modstrid til de Allierede, havde han først følt en hemmelig Tilfredsstillelse ved disses Neder- Carl Johans Beslutninger.

lag og ventet, at de dog tilsidst vilde blive nødte til at henvende sig til ham og underordne sig hans Raad. Men da Krigen igjen var begyndt at gaae Napoleon imod, og han maatte frygte, at de Allierede ved egne Kræfter kunde naae deres Maal, indsaae han, hvilken Fare hans Holdning udsatte ham for. Han havde da tænkt paa at rykke frem for at komme ligesaa hurtigt til Paris som de Allierede og ikke overlade dem Afgjørelsen af Frankrigs Skjæbne alene, men atter opgivet det, fordi han ikke havde kunnet opnaae nogen Meddelelse om de Forbundnes Planer og dog ikke vilde optræde, medmindre han var vis paa, at han ikke kom til at arbeide for Bourbonerne. Han havde dernæst kastet sine Tanker paa ganske andre Forholdsregler, vaklet mellem forskjellige Beslutninger, men altid endt med Uvirksomhed. Tilsidst havde han som et Bytte for de Kvaler, der fortærede ham, begivet sig paa Reise for at opsøge sin Ven, Czaren. Denne Reise, som foretoges i en saa stor Bue udenom det Land, der var hjemsøgt af Krigen, at Kronprindsen endog først begav sig til Coblenz ved Rhinen, for dernæst over Kreuznach og Nancy at komme ind i Frankrig, mislykkedes som bekjendt. Medens han underveis maatte kæmpe med utallige Gjenvordigheder for at komme frem og skaffe Postheste og Eskorte tilveie, medens han tillige led af legemligt Ildebefindende og eengang for Exempel maatte standse for at faae nogle Tænder udtrukne, modtog han paa hver Station nye Jobsposter. Først paa denne Reise fik han rigtig Underretning om Størrelsen af de Allieredes Held, ogsaa fik han først paa denne Reise Oplysning om Udstrækningen af de norske Begivenheder, idet Iilbud fra Sverrig indhentede ham og bragte ham Meddelelser om Carsten Ankers Sendelse og om Indvarslingen af en Rigsforsamling paa Eidsvold. Endelig kom han i Nancy lige ind i Bourbonernes Leir og maatte finde sig i at anmodes om Understøttelse af dem. Pludselig af-

brød han sin Reise, vendte om og kom mere forstemt end nogensinde før tilbage til Liège, hvor han strax efter erfarede de Allieredes Indtog i Paris. Der var nu ikke lang Tid til at betænke sig, hvis han vilde gjøre Noget. Den 6te April befalede han C. Løwenhjelm at melde Czaren, at han havde besluttet sig til at marchere mod Paris med alle de Kræfter, som stode til hans Raadighed. Det hed i den Skrivelse, som Kabinetssekretair Schultzenheim i den Anledning sendte Løwenhjelm [1]), at »Kronprindsen havde været berettiget til at vente sig, at de Allierede paa Forhaand meddeelte ham deres Planer angaaende de Forandringer, som burde gjøres i Henseende til Sagernes nye Ordning i Frankrig, at han havde taget sig dette Beviis paa manglende Agtelse meget nær, men ikke destomindre var forbleven den Grundsætning tro, at Sverrig burde forblive i samme Linie, som de andre Allierede. Han var bestemt paa at understøtte Alt, som maatte være afsluttet i Paris, saavel af de Forbundne som ifølge Franskmændenes nationale Villie«, og — ilede nu med at tilføre de Forbundne friske Kræfter.

Den svenske Hær sættes i Marche

I Virkeligheden sattes nu den svenske Armee, baade Boyes og Posses Divisioner, som laae om Liège, og Sandels om Mastricht, i Marche. Men samtidigt sendte han sin Fortrolige, Gyllenskøld, til Antwerpen, foreslog den franske Kommandant der at overlevere de franske Fæstninger i Belgien og forene de franske Garnisoner med Svenskerne, saa at han kunde holde sit Indtog i Frankrig med en fransk-svensk Hær.

Carl Johan iler til Paris.

Den svenske Hærs Marche gik mod Bryssel. Carl Johan fulgte Boyes og Posses Divisioner og opslog sit Hovedkvarteer d. 7de i St. Trond, d. 8de i Louvain, den 9de i Bryssel. Men, ankommen til denne sidste By, erfarede han saa mange Nyheder fra Paris, at han ikke turde gjøre

[1]) Schinkels minnen VIII, Bilag 34.

Reisen derhen med en marcherende Hærs Langsomhed. Han lod derfor C. J. Adlercreutz blive ene tilbage ved Kommandoen i Belgien, og uden at oppebie det naturligviis afslaaende Svar fra den franske Kommandant i Antwerpen ilede han den 10de, ledsaget af Feltmarechal Stedingk, til Paris. Den svenske Hær gjorde Holdt, hvor den netop befandt sig, Boyes og Posses Divisioner om Bryssel, Sandels om Tirlemont.

Kardorff havde fra Düsseldorf fulgt det svenske Hovedkvarteers Spor og fandt det omsider i Bryssel, men traf ingen Andre i samme end Adlercreutz, Kammerherre Juel og den preussiske Gesandt; thi alle de vigtigere Personer i Staben samt Resten af de om Kronprindsens Person ansatte Gesandter havde fulgt efter ham til den Stad, hvor Fremtidens Skjæbne skulde afgjøres. Kardorff blev noget i Bryssel og havde inden sin Afreise en Samtale med Adlercreutz i dennes Kabinet. Den navnkundige svenske General[1]) udtalte som sin Mening, at det havde været bedre, om Sverrig havde beholdt det skjønne og frugtbare Finland, det Land, i hvilket han var født og havde alle sine Eiendele, men tilføiede i en mismodig Tone, at det nok var Rusland, som ikke vilde afstaae det og derfor havde budt Norge istedenfor.

---

[1]) Carl Johan Adlercreutz, født 1757 i Finland, hvor hans Slægt altid havde boet, var tidlig bleven Befalingsmand i de finske lette Dragoner, for hvilke han, efter at have udmærket sig i den finske Krig 1788—90, først som Kapitain, senere som Major, i 1796 blev Chef. Senere oprettede han det adlercreutzske Regiment i Finland. I den finske Krig 1808 og 9 var han først Brigadekommandeur, senere indlagde han sig Ære som Generaladjutant (Stabschef). Men hans Forbittrelse over Kongens uduelige øverste Ledelse var meget stor, og han overtog derfor den vigtigste Rolle ved Omvæltningen i Stockholm den 13de Marts 1809, idet det var ham, som arresterede Kongen paa Slottet i Stockholm.

Som Følge af de seneste Begivenheder var der udstedt Ordrer til at standse alle Tropper der, hvor de netop befandt sig. En saadan kom i Kardorffs Fraværelse til Schulenburg i Düsseldorf. Kun den 1ste Brigade var dengang kommen til Rhinen. Den 2den marcherede endnu i 5 Etapper derhenimod. Schulenburg bestemte Kantonnementer for den ankomne Brigade og sendte Ordonnansofficerer tilbage for at lade den anden gjøre Holdt og indrette sig Kantonnementer etappeviis paa de Steder, hvor Afdelingerne standsedes. Da Ordren traf de Forreste, før de Bageste, dannedes der 4 Etapper. Auxiliairkorpset fik i det Hele nu følgende Stilling:

Det danske Korpses Fremmarche standses.

1ste Brigade, Schulenburg (Brigadekvarteer Düsseldorf): Livregiment Dragoner, to Eskadroner slesvigske Ryttere og et Batteri Vest for Rhinen ved Neuss og nordefter til ligeoverfor Duisburg, Regimenterne »3die jydske« og »Holsteen« samt slesvigsk Jægerkorps i Düsseldorf og langs Rhinens østre Bred op til Duisburg, Batteriet Gerstenberg Syd for Düsseldorf.

Dets Dislokation.

2den Brigade, Bachmann (Brigadekvarteer Münster) etappeviis i Omegnen af de fire Byer Dülmen, Münster, Glausdorf og Osnabrück.

Hovedkvarteret tog Kardorff efter Tilbagekomsten fra Bryssel i Düsseldorf.

I Paris havde Begivenhederne med rivende Fart gjort Ende paa Carl Johans Illusioner. I en Samtale med Talleyrand strax efter Indtoget havde Czaren erklæret sig villig til at anerkjende enhver Regering, som Frankrig gav sig selv, og nævnet Bernadottes Navn, hvor liden Sympathi han end havde fundet for dette. Men Talleyrand havde afviist det med den Bemærkning, at Frankrig efter at være styret af et militairt Geni ikke oven derpaa kunde tage tiltakke med en middelmaadig Hærfører, som tilmed var plettet med fransk Blod. Det blev erkjendt, at Bourbonerne vare den eneste Mulighed, og efterat en Forfatning for Riget i Løbet

Nye Begivenheder i Paris. Det bourbonske Huus kommer paa Thronen.

af nogle faa Dage var vedtagen, valgte Senatet den 6te Ludvig den 18de til Frankrigs Konge. Napoleon, som ved overvældende Uheld, deriblandt Marmonts Frafald, forhindredes fra at oprette sine Nederlag, samtykkede samme Dag i at frasige sig Thronen, og den 11te bragte den russiske Generaladjudant, Grev Orloff, den Traktat til Fontainebleau, ifølge hvilken Keiseren fik Øen Elba og en aarlig Dotation, hans Gemalinde Parma og Piacenza, og hans Slægt Dotationer.

Natten mellem d. 11te og 12te, medens Grev Orloff ventede i Fontainebleau paa Keiserens Ratifikation, men denne, som bekjendt, gjorde et Forsøg paa at ende sit Liv med Gift, den samme Nat, da Greven af Artois, Ludvig den 18des Broder, opholdt sig udenfor Paris for næste Dag at holde sig Indtog som Frankrigs Statholder, kom Carl Johan til Frankrigs Hovedstad, hvor han tog ind i sin Gemalindes Bolig.

Carl Johan i Paris.

Paa Grund af de sidste Begivenheder havde han helst holdt sig borte fra den store Forsamling af Fyrster og Statsmænd, som allevegnefra strømmede sammen i Paris for paa Revolutionens Grav at grunde en ny legitim Æra i Europa; men han havde Noget at forsone ligeoverfor Koalitionen og maatte vinde dens Understøttelse for det Maal, som Begivenhederne nu havde afstukket ham som det eneste: Sverrig og Norge. Han maatte hente Raad og Hjælp hos den eneste Mand, som var istand til at holde ham oppe, Czaren.

Czarens Forhold til ham.

Alexander svigtede ham heller ikke denne Gang. Neppe havde Carl Johan ladet sit Besøg anmelde for sin mægtige Velynder, før denne forekom ham og ilede til Kronprindsessen af Sverrigs Palais. Den russiske Selvhersker kom for at trøste ham, fortalte ham, hvorledes Alting var gaaet til med Bourbonernes Gjenindsættelse, forklarede sin Stilling til Sagen og resumerede derefter det Hele i de Ord: De var ikke paa Stedet; de norske Begivenheder hindrede Dem, og vi

vare henviste til os selv« [1]). Snart efter kom Talen paa Norge, og nu kunde Czaren komme ham imøde. »De kan være sikker paa«, sagde han, »at jeg skal opfylde min Forpligtelse. Intet kan nu længere hindre os i at bringe denne Sag til en god Slutning. Deres kgl. Høihed har ønsket et russisk Hjælpekorps? Nu vel: Jeg giver Dem hele Bennigsens Armee. Vil De desuden have min gode Tjeneste ligeoverfor de andre Magter, saa staaer den ogsaa til Tjeneste. Sig mig blot, hvilke Foranstaltninger De ønsker, og de skulle strax vedtages, ligesom jeg skal udvirke de andre Souverainers Bifald dertil« [2]). Carl Johan flyttede nu ind i et fyrsteligt Palais, førte Huus og bestræbte sig for ved Czarens Bistand at vinde Koalitionens Medlemmer for sig.

Forhandlingerne i Paris.

I den improviserede Kongres, som de mange Statsmænds Nærværelse fremkaldte, brødes naturligviis alle Interesser og alle Meninger mod hverandre, men i een Henseende var der Enighed, nemlig i at komme til en almindelig Fredstilstand ovenpaa de sidste Aartiers stadige Kampe og Omvæltninger. Ethvert tilbageværende Tønder til Krig ønskedes udslettet paa den hurtigste og nemmeste Maade, og Carl Johan gjorde gjældende, at det nu kun var Opstanden i Norge, som forhindrede den almindelige Fred. Havde Prinds Christian havt en Repræsentant her, vilde han have svaret: »Norge har proklameret Fred; der kommer kun Krig, hvis Carl Johan eller Andre angribe.« Norge havde imidlertid ingen Talsmand; thi Carsten Anker var ikke naaet længere end til London, og hans Forhandlinger vare, som vi snart skulle see, gaaede istaa; iøvrigt vilde heller neppe denne Maade at betragte Sagen paa have vundet nogen Samstemning. Danmark havde ikke mindre end fire Gesandter i Paris paa denne Tid, nemlig:

[1]) Schinkels minnen VIII, Side 120.
[2]) Schinkels minnen VIII, Side 122.

Waltersdorff, som var bleven hjemkaldt efter Kielerfreden, men var der endnu, Bourke, som underhandlede om Freden med England (Ratifikationen og Tillægsbestemmelser) og Preussen, Carl Moltke, som var kommen til det russiske Hovedkvarteer, men endnu ikke bleven modtagen, og Bernstorff, som fulgte det østerrigske. Men disse kunde ikke tale Norges Sag, uden forsaavidt de naturligviis efter bedste Evne modarbeidede Carl Johan.

Vigtige Beslutninger angaaende Norge.

Til Slutning bleve Czaren og Carl Johan enige om Følgende:

a) Fra Rusland, Preussen, England og Østerrig skulle specielle Kommissairer sendes til Kongen af Danmark for at formane ham til for Alvor at kalde Prinds Christian tilbage under Trudsel af Arverettens Fortabelse.

b) Kommissairerne skulle dernæst gaae med Kongen af Danmarks Ordre til Prindsen i Norge.

c) Hvis Sverrig bliver nødt til at tage Norge med Vaabenmagt, skulle et russisk og preussisk Hjælpekorps stilles til dets Raadighed, samt England give en Søstyrke og Subsidier.

d) Bennigsens Korps skal i Holsteen indtage samme Stilling, som Carl Johan havde havt før Kielerfreden, for at tvinge Danmark til at tale med Eftertryk til Prinds Christian og forhindre et Indfald fra dansk Side i Skaane.

e) Den danske Gesandt hos Czaren, Carl Moltke, skal ikke modtages.

f) Freden mellem Danmark og Rusland skal ikke ratificeres, før Norge er forenet med Sverrig.

g) Naar Sverrig bliver nødt til at erobre Norge med Vaaben, skal svensk Pommern med Rygen ikke tilfalde Danmark.

Det Meste af dette udførtes nu virkeligen efterhaanden ved Ruslands Initiativ og de andre Magters passive, halvt modstræbende, Tilslutning, og den russiske Generaladjudant

Orloff, hvis Navn vi nylig have nævnt, var ikke længe efter paa Veien til Kjøbenhavn for som russisk Medlem af den Specialkommission, der skulde samles i Danmarks Hovedstad, allerede inden sine Kollegers Ankomst at tage Kommissionens Ledelse i sin Haand.

Imidlertid skulle vi nu følge Efterretningerne om de vigtige Begivenheder i Paris paa deres Vei mod Nord og fortælle, hvad de gave Anledning til, først i Belgien, saa ved Elben, i Holsteen, i Kjøbenhavn og videre mod Nord.

Jülichs Indesluttelse af danske Tropper.

Kort efterat det danske Auxiliairkorps havde gjort Holdt, fik det fra Nordarmeens Hovedkvarteer Ordre til, »eftersom det var saa langt fremrykket«, at afløse de mecklenburgske Tropper om Jülich[1]). Schulenburg sattes nu i Marche herhen med slesvigsk Jægerkorps, det holsteenske Inf. Regiment, hvoraf dog Grenadeerkompagniet forblev i Düsseldorf, Livregimentet Dragoner, to Eskadroner slesvigske Ryttere og et 3℔'s Batteri. Fra Linnich, hvor Schulenburg, 1½ Miil N. for Jülich, gjorde Holdt med sin Styrke, lod han den 23de April de Fæstningen paa høire Side af Roerfloden cernerende mecklenburgske Tropper afløse og den 24de de paa venstre Side værende, hvorefter han tog sit Hovedkvarteer i Aldenhoven, en Miils Vei Sydvest for Jülich. Blokadetropperne paa høire Flodbred kommanderedes af Oberstlieutenant Lange, de paa venstre af Prinds Wilhelm af Hessen-Kassel[2]).

Paa Grund af Tildragelserne i Paris havde de franske Garnisoner i Belgien faaet Tilladelse til at sende Officerer

[1]) Ordre fra den kombinerede Nordarmees Hovedkvarteer, dateret 18de April og undertegnet: »Efter Befaling Adlercreutz«. (Kardorffs Arkiv).

[2]) Wilhelm af Hessen-Kassel, født 1787, formælet med Lovise Charlotte, Christian Frederiks Søster, var dengang Oberstlieutenant og Bataillonskommandeur i det holsteenske Inf. Regiment.

til Frankrig for at overbevise sig om den skeete Omvæltning og indhente Forholdsregler. Arveprindsen af Mecklenburg havde mundtlig lovet fuldstændig Vaabenstilstand, indtil den fra Jülich sendte Officeer var kommen tilbage. Der havde imidlertid ingensinde fundet fuldstændig Afspærring Sted. Omegnens Beboere mødte paa et vist bestemt Sted udenfor Fæstningen med Kjød, Smør, Æg og andre Landprodukter, og Fæstningens Borgere fik Tilladelse til at forsyne sig der. Den tjenstlige Schulenburg kunde ikke finde sig i Nordarmeens Blokadereglement og vilde for Jülichs Vedkommende indføre en strengere Orden, men Kardorff tillod ham det ikke, navnlig ikke under de nuværende Forhold.

Efterretninger fra Paris komme til Belgien.

En anden Ting lagde nu Kardorffs Opmærksomhed i Beslag; det var Carl Johans Fremgang i Paris, hvorom han erholdt de paalideligste Meddelelser. Forholdene bleve nu de samme, som de havde været fra Begyndelsen af; der kunde frygtes for et nyt Angreb paa Danmark, og Kongens Befalinger traadte derfor med fornyet Magt frem for ham.

Den 27de April modtog han en Dagsbefaling fra Nordarmeen, hvori Carl Johan fra Paris nedlagde Kommandoen over samme. Dette var efter Carl Johans Mening ikke eensbetydende med en Opløsning af Hæren; men saaledes forstod Kardorff det. Da Garnisonen i Jülich den 28de anerkjendte Ludvig d. 18de og anlagde den hvide bourbonske Kokarde, sendte Kardorff derfor herom en direkte Melding til Czar Alexander, og samtidigt lod han to Officerer, Kapitain Steffens og Ritmester Bülow, reise til Paris for gjennem Bourke at faae Tilladelse af England, af hvem han nu ene følte sig afhængig, til at gaae hjem.

Medens han oppebiede Svaret herpaa, begyndte Svenskerne at gaae hjem. Den 5te Mai var Kronprindsen af Sverrig nemlig kommen tilbage til Bryssel og efterat have bestemt, at Boyes Division (tilligemed det danske Korps)

skulde forblive tilbage i Belgien, satte han den øvrige Deel af den svenske Hær i Marche hjemefter. Sandels's[1]) Division, som ikke var kommen længere end til Tirlemont, fik naturligt Teten paa Tilbagetoget og begyndte i Etapper at sætte sine Afdelinger i Marchen over Aachen mod Cøln. Kardorff kunde ikke med Ro see herpaa. Da Korpsets 2den Brigade endnu stod paa Veien mellem Osnabrück og Dülmen i 4 Etapper, kunde han — uden at det kunde siges, at han havde begyndt sit Tilbagetog — stille 1ste Brigade op i 4 Etapper, der sluttede sig til hine, og hele Korpset vilde saa staae færdigt til paa eengang at tiltræde Marchen til Fædrelandet paa den indre Linie eller den nærmeste Vei. Ordrer udstedtes derfor saavel til Blokadekorpset om Jülich som til de andre V. for Rhinen værende Afdelinger om at repassere denne Flod, og kort efter kunde Kardorff lade den begyndte Marche forsætte sig lige til Fædrelandet; thi Kapitain Steffens kom tilbage med en Note fra Thornton til Bourke[2]), hvori den engelske Gesandt udtalte, »at der ikke længere var nogen Brug for det danske Korps, som derfor kunde gaae hjem.«

Carl Johan forlod efter faa Dages Ophold Bryssel, reiste hjemad over Düsseldorf og ankom til denne By den 9de Mai. Kardorff fremstillede sig for ham, ledsaget af sin Stab, og blev buden til Middag. Kronprindsen var artig mod ham, men kold; der taltes hverken om Norge eller Politik overhovedet. Om Aftenen, da Kardorff kom hjem, overraskedes han af et Brev, hvori Adlercreutz meddeelte

Carl Johan i Düsseldorf.

---

[1]) Johan August Sandels, født 1764, Kadet 1775, Underlieutenant 1785, havde indlagt sig et Navn i de svenske Krige 1788, i hvilken han deeltog som Major (1787), og i 1808. I Holsteen havde han ført Hovedstyrken til Kiel, men iøvrigt ikke spillet nogen Rolle.

[2]) Af 30te April. Findes som Bilag til Kardorffs Rapport, Düsseldorf d. 9de Mai (G. A.)

ham[1]), »at Kronprindsen med Størstedelen af sine Svenskere nu vendte hjem paa Grund af Prinds Christians Oprør, men at Boyes Division blev tilbage, og at ogsaa det danske Korps skulde blive tilbage, til der indløb nye Ordrer fra den keiserlig russiske Generaladjudant, Fyrst Walkonsky«. Adlerkreutz tilføiede, at Kronprindsen havde hørt fortælle, at de Danske havde begyndt deres Tilbagemarche, men ikke vilde troe det, da han ikke kunde tænke sig, efter hvis Ordre det skeete. Kardorff meddeelte skriftlig tilbage den Besked, han havde faaet af Thornton, idet han tilføiede, at han, efterat Kronprindsen havde nedlagt Kommandoen, kun betragtede sig som afhængig af England. Adlercreutz erklærede nu i en ny Skrivelse, at noget Svar paa Kardorffs sidste Skrivelse, var unødvendigt og indskrænkede sig derfor blot til at tage Afsked med ham; derimod meldte Carl Johan baade Czaren og Bennigsen den efter hans Mening egenmægtige Maade, hvorpaa det danske Korps havde sat sig i Marche hjemad.

Det danske Korpses Hjemmarche.

Endnu et Par Ord maa siges om det danske Korpsets finansielle Forhold. Paa Grund af, hvad der i det Foregaaende er fremstillet, var Pengenøden i Korpset bleven saa stor, at Kardorff ofte af Mangel paa nogle Louisd'orer maatte betænke sig to Gange, inden han bortsendte en Koureer; han havde bedet Kongen om for Guds Skyld at sende ham nogle Penge, og tilsidst havde Finansminister Møsting gjort Udveie for en Anviisning paa Frankfurth, stor 7,500 Frederiksd'orer. Neppe var Overkrigskommissair Fischer imidlertid sendt afsted for at hæve disse, før der gjennem Bourke — paa Grund af Ratifikationen af Traktaten med England — tilstilledes Kardorff en Anviisning paa Amsterdam, stor 35,000 £., et Afdrag paa de engelske Subsidier. Fischer kaldtes nu tilbage; kun den sidste An-

---

[1]) Originalen i G. A.

viisning hævedes; Officererne fik deres Tilgodehavende til April Maaneds Slutning, Mandskabet det Halve af deres Løn for denne Maaned, og Kardorff indløste alle udstedte Bons for »at efterlade et godt Rygte og befrie Kongen for Smaaregninger.« Korpset var derfor kommet til en vis pekuniair Velstand, da det ilede tilbage mod Holsteen ad samme Vei, det var kommet, medens Carl Johan reiste det forbi til Lübek, og Svenskernes lange Kolonne sydligere, over Dortmund, Hammn og Detmold, bevægede sig mod Boitzenburg eller Lauenburg.

Ritmester Bülow, som en Tid holdtes tilbage i Paris af de derværende danske Gesandter, reiste den 18de derfra med følgende Brev fra Carl Moltke til Kardorff[1]): »Jeg har endnu ikke havt Audiens hos Keiseren af Rusland. Jeg kan ikke Andet end tilraade Hr. Generalen at ile saa meget som muligt med Deres Tilbagemarche til Holsteen. Vor Stilling til Rusland er besynderlig. Hvis det er gjørligt, saa marcheer ikke med Etapper, men lad Deres Troppper blive samlede. Dette maa ellers ikke gjøre Dem altfor urolig, men Forsigtighed skader aldrig.« Ritmesteren naaede ikke Kardorff paa fremmed Grund. Denne var, da Bülow forlod Paris, allerede kommen nær hen til Elben, hvor alle Forhold imidlertid vare forandrede.

Nyhederne fra Paris komme til Hamburg.

Bennigsen havde den 12te April faaet den første Underretning om de Forbundnes Indtog i Paris og de Begivenheder, som stode i Forbindelse dermed, — ikke ved nogen officiel Meddelelse, men gjennem tilsendte Aviser, Bulletiner o. s. v. Han sendte da øieblikkelig Bud efter Aubert for at bede ham paany at knytte Forbindelse med Davout og skrev selv et Brev til denne, hvori han meddeelte, at Ludvig XVIII var anerkjendt som Souverain i

[1]) Brev fra Carl Moltke til Kardorff, Paris den 18de Mai (bilagt Kardorffs Rapport til Kongen af 31. Mai i G. A.).

Frankrig, saa han ikke længere betragtede sig som værende i Krig med denne Stat og derfor ønskede at vide, hvilke Forholdsregler Davout nu vilde tage. Aubert paatog sig at besørge dette, skrev ogsaa selv et Brev, som indeholdt Forslag til en Vaabenstilstand, til hvis Afslutning Bennigsen havde givet ham frie Hænder, og sendte begge Brevene til Marechallen.

Denne havde i sit stille Sind længe forudseet og frygtet, hvad han nu læste; men, anseende det for sin Pligt at være i allerhøieste Grad mistroisk mod, hvad der gjennem Fjenden kom i hans Hænder, svarede han, at han meget beklagede ikke at kunne give Andet end en simpel Tilstaaelse for Modtagelsen, eftersom en Mand af Ære ikke betragtede sig som løst fra sin Ed, fordi hans Souverain muligviis havde lidt nogle Tab. I Virkeligheden havde Napoleon, som vi vide, heller ikke nedlagt Kronen, da de Allierede drog ind i Paris, og Senatet valgte Ludvig XVIII; tvertimod havde han efter de Allieredes Indtog lagt Planer til at overfalde dem i Paris.

Ny Mægling af Aubert.

Aubert udbad sig i Anledning af det modtagne Svar en Samtale med Davout, men den blev ham negtet, hvorimod Marechallen tillod, at Generalerne Loison og Laville paa hans Vegne havde en Sammenkomst med Oberstlieutenanten. Sagen blev der drøftet, og man kom til det Resultat, at det vilde være passende, om en fransk Officeer i Forening med en russisk øieblikkelig reiste til Frankrig for at faae nøiagtig Underretning om, hvad der foregik der, og at en stiltiende Vaabenhvile fandt Sted til deres Tilbagekomst. Bennigsen fandt ikke Noget at indvende herimod, men ønskede blot, at der iforveien maatte finde Sammenkomst Sted mellem de 2 nævnte franske Generaler og den russiske Generalstabschef, General Oppermann. Aubert bragte dette Ønske til Marechallen, men fik ingen Besked, eftersom Da-

vout rimeligviis ikke billigede det Resultat, hans to Generaler vare komne til.

Der gik nu et Par Dage, inden der kom bestemtere Efterretninger, men saa indløb der til Bennigsen den 20de en Fremstilling af Begivenhederne, dateret d. 5te April, bestemt for Davout og sendt af den provisoriske Regering i Frankrig. Der blev Glæde i den russiske Leir; Bennigsens Adjudanter stredes om den Fornøielse, at komme til at levere Davout denne. Endelig bleve to af dem de Lykkelige; de reiste til Altona og bade gjennem Overpræsident Blücher om Tilladelse til at komme ind i Hamburg for at overrække Marechallen Depecher fra hans Regering. Men hvor forundrede bleve de ikke, da der kom et Afslag, idet Davout gjennem sin Stabschef lod dem meddele, at Keiseren ikke pleiede at betjene sig af russiske Officerer, naar han havde Ordrer at sende sine Marechaller.

Neppe vare disse Officerer med uforrettet Sag vendte tilbage, før Bennigsen modtog ny Meddelelse, denne Gang fra den russiske Keisers Generaladjudant, om Tildragelserne. Det meldtes her officielt, at Keiser Napoleon havde abdiceret, og at alle Frankrigs Marechaller og Stordignitarier havde anerkjendt den nye Regering. Han kaldte nu atter paa Aubert, og med det sidste og det først nævnte Brev reiste nu denne til Altona for at forsøge paa at komme til at overrække dem til Davout.

I Løbet af Dagen indvilligede Marechallen i at tilstaae ham en Samtale i Lynetten Nr. 1 samme Aften Kl. 10. Han afhentedes til den bestemte Tid af en Adjudant, men paa Mødestedet ventede han længe forgjæves; tilsidst kom der en Vogn for at føre ham til Gouvernementshuset. Her afleverede han begge Brevene, og Davout gik ind i sit Kabinet ved Siden af for at læse dem i Forening med Stabschefen, Laville. Marechallens Uro var øiensynlig. Han gik fra og til, overveiede og gjorde mange Slags Spørgs-

maal. Pludselig gaaer han ind i Salen, hvor Oberstlieutenanten befandt sig, giver ham Haanden og siger: »Giv mig Deres Æresord paa, at alle disse Efterretninger ere sande«. Aubert kunde ikke dette; thi, hvorvel han ikke havde nogen Grund til at tvivle paa Papirernes Ægthed, kjendte han dog ikke Begivenhederne af andre Kilder end disse Breve. Marechallens Ubestemthed vedblev derfor. Omsider forlangte han Tid til at overveie Sagen; »han ønskede at forelægge den for et Krigsraad af Generalerne, eftersom den var af saa stor Vigtighed og saa nøie forbunden med den militaire Ære. Inden 24 Timer skulde han give Svar.«

Idet han affærdigede det danske Sendebud med denne Besked, havde han dog et Ord at tilføie. Han ønskede, at Aubert vilde formaae den russiske General til at tage de hvide Faner ned, som vare reiste i den fjendtlige Forpostlinie, eftersom han ellers saae sig nødsaget til at lade dem skyde ned. »Det var hans Sag«, meente han, »at heise den hvide (bourbonske) Fane, naar det passende Øieblik dertil var kommet. Naar Russerne heisede den, var det en Demonstration, som viste Lyst til Haan og uden Nytte for Nogensomholst kun tjente til at ophidse Sindene.«

24 Timer senere — d. 22. April — erklærede Davout, at han, eftersom den eneste Meddelelse, han endnu havde faaet om sin Souverains Thronfrasigelse, kun indeholdtes i et løst Brev, der var kommet til ham gjennem fjendtlige Officerer, maatte henholde sig til, hvad han tidligere havde udtalt, hvorimod han nu vilde modtage det Forslag, Bennigsen tidligere havde gjort ham: at en fransk Officeer, forsynet med russisk Pas, skulde sendes til Napoleon, eller, hvis denne havde nedlagt Kronen — hvad han ikke vilde troe —, til den provisoriske Regering.

Underhandlingerne vare nu komne tilbage til det Punkt, de for længe siden havde været paa. Bennigsen

gjorde igjen den Betingelse gjældende, at der forinden skulde holdes en Sammenkomst mellem franske og russiske Officerer, og den blev nu indrømmet.

Davout lod sig dog ikke heraf forlede til at oversee den Haan, som Russernes hvide Faner efter hans Opfattelse tilsigtede. Da Bennigsen ikke havde villet føie sig i hans Forlangende om at tage dem bort, lod han Kanoner rette paa dem, og den 25de, Dagen før det berammede Møde, gjorde han Alvor af sin Trudsel. Det var Keiserdømmets sidste Kanonskud, rettede mod den Fane, som allerede i 3 Uger havde været det bourbonske Frankrigs.

Den 26de mødte i Altona Generalerne Loison, Laville, Oppermann og Oberstlieutenant Aubert for at behandle Spørgsmaalet om en fransk Officeers Afsendelse, og efter nogen Diskussion blev man enig om, 1) at en fransk Officeer, ledsaget af en russisk, skulde gaae til Paris i ovennævnte Hensigt, 2) at under Fraværelsen alle Fjendtligheder skulde ophøre, 3) at der i den Tid daglig skulde leveres 3 à 4000 ℔ Kjød til de franske Hospitaler. Den russiske General havde tillige ønsket, at Altona skulde besættes af Bennigsens Tropper, men, da dette blev afslaaet, bestemtes, 4) at Status quo skulde opretholdes til Officerernes Tilbagekomst.

Davout udvalgte nu strax General Delcambre til at reise og meddeelte Bennigsen dette, men derved forblev det ogsaa denne Gang. Bennigsen var ikke fornøiet med Konventionen; han vilde have nogle Punkter tilføiede, først, at Russerne fik Lov til at besætte Altona, dernæst, at alle russiske Krigsfanger strax skulde frigives. Davout kom saavidt disse Fordringer imøde, at han fandt sig i, at alle de i Hamburg værende russiske og preussiske Krigsfanger udvexledes mod de i Kongen af Danmarks Stater og ved det russiske Beleiringskorps værende franske Fanger, men Mand mod Mand og Grad mod Grad, samt at Altona blev betragtet

som neutral; men dette var ikke nok for den russiske General, og det Hele standsede derfor.

Endelig fik Bennigsen et Middel til at bøie Davouts Stivsind.

Den 28de ankom en Slægtning af Marechallen til det russiske Hovedkvarteer, medbringende Breve fra Davouts Gemalinde og Venner om Begivenhederne hjemme. Det var at forudsee, at Marechallen nu maatte faae Troen i Hænderne, men Bennigsen, som ogsaa vilde have nogen Gavn deraf, var snedig nok til ikke at ville tilstede den unge Slægtning Adgang, medmindre Russerne fik Lov til at besætte Altona. Aubert blev ogsaa anmodet om at arrangere denne Sag og udførte Hvervet meget behændigt. Han skrev til Marechallen, at Grunden til, at Bennigsen havde ønsket at besætte Altona, var den, at han gjerne vilde have sit Hovedkvarteer der; han vilde kun besætte Byen med een Bataillon og kun sætte en enkelt Skildvagt ved hver af Udgangene mod Hamburg. Idet han nu gjentog Anmodningen, kunde han ifølge udtrykkelig Paalæg forsikkre, at General Bennigsen vilde betragte det som en særegen Opmærksomhed fra Marechallens Side, hvis den bevilgedes ham, og at han til Gjengjæld ikke vilde lægge den mindste Hindring i Veien for, at Marechallen og hans Generaler gjorde deres personlige Indkjøb i Staden. Saasnart Forslaget var blevet bevilget, skulde øieblikkeligen den fra Frankrig ankomne Hr. Davout blive indladt.

Marechallen svarede ham nu, at, hvad han havde afslaaet fra et militairt Standpunkt betragtet, vilde han gjøre sig en Glæde af at tillade, naar der kun var Tale om Grev Bennigsens Bekvemmelighed. I samme Øieblik, dette Svar var givet, besattes Altona af russiske Soldater, og den unge Slægtning afleveredes til de franske Poster.

Davout anerkjender Ludvig XVIII.

Dagen efter, d. 29de April, heisede Davout den hvide Fane og sendte General Delcambre til Paris med sin Under-

kastelsesskrivelse. Samtidig blev Grev Danneskjold-Løvendal løsladt af sit Fangenskab.

Faa Dage efter indtraf General Lallemand fra Kjøbenhavn. Denne Officeer var — ikke uden Indsigelser mod sit Fangenskab — forbleven paa Frederiksborg, indtil der var kommet sikkre Efterretninger om Begivenhederne i Frankrig; da havde han gjennem Rosenkrantz anerkjendt den provisoriske Regering og var ilet til Bennigsen for at komme ind til Davout med de Meddelelser, han havde. Frederik den 6te havde tilbudt ham Ansættelse i den danske Hær og underrettet ham om, at han vilde faae Storkorset af Dannebroge fra 10de December 1813 at regne, saasnart de politiske Forhold tillode at give ham det, men, bekymret for sit Lands og sin store Keisers Skjæbne, havde han havt alle sine Ønsker rettede paa at komme hjem. Lallemand.

Ogsaa afgik nu til Hamburg de franske Embedsmænd, som opholdt sig i Rendsborg og Ribe, samt Officererne ved det polske Landseneerregiment. Mandskabet lagdes foreløbigt i Kantonnement om Frederiksstad, indtil det senere hen sendtes til Mecklenburg for af Bennigsen at føres til Lithauen til Storfyrst Constantins polske Hær.

Under en personlig Sammenkomst paa Hamburgerberg mellem Davout og Bennigsen vedtoges der nogle fredelige Foranstaltninger betræffende Hamburgs Desarmering og Handelens Aabning; der var da kommen en ny Depeche fra Paris, hvorefter Byen skulde overleveres til den preussiske General Gneisenau ved de Franskes Afmarche.

Davout beholdt ikke Kommandoen over de Franske; thi General Gérard ankom for at afløse ham og føre de franske Tropper hjem. Marechallen afreiste i Selskab med Lallemand, hvis sidste Gjerning ved Elben var i Forening med Davout at sende en Hilsen til den danske Konge[1]).

---

[1]) Lallemand fik under Ludvig XVIII Kommandoen over et Departement, men, saasnart det var rygtedes, at Napoleon var land-

Bennigsen Herre ved Elben.

Bennigsen var nu bleven Herre ved Elbens Udløb og vilde ligesom de andre russiske Hære have kunnet sætte sine Tropper i Marche hjemefter, dersom der ikke ved Forhandlingerne i Paris var tiltænkt ham en ny Rolle, som han kun med stor Uvillie gik til. Idet han, uden at have tilforladelig Underretning om sine nye Pligter, i Forening med General Gérard, Bernadottes tidligere Stabschef, oppebiede Carl Johans Ankomst til Lübek, vendte han allerede med Opmærksomhed sit Blik mod Nord, mod det Land, der efter hans Mening var Aarsag til hans forlængede Ophold og til, at han blev stillet til den svenske Kronprindses Raadighed. Hvad han saae, fandt i høi Grad hans Mishag.

---

stegen i Frankrig fra Elba, gjorde han et Opstandsforsøg, som mislykkedes og havde hans Arrestation tilfølge. I Felttoget, der endte med Waterloo førte han, som bekjendt, et stort Kommando. Efter »de hundrede Dages« Ende flygtede han med Napoleon, blev greben med denne, skilt fra ham og ført til Malta. Derfra begav han sig, da han var kommen paa fri Fod, til Konstantinopel, derfra til Persien og Ægypten, paa hvilke Steder der nægtedes ham Ophold, fordi han var Napoleons Medskyldige, og reiste saa til Amerika, hvor han — medens han i Frankrig dømtes til Døde — grundlagde et Fristed for landflygtige Franskmænd. Denne Koloni flyttedes senere til Texas, hvor Lallemand lagde Planer til at befrie Napoleon, men den blev angreben af spanske Tropper og opløst. Efter Napoleons Død — der var i Keiserens Testament tilstaaet Lallemand en Arv, i hvilken Anledning det Spørgsmaal maatte afgjøres, om en borgerlig Død kunde arve — reiste Lallemand, efter i nogen Tid at have søgt sit Udkomme i Handelsfaget, som Forpagter og paa andre Maader, til Europa. Han landede i Portugal, men blev paagreben i Spanien og fængslet i Cadix. Løsladt reiste han til Bryssel, hvorfra han med de franske Autoriteters stiltiende Samtykke begav sig til Paris for at ordne sine meget dérangerede Pengesager. Dernæst reiste han saa atter over England til Amerika, hvor han grundlagde et Opdragelsesinstitut i New York. Julirevolutionen kaldte ham til Frankrig, hvor han blev anerkjendt i sin krigerske Stilling og blev Pair af Frankrig. Derpaa fik han Militairkommandoen paa Korsika og døde under et Besøg i Paris 1836.

Som bekjendt var Prindsen af Hessen i Besiddelse af Kongens Fuldmagt til, naar han ansaae det fornødent, at indkalde Hæren Vest for Storebelt. Kongen havde den 8de April vel befalet ham at udsætte Indkaldelserne paa Grund af det opstaaede gode Forhold til Bennigsen, men ved samme Leilighed dog tilføiet, at Instruxen af 13de Marts vedblev at staae ved Magt. Da nu Begivenhederne i Paris bleve bekjendte i Holsteen, og en Mængde Rygter og Efterretninger om Carl Johans formodede Hensigter mod Holsteen kom til ham, da endelig den danske Legationssekretair i Paris, Major A. H. Guillamo, som reiste til Kjøbenhavn med Depecher fra Waltersdorf, Bourke, Bernstorff og Carl Moltke, underveis i Rendsborg bekræftede, at der laa noget Sandt til Grund for disse Efterretninger, turde Frederik af Hessen ikke længere opsætte et Skridt, som han allerede længe og gjentagne Gange havde bedet Kongen om at maatte foretage. Han indkaldte derfor alle sine Tropper og sendte Bud derom til Ahlefeldt paa Fyen og Wegener i Nørrejylland, som — i Henhold til deres Instruxer — da gjorde det Samme.

Frederik af Hessens Handlinger i Anledning af de nyeste Begivenheder.

Det var under de ulykkeligste Omstændigheder, at denne Indkaldelse og paafølgende Mobilisering fandt Sted. De forudgaaede Rustninger havde ikke ført til Noget paa Grund af fuldstændig Mangel paa Penge. Naar Transporter af Proviant vare ankomne tilsøes, havde man maattet sælge en Deel af Ladningerne for at kunne betale Transportudgifterne for den øvrige Deel. Man solgte ogsaa af de med Nød samlede Beholdninger for at faae Sølvpenge til andre aldeles nødvendige Udgifter. Tropperne havde ophørt at faae Løn og maatte derfor sendes ud paa Landet til Forpleining hos Beboerne, som ingen Godtgjørelse fik, og, da Prindsen forgjæves havde anraabt om lidt Sølvmynt til Officerernes og Underofficerernes Familier, var der ingen anden Udvei end at lade ogsaa Underofficeersfamilierne ind-

kvartere og see igjennem Fingre med, at ogsaa Officererne undertiden bleve nødte til at tage deres Familier med til Forpleining hos de Kvarteerværter, som maatte levere Alt.

Trods disse sørgelige Forhold, som Ingen i høiere Grad havde Øie for end Prinds Frederik selv, havde han dog anseet det nødvendigt at gjøre en sidste Anstrængelse for at modstaae det Angreb, som han ansaae for sandsynligt; men Styrken, han raadede over, var ikke stor, og den tvingende Nødvendighed indskrænkede den yderligere. Af Mangel paa Midler til at bøde paa de betydelige Mangler, som fandtes ved Materiellet, maatte han saaledes sammensmelte de 3die og 4de Bataillоner af »Dronningen«, »Oldenburg« og »Holsteen« til een annekteret Bataillon ved hvert af disse Regimenter.

Tildragelserne i Paris blive bekjendte i Kjøbenhavn.

I Kjøbenhavn, hvor de i Paris foregaaede Omvæltninger ikke i og for sig havde vakt nogen Uro, blev man først bestyrtet, da Depecherne, som Guillamo den 1ste Mai afleverede i Kjøbenhavn, meldte, at Carl Johan var bleven optagen i det legitime Fyrsteraad, og at en Storm var ifærd med at reise sig mod Danmark og Norge. Det Nærmere kjendte man ikke endnu. Saaledes meldte Tawast først den 2den Mai Noget, som havde en fjern Lighed med den Beslutning, der var tagen om en europæisk Specialkommission. Han fortalte nemlig, at der fra de Allierede skulde sendes en Mand til Christian Frederik, en Forholdsregel, som Rosenkrantz, der skulde sige Noget, ikke undlod at berømme, da man deraf kunde vente sig den bedste Virkning.

Gyldenpalm.

En fortrædelig Historie var paa denne Tid forefalden. Kammerjunker A. D. Gyldenpalm, den Mand, som Christian Frederik havde anmodet Kongen om at faae opsendt, havde midt i April med svensk Pas tiltraadt Reisen gjennem Sverrig til Norge, og Tawast, som udspionerede alle Forhold, var kommet under Veir med, at han medførte vigtige

Brevskaber. Han gav Essen et Vink derom, og den svenske Feltmarechal betænkte sig ikke paa at lade ham arrestere og føre til Wenersborg, hvor hans Kufferter bleve undersøgte. Der fandtes 20 Breve, deels fra Ministre og høitstillede Mænd i Danmark til Personer i Norge, deels et chiffreret Brev til Prinds Christian. Baade Gyldenpalm og de fundne Koster førtes dernæst til Stockholm, hvorfra Brevene ad diplomatisk Vei sendtes til Kjøbenhavn. Det chiffrerede Brev sagdes at være fra Thygeson. Af de øvrige Breve vare især to velkomne for den svenske Regering. Det ene var et paa Tydsk skrevet Brev fra Minister F. Moltke[1]), der baade udtalte den største Medfølelse for Norges Sag og stillede Kongens Forhold til samme i et Lys, som for Øieblikket kunde virke meget skadeligt; det andet var fra en Embedsmand i Generaltoldkammeret, Assessor H. Bech, der afslørede nogle Foranstaltninger, som Generaltoldkammeret havde taget til Fordeel for Kornskibes uhindrede Seilads til Norge.

Den svenske Regering fordrede de Embedsmænd, som havde opmuntret Normændene, straffede, og, da Tawast den 2den Mai[2]) særlig havde forlangt, at Moltke ikke mere matte tage Deel i Statsraadets Forhandlinger, følte Kongen sig opfordret til at føie sig efter Gesandtens Ord, meest dog — som det synes — fordi Moltke havde benyttet en upaalidelig Mand til Bud. Efter endnu samme Dag at have afæsket sin Minister en Erklæring om Meningen af nogle Ord i det opsnappede Brev, tilskrev Kongen ham d. 4de følgende Brev[3]): »Jeg beklager meget, at De ved Deres Uforsigtighed er kommen i en ubehagelig Stilling. Ingen kan

---

[1]) Dateret 4de April; Kopi i G. A. Nylig trykt i dansk Oversættelse i »Historisk Tidsskrift, 4de Række«, 2det Bind, Side 77.

[2]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen d. 2. Mai 1814 (G. A.).

[3]) Brev fra Kongen til Geheimestatsminister F. Moltke, 4de Mai 1814 (G. A.), trykt i »Historisk Tidsskrift, 4de Række«, 2. Bind, S. 82.

deeltage mere deri end jeg; men De bør selv føle, at De ei kan forblive i Statsraadet og Generaltoldkammeret. Jeg vil derfor overlade til Dem selv at forlange Deres Afgang fra disse to Poster. Den blideste Maade, jeg kan behandle Dem paa, vil altid være mig den behageligste.« Moltke blev nu afskediget, og Sagen mod de øvrige Brevskrivere lagt i Kancelliets Haand. Præsidenten, Kaas, viste ved Behandlingen den Lemfældighed, som Sagen fortjente, og med en enkelt Undtagelse, som var begrundet i særegne Omstændigheder, bleve Straffene dikterede uden Domstolenes Medhjælp. Moltke, som ogsaa var indviklet i Sagen mod Assessor H. Bech, maatte finde sig i for dennes Forseelses Skyld for en Tid at blive forviist til Jylland, og Bech blev suspenderet fra sit Embede. En af Brevskriverne, en Søn af Konferensraad Anker, var det næsten vanskeligst for Kaas at frelse for haard Straf; thi hans Brev havde i høi Grad stødt Frederik den 6te; tilsidst kom det dog til et Kompromis; hans Navn blev d. 7de Mai til Straf udslettet af Kammerjunkerlisten.

Hvad der lettede Kaas en lempelig Afgjørelse af disse Sager, var den Omstændighed, at vigtige Begivenheder lagde Beslag baade paa Kongens og paa Tawasts Opmærksomhed.

Et Observationskorps befales opstillet.

Allerede i de første Dage af Mai havde Kongen erholdt Melding om Prinds Frederik af Hessens Troppeindkaldelser. Hvorvel han ikke havde ønsket dette Skridt, som han ikke ansaae nødvendigt, approberede han det dog den 3die Mai, eftersom det nu eengang var gjort, og samme Dag udfærdigede han allerede Instruxer for de Kommanderende. Først maatte han imidlertid melde det til Bennigsen. Dette skeete gjennem Aubert, til hvem Kongen i den Anledning blandt Andet skrev, som følger[1]): »— Da den svenske Kronprinds saaledes nærmer sig Vore Grændser, og Kronprindsen af

[1]) Brev fra Kongen til Aubert den 3die Mai 1814 (Kopi i G. A.).

Sverrig ofte har brugt Trudsler mod Danmark, fordi Norge ei endnu har villet underkaste sig den svenske Krone, endskjøndt Vi dertil have bidraget alt Muligt, og Vi i enhver Henseende paa det Punktligste have opfyldt Traktaten, saa kan man ei aldeles være sikker paa, om det maaskee ei atter kunde falde Kronprindsen af Sverrig ind at angribe Hertugdømmerne, saa liden Grund der end fra Retfærdighedens Side er dertil. Vi have derfor seet os nødsagede til at opstille et Observationskorps, indtil man seer, hvad de Svenskes Hensigter ere, og i den Anledning ere alle Tropperne i Hertugdømmerne, Jylland og Fyen beordrede til at indkalde deres Permitterede og holde sig i marchefærdig Stand.«

Bennigsen blev meget forbauset over denne Beslutning, og Aubert havde Vanskelighed nok med paa en fyldestgjørende Maade at forsvare den, da ogsaa han ansaae den for ubetimelig og skadelig.

De sørgelige offenlige Forhold nødvendiggjorde Forholdsregler, som hidtil ikke — i det Mindste i saa stor en Udstrækning — havde været anvendte i Nørrejylland og Fyen. Staten havde fuldstændig Mangel paa Penge, ikke blot paa Sølv, men ogsaa paa Repræsentativer, og den 6te Mai maatte Kongen befale: »Skulde det indtræffe, at Tropperne ei erholde Gage og Lønning ordenlig udbetalt, maa den hele Indkvartering bespises af Værterne gratis, saaledes, at den om Morgenen erholder Frokost med en Snaps, om Middagen varm Mad og Øl og om Aftenen varm Mad eller Smørrebrød med en Snaps.« Denne Forpleiningsmaade blev nu den almindelige, og, da den nødvendiggjorde et vist Hensyn til Borgerne, udspredtes Kantonnementerne saaledes, at der kom til at ligge 2 Mand paa hver Gaard. Hvorvel Forpleiningsmaaden nu var bleven eens for Tropperne Nord og Syd for Kongeaaen, afholdtes de første dog endnu paa Grund af Mangelen paa Sølvmynt fra at overskride Penge- Mobiliseringen.

grændsen, og det var derfor kun uegenligt, at det kunde siges, at et Observationskorps opstilledes, forsaavidt de jydskfyenske Hærdele henregnedes til samme, og forsaavidt et Korpses Opstilling betyder dets Samling.

Hæren i Fyen-Jylland beholdt i sine Hovedtræk den Inddeling, vi sidst have beskrevet, kun Garden var afreist til Kjøbenhavn. Af de fem Brigader forbleve 3 paa Fyen, nemlig 1ste, 2den og 5te, hvilken sidste nu kommanderedes af Oberstlieutenant I. H. Hegermann istedenfor Oberst Holstein. De to andre anvendtes i Nørrejylland, hvor 3die Brigade, der nu kommanderedes af Oberstlieutenant W. Tidemand, anvistes Kantonnement mellem Kolding og Fredericia, og 4de Brigade under Oberst Sundt lagdes langs Kongeaa med høire Fløi til Ribe, venstre til Kolding. Rytteriet samt 6 Kanoner og sjællandske Jægerkorpses samt sjællandske og jydske Skarpskyttekorpsers annekterede Bataillоner lagdes under General Lasson til Ribe Omegn. For de annekterede Batailloner, som havde Udskrivningskredse i Nørrejylland, tilstodes den Lempelse, at de ikke skulde indkalde deres Folk endnu, men kun holde Alt beredt paa hurtigt at kunne gjøre det.

I Holsteen rømmedes Glückstadts Fæstning. Kanonerne førtes tilsøes til Rendsborg, Tropperne til Østholsteen. Her dannedes der under Oberst Waldeck et Korps, som spredtes over et stort Terrain. Det bestod af: 1ste og den annekterede Bataillon af »Dronningen«, hvortil 2den Bataillon, som hidtil havde ligget paa Bornholm, men nu var paa Veien til Kiel, føiedes, dernæst 1ste og 2den Bataillon holsteenske Skarpskytter, 2den Bataillon slesvigske Jægerkorps, Hertuginde Louise Augustas Livjægerkorps, 2 Eskadroner Husarer, 2 Eskadroner holsteenske Ryttere og et 3 ℔ Batteri. Bag dette Korps laa der i Rendsborgs Omegn: Regimentet „Oldenburg«, Artilleriet samt 2 Eskadroner holsteenske Ryttere, i Kiel den annekterede Bataillon »Holsteen«, i Frederiksstad,

Husum og Tønning 3die og 4de Bataillon »Slesvig«. Dette var Alt, hvad der kunde bringes paa Benene i Holsteen, saalænge Kardorff ikke var kommen tilbage, og dets Udrustning kostede Prindsen af Hessen Vanskelighed nok, især da han manglede tilstrækkelig Stabshjælp. Han anmodede Kongen om en duelig Hjælper og udbad sig navnlig Prinds Frederik Vilhelm af Holsteen-Beck.

Rustningerne tiltoge imidlertid i Omfang og antoge snart Karakteren af ikke at være rettede mod den svenske Kronprinds alene. Saaledes skrev Kongen den 7de Mai til Prindsen af Hessen [1]:

— »Man kan vente en Specialkommission fra de allierede Magter, som først skal gaae hertil og forlange Prinds Christian Frederik gjort arveløs i Tilfælde af, at han ikke frastaaer sit Forsæt med Norges Uafhængighed, samt forlange alt Samkvem med Norge ophævet fra Vor Side som og Korntilførsel til Norge offenlig forbudt. De true endvidere med at indrykke i Holsteen og ei ratificere Freden forinden Norges Underkastelse. Denne Kommission skal gaae til Norge i samme Henseende. At jeg, saavidt muligt, vil føie mig heri, er vel Nødvendighed, saa ærgerlig og græmmende Sagen end er; men da man nu ei kan vide, hvad der vil skee, saa byder Forsigtighed Følgende:

1) Defileerne besættes, og samtlige Tropper i Hertugdømmerne samles ved Eideren, Syd for samme, i Egnen om Westensee.

2) I Jylland er Alt saaledes forlagt, at Hovedkolonnen kan gaae over Haderslev, og Sidekolonnen, som bestaaer af 4 Eskadroner jydske Dragoner, 6 kjørende Kanoner og Oberst Sundts Brigade, kan marchere over Ribe og Tønder.

3) 300 Centner Krudt er beordret ufortøvet afsendt til Rendsborg.

---

[1]) Brev fra Kongen til Prindsen af Hessen af 7de Mai (Kopi i G. A.).

Generalkvarteermesterlieutenant, Prinds af Holsteen-Beck skal forrette Interims Kommandanttjeneste under Dem, saalænge Tropperne ere samlede.«

I Sammenhæng med de øvrige Rustninger og for at betage en indrykkende Fjende Midlerne til at komme til Øerne eller Norge befalede Kongen endvidere alle Skibe og Fartøier i Holsteens og Slesvigs Havne overførte til Øerne. Denne Befaling vakte naturligviis en stor Bestyrtelse i Hertugdømmerne, men blev ikke udført, da Bennigsen traadte imellem. Efter flere Gange hos Aubert at have forespurgt sig om, hvad det var, der foregik mellem de danske Tropper, forlangte han, da ovennævnte Befaling blev bekjendt, at Skibene skulde blive, hvor de vare, da han ellers vilde see sig nødsaget til at rykke frem og lægge Embargo paa dem [1]).

Bennigsens Forhold til samme

Den russiske General saae ogsaa ilde til Kardorffs Korpses Hjemmarche, da det var blevet ham meldt, at den var foretagen uden Ordrer. Han betænkte sig længe paa at lade det komme ind i Holsteen; men tilsidst tillod han dog med den Bemærkning [2]), at 10,000 Mand mere eller mindre ikke vilde forandre Sagernes Tilstand, at det etappeviis passerede de russiske Kantonnementer. Der anvistes 3 Bønderbyer ved Blankenese, hvor hver Etappe efter at have overskredet Elben kunde bivouakere, fodre og koge for dernæst at marchere til Pinneberg, hvor der skulde overnattes, og hvorfra der saa næste Dag skulde marcheres til Horst, der laa udenfor det russiske Kantonnement.

I Kjøbenhavn var der — meest igjennem Tawast — i Begyndelsen af Maaneden kommen den ene mere ubehagelige Efterretning end den anden, hvilke i høi Grad havde for-

---

[1]) Auberts Skrivelse til Kongen af 18de Mai (G. A.) og Auberts mémoires, Side 102.

[2]) Auberts mémoires, sammesteds.

knyttet Prinds Christians Venner. Man besluttede nu at skride til Ophævelse af Handel og Samkvem med Norge, og et extraordinairt Statsraadsmøde indvarsledes i Anledning af de politiske Jobsposter.

Grev Orloff i Kjøbenhavn.

Da indfandt — den 10de Mai — den russiske Generaladjudant, Grev Michel Fedorowitsch Orloff sig i Kjøbenhavn. Han meldte strax, at han ikke var Diplomat, men heller ikke kom for at underhandle, men for at fordre. Naar undtages en vis Heftighed, som ofte kom til Udbrud, var det en ganske høflig, behagelig, dertil oplyst og frisindet [1]) Mand. Han medbragte et Brev fra Czaren til Kongen [2]), hvori den russiske Hersker erklærede, at det var Begivenhederne i Norge, som havde bevæget ham til ikke at ratificere Traktaten til Hannover og til ikke at modtage Grev C. Moltke. »Sat imellem mine Følelser for Deres Majestæt og mine Pligter, mit Venskab og den Redelighed, jeg skylder mine Forpligtelser mod Sverrig«, saaledes stod der i samme, »vil mit Valg ikke være tvivlsomt, og saa penible som de Beslutninger ville være for mit Hjerte, som jeg kan blive nødt til at tage, vil jeg dog tage dem«. Endvidere medbragte han Depecher til Lisakewitz, som atter var kommen tilbage til sin tidligere Stilling i Kjøbenhavn, hvorefter Bennigsens Korps og et preussisk havde Ordre til at sætte sig i Marche, hvis Norge ikke godvilligt forenedes med Sverrig, samt at de Afstaaelser, som vare paalagte Sverrig i Kielerfreden, ikke skulde effektueres, dersom Norge blev Gjenstand for en Erobring istedenfor en Kompensation.

Den 11te besøgte han Rosenkrantz, som orienterede ham i, hvad der hidtil fra Danmarks Side var skeet, og forklarede, at det ikke kunde være Kongens Sag at erobre

---

[1]) Orloff forvistes i sine senere Aar fra Rusland paa Grund af konstitutionelle Sympathier.

[2]) Brev fra Alexander til Frederik d. 6te, Paris d. 16. April 1814 (G. A.).

Norge til Sverrig, ligesom han da heller ikke havde Midler dertil. Den danske Udenrigsminister meente endvidere, at det var Englands Tilbageholdenhed, som havde givet Norge Haab om Understøttelse, og at alle Magter med Hensyn til Begivenhederne i Norge havde et Medansvar, forsaavidt de ikke havde forbudt Udførsel til Norge. Orloff indlod sig ikke herpaa, men talte om, at et Troppekorps vilde tage Halvøen, Englænderne Øerne, og, at Kongen vilde blive suspenderet, indtil Norge var forenet med Sverrig[1]).

Orloffs Samtale med Kongen.

Lidt efter fik han Audiens hos Kongen. Denne havde netop samme Dag undertegnet en Plakat, hvorefter Handel og Samkvem med Norge forbødes, og kunde altsaa strax efterat have modtaget Czarens Brev underrette Greven herom. Orloff paastod imidlertid, at dette ikke var nok: der maatte skrives til Prinds Christian, at han vilde miste sine Arverettigheder til Thronen og behandles som Rebel, dersom han ikke vendte tilbage. Kongen indvendte, at denne Materie var saa delikat, at han nødig rørte ved den; imidlertid skulde han tage Alt under Overveielse uden at turde love Andet end, hvad der stod i hans Magt. Han meente ikke at have andet Middel til at naae Maalet end at hæve Samkvem og Handel med Norge; thi Englænderne havde taget hans Flaade, og han kunde altsaa ikke indtage nogen krigersk Stilling til Norge. Gesandten kunde ikke imødegaae denne Tankegang, som han dog heller ikke turde billige; han holdt sig blot til, hvad han alt havde sagt, og ønskede et fyldestgjørende Svar; thi da han ventede Gesandterne fra England, Preussen og Østerrig, syntes han, at det kunde være godt, om Sagen var bragt paa det Rene forinden. Han tilføiede, at man ikke kunde modsætte sig hele Europas Villie, og beklagede, at man, hvis Norge skulde erobres, maatte gjøre det i Holsteen. Kongen indvendte, at

[1]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen af 11. Mai.

en slig Operationsplan vilde være uhørt, men Greven svarede, at, hvad der var besluttet, ikke lod sig forandre, at han selv vilde have beundret Kongen, dersom han havde valgt hellere at døe end at afstaae Norge, men at man nu, efterat det var afstaaet, maatte fordre, at han hjalp de Allierede til at faae det. Kongen fastholdt, at han havde gjort, hvad der var muligt, og bad Orloff om, inden han dømte, at læse alle de Papirer, som Statsminister Rosenkrantz havde og vilde give ham verificerede Kopier af[1]).

Samme Dag blev den russiske Afsending gjort bekjendt med de officielle til Norge afgaaede Skrivelser, og af de fortrolige fik Rosenkrantz den af 21de Marts til Oversættelse. Den sidste sendtes ogsaa til Bennigsen, der modtog den som et Beviis paa en Tillid og Aabenhed, der efter hans Tro snart maatte lede til et ønskeligt Arrangement. Dernæst lod Kongen for at faae en Støtte mod den eneste Fordring, han ikke vilde efterkomme, den om at fratage Prinds Christian hans Arverettigheder, sine første Jurister give sig et Responsum for, at han var uberettiget dertil. Det blev afgivet i en extraordinair Forsamling i det danske Kancelli d. 12te Mai, Dagen efter Orloffs Audiens[2]).

Fra nu af stod Orloff som en myndig Kontroleur midt i alle Regeringsforretninger med Tawast som Sporviser; alle ankommende Breve nordfra maatte oversættes og leveres ham.

Betræffende Sagernes Gang i Norge var man i denne Tid indskrænket til de Efterretninger, som indløbe fra de danske Kommissairer Bille og Lønborg, hvilke, ledsagede af de to svenske Kommissairer, Generalmajor C. F. Mørner og Oberst A. F. Sköldebrand, vare reiste til Strømstad. De havde sendt Lieutenant Falbe forud for sig til Norge for

De danske Kommissairer i Sverrig.

[1]) Referat af Samtalen er givet af Kongen, deels i Skrivelse til Rosenkrantz af 11. Mai, deels som Bilag til en Skrivelse til Prindsen af Hessen af 14de Mai.

[2]) Wegener, Side 195.

at anmelde deres Ankomst, og den unge Officeer var kommen gjennem Posterne lige til Eidsvold. Man vidste nemlig ikke, at han var sendt fra Kommissairerne, hvis Sendebud Prinds Christian havde givet alle Øvrigheder Ordre til at nægte Adgang. Den 8de vendte Lieutenanten tilbage til Strømstad med følgende Brev fra Prindsen:

»Ligesaalidt som Hs. Majestæt Kongen af Danmark kan vente Lydighed af det norske Folk, som han ubetinget har løst fra dets Troskabsed mod Høistsamme, ligesaalidt seer jeg mig som dette Lands Regent beføiet til at tage Hensyn til den ved DHrr. Kontreadmiral Bille og Oberst Lönborg, Hs. danske Majestæts udnævnte Kommissairer, overbragte Opfordring til Overgivelse af Norges Fæstninger o. s. v.

Jeg nødsages til i alle Tilfælde hellere at udsætte mig for Hs. Majestæt, min høitelskede Hr. Fætters Mishag end at svigte Ed og Pligt mod et uafhængigt og trofast Folk, hvorved vi i lige Grad vilde fortjene alle retsindede Nordboers Ringeagt.

Eftersom DHrr. Kommissairers Forhandlinger udi Norge ville være aldeles frugtesløse, saa ønsker jeg heller ikke, at De skulle være Øienvidner til den billige Fortrydelse, med hvilken Deres Ærinde nødvendig maatte mødes blandt Normænd.«

Der var saaledes nægtet Kommissairerne Adgang til Norge; kun Skrivelser kunde de sende ind, idet den vagthavende Officeer ved Svinesund var instrueret om at modtage og kvittere for saadanne. Ad den Vei indsendtes nu et Brev med Kongens Reskript af 18de April og en Deel Exemplarer af Kongens aabne Brev.

De danske Kommissairers Beretninger i Kjøbenhavn.

Ovennævnte Svar fra Prindsen kom tilligemed Kommissairernes foreløbige Rapport til Kjøbenhavn den 13de Mai, faa Dage efter Grev Orloffs Ankomst. Omstændighederne bevirkede, at de Fleste af Prindsens Venner i Danmark nu ansaae det for uundgaaelig nødvendigt, at han veg

for de overvældende Begivenheders Tryk, eller at ialtfald Danmark fuldstændig brød med ham. Af denne Mening var ogsaa Rosenkrantz, som den 13de forestillede Kongen, at der ikke længere kunde finde noget Maadehold Sted mod Prinds Christian, som, hvis han besvarede det kgl. Reskript, der var sendt ham, paa samme Maade, »i lige høi Grad vilde fornærme Kongen som skade den danske Stat, paa hvis Stilling han og hans Tilhængere aldeles intet Hensyn vilde tage« [1]).

Nogle Dage efter — den 15de — kom der pludselig Efterretning om, at Prinds Christian vilde give efter. Det var gjennem Tawast, at denne kom, og den grundede sig paa, at den tidligere Generalkonsul i Göteborg, Søkapitain F. Holsten, som havde forladt dansk Tjeneste for at tjene Norge, havde anmodet Essen om at maatte komme til ham for at overlevere et Brev fra Christian Frederik. Man fæstede almindeligt i Kjøbenhavn Lid til Efterretningen [2]), og Tawast bad om, at Kommissairerne for det Tilfældes Skyld, at Prinds Christian nu vilde give efter, maatte forblive deroppe. Rosenkrantz skrev den 17de til Kongen [3]): »Saalænge Prinds Christian ikke er udnævnt til Konge eller af Nationalforsamlingen er sat i Spidsen for Nationen, synes mig ikke alt Haab er forsvundet for at see ham reddet«.

Kapitain Holstens Sendelse gik imidlertid ikke ud paa nogen Eftergivenhed fra Prindsens Side. Kapitainen, som var bleven ansat ved Christian Frederiks Stab, var personlig kjendt af Essen, og Prindsen havde den 2den Mai, et Tidspunkt, da de seneste Tildragelser i Paris ikke endnu kunde være komne til hans Kundskab, forsøgt at benytte denne Omstændighed for at virke paa Essen i samme Aand,

---

[1]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen af 13de Mai (G. A.).
[2]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen af 15de Mai (G. A.).
[3]) G. A.

som tidligere Schmettow [1]). Rimeligviis har Holsten i den Skrivelse, hvori han søgte om Tilladelse til at maatte komme til det svenske Hovedkvarteer, med Flid udtrykt sig saa svævende, at Essen kunde fatte den Tro, som han meddeelte Tawast.

Der sendtes nu Bud til Kommissairerne om, at de skulde forblive i Strømstad, selv om de ikke kom ind i Norge. Tillige sendtes der en Deel Dokumenter, som skulde leveres Prinds Christian. Deriblandt var Kongens Reskript af 11te, Afskrift af den russiske Keisers Brev til Kongen og en Fællesnote fra de allierede Magter, som i Hovedsagen sluttede sig til den af Tawast tidligere indleverede, og som Kongen nu meddeelte Prindsen. I Anledning af de Udtryk, hvormed Prinds Christians eventuelle Fortabelse af Sukcessionen i Danmark i denne var omtalt, blev der nedlagt mundtlig Indsigelse fra den danske Regerings Side, hvilken strax blev besvaret af Orloff paa en saadan Maade, at en Koureer sendtes afsted med et Tillæg til Kongens øvrige Tilkjendegivelser, det nemlig, at de Allieredes Udtalelse om ikke at ville taale Prindsen paa Danmarks Throne kun gjaldt for det Tilfælde, at han ikke vendte hjem.

De danske Kommissairer havde imidlertid gjennem Svinesund erholdt Prindsens Svar til Kongen i Anledning af det sendte Reskript tilligemed en aaben Afskrift. Prindsen udtalte heri sin dybe Bekymring over Kongens Ordre til Overlevering af Norges Fæstninger, faste Plasser og offenlige Kasser til de danske Kommissairer, for af dem atter at overgives til Sverrig. Det norske Folk havde ikke i det aabne Brev af 18de Januar, som løste det fra Troskabseden og som ifølge sine Ord øieblikkeligen maatte træde i Kraft, seet, at en saadan Overlevering var

---

[1]) See Y. Nielsen: »Breve fra H. H. Essen«, Side 35 og 153 samt »Af Schmettows Correspondance« XXVIII, Side 45.

betinget [1]). »At Folket følte sit eget Værd«, skrev han videre, »og at det fremfor Alt hørte sig selv til, at det ei erkjendte den Overdragelsesret til en fremmed Krone, som dets gode Fader nødtvungent havde øvet mod samme, det stod ei i Deres Majestæts, det stod ei i min Magt at forhindre; aldrig vil det norske Folk erkjende samme eller godvilligen give sig under svensk Herredømme«.

Efter Modtagelsen af dette Brev havde Kommissairerne meent, at der ikke var Andet at gjøre for dem end at reise tilbage med uforrettet Sag. De havde ogsaa forsøgt at henvende sig umiddelbart til Fæstningskommandanterne, og et Brev var blevet sendt til Frederikssteens tappre Kommandant, Generalmajor J. A. C. Ohme; men, efterat denne først havde sendt det uaabnet til Prindsen og dernæst faaet det tilbage med Tilladelse til at læse det, gav han Kommissairerne det korte, men tilstrækkelige Svar, at han efterat være traadt over i norsk Tjeneste ikke kunde overgive Fæstningen udeu Ordre fra Norges Regering. Paa Essens Tilskyndelse havde Bille endelig anmodet Prinds Christian om en privat Samtale, som var blevet bevilget paa Hølands Præstegaard, hvor

---

[1]) Paa denne Beviisførelse, som Prinds Christian oftere anvendte, grundede han et Slags juridisk Forsvar for Normændenes Holdning. Vi troe ogsaa at vide, at den samme Tankeudvikling kom til Orde i de troe Mænds Raad, dengang Akterne om Norges Afstaaelse skulde udfærdiges. Nogle ønskede, at Afstaaelsen til Sverrig ikke udtrykkelig skulde nævnes i alle Dokumenter, men Kongen nægtede bestemt at bruge andre Udtryk end saadanne, som paa det Nøieste svarede til Kielertraktatens. Iøvrigt havde Kongen, uden at Nogen vidste det, allerede den 17de Januar befalet Prindsen at overlevere Fæstningerne til de Svenske, medens det aabne Brev først er af 18de. Dog er det muligt, at Brock, som den 17de Januar passerede Storebelt fra Fyen, medførte Brevet af denne Dag, og Rømer kun det aabne Brev af 18de, saa det sidste maaskee uden Kongens Vidende var kommet før til Norge end det første. At Kongen følte sig fornærmet ved ovennævnte Beviisførelse, behøves neppe at tilføies.

Prindsen i den Anledning vilde indfinde sig; men Meddelelsen herom naaede Admiralen saa seent, at han ikke kunde indfinde sig.

Paa Tilbagereisen kom Kommissairerne dog ikke længere end til Quistrum, hvor Kongens Befaling til at blive deroppe samt de nye Brevskaber fra Kjøbenhavn naaede dem. De vendte nu om, reiste paany til Strømstad, og Bille sendte herfra et Brev med alt det Modtagne over Svinesund til Prindsen. Essen tilbød dem nu Hjælp til igjennem Svenske at faae en Deel Exemplarer af det kgl. Bud oversendte til Fasting og andre Søofficerer, og Bille meente ikke at burde undslaae sig for at benytte dette Tilbud. Men neppe vare disse nye Veie aabnede, før de danske Kommissairer den 19de fra Norges Fæstninger og Krigsskibe hørte Salutskydning, som fortsattes til ud paa Natten. Deres Anelse stadfæstede sig snart: Christian Frederik havde paa denne Dag modtaget Norges Krone.

Major Martens. Den anden af den europæiske Specialkommissions Medlemmer havde da indfundet sig i Kjøbenhavn. Det var den preussiske Major Martens, en Diplomat, som i 1807 havde været i Kjøbenhavn, men som under den tydske Folkereisning, henreven af den almindelige Begeistring, var traadt ind i Hæren og havde erhvervet sin krigerske Titel. Han medbragte et Brev til Frederik den 6te, hvori den preussiske Konge siger[1]), »at han i den Hensigt, at forebygge de sørgelige Følger af et nyt Brud, som var nær ved at fremstaae mellem Danmark og Sverrig i Anledning af Norges Afstaaelse, havde troet at maatte forene sine Forestillinger med de andre med Sverrig allierede Magters og bede Kongen fuldende et Offer, som udentvivl havde kostet hans Hjerte meget, men som han ikke destomindre var forpligtet til at

[1]) Brev fra Frederik Vilhelm til Kong Frederik d. 6te. Paris d. 27de April (G. A.)

bringe.« Martens viste sig i sin Optræden meget maadeholden, og Kongen søgte at vinde ham ved at udtale sin Beredvillighed i at afstaae svensk Pommern og Rügen til Preussen mod Vederlag. Iøvrigt sluttede Gesandten sig til Grev Orloff; thi der var i den europæiske Koalition to mod hinanden staaende Grupper, som gjorde sig bemærkede overalt og meget tydeligt i Kjøbenhavn. Til den første hørte Rusland og Preussen, til den anden Østerrig og England. Metternich havde stræbt at faae Danmark ind under den sidste Gruppe, ligesom Sverrig hørte under den første; men Rosenkrantz havde modvirket, at nogen tydelig eller offenlig Tilslutning blev indgaaet for ikke at støde Rusland, hvis politiske og militaire Vægt tyngede Danmark ned. Derimod stod Kongen og Regeringen i Hjertet paa Englands og Østerrigs Side. Kongens tidligere Had til England var efter Freden hurtigt forvundet (anderledes var det med det danske Folks store Mængde); for Øieblikket satte han Lid til dette Lands Regering, der ogsaa sluttede sig til de Bestræbelser, som Østerrig nu, som før, uforandret viste for Danmarks Vel.

Den tredie Kommissair, som ankom, var den østerrigske General, Baron A. E. Steigentesch. Han medbragte et Brev fra Keiser Frantz, hvori denne tilkjendegav[1]), at »han ønskede ligesom de andre Allierede at deeltage i den hurtigst mulige Gjenoprettelse og Befæstelse af de fredelige Forhold i Norden og derfor havde sendt Baron Steigentesch til Danmark for at samvirke med de andre Hoffers Afsendinge til et saa ønskeligt Maal«. Denne Afsending indtog strax et intimere Forhold til Regeringen, end de andre, og røbede stor Mistænksomhed mod Ruslands Politik. Det var en artig og beleven Mand, der hellere talte Tydsk end Fransk. Han blev efter Ønske forestillet for Dronningen og vandt Alles Hengivenhed. Dog

Baron Steigentesch.

---

[1]) Brev fra Keiser Frantz til Kong Frederik, Paris den 5te Mai (G. A.)

kunde han — hvad han meget vel forstod — ikke indbydes til Kongens Taffel, da man ikke vilde fornærme Orloff, som ikke kunde tilsiges, saalænge Carl Moltke ikke var modtaget af Czaren.

Den fjerde Kommissair lod vente paa sig; thi Norges Sag var under Forhandling i det engelske Parlament, hvor Oppositionen, vel lille, men tællende anseete Mænd, deriblandt en af Kongehusets første Prindser, mellem sig, søgte at bevirke en forandret Politik ligeoverfor dette Rige. Regeringen oppebiede Udfaldet, før den afsendte sin Kommissair, som derfor først ankom langt ind i den følgende Maaned.

Grev Orloff — thi om de andre Kommissairers Mening var der ikke stor Tale — var hurtig kommen til et for Danmark gunstigt Resultat af sine Undersøgelser. Han saae udentvivl i det Hele Sagen saaledes, som vi her have fremstillet den[1]), men derved fik han da tillige Overbeviisningen om, at Frederik d. 6te fra sin Side havde udført, hvad Kielertraktaten paalagde ham, og ialtfald ingen Magt længere havde over de norske Begivenheder. Medens Kommissairerne ventede paa det engelske Medlem, beskæftigede de sig med i Forening med Rosenkrantz at redigere et nyt Forbud fra Kongens Side mod Samkvem med Norge. Udkastet til samme, vedtaget i Statsraadet, forelagdes den 20de om Aftenen for Orloff og Martens, men fandtes langtfra strengt nok. Orloff fordrede, at de, som handlede mod Forbudet, skulde dømmes af en Standret og skydes 24 Timer efter; han blev heftig, da Rosenkrantz gjorde Indsigelse mod en saa blodig Lov, og spurgte »mere end paatrængende«, om dette Forlangende ikke vilde blive opfyldt, naar samtlige Kommissairer forlangte det[2]). Den 23de holdtes der et nyt

Kgl. Plakat af 28de Mai.

[1]) See Schinkel VIII, Bil. 38, Side 338; ogsaa samme Deel Side 257.
[2]) Skr. fra Rosenkrantz til Kongen, d. 22. Mai 1814.

Møde, og denne Gang var Steigentesch med. Der forelagdes nu fra Kommissairerne et nyt Udkast til Reskriptet, der vel var noget pathetisk, men dog brugeligt. Rosenkrantz fik strax nogle Ændringer optagne deri, hvorefter det, reenskrevet, tilstilledes, ham den 24de. Denæst forsøgte han af dette og Statsraadets tidligere at danne et nyt, som kunde erholde Alles Bifald; dette lykkedes ham, og Resultatet blev den Plakat, som under 28de Mai fik Kongens Underskrift. Den indskærpede, at der ei maatte finde Handel og Samkvem Sted med Norge, forbød Brevvexling med dette Land, undtagen gjennem Sverrig, og truede med strenge Straffe, endog Livsstraf, dem, der paa en underfundig Maade forsaae sig mod det Befalede.

Under Forhandlingerne indtraf det kjedelige Tilfælde, at tre for kgl. Regning kornlastede Skibe under Farten til Norge overfaldtes af Svenskerne, og at det ene af dem indbragtes til Gøteborg, hvor Skipperen ikke lagde Dølgsmaal paa sin Bestemmelse, og at han var expederet af Amtmand Lowżow. Tawast meldte dette Tilfælde til Kommissairerne; men det fik ingen Følger. Skibene vare expederede til Laurvig, Kongens eget Grevskab efter Kielertraktaten. Men strax derpaa indløb Efterretning om, at 40 Skibe, lastede med Korn, under 4 norske Kutterbriggers Bedækning vare seilede fra Jylland, samt at en ny Konvoi samledes der. Alt dette skeete ved Prinds Christians Hjælperes Foranstaltning. Tawast blev meget nedslaaet ved den sidste Efterretning af en anden Grund end den, som laa nærmest for Betragtningen. Han saae nemlig deri et Beviis paa, at Prinds Christian havde faaet Overmagten paa Eidsvold, — og dette bekræftede sig da ogsaa strax efter.

Omtrent den 24de Mai fik man nemlig i Kjøbenhavn Underretning om, at Christian Frederik havde modtaget den norske Throne. Et Brev fra den nye Konge til Admiral

Bille[1]), der var et Svar paa den Skrivelse, hvormed Sidstnævnte havde oversendt de fra Kjøbenhavn sidst modtagne forskjellige Skrivelser, ankom samtidig til Kjøbenhavn og blev ligesom alle tidligere oversat for de fremmede Kommissairer. Oversættelsen var dog ikke fuldstændig udtømmende. Da Christian Frederik nemlig i dette Brev syntes at lægge særegen Vægt paa, at ogsaa hans Æt var valgt til Norges Throne, udelod Rosenkrantz »det om Ætten«, eftersom det forekom ham ufornødent at blande den unge Prinds med ind i Sagen, saalænge Kommissairerne ikke havde lagt Mærke til ham[2]).

Carl Johan i Lübek.

Den 19de Mai ankom Carl Johan til Lübek, hvor de derværende svenske Tropper, navnlig Regimentet Royal Suédois, en Afdeling, som var dannet af Franskmænd og Italienere, egenlig for Guadeloupes Skyld, modtoge ham, og baade Bennigsen og General Gérard traadte i Forhold til ham. Endnu havde Førstnævnte ingen Ordrer betræffende Danmark, og Carl Johan mindede derfor i et Brev, skrevet paa Ankomstdagen, Czaren om at give den russiske General Befaling til i Holsteen og Slesvig at indtage den samme Stilling, som de Allierede havde havt før Traktaten til Kiel, og at beholde Hertugdømmerne, indtil Norge endeligt var blevet forenet med Sverrig. Heller ikke vare de mindre russiske Korpser, som skulde anvendes i Norge, endnu tilstaaede den svenske Kronprinds; thi i et andet Brev af samme Dato[3]) anmodede denne Czaren om et Korps paa 4000 Mand af Bennigsens Tropper foruden et lignende fra Winzingerode.

Store Troppemarcher fandt paa denne Tid Sted ved

---

[1]) Trykt hos Aall, 2. Opl., Side 454

[2]) Brev fra Rosenkrantz til Kongen af 29de Mai (G. A.).

[3]) Breve fra Carl Johan til Alexander, Lübek den 19de Mai. (Schinkels minnen VIII, Bilag 37 og 38)

Elben. I Dagene fra den 20de til den 28de overskrede det danske hjemvendende Korpses 8 Etapper Elben ved Blankenese. De Franske marcherede bort mod Vest i fire Etapper den 25de, 27de, 29de og 31te, og Syd derfor bevægede Svenskernes lange Marchetog sig, med Sandels Division i Spidsen, over Dortmund, Hamm, Hannover eller Bielefeldt, Minden til Boitzenburg og Lauenburg for derfra videre over Schwerin at begive sig til Udskibningsstedet Rostock.

Den svenske Kronprinds blev en Uges Tid i Lübek for at overveie de Forholdsregler, som nu burde tages, lægge Plan for Operationerne mod Danmark og Norge og forberede den svenske Hærs Overskibning og Marche mod Norge. Inden han forlod Fastlandet for at reise til Stockholm, hvor de mere detaillerede Bestemmelser om den nye Krig maatte tages, vilde han henvende et Ord til sine Tropper og tilsendte dem den 21de fra Lübek en Proklamation, som vel ligesaameget var beregnet paa at skulle høres i Danmark. Efter en kort Omtale af den stedfundne Krig, dens Aarsager og Traktaten til Kiel indeholdt den Følgende[1]):

»Soldater! Aaget er sønderknust, Tydskland er frit, og I have bidraget til dets Befrielse. En Prinds, i hvis Haand Normændenes Velfærd var lagt, vil opoffre deres Lykke. Ved at følge den Politik, mod hvilken de Allierede have væbnet sig, undslaaer han sig, trods Nationens Villie, for at bringe en Traktat til Udførelse, som har givet Danmark foruden andre tilstaaede Fordele Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen tilbage, over hvilke denne Prinds selv engang maa ønske at regere. Dersom han vedbliver at miskjende Pligtens og Fornuftens Stemme, dersom vi tvinges til den ulykkelige Nødvendighed, ved Vaabenmagt at gjøre Traktatens Indhold og Sverrigs Rettigheder gjældende, saa erindrer

[1]) Recueil de lettres, proclamations et discours de Charles Jean, Stockholm 1825, I, 103; Aall, 2. Udgave, S. 459.

Eder, Soldater, at det ikke er mod den norske Nation, at vi føre Krig, men at det alene er de Urostiftere, som forføre den, der skulle straffes, og at det ene er den væbnede Styrke, der vedbliver at herske over den, som vi ville bekæmpe. Skaaner forblindede Brødre, som efterat være komne ud af deres Vildfarelse ville erkjende, at Sverrig ved Ønsket om de to Rigers Forening ikke har havt anden Hensigt end at sikkre Nordens Rolighed og gjøre Normændene frie og uafhængige.

Soldater! Gjennemtrængt af den samme Tillid, med hvilken jeg har ført Eder til de Kyster, som vi nu skulle forlade, vil jeg føre Eder til Opfyldelsen af de hæderlige Pligter, til hvilke Fædrelandets Interesse kalder Eder. I ville opfylde dem; thi I ere Svenske. Gud vil velsigne vor Sag; thi den er retfærdig.«

Bennigsens Korps stilles til Carl Johans Raadighed.

Inden Carl Johan forlod Lübek, blev Bennigsens Korps stillet til hans Raadighed for at anvendes i det Tilfælde, at de fredelige Midler, som forsøgtes, ikke tilendebragte en Ordning i Mindelighed. Vel havde han hellere ønsket, at Rusland strax havde forvandlet sit politiske Forhold til Danmark til en aabenbar Krigstilstand; men da dette ikke var til at opnaae, kunde han ved at lade Korpset sprede sig ind i Holsteen tilveiebringe en faktisk Besættelse af dette Hertugdømme, som allerede kunde udøve et Tryk paa Danmark, og en Ordre, sigtende hertil, affærdigedes fra Lübek til Bennigsen.

Da Carl Johan den 26de i Travemünde var kommen ombord paa det Skib, som skulde føre ham til Sverrig, takkede han Czaren for denne Understøttelse og lovede altid at skulle betragte Ruslands Interesser som Sverrigs og Czarens Politik som sin. Han tilføiede, at han i det Tilfælde, at Czaren fandt, man burde gjøre et Hovedangreb paa den danske Halvø, var villig til at komme tilbage for at lede Operationerne. »Besættelsen af Hertugdømmerne«,

hed det videre[1]), »skal give os et Pant for Kielertraktatens fuldstændige Opfyldelse; og jeg er overbeviist om, at Deres Majestæts Armee ikke skal være kommen over Eideren, før Kongen af Danmark og Prinds Christian for stedse have afstaaet fra Haabet om at kunne forandre Deres Majestæts gode Hensigter mod mig og Sverrig«. Ved samme Leilighed henledede han ogsaa Czarens Opmærksomhed paa sin tidligere Bøn om et lille Korps, at anvende i Norge.

Efter et Par Dages Seilads betraadte han den 28de Mai Sverrigs Grund i Carlskrona. En stor Deel Officerer var sendt hjem fra Tydskland og Belgien for at hjælpe ved Indexerceringen af det unge Mandskab, som var udskrevet over hele Sverrig i Anledning af de norske Begivenheder. Først var beväringen af 1813[2]) bleven indkaldt, og nu var man ifærd med at udskrive den for 1814. Ialt var den væbnede Styrke i Sverrig voxet til en 30,000 Mand; men den største Deel deraf var endnu ikke samlet under Essen ved Norges Grændse. Inden Carl Johan begav sig til Stockholm, sendte han fra Carlskrona Essen Underretning baade om sin Tilbagekomst til Sverrig og om den Hjælp, han bragte med sig. »Den Forstærkning, som jeg bringer Dem«, skrev han[3]), »er næsten 30,000 Mand, deri indbefattet Regimentet Royal Suédois, som er oprettet i Tydskland og imorgen gaaer iland i Carlshamn. Det er en skjøn Hær, fuld af Mod og meget oplagt til at gjøre en Ende paa det Hele med Prinds Christian og hans Tilhængere. Med Guds Hjælp haaber jeg, vi snart skulle være færdige med denne oprørske Prinds, skriv til mig til Stockholm og siig mig

Carl Johan i Sverrig.

---

[1]) Schinkels minnen VIII, Bilag 40.

[2]) Til »beväringen« hørte alle unge Mænd mellem 20—25 Aar, hvilke ifølge en herom i 1812 udgiven Lov vare pligtige til i Krigstid at bidrage til Fædrelandets Forsvar.

[3]) Brev fra Carl Johan til Essen, Carlskrona den 28de Mai 1814 (Y. Nielsens Bidrag, Side 161).

Deres Mening om et Angreb paa Laurvigs Grevskab, et Angreb, som jeg selv har den Plan at lede paa samme Tid, som De gjennem Defiléerne marcherer mod Christiania. Jeg vil kunne raade over 15—20,000 Russere og omtrent 10—12,000 Preussere; men jeg frygter for, at Mangelen paa Levnetsmidler vil nødsage mig til at formidske det Antal, som jeg láder optræde. Jeg har bedet Keiser Alexander om at sende et Korps paa omtrent 5—6000 Mand fra Archangel til Trondhjem; naar Norge saaledes paa eengang bliver angrebet paa tre eller fire Steder, er det rimeligt, at Kampen ikke vil blive lang.« Hvis denne Hjælp og disse Talstørrelser vare nogenlunde paalidelige, vare de Midler, han raadede over, i Virkeligheden ikke smaa, naar det erindres, at der til Ovenstaaende kan føies: Bennigsens Hær i Danmark, den engelske Blokadeeskadre og den svenske Flaade, som efter Troppeoverskibningens Tilendebringelse vilde være disponibel.

Som Forløber for denne Hjælp landsattes i de sidste Dage af Mai Regimentet Royal Suédois i Ystad, hvorfra det begav sig til den norske Grændse.

Russisk Kantonnementsudvidelse i Holsteen.

Samme Dag, Kronprindsen tilligemed den svenske Garnison havde forladt Lübek, overraskedes Aubert ved følgende fra Bennigsens Stabschef, General Oppermann, modtagne Brev: »Man ønsker, Hr. Oberst, at udvide de russiske Troppers Kantonnement i Holsteen, nemlig til en Linie fra Størens Udløb langs denne Flod til Itzehoe, Kellinghusen til Lütjenburg. Armeekorpset har daglig Brug for 50,000 Portioner og 19,000 Rationer.«

Aubert, som under sin Mægling bestandig havde haabet, at de Franskes Bortgang skulde drage Russernes efter sig, blev meget nedslaaet, da han modtog dette Brev. Han svarede, at Kongen trods sin Ret til efter Hamburgs Evakuation at vente nogen Lindring i Holsteens Byrde dog neppe vilde modsætte sig, at den russiske Hær for at be-

fæste den almindelige Fred forblev saa længe, som Omstændighederne fordrede det, i dens nuværende Stilling, vistnok ikke heller, at den udstrakte sit Kantonnement mere efter sin Bekvemmelighed, naar Styrken ikke forøgedes; men Oppermanns Brev viste, at man havde til Hensigt at okkupere næsten to Trediedele af Holsteen og at forøge Troppestyrken med 20,000 Mand. Aldeles uvidende om, hvorledes Kongen vilde stille sig til et saa uventet Forlangende, ansaae han sig forpligtet til uden Ophold at bringe det til Kongens Kundskab, men, inden han foretog dette piinlige Skridt, ønskede han dog at vide, om Demarkationslinien var saa ufravigelig bestemt, at den ikke kunde trækkes fra Itzehoe lige til Oldeslo, og om Portionerne og Rationerne ikke kunde nedsættes til deres tidligere Størrelse.

Bennigsen nærede en saa levende Uvillie mod Carl Jahan, at han — forsaavidt de positive Ordrer, som han modtog, tillode det — fik Lyst til at vise Maadehold mod Danmark i samme Grad, som den svenske Kronprinds anbefalede den modsatte Fremgangsmaade. Han var derfor meget tilbøielig til at slaae af paa Forlangendet, og allerede den 26de, Dagen efter, at Carl Johan »var kommen vel bort«, indvilligede han i nogle Lempelser, som senere forstørredes. General Oppermann besvarede denne Dag Auberts Brev, i Anledning af hvilket han havde indhentet Bennigsens Bestemmelser, derhen, at Troppeforlæggelsen til Holsteen var nødvendig, fordi Hannover og Mecklenburg ved den stadige Gjennemmarche af alle Nationers Hære vare blevne udtømte, men at man iøvrigt vilde nedsætte Portionerne og Rationerne til henholdsviis 45,000 og 15,000, hvorhos det lovedes, at den russiske Krigskasse, forsaavidt den var istand dertil, skulde udbetale nogle Summer for at lette Anskaffelserne, og at endelig Armeekorpset, eftersom man ikke ønskede, at det spredte sig saa meget ud paa

høire Fløi, skulde lade sig nøie med en Linie fra Størens Munding over Itzehoe til Neustadt.

Saaledes indberettede Aubert det russiske Forlangende til Kjøbenhavn, hvor det vakte den største Bestyrtelse. Rosenkrantz meente, man stod paa Randen af Undergang. Hvis Forlangedet nægtedes, forudsaae man en krigersk Okkupation af hele Halvøen, og, hvis det tilstodes, havde man ogsaa en Okkupation, som kunde strække sig langt mod Nord, og det under en Form, som havde en saarende Lighed med militair Strafindkvartering. Ikkedestomindre raadede Rosenkrantz paa det Indstændigste til at undgaae enhver krigersk Optræden, bad Kongen om at opløse de Korpser, som udenfor Rendsborg laae i de Egne af Holsteen, som Russerne ikke havde besat, og satte hele sin Lid til, at Orloff nu var velstemt, og Kommissairerne i det Hele overbeviste om Kongens Oprigtighed. Ogsaa trøstede Orloff selv med, at hans Rapporter sikkert vilde faae Lettelser tilfølge.

Der var en Grund, som i høieste Grad talte for at befrie Holsteen for de danske Korpser, som tyngede mere paa Befolkningen, end Fjendens; det var de exempelløst ulykkelige Forhold, som bevirkede, at man hverken kunde koncentrere dem eller henlægge dem paa de Steder, hvor man antog, de kunde gjøre meest Nytte. Kongen havde saaledes bestemt, at Kardorffs Division — dette Navn fik Auxiliairkorpset, da det efter Hjemkomsten underlagdes Frederik af Hessen — skulde tage Stilling mellem Itzehoe og Plön, Centrum i Neumünster og Retraite til Rendsborg, medens Waldecks Korps skulde være ved Plön med Retraite til Kiel. Men denne Disposition havde Prinds Frederik ikke kunnet udføre, fordi Landet om Neumünster var for udtæret til at kunne underholde en Division. Kardorffs Korps havde derfor fra Horst, hvor det kom ud af de russiske Kantonnementer, fortsat Marchen i Etapper over

Kellinghusen, Bornhøvd til Plön og Neustadt, og nu laae baade Kardorffs og Waldecks Tropper i Østholsteen for at forpleies i de Egne, som hidtil havde lidt mindst af Indkvartering.

Ny Inddeling og Dislokation af den danske Hær.

Der maatte gribes ind i disse Forhold, som ogsaa Aubert og den holsteenske Kommission henledede Regeringens Opmærksomhed paa, og, da Kongen nødtvungent indvilligede i Bennigsens Forlangende, lod han samtidigt Kardorffs Division gaae tilbage til Hertugdømmet Slesvig og alle Tropper i Holsteen samles om Rendsborg med Undtagelse af Waldecks Korps, hvilket skulde danne en Kordon langs den nye russiske Demarkationslinie. En heel ny Inddeling af den mobiliserede Hær, som var Frederik af Hessen underlagt, iværksattes paa samme Tid. Kardorffs Division blev 1ste, Schulenburg dannede 2den af alle Tropper, som havde været i Holsteen og Slesvig før Kardorffs Tilbagekomst. Waldecks Korps blev den ene Brigade i denne Division, de øvrige Tropper dannede den anden. Tropperne i Nørrejylland dannede 3die, de paa Fyen 4de Division. I det Hele blev Hærens Inddeling og Dislokation denne:

1ste Division, Kardorff: 1ste Brigade (Castonier) Flensborg og Omegn, 2den Brigade (Bachmann) Slesvig og Omegn.

2den Division, Schulenburg: 1ste Brigade (Abercron) Rendsborg og Omegn, 2den Brigade (Waldeck) paa Kordon langs Demarkationslinien i Holsteen.

3die Division, Wegener, og

4de Division, Ahlefeldt Laurwigen, som før i Nørrejylland og Fyen.

Bennigsen besætter Hamburg og en stor Deel af Holsteen.

Bennigsen holdt den 31te Mai, som de sidste Afdelinger af den franske Hær vare dragne bort, sit Indtog i Hamburg. Aubert havde søgt at udvirke, at der i det Tilfælde, der skulde lægges fremmede Tropper i Hamburg, toges danske dertil; men det indrømmedes ikke. Der indrykkede Hanse-

ater, et Par russiske Afdelinger og den hannoveranske Bataillon Beaulieu. Lidt efter — den 8de Juni — indtog den russiske Hær det tilstaaede Kantonnement i Holsteen, som belagdes med en Styrke, der, indbefattet Garnisonen i Hamburg, udgjorde 50,793 Mand.

Bennigsen søgte saa meget, han formaaede, at formilde sin Optræden mod Danmark. Han lod saaledes Hovedkvarteret og en Deel af sine Tropper forpleie af Davouts efterladte rige Magaziner og nedsatte de Portioner og Rationer, som Danmark skulde levere, til henholdsviis 39,650 og 14,800 daglig. Han sendte ogsaa en Generallieutenant Schapelitz til London, hvor Czaren dengang opholdt sig, for at berette om Sagernes rette Sammenhæng og faae nærmere Befalinger. Men hverken denne Sendelse eller Orloffs velstemte Rapporter fik nogen Følge; thi de mødtes med Budskabet om Christian Frederiks Ophøielse til Konge.

Christian Frederik som Konge i Norge.

I Norge var Selvstændighedsværket bragt til Afslutning. Den 16de Mai havde Rigsforsamlingen efter noget over en Maaneds Samarbeide endt sine betydelige Arbeider, og, hvorvel ikke Faa, nedtyngede af de truende politiske Efterretninger, der paa Slutningen af Eidsvoldsmødet trængte sig ind til Forsamlingen, ræddedes for at gjøre det begyndte Skridt heelt ud, blev Christian Frederik dog den 17de valgt til Konge, eftersom en Opgivelse af Kongevalg efter Antagelsen af en monarkisk Forfatning vilde være det første Skridt til Selvopgivelse og desuden staae i Modstrid med Folkestemningen. Den 19de aflagde den nye Konge, som kaldte sig Christian Frederik, af Guds Naade og ifølge Rigets Konstitution Norges Konge, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg, Ed paa Forfatningen og opløste dernæst Rigsforsamlingen, saa han indtil Februar 1815, da det første ordenlige Storthing efter de fattede Bestemmelser skulde træde sammen, ikke vilde have nogen Folkeforsamling ved Siden

af sig, men ene være Bærer af det Værk, han havde bidraget saa meget til at skabe.

Den 22de Mai holdt han under Befolkningens levende Jubelraab et høitideligt Indtog i Christiania som Konge, og samme Dag ordnede han sit Hof. General F. G. Haxthausen blev Overhofmarechal, Staldmester Clauson Kaas Hofmarechal, Ritmester Elieson Staldmester. Desuden valgtes der 18 Kammerherrer og 12 Kammerjunkere.

Regeringens Førelse blev som hidtil, kun at Regeringsraadet omdøbtes til Statsraadet, Regentskabs Sekretariatet til Statssekretariatet og Regeringsraaderne til Statsraader. Norske Rigsbank blev efter Rigsforsamlingens Beslutning, indtil en ny Bank oprettedes, Norges midlertidige Rigsbank, og betræffende Pengevæsenet offenliggjorde Kong Christian den 23de Mai følgende af Rigsforsamlingen tagne Beslutning:

1. De cirkulerende Penge — den forrige Regeringskommissions Assignater, Statholderskabets Sedler og danske Bankosedler — ombyttes med norske Rigsbanksedler, naar skee kan, inden Udgangen af 1814.

2. Rigsforsamlingen garanterer den nuværende Statsgjæld, som af næste Storthing erkjendes rigtig, samt endvidere 14 Millioner Rigsbankdaler N. V. til Kours 375.

Den nye Konge havde saaledes tilligemed sin Værdighed ogsaa erholdt Midler til at værne om sin Krones Uantastelighed. Folkets Hengivenhed fulgte ham derhos; det saae i ham den naturlige Fører i den Kamp, som forestod, og dets Mod og Spændkraft voxede, jo mere den Tid nærmede sig, da det i Gjerning skulde vise sig værdigt til at være et eget Folk. Anderledes var det med ham selv. Han havde ikke længere nogen stærk Tro paa, at Foreningen med Sverrig lod sig afværge, og begyndte derfor, idetmindste imellemstunder, at tænke paa, dersom det ikke skulde lykkes ham at vinde Tid for at afvente gunstigere politiske Strømnin-

ger, da selv at tage Initiativet til en saadan Forening ved at tilbyde den paa Grundlag af Norges Selvstændighed og paa det Vilkaar, at han blev svensk Vicekonge.

Haabet til England.

Endnu havde han dog ikke opgivet Haabet om Englands Understøttelse. Efter i længere Tid Intet at have hørt fra Carsten Anker, af hvis Depecher nogle, som vare expederede over Helsingør, vare opsnappede af Sverrig, havde han i Begyndelsen af Mai sendt Broderen, P. Anker, med en Kutter til Amsterdam for derfra at begive sig til London. Nu, da han var bleven Konge, besluttede han sig til et nyt Forsøg paa at vinde Englands Medfølelse ved at sende en folkelig Deputation, bestaaende af Statsraad N. Aall samt to af Rigsforsamlingens Medlemmer, Sorenskriver W. F. K. Christie og Kjøbmand, Borgerkapitain P. V. Rosenkilde, til England for at melde Kongevalget og formaae den engelske Regering til at modificere Kielertraktaten samt tilstaae Handelssamkvem mellem England og Norge. Det maa bemærkes, at et Skib paa denne Tid for første Gang bar Norges nye Flag over Vandet; det var Galeasen »Fredericia« med Trælast til England, som gjorde Forsøget, og for hvilket der i Opbringelsestilfælde var tilsikkret vedkommende Handelshuus fuld Erstatning.

Det vil være Tid at omtale den Skjæbne, disse forskjellige Gesandtskaber havde.

Carsten Ankers Sendelse.

Carsten Anker, som var reist over Skotland til London, var bleven opholdt underveis og opnaaede først den 26de Marts en Samtale med Lord Liverpool, som i Castlereaghs Fraværelse bestyrede det engelske Udenrigsministerium. Efterat have afleveret Brevet fra Christian Frederik til Castleragh, hvilket skulde tjene ham til Kreditiv, meddeelte han [1]), at han var bemyndiget af Norges Regent til at indlade sig

---

[1]) Yngvar Nielsen, Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 158 og flg.

i Underhandlinger med den engelske Regering for at bevirke Anerkjendelsen af Norge som uafhængig Stat og, om fornødent, erholde Hjælp, hvornæst han udviklede den Paastand, vi alt kjende, at Kongen af Danmark fra det Øieblik, han havde løst Normændene fra deres Troskabsed, havde gjort Afkald paa enhver Rettighed over dem og følgelig ikke kunde disponere over dem til Gunst for en anden Magt. Han erklærede, at hele Nationen efterat have faaet sin Uafhængighed tilbagegivet var enig i Beslutningen om at ville forsvare den i enhver Henseende, at Kongen af Danmark ved Afstaaelsen i Kiel havde opfyldt sine Forpligtelser til Sverrig, og at ogsaa England ved samme Afstaaelse var løst fra sine Forpligtelser mod Sverrig, hvorfor han besvoer Lorden om at skaane Norge for den største af alle Ulykker, nemlig Krigen, ved at anvende sin Mellemkomst mellem det og Sverrig.

Lorden imødegik, hvad Anker havde fremført, og bemærkede, at Sagen vilde have fortjent nogen Opmærksomhed, dersom Normændene havde henvendt sig til England paa den Tid, dette var i Krig med Danmark [1]); men de havde foretrukket at kæmpe med dette, og nu var England Sverrigs Allierede og havde sluttet en Traktat, hvorved dets Regering havde forpligtet sig til med sin Søstyrke at bidrage til Norges Forening med Sverrig. Han raadede derfor Nationen til rolig at underkaste sig Sverrig, den eneste Magt, som kunde beskytte og forsvare den, og som efterat have afstaaet Pommern, saa at sige, efter Foreningen med Norge vilde blive en Ømagt. Paa en Bemærkning af Liverpool om, at han mistænkte den danske Konge for at staae i hemmelig Forstaaelse med Christian Frederik i Haabet om tidligere eller senere at see Norge gjenforenet med Danmark, svarede Anker, at, om Prindsen blev valgt til Konge i Norge,

---

[1]) Som vi vide, havde Christian Frederik stedse villet dette.

vilde dette kun skee ved at give Afkald paa Danmarks Throne, og at Normændene næsten vare ligesaa lidt tilbøielige til at vende tilbage under dansk Herredømme som til at give sig under Sverrig.

Efter Samtalens Slutning gjorde Lord Liverpool den svenske Gesandt, Baron Rehausen, bekjendt med, hvad der var forefaldet. Baronen bevidnede sin fuldkomne Tilfredshed med Lordens Holdning, men gjorde tillige opmærksom paa Nødvendigheden af nu at skride til en virksom Blokade af Norges Kyster, hvilket Lorden da ogsaa bifaldt.

Et eiendommeligt Tilfælde traf derpaa Christian Frederiks Gesandt. Anker blev nemlig sagsøgt i Anledning af nogle Handelsaffairer fra Fortiden og kastet i Gjældsfængsel, hvorfra han først efter 3 Ugers Forløb blev fri mod nogle Kjøbmænds Kaution. Den engelske Regering paalagde ham at reise, men da han ikke kunde dette uden at svige sine Kautionister, maatte man finde sig i hans Forbliven i London.

Dette var en medvirkende Grund til, at en diplomatisk Agent, I. P. Morier, som tidligere havde været Konsul, men senest Privatsekretair hos Castlereagh, sendtes til Norge. Han skulde forklare den norske Rigsforsamling Grunden til Carsten Ankers vedblivende Ophold i London og meddele den, hvad Anker var forhindret fra at oplyse den om. Han skulde erklære, at England vel var forpligtet til at medvirke til Norges Forening med Sverrig, men at det ikke vilde kue Norges Frihed, og at det derfor i det Tilfælde, at Norge godvillig vilde samtykke i Foreningen, tilbød sin Mægling for at tilveiebringe en passende Garanti for de konstitutionelle Friheder, Norge ønskede at nyde. Hemmeligt har Morier rimeligviis tillige havt det Hverv, at komme til Kundskab om de norske Forhold i det Hele og navnlig om, hvorvidt der var Alvor i Christian Frederiks og Normændenes Holdning.

Da Blokadeeskadren, som England havde paataget sig at stille, var færdig til at afgaae, seilede Morier, ombord paa Admiralskibet, den paa Kjøbenhavns Rhed 1807 røvede Fregat »Freya«, til Norge. Her traf han ved Kysten den tidligere omtalte Deputation, som skulde afgaae til London, og viste sig saa forekommende mod den, ved sin Mellemkomst at skaffe den Befordring til Skotland paa et engelsk Orlogsskib.

Morier traf ikke nogen Rigsforsamling, derimod en udvalgt Konge og dennes Regering. Efter først at have gjort et naivt Forsøg paa at sætte sig i Forbindelse med Folket ved paa Gadehjørnerne i Arendal at opslaae Plakater om sin Mission, hvilke Aktstykker bleve nedrevne af Borgerne ligesaa hurtigt, som de ophængtes, foretrak han omsider at begive sig til Christiania og overlevere Deklarationen om sin Sendelse til Regeringen, dog med udtrykkelig Reservation mod at anerkjende dens Lovlighed. **Morier i Norge.**

Han gjorde dette den 7de, og Kongen, som glædede sig over at have en Mand for sig, paa hvem han kunde anvende sine diplomatiske Evner, en Mand, der lignede en Gesandt, begyndte i Anledning heraf med Holten som Mellemled en Brevvexling med den engelske Agent, der dog hurtig fik en brat Ende. Den 8de besvaredes Moriers Deklaration i en Note [1]), som efter en længere Udvikling af, hvad der var skeet i Norge, hævdede, at ikkun det norske Folk selv, gjennem dets Repræsentanter, kunde foretage Forandringer i Forfatningen eller tillade Norges Forening med et andet Rige, og at der til et Storthings Sammenkaldelse behøvedes en 3 à 4 Maaneder, eftersom Valgene først skulde forberedes og foregaae, men sluttede med, at Kongen, hvis den Mægling fra Englands Side, som forventedes, ikke direkte stred mod Rigets Konstitution eller Rigsforsamlingens Er-

---

[1]) Aall, 2den Udgave, Bilag 18, Side 764 og flg.

klæring af 19de Mai, vilde ansee det for sin Pligt at forelægge et Storthing, hvad Mæglingen maatte foranledige, naar England i den Mellemtid, som behøvedes for at sammenkalde det, skaffede Norge, hvad der var at vente af en upartisk Mægler: fuldkommen Neutralitet, fri Tilførsel og Samfærdsel med England, hvilket alle Normænd, vante til at ansee Englænderne som deres første Venner, desuden ansaae som det høieste Gode. Moriers Svar herpaa var kun kort: Siden Prinds Christian ikke havde fundet sig foranlediget til at sammenkalde et overordenligt Storthing, bad han sin Deklaration af 7de bekjendtgjort i de offenlige Tidender. Men dette bevirkede en ny Note fra Holten, som udtalte, at Kongen, eftersom han af dette Svar saae, at det var det engelske Hofs særdeles Ønske, at Moriers Erklæring skulde forelægges et Storthing, vilde befale Valgene til et overordenligt Storthing foretagne i Tillid til, at England, oplyst om den Aand, som besjælede det norske Folk, og de Grundsætninger, som havde ledet hans Handlemaade, vilde fremtræde som upartisk Mægler og bevirke en Standsning af Sverrigs Fjendtligheder og fri Samfærdsel med England i den fornødne Mellemtid. Morier afbrød nu Brevvexlingen med den Erklæring, at England ikke havde anden Interesse for Norge end den, som stod i Forbindelse med dets Allieredes, og at han derfor ikke kunde modtage noget Forslag af de Norske, som ikke havde Anerkjendelsen af Sverrigs Souverainetet til Grundvold.

Dermed vare de officielle Underhandlinger med Morier tilendebragte; men privat havde man mange Berøringspunkter med den diplomatiske Agent, som, medens han oppebiede Svar paa sine Indberetninger, opholdt sig i Norge, vel tilbageholdende, men iagttagende og ikke skjulende sine dagligt voxende Sympathier for Norges Sag.

De Svenske saae ilde til denne Diplomats Færden i Norge. Den svenske Gesandt i London, Baron Rehausen,

som havde erfaret, at Moriers Sendelse gik ud paa at undersøge, hvorvidt Sverrig havde et anseeligt Parti i Norge, bad Essen om at foranstalte, at Morier fik sikker Kundskab om det, den engelske Regering ønskede at vide, og Udenrigsministeren Engestrøm blev ogsaa greben af Frygt for, at Morier »paa Grund af sit Ubekjendtskab til det norske Sprog» ikke skulde kunne sætte sig rigtig ind i Forholdene, hvorfor han bad Essen om at sende ham en klog og velunderrettet Mand, som kunde oplyse ham om Sagernes rette Sammenhæng i Norge. Trods forskjellige Anstrængelser lykkedes det dog ikke Svenskerne at komme i Forbindelse med Morier, før denne var ifærd med at forlade Norge.

Den engelske Regering blev fast i sin Holdning mod Norge og sendte omsider et Medlem til den europæiske Specialkommission, som forsamlede sig i Kjøbenhavn. Norges egenlige Gesandt, P. Anker, som indfandt sig i London, blev derfor anmodet om at forlade samme, og da det derefter blev Regeringen bekjendt, at endnu en Sendelse, en heel Deputation, var ivente fra Norge, befalede den alle Kystøvrigheder at passe den op og anholde den. Den Omstændighed, at Deputationen ankom ombord paa et engelsk Orlogsskib, forvirrede imidlertid de skotske Øvrigheder, og da Carsten Anker gjennem den danske Generalkonsul Hornemann skaffede de enkelte Deputationsmedlemmer Passe, som om de vare danske Handelsreisende, lykkedes det dem — dog ikke uden mange Gjenvordigheder og meget Ophold — at komme til London; men her opdagedes Listen, og Deputationen maatte med uforrettet Ærinde hurtigst begive sig til Yarmouth, hvorfra et andet engelsk Orlogsskib, det tidligere danske Krigsskib »Brevdrageren,» røvet paa Kjøbenhavns Rhed 1807, overførte den til Norge.

Den norske Deputation i England.

Medens alle de Forsøg, som Christian Frederik havde gjort for gjennem Schmettow og Holten at virke paa Sverrig og gjennem Brødrene Anker og de andre nævnte Personer

paa England, saaledes mislykkedes, begyndte den 31te Mai den engelske Blokade, som vel ikke var effektiv, men i høi Grad besværede den gjenfødte Handel og Provianteringen, og de svenske Rustninger mod Norge voxede efter Carl Johans Hjemkomst Dag for Dag.

Svenske Rustninger mod Norge.

Essens Korps, hvis Underafdelinger kommanderedes af Generalmajor G. F. Mørner[1]) i Bohuslän, Oberst C. A. Klingspor mellem Norge og Wenern, Oberst C. P. Gahn i Wermland og Oberst I. F. Eck i Jemtland, tog til i Styrke, og Sandels Division landede den 10de Juni i Ystad for at tiltræde Marchen til Norge. Denne Division var under Fraværelsen, ligesom de øvrige hjemvendende Tropper, bleven klædt i nye, pyntelige Uniformer af russisk Tilsnit og med russiske Chakots.

Felttogsplanerne drøftedes mellem Essen og Carl Johan. Der var tre Maader, paa hvilke man meente at kunne gaae frem; den første var at begynde Krigen med Erobringen af Frederikssteen og Frederiksstad og, støttet til Flaaden, langsomt at rykke frem uden nogensinde at besætte mere Land ad Gangen, end man afgjort var istand til at forsvare; den anden bestod i strax fra Søen at angribe Christiania; den tredie var at udskibe Hærens Hovedstyrke paa Vestlandet, tage Frederiksværn, sætte den i Forsvarsstand og i Mellemtiden lade Hæren trænge frem til Christiania. Medens den første af disse Planer var den, som tilsidst bragtes i Udførelse, havde man i Begyndelsen meest Øinene henvendte paa den sidste, men manglede endnu meget af Søstyrken,

---

[1]) Gustav Frederik Mørner, født 1768, Fændrik ved Admiralitetet 1782, var 1784—86 tilsøes og 1787 i Kjøbenhavn ved den svenske Legation, 1788 Lieutenant, 1790 Kapitain, overførtes 1793 til Landhæren, blev Kavaleer hos Dronningen og Major. Efter Slaget ved Jena fangedes han tilligemed en Deel af den svenske Hær af Bernadotte.

paa hvis Medvirkning alle, men især de to sidste, vare beregnede.

Christian Frederik besvarede disse fjendtlige Krigsforberedelser ved forskjellige Modforanstaltninger. Den 9de Juni opfordrede han Norges Indvaanere til over hele Landet at danne en Væbning, som kunde anvendes til Bevogtning af Magaziner og Fanger, til Forsvar af Defileer overalt, hvor Arne og Hjem, Hustru og Børn trængte til Beskyttelse, idet han haabede, »at Medlemmerne af en saadan Væbning vilde kappes om at vise Mandemod liig Fædrene, der aldrig havde tilladt nogen Fjende ustraffet at betræde Norges lykkelige Dale.« Den 12te Juni indkaldte han atter de fra Grændsefæstningerne hjemsendte Værnepligtige og foretog paany en Omdislokation. Frederikssteen fik igjen til Besætning Depotbataillonen af det søndenfjeldske Inf. Regiment og Landeværn af de aggerhusiske Skarpskytter. I Frederiksstad kom 1ste Bataillon »Søndenfjelds« og sammes Landeværn. Den Bataillon af vesterlehnske Regiment, som havde været i Frederikssteen, forlagdes til Moss under Staffeldt, hvis Kommando ligesom de øvrige Overkommanderendes nu fik Benævnelsen »Brigade«; 2den Bataillon »Søndenfjelds« førtes til Tønsberg, Vest for Christianiafjord, og en Brigade, som kunde modarbeide Fjendens forudseete Hensigter paa Vestlandet, oprettedes under Oberst F. G. Meilænder og sammensattes af sidstnævnte Bataillon, Depotbataillonen »Tellemark«, Landeværn af samme Regiment og et 3 ℔'s Batteri i Laurvig.

Norske Modrustninger.

Søstyrken var stationeret deels ved Hvaløerne og Indløbet til Christianiafjord, deels langs Norges Søkyst for, saavidt Blokaden tillod det, at beskytte Søfarten mellem Norge og Danmark. Briggen »Laaland« med Skonnerten »Erik Eiegod« krydsede mellem Frederiksværn og Hvaløerne, »Allart« med en Skonnert mellem Frederiksværn og Lyngøer, »Lange-

land» og »Als» mellem Lyngøer og Forbjerget Lindesnæs. Ved Hvaløerne var der en Styrke af 33 Chalupper, 7 Joller og 2 Morteerchalupper, kvilke holdt Vagt i Sundene mellem Øerne, meest ned ad Dynekilen til. Fasting havde Kommandoen over denne den norske Sømagts Forspids; han havde paa Øen desuden en Landstyrke af 2—300 Soldater med noget smaat Skyts, men kunde, hvis Forholdene fordrede det, forlange indtil 2000 Mand fra Frederiksstad, Onsøe og Omegn.

Svensk Plan til Angreb paa Hvaløerne.

Naturligviis var Besiddelsen af disse Øer først og fremmest Gjenstand for Svenskernes Ønsker, fordi den svenske Flaade først derved vilde blive Herre over Vandene Syd for Christianiafjord og istand til at understøtte Landhærens Bevægelser. Carl Johan, som efter Ankomsten til Stockholm ikke ønskede Noget ivrigere, end at Foretagenderne mod Norge dog eengang for Alvor maatte begynde, anbefalede baade Essen og Admiral O. R. Cederstrøm, som befalede den ved Strømstad samlede Flaade, samt Generaladmiral J. Puke, som skulde lede den hele Søstyrke, naar den var bleven samlet, at foretage en Expedition mod disse Øer med den tilstedeværende Flaade og et Landgangskorps paa 5 Batailloner. I sine Skrivelser i den Anledning anbefalede han navnlig Hurtighed. »Man maa ikke,» sagde han,[1]) »vænne Normændene til den Forestilling, at de kunne modstaae os; heller ikke maa man vænne Europa til Skuespillet af en forlænget Kamp mellem Retfærdighed og Loyalitet paa den ene Side og Trædskhed og Vildfarelse paa den anden. Den Virkning, som et seirrigt Søslag vilde frembringe paa Opinionen, vilde bidrage meget til Hurtigheden af vor heldige Fremgang.» Som Beviis paa, hvor stor en Priis han satte paa denne Erobring, meddeelte han Puke, at Hs. Majestæt

[1]) Y. Nielsen: Bidrag til Norges og Sveriges Historie, Side 165 og flg.

i Tilfælde af et fuldstændigt Held ikke vilde være bedrøvet over Tabet af et Par Fregatter.

Essen havde ikke stor Lyst til at begynde Operationerne, før Alt var færdigt, og en Omstændighed, som vi snart skulle berøre, bevirkede, at Foretagendet blev opsat, men fra nu af forberededes det dagligt og stod færdigt til Udførelse i samme Øieblik, Krigen for Alvor udbrød.

Den 11te Juni blev den europæiske Specialkommission fuldtallig i Kjøbenhavn. Denne Dag ankom nemlig det engelske Medlem, Forster, ombord i en Fregat.

Den europæiske Specialkommission forlader Kjøbenhavn.

Det var en ung Mand, der saae endnu yngre ud, end han var. Han var meget velstemt mod Danmark og havde alt inden sin Ankomst faaet at vide, hvad Orloff nu strax yderligere underrettede ham om, at dette Rige ikke havde nogen Finger med i, hvad der nu skeete i Norge. Han medbragte et Brev fra Grev Bathurst til Rosenkrantz og intet Videre. Der manglede ikke meget i, at Afreisen til Norge var bleven forstyrret af Uenighed mellem de 4 Repræsentanter. Forster ansaae det f. Ex. for overflødigt, at han deeltog i denne Udflugt, da der alt var en engelsk Befuldmægtiget, Morier, deroppe; men Nogle vilde ikke forhandle i Forening med en Agent, der kun havde Konsuls Rang, Østerrigeren vilde ikke reise, uden han fik Englænderen med sig, og saa videre. Rosenkrantz pustede naturligviis efter bedste Evne til Gløden. Omsider kom Kommissionen dog afsted og medtog en ny kgl. Plakat af 20de Juni, som, motiveret ved, at Kongen havde erfaret, at hans tidligere Befalinger ikke vare komne til almindelig Kundskab i Norge, paany paalagde alle Embedsmænd i Norge, som erkjendte Danmark for deres Fædreland, at forlade Norge, eftersom de boede norden- eller søndenfjelds, henholdsviis 4 Uger eller 14 Dage efter Kommissairernes Ankomst til Christiania. Endvidere medgaves Steigentesch et Brev fra Kongen til Prinds Christian, hvori der paalagdes Sidstnævnte efter de bestemteste — i 5 Punk-

ter formulerede — Befalinger at overlevere Fæstningerne og afhandle Foreningen med Sverrig inden fjorten Dage.

Efter Kommissairernes Afreise følte Danmarks Konge sig lettet. Han havde samme Dag, Forster kom, modtaget beroligende Efterretninger fra forskjellige europæiske Hoffer, deriblandt den, at Carl Moltke endelig havde faaet Audiens hos den russiske Hersker. Han udstedte derfor samme Dag — den 11te Juni — følgende Reskript: »Da de politiske Konjunkturer nu synes at være saa, at der med Grund kan haabes, at ingen Fjendtligheder mere ere at befrygte, saa skal den Deel af Armeen, som i Fyen, Jylland og Hertugdømmerne er sat i Aktivitet, sættes paa Fredsfod». — Afvæbningen begyndte nu for Alvor og reguleredes nærmere ved Bestemmelser, som i længere Tid fulgte efter hinanden. Alle Afdelinger, som havde hjemme Nord for Eideren, kom i deres Fredsgarnisoner og sattes paa Fredsfod; dog kunde Værternes Forpligtelse til at føde Tropperne ikke ophøre alle Steder, men maatte taales til den 1ste August. Ogsaa med General Bennigsen og Russerne syntes Forholdet særdeles godt. Kommissionen for Hertugdømmernes Modtagelse havde med en Deel Vanskelighed faaet Leverandeurer til at overtage Hovedbyrden ved de russiske Magaziners Forsyning, og Generalen havde lovet at betale gode og store Afdrag paa, hvad han havde modtaget. Kommissionen gav til Tak for denne Velvillie og i Haab om, at den russiske Hær nu snart skulde bort, den 17de Juni en stor Fest for Generalen i Rainvilles Hotel i Altona samt lod ved samme Leilighed en dobbelt Portion Brændeviin, Kjød og Grød uddele til hele hans Korps, i hvilken Anledning Generalen lod nogle velvillige Ord indrykke i den russiske Dagsbefaling. Betragtet som Afskedsfest var den dog for tidlig.

Danmark afvæbner

Den 27de Juni sendte Carl Johan nemlig G. Løwenhjelm til Bennigsen med følgende Brev[1]):

Brev fra Carl Johan til Bennigsen.

[1]) Brev fra Carl Johan til Bennigsen, Stockholm den 27de Juni 1814 (Schinkels minnen VIII, Bilag 44).

»Af det Brev, De har sendt mig ved en Officeer, har jeg seet, at De har udstrakt Deres Okkupation til Hertugdømmet Holsteen. Den Interesse, jeg nærer for H. M. Keiser Alexanders Tropper, har bevirket, at jeg med megen Fornøielse har bemærket, hvorledes De har sørget for at sætte dem i en saadan Stilling, at Ingenting mangler i deres Forpleining. Jeg sender Dem General, Grev G. Løwenhjelm; han skal gjøre Dem bekjendt med de Operationer, som jeg lader begynde inden otte Dage. Det er ulykkeligviis altfor bekjendt, at Vilkaarene i Traktaten til Kiel ikke ere blevne opfyldte, og at det er efter den danske Regerings Raad, at Prinds Christian har sat sig imod dens Udførelse. Hvis ikke Alt nu ordnes med det Gode, vil det atter være Danmark, som er Aarsag deri, og som skal have at bebreide sig de Ulykker, som kunne følge deraf, og da ere de Allierede berettigede til at gjenindsætte sig i samme Stilling, hvori da befandt sig før Freden til Kiel. — — Jeg beder Dem om at lade den danske Regering vide, at De behøver at udstrække Deres Kvarterer endnu mere. Jeg antager, at De inden kort Tid skal erholde Deres Souverains Ordre til at rykke frem paa den danske Halvø, endog til Høiden af Skagen. Fra den Stilling skal De true alle Norges sydlige Kyster. —«

Bennigsen yndede ikke den Tone, hvori dette Brev var skrevet, men ansaae sig forpligtet til at efterkomme det og forlange en Kantonnementsudvidelse, som senere vil blive viist.

De fire europæiske Specialkommissairer, som den 20de Juni havde forladt Kjøbenhavn, kom paa Reisen gjennem Sverrig den 26de til Essens Hovedkvarteer i Wenersborg. Da de fra Kjøbenhavn medbragte godt Haab om Christian Frederiks Beredvillighed til at træde tilbage, naar det kunde skee med Ære og uden Krænkelse af Norges Konstitution, bevægede de Essen til at opsætte de Krigsforetagender, som

Specialkommissionens Reise til Norge.

stode deres Udførelse nær. Orloff bemærkede endogsaa, at en saadan Begyndelse af Fjendtligheder midt under Forhandlingerne kunde give Anledning til Frafald af en af de Forbundne (England). Den 28de forlode de Wenersborg, hilste i Strømstad paa de danske Kommissairer og toge Bille, som havde Christian Frederiks Tilladelse til at følge dem, med sig. De reiste ind i Norge omtrent paa samme Tid eller kort efter, at Morier havde forladt det for at reise hjem over Gøteborg. Den 30te kom Kommissairerne til Christiania og besøgte Dagen efter Kongen (hvem de tiltalte som Prinds, fordi deres Souverainer ikke havde anerkjendt det norske Kongedømme) paa Ladegaardsøen, hvor Steigentesch overleverede ham Befalingen fra Kongen af Danmark til inden 14 Dage at fuldbyrde Foreningen med Sverrig.

Specialkommissionen i Christiania.

Christian Frederik, som var aldeles bestemt paa at gjøre Alt muligt for at undgaae en Krig, som efter hans fastgroede Overbeviisning oversteg Norges Kræfter, naar det stod alene, en Krig, hvortil det ikke var rustet, og som, hvis den skulde have været optaget, i hvert Fald burde have været begyndt tidligere, ønskede Intet mere end at komme til politiske Forhandlinger, og, da alle tidligere Forsøg paa at indlede saadanne vare strandede, hilste han med Glæde paa de fire Gesandter, igjennem hvem han nu foresatte sig at opnaae, hvad han forgjæves havde søgt ved Morier. Han afvæbnede strax Gesandternes Strenghed ved den Erklæring, at han var beredt til at træde tilbage, ja følte sig overbeviist om Nødvendigheden af, at han gjorde det, men at ene Hensynet til Norges Konstitution, for hvilken han efter Rigsforsamlingens Hjemsendelse efter Ed og Pligt var den eneste Vogter, forhindrede ham fra at kunne gjøre det, saalænge Sverrig afviste enhver Tilnærmelse. Han havde dertil modtaget Kronen af Rigsforsamlingen og kunde kun tilbagegive den til Folkets Udvalgte, men til at

samle disse fordredes der 3 Maaneder, i hvilke Norge maatte have Tilførsel.

Kommissairerne, som ikke havde Noget imod, at Norge beholdt sin Frihed, ja endog gjerne saae, at det ikke indlemmedes i Sverrig, men vedblev at være et eget Rige, kun forenet med dette ved fælles Overhoved, gik villigen ind paa denne Betragtning, anerkjendte derved Rigsforsamlingens eller Storthingets Ret og erklærede sig beredte til, hvorvel det stred mod det bogstavelige Indhold af deres Instruxer, at forhandle om en saadan Vaabenstilstand, for hvilken de dog forbeholdt sig den svenske Konges Billigelse. De havde, forberedte paa en saadan Fordring fra Christian Frederiks Side, allerede i Wenersborg forhørt sig hos Essen om de Vilkaar, som vel fra svensk Side vilde blive anseete antagelige.

Forhandlingerne kom nu kun til at dreie sig om en saadan Vaabenstilstand og Betingelserne for samme. Gesandterne bøde en deelviis Ophævelse af Blokaden paa de Vilkaar, 1) at Christian Frederik gav Garanti for, at han vilde nedlægge Kronen, naar Storthinget var blevet samlet, og 2) at Terrainet mellem Glommen og Grændsen rømmedes af de norske Tropper, samt at Fæstningerne Kongsvinger, Frederikssteen og Frederiksstad overlodes de Svenske.

Det Første var Knudepunktet, over hvilket Kongen ved sin Imødekommen i Begyndelsen havde faaet Kommissairerne til at glide let hen; thi han vilde nødig have forpligtet sig til at nedlægge Kronen, hvis der i Løbet af de 3 Maaneder skulde indtræde nye politiske Strømninger, som kunde love en forandret Holdning Held. Han erklærede derfor, at han ikke kunde gaae videre end til personlig at erklære sig overbeviist om, at Norges Frelse nu fordrede, at det gav efter for den Stærkeres Ret, og til at love at anvende al sin Indflydelse paa at faae Storthinget, hvis Ret over Landets Skjæbne Kommissairerne havde anerkjendt, til at billige sin Opfattelse. Hvad det andet Punkt angik, da

var han villig til at rømme Terrainet mellem Glommen og Grændsen samt Hvaløerne og Fæstningerne Frederikssteen og Frederiksstad — Kongsvingers Rømning syntes Kommissairerne at frafalde —, men han var ifølge Grundloven ikke berettiget til at overlade dem til de Svenske. Han meente, at Landets Neutralitet vilde byde Svenskerne de samme Fordele, som en Besættelse, og tilføiede, at, dersom Kommissairerne ønskede, at Foreningen skulde gaae for sig i Mindelighed, vilde en Indmarche af svenske Tropper i norske Fæstninger ikke være Midlet, eftersom den norske Nationalfølelse da vilde reise sig saa høit, at Krigen blev uundgaaelig. Som en Middelvei tænkte han paa Fæstningernes Besættelse af de russiske Hjælpetropper — hvorved disse, hvis de virkelig kom, vilde indtage en neutral Stilling — og sammenkaldte den 6te et Statsraad for at høre dets Mening om en saadan Indrømmelse, men erklærede det meest tilraadeligt, at Fæstningerne bevogtedes alene af de i samme værende Borgervæbninger.

Hvorvel der under Forhandlingerne var en vis Samstemning tilstede, og een eller nogle af Kommissairerne navnlig have anseet det for billigt, at en Anerkjendelse af Norges Konstitution fra Sverrigs Side gik forud for Christian Frederiks Thronfrasigelse, saa opnaaedes der dog ikke Enighed, og den 7de Juli foresloge Kommissairerne i et Ultimatum følgende Betingelser for en Vaabenstilstand, dog med Forbehold af Kongen af Sverrigs Billigelse:

1) Christian Frederik giver Kongen af Sverrig og dennes høie Allierede en Forsikkring om at ville nedlægge i Nationens Repræsentanters Hænder alle de Rettigheder, han har modtaget af dem, og at anvende al sin Indflydelse paa Folket for at formaae det til at samtykke i Foreningen.

2) Landet mellem Glommen og den svenske Grændse

skal rømmes af de norske Tropper, saavelsom Hvaløerne, Fæstningerne Frederiksstad, Frederikssteen og Kongsvinger. Landet skal erklæres neutralt, og Fæstningerne besættes af svenske Tropper.

3) Efterat Fæstningerne ere besatte, skal Blokaden ophæves for Havnene Christiania, Chistianssand og Bergen med de nødvendige Modifikationer og, saalænge Vaabenstilstanden varer.

Christian Frederik behandlede dette Ultimatum med diplomatisk Smidighed. Hvorledes kunde han bedre give den forlangte Forsikkring til Kongen af Sverrig end i et Brev til denne? Og hvorledes kunde han bedre vise, at det var hans Alvor med at ville træde tilbage, end ved at tilbyde Sverrig Forhandlinger om de Betingelser, hvis Fastsættelse dog maatte synes nødvendig, naar Forandringen skulde skee ad fredelig Vei? Ved strax at tage Initiativet til en saadan Forhandling, ved at forklare det som en Følge af Kommissairernes Raad, ved samtidig at erklære sig villig til at efterkomme deres Ultimatum, saavidt Formerne i den Konstitution, som de havde anerkjendt, nogenlunde tillode det, kunde han gjøre sig Haab om deres Bistand og Garanti, og han havde da Vaabenstilstand, uden at være absolut bunden til at nedlægge Kronen, og Forhandlinger med Sverrig som anerkjendt Statsoverhoved for Norge under de fire Stormagters Garanti.

Ligesaa snildt dette var udtænkt, ligesaa hurtigt sattes det i Scene. Efter den 7de og 8de at have forhandlet med Statsraadet om de Forandringer i Grundloven, som kunde ansees passende i Tilfælde af en fredelig Overeenskomst med Sverrig, udarbeidede han Grundtræk for en Forening med dette Rige, ifølge hvilke Norge som selvstændigt Rige skulde regeres af en Vicekonge under svensk Statshøihed, samt Forslag til en Vaabenstilstand, og dette sendte han den 13de

Christian Frederik tilbyder Sverrig Forhandlinger om Foreningen.

til Kongen af Sverrig tilligemed et Brev, som blandt Andet indeholdt Følgende[1]):

— »Jeg har svoret at forsvare Norges Konstitution, og jeg vilde døe villigen for at hævde dets Rettigheder og dets Uafhængighed; men jeg har ogsaa paataget mig den Forpligtelse at have Omsorg for dets Lykke.

Nu, da hele Europa erklærer sig mod Norge, mod den Sag, jeg forsvarer med de Midler, som mit Land ene tilbyder, bringe disse Betragtninger mig til at give efter for Nødvendigheden. Personlige Hensigter have aldrig forvildet mig. Jeg skal bevise dette ved at tilbagegive den Krone i Nationens Hænder, som den har givet mig. Jeg vil hellere frelse Norge end regere over det; men førend jeg skiller mig fra et Folk, til hvilket jeg er forenet med de helligste Baand, vil jeg sørge for dets Lykke. Jeg vedlægger her Grundtrækkene til Forening med Sverrig, Konstitutionen og andre Bestemmelser, som jeg ønsker at sikkre Norge. Jeg skal sammenkalde Storthinget og bekjendtgjøre disse for Nationen. Jeg skal gjøre den bekjendt med alle de Farer, som den udsætter sig for ved en modig, men unyttig Modstand. Hvis den samtykker, nedlægger jeg strax min Værdighed; hvis den vægrer sig, skiller jeg aldrig min Skjæbne fra dens. —

— Hvis De antager Forslagene til Vaabenstilstanden samt Grundtrækkene og Bestemmelserne til Foreningen, giver jeg Dem mit Ord for at anvende al min Indflydelse paa den norske Nation, for at bringe den til at antage denne Forening som det eneste Redningsmiddel, der levnes samme. Beær mig med Deres Fortrolighed; jeg troer at fortjene den.«

Samme Dag udfærdigedes der nu endvidere:

en Svarnote til Kommissairerne, i hvilken han

---

[1]) Findes tilligemed de mellem Kommissairerne og Kongen vexlede Breve i Aalls Erindringer, 2. Udg., Side 472.

tiltraadte de tilbudte Grundtræk med de enkelte af Konstitutionen følgende Modifikationer, som han udviklede, og tillige fremsendte Kopi af Brevet til Kongen af Sverrig,

et Brev til Carl Johan, ligeledes ledsaget af en Kopi af Brevet til Kongen, i hvilket han lagde ham paa Hjertet, at han ved at erobre Norge vilde komme til at regere over Undersaatter, som vare Fjender af deres Undertrykkere, medens han ved milde og menneskelige Midler samt ved at tage Hensyn til den offenlige Mening vilde kunne haabe at sikkre de skandinaviske Folkefærds Lykke, og

en Anmodning til Kommissairerne om at indtræde som Garanter i de Forhandlinger, som vilde finde Sted med Sverrig.

Endelig sendtes Chefen for søndenfjeldske Regiment, Generalmajor D. F. Petersen, og Søkapitain Holsten, ledsagede af I. G. Adler, til Frederikshald med Fuldmagter til at afslutte Vaabenstilstand med Svenskerne, hvis disse modtoge Forslagene og ligeledes sendte Befuldmægtigede.

Det Hele var saa behændigt udført, at Gesandterne i Virkeligheden lode sig rive med og bleve tilbøielige til at lede Pressionen over mod Sverrig. Hvorvel de i et Gjensvar beklagede, at intet af de foreslaaede Punkter fuldstændigt var antaget som Grundtræk for Vaabenstilstanden, saa de maatte indskrænke sig til at regne paa den svenske Konges Høimodighed, lykønskede de sig til at kunne overlade Kongen af Sverrig at antage Prinds Christians Forslag, for derved at give ham Leilighed til at begynde sin Indflydelse paa Norge med en udmærket Velgjerning.

Den 17de havde Kommissairerne Afskedsaudiens og begave sig saa til Sverrig, efterladende hos Christian Frederik det Haab, som de selv deelte, at Underhandlingerne vilde blive optagne af Sverrig, og Krigen forebygget.

Efter Kommissairernes Afreise forlagde Kongen sit Hovedkvarteer til Jernværket i Moss for nærmere ved Grændsen

Christian Frederik i Moss.

at afvente Resultatet af de Skridt, som han havde foretaget sig.

Den norske Hær laa i det Væsenlige endnu saaledes, som vi før have forklaret det; men dens Opstilling og Forhold maae lidt nøiere betragtes.

Kaste vi Øiet paa den Deel af Norge, som maatte blive Krigens første Skueplads, Egnen mellem Christiania og Grændsen, da fæster Opmærksomheden sig først ved Glommen, hvis vandrige Strøm, kommende fra Nord, omflyder Fæstningen Kongsvinger, dernæst i en Bue mod Vest løber forbi Blakjer Skandse og ved Fetsund, 7 Miil i lige Linie fra Kongsvinger, falder i den langstrakte Øieren Sø, af hvilken den $4^{1}/_{2}$ Miil sydligere atter løber ud for at fortsætte sin Vei til Havet. Paa den sidste 7 Miil lange Strækning fra Øierens Sydspids til Havet passerer den først Overgangsstederne Onstad Sund og Grønsund, deler sig $2^{1}/_{2}$ Miil fra Udløbet i 2 Arme, som atter forene sig ved Frederiksstad. Ved den østlige Arm mærkes Overfartsstedet Opsund, Vandfaldet Sarpen og Syd for dette det vigtige Overskibningssted Sannesund, hvor der dengang ikke som nu fandtes en Bro over Glommen.

Glommen, som er for lang til at forsvares defensivt, men som maatte afgive et naturligt Støttepunkt for alle Operationer og bidrage til at give disse Holdning, deler Terrainet i ét østre og vestre Afsnit, og det første var det, som der var Tale om at rømme fra norsk Side.

Den norske Hærs Opstilling.

Fra Kongsvinger, som var Stillingens venstre Fløi, strakte der sig 2 Forsvarslinier mod Syd, den ene langs Grændsen mod Sverrig, som i 3—6 Miils Afstand fra Glommen ligeledes gaaer mod Syd, den anden langs Glommen.

Ved Kongsvinger opholdt sig Oberstlieutenant A. S. Krebses Korps, hvilket nu bestod af en Bataillon aggerhusiske Skarpskytter, en Bataillon af 2det trondhjemske Regiment, en Bataillon søndenfjeldske Skiløbere, $^{1}/_{2}$ 3℔'s Fodbatteri

og det eidsvold-næsiske ridende Jægerkorps og talte omtrent 2,300 Mand. I Forening med den 1200 Mand stærke Landeværns Garnison i Kongsvinger bevogtede det Egnen foran Fæstningen indtil Krogfos, hvor Oberstlieutenant F. V. B. Stabells[1]) venstre Fløi begyndte.

Stabells Korps, som bevogtede Grændsen mod Sverrig fra Krogfos mod Syd til Skodsberg Sund, hvorfra Linien dreiede mod Vest til Fem Sø og videre over Hveden langs Tistedalselven til Frederikshald, medens der fra Hveden atter over Tistedalen var sendt lette Tropper ind i Idde Præstegjæld, det Stykke Land, der Syd for Tistedalselv strækker sig ind i Sverrig med de fra tidligere Krige bekjendte Steder, Idde, Enningdal, Berby og Præstebakke, bestod egenligen kun af to Batailloner aggerhusiske Skarpskytter samt Jægerdivisionerne af det søndenfjeldske, nordenfjeldske og oplandske Regiment, den bergenhusiske Skarpskyttebataillon og det trøgstadske ridende Jægerkompagni. Men da Størstedelen af de aggerhusiske Skarpskyttebatailloners Mandskab var hjemforlovet, saa Tjenesten paa den 14 Miil lange Strækning ikke uden Bistand kunde bestrides, var Bataillonen bergenhusiske Skarpskytter af Staffeldts Brigade afgivet til Stabell, indtil almindelig Indkaldelse fandt Sted. Stabells Korps havde derved omtrent erholdt den samme Styrke af 2—3000 Mand, som det vilde have, naar Alt var indkaldt, men de bergenhusiske Skarpskytter tilbagesendte, undtagen Jægerdivisionen.

Den omtrent 16 Miil lange Hovedlinie bag Glommen mellem Kongsvinger og Frederiksstad var besat af Staffeldts

---

[1]) Frederik Vilhelm Bruenech Stabell, født i Hole paa Ringerige 1763, blev Officeer 1786 og 1788 ansat ved det da oprettede norske Jægerkorps. Han udmærkede sig 1808 som Major ved dette Korps, blev 1810 ved Oprettelsen af det aggerhusiske Skarpskytteregiment Bataillonskommandeur ved samme, 1811 Oberstlieutenant. Havde været Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

og Hegermanns Brigader med Arenfeldts som Reserve, hvilke tilsammen udgjorde en 15,000 Mand, hvoraf imidlertid en meget stor Deel var hjemforlovet. Tropperne langs Glommen vare saaledes forlagte, at de kunde samles ved de vigtigste Overgangssteder. Opstillingen havde i det Hele Front mod Øst, hvor Fjenden ikke var; thi Seiersteds Operationsplan, som var dannet i 1813 med andre Forhold for Øie, beregnet paa en Krig i Forening med Danmark og mod en mindre Deel af den svenske Hær, som endelig hovedsagelig var bygget paa den Forudsætning, at Fjenden kom østfra, var lagt til Grund for Dislokationen, uagtet det allerede for længe siden havde været vitterligt, at Fjenden koncentrerede sig ved Sydgrændsen.

Hegermanns Brigade, hvis Sammensætning var uforandret som tidligere, havde venstre Fløi. Den Valderske Skarpskyttebataillon stod ved Store Næs, omtrent 4 Miil Vest for Kongsvinger. 2½ Miil sydligere ved Blakjer og atter 1½ Miil sydligere ved Fetsund havde Depotbataillonen og to Feltbatailloner af »Opland« med et 3 ℔'s Fodbatteri Plads. Bag Øieren kantonnerede dernæst de to Batailloner af nordenfjeldske Jnf. Regiment.

Den 7 Miil lange Strækning fra Øieren til Havet var besat af Staffeldts Brigade, som, da Regimentet »Vesterlehn« var udgaaet af samme, og en Bataillon var afgiven til Stabell, nu kun bestod af 5 Batailloner og 2 Batterier.

Ved Onstad Sund, nærmest Øieren, var den ene Bataillon »Bergenhuus« med et 3℔'s Fod-Batteri (Møller). 2 Miil sydligere, ved Grønsund, var den anden Bataillon »Bergenhuus«. 2 Miil sydligere, ved Opsund, var det norske Jægerkorpses egenlige Sted i Rækken, men det var sendt frem for at beherske Egnen mellem Frederiksstad og Frederikshald. Ved Sannesund, 1½ Miil Nord for Frederiksstad, var dernæst en Bataillon »Tellemark« med 1 3℔'s Batteri, og endelig havde den anden Bataillon »Tellemark« sin Plads

i Onsø, hvor den i Forening med Frederiksstads 1400 Mand stærke Garnison, bestaaende af en Bataillon »Søndenfjelds« og Landeværn, besatte Kyststrækningen Vest og Øst for denne Fæstning samt Kragerø og Hvaløerne.

Arenfeldts Brigade, som dannede Reserven for den lange Stilling langs Glommen, havde sine fleste Tropper i Christiania, 4 Miil bag Stillingens Midte, nemlig en Bataillon »Vesterlehn«, Depotbataillonen »Nordenfjelds«, en Rekrutbataillon og 2 Batterier; dernæst var een Bataillon af 1ste trondhjemske Regiment, hvilken den 1ste Juli var tildeelt Brigaden fra Rodes Brigade, i Folloug, og een Bataillon »Vesterlehn« samt to uberedne Kompagnier af søndenfjeldske Dragonregiment i Moss.

Udenfor de nu nævnte Tropper var der i Elverum Resten af Rodes Brigade, bestaaende af en Bataillon nordenfjeldske Skiløbere, en Division søndenfjeldske Skiløbere, 6 Kompagnier af søndenfjeldske Dragonregiment, hvilke, uberedne, udgjorde Besætning i Skandserne i Elverum, endvidere Landeværn af oplandske Regiment, 1/2 3℔'s Batteri, ialt 1500 Mand. Dernæst var der

Meilænders Brigade paa Vestlandet, bestaaende af en Bataillon af søndenfjeldske Regiment, Depotbataillonen »Tellemark« med Landeværn af samme Regiment samt et 3℔'s Batteri, ialt 2000 Mand.

Endelig havdes den isoleret beliggende Frederikssteen Fæstning, hvis Besætning, bestaaende af Depotbataillonen »Søndenfjelds« og Landeværn af det aggerhusiske Skarpskytteregiment, var 900 Mand stærk.

Sammensætte vi de ovennævnte Styrkeangivelser, finde vi, at der, naar Alt indkaldtes, vilde være om Kongsvinger i det Hele 3,500 Mand, under Stabell langs Grændsen omtrent 2,700, i Frederikssteen og Frederiksstad 2,300, i Hovedstillingen langs Glommen 15,000, i Elverum under Rode 1,500, paa Vestlandet under Meilænder 2000. Ialt

udgjør dette 27,000 Mand; men hertil maa føies Kystbevæbningen og Almeenvæbningen, som afgav mange brugelige Kræfter, hvorvel der langtfra var anvendt tilstrækkelig Energi paa dens Organisation og Udrustning. Almeenvæbningen forstærkede deels Meilænders og Rodes Brigader, deels anvendtes den i Forening med Kystmilicen ved Kysten rundt om Christianiafjord ned til Sponviken og Svinesund samt paa Grændsen mod Sverrig.

Af det her Fremstillede vil det sees, at Tropperne Øst for Glommen laae udenfor Hærens Hovedopstilling, og at dette Terrain kunde rømmes, uden at den norske Hær behøvede, hvad Hovedmassen angik, at gjøre nogen tilbagegaaende Bevægelse. Hærens Kjærne dækkede i sin nuværende Opstilling egenlig kun Christiania; den kunde hurtigt føres derhen, hvor en Landgang af Fjenden gjorde dens Tilstedeværelse ønskelig; ved Drøbak fandtes storartede Midler til at føre Troppekorps over Fjorden.

Den indre Tilstand

Hærens indre Tilstand var imidlertid meget forsømt. De Soldater, som vare under Vaaben, havde i et halvt Aar levet i Uvirksomhed udenfor deres Hjem og for det Meste i de samme spredte Kvarterer, som i Januar eller Februar vare blevne dem tildeelte. Ingen Troppesamling, intet krigersk Liv, ingen Afvexling havde opmuntret dem. Beklædningen var efter et halvt Aars Slid bleven saa daarlig, at mange Soldater maatte tage deres Tilflugt til deres borgerlige Klæder. Vel havde Christian Frederik alt for længe siden bestilt Soldaterklæde i England, men det var ikke kommet[1]). Forpleiningen var efter Blokadens Indtrædelse

---

[1]) Efter Krigens Ophør, i Slutningen af August, kom der til Kjøbenhavn 50,000 Alen Klæde og 100,000 Alen Lærred, kjøbt for norsk Regning i England. Det fortjener her at bemærkes, at Christian Frederik den 10de Juni havde reglementeret en ny Uniform for de Regimenter, som hidtil havde baaret røde Munderinger,

bleven ussel. Magazinerne fik ikke den sædvanlige Tilførsel fra Danmark, deels vel, fordi en Deel Skibe opsnappedes paa Veien til Norge, men meest dog, fordi Christian Frederik, rimeligviis i Forventning om Blokadens Ophør, havde paalagt Thygeson at standse Skibenes Afseiling, saa der laa en Mængde norske kornladede Skibe ved Samsø og paa andre Steder. Følgen deraf var, at Magazinerne vare nærved Bunden af deres Beholdninger. For at spare paa Byggen, Ærterne og Grynene uddeelte man for 3 Dage af 5 Havre istedenfor Byg og Brød, eftersom man af førstnævnte Kornsort havde en forholdsviis stor Mængde, da der kun var indkaldt lidet Rytteri. Havren uddeeltes ikke engang alle Steder som Meel; da det egenlig paalaa Soldaten selv at lade sit Korn male, saae man nogle Steder, at den umalet tilmaaltes Soldaterne fjerdingkarviis. Dertil føiedes da som oftest Sild og Stokfisk istedenfor Kjød og Flæsk. En saadan Forpleining var unødvendig; thi der var Kvæg i Landet og saa meget Korn, at Hæren, som forsvarede Landet, ikke behøvede at savne det; men Christian Frederik, som blindt stolede paa et gunstigt Udfald af Kommissairernes Bestræbelser og vel ogsaa hemmeligt har været beredt til, hvis fornødent, at gaae endnu videre i Indrømmelser, vilde blot holde Sagen gaaende, indtil Vaabenstilstanden atter tillod Forsyning paa den tidligere Maade. Den 18de Juli laante han 500 Tdr. Korn til Hæren; samme Dag befalede han, at $^1/_3$ af alle til Aggerhuus og Christianssand Stifter ankommende Kornladninger skulde gives til offenlig Brug mod fuld Værdierstatning, og den 20de Juli

nemlig af isprængt graat Klæde med een Rad Knapper og med Krave og Opslag af samme Farve, som vedkommende Regiment hidtil havde havt. Den skulde dog kun indføres efterhaanden, medens Officererne kunde anlægge den strax. For Almeenvæbningen var Kjendetegnet en graa Kokarde med grøn Kant.

udstedtes en Subskriptionsindbydelse for Ydelser til Hæren, hvilken han indviede ved at tegne sig selv for et Bidrag. Disse Forholdsregler tjente dog kun til at føde den tilstedeværende indkaldte Deel af Hæren fra Uge til anden, men ikke til at skabe Magaziner, hvorpaa et Felttog kunde bygges.

Den norske Nation var ubekjendt med disse Forhold. Dens Stemning hævede sig daglig mere og mere, og frivillige Gaver strømmede i Mængde ind fra næsten alle Kommuner. Kongen besvarede de medfølgende Adresser med veltalende og krigerske Ord; thi han turde jo ikke lade Verden see, at han ikke vilde føre Krig. Hæren saae imidlertid Mere og Andet end Folket i det Hele, og der var megen Misfornøielse, navnlig blandt de høiere Stillede.

Hvaloernes Forsvar opgives.

Af de Bestemmelser, som Kongen ifølge Forholdenes Bydende tog, maa een omtales, nemlig, at Hvaløernes Forsvar opgaves. Fasting fik Ordre til, naar Svenskerne nærmede sig Øerne, at føre den norske Flotille ind i Christiania Fjord og kun efterlade en lille Arrieregarde, som i sidste Øieblik uden Kamp kunde begive sig bort. Denne Befaling, mod hvilken der i og for sig vist ikke kan indvendes Noget, forandrede i høi Grad Forholdene ved Staffeldts Brigade. Som viist, bevogtede 2den tellemarkiske Bataillon Kysten om Onsø til Frederiksstad og besatte i Forening med Fæstningens Garnison Kragerøen. Jægerdivisionen »Tellemark«, ført af Premierlieutenant F. A. Schleppegrell[1]) var længst mod Øst ved Thosøe Kilen. Herfra var det paafølgende Terrain indtil Frederikshald overladt det norske Jægerkorps, som vel endnu kantonnerede i Omegnen af Skjeberg, men skulde besætte Svinesund inden Krigens Udbrud, saasnart den for samme afsluttede Vaabenstilstand med kort Opsigelse

---

[1]) Frederik Adolph Schleppegrell, der faldt som dansk General den 25. Juli 1850.

var traadt ud af Virksomhed. Saasnart den svenske Flaade var Herre over Hvaløerne og Farvandene derom, vilde den nævnte Styrke være ude af Stand til at forsvare den omtalte Kyststrækning.

Hvad Frederiksstad angaaer, da var den alene egnet til at optage en Flotille, som søgte ind paa Glommen, og give den Ly for fjendtlige Krigsskibe. Dens Forsvar bestaaer i et System af adskilte Forter, som beskytte de to Indløb til Byen paa begge Sider af Krageröen. Som Landfæstning er den ikke brugelig. Den egenlige Hovedfæstning, som ligger Syd for Glommen, er en af Træhuse tæt bygget By, udenom hvis yderste Rækker der løber en Vold, som er saa lav, at den ikke formaaer at skjule Husenes nederste Stokværk og paa flere Steder ikke engang kan skjænke Forsvarerne Dækning, selv om disse ligge paa Knæe. Naturligviis havde man aldrig villet anvende Noget paa denne Fæstnings Udstyrelse til Forsvar mod Land, og da den tidligere Kommandant, Mecklenburg, gjorde opmærksom paa væsenlige Mangler, blev Christian Frederik fortrydelig over, at han blottede, hvad der ikke stod til at rette, og Følgen blev, at Mecklenburg traadte af, og at Oberst N. C. Hals blev Kommandant med den stiltiende Underforstaaelse, at Fæstningen ikke stod til at forsvare. I Virkeligheden førtes ogsaa de bedste af dens Kanoner bort. Det var at forudsee, at den, saasnart den norske Flaade var styret ind i Christianiafjord, vilde blive Gjenstand for Svenskernes Expeditioner, og til at imødegaae disse havdes ingen Midler, eftersom ikke Fæstningen selv kunde hjælpe synderlig til, og Garnisonen, som forresten rykkede ud til Kysten, var for lille til at afslaae en Landgang.

Paa Grund af Kong Christians sikkre Haab til Vaabenstilstand blev der hverken sendt flere Folk til Frederiksstad eller til Kysten, men Forholdene bleve uforandrede paa den Undtagelse nær, at Landstyrken paa Hvaløerne indskrænkedes

til 50 tellemarkiske Jægere under Sekondlieutenant Helgesen[1]), og at disse saavel som Flotillen stode beredte paa i rette Tid at overlade Fjenden Øerne uden Kamp.

Den svenske Hær ved Norges Grændse.

I Sverrig vare Rustningerne mod Norge nu nær ved at være færdige. Sandels's Division var kommen til Norges Grændse, hvor den tog Plads ved Høgsæter og Bullersøen, 1ste Division, Posse, var den 7de Juli landsat ved Göteborg for at bevæge sig op mod Svinesund, og 3die Division, Boye, som var efterladt en Tid i Belgien, men derpaa var sat i Marche hjemefter, var underveis til Göteborg for at følge Posses Marche.

Essens Korps fik den 18de Juli Benævnelsen 2det Armeekorps, og Stedingks fra Tydskland kommende Korps Benævnelsen 1ste. 2det Korps deeltes i 2 Divisioner og 5 Brigader, der erholdt fortløbende Nummere efter dem i 1ste. Mörners Tropper, som laae i den fjeldrige Egn mellem Strömstad og Svinesund, hvor nu Posses og Boyes Divisioner stevnede hen, dannede 4de Division med 7de og 8de Brigade. 5te Division under Rosenblad kom til at bestaae af 9de Brigade ved Jakobsrud, 10de Brigade under Gahn i Wermland ligeoverfor Kongsvinger samt 11te under Eck i Jemtland, truende Trondhjem.

Sammensætningen af den svenske Hær blev i det Hele følgende:

I. 1ste Armeekorps, Feltmarechal Stedingk:

1ste Division, Generalmajor C. H. Posse[2]):

1ste Brigade, Generalmajor C. Th. Schultzenheim:

---

[1]) Hans Helgesen, Frederikstads Forsvarer i 1850, død som Kommandant i Rendsborg. Ogsaa Olaf Rye tjente i det tellemarkiske Regiment, og i Rendsborg fandtes en af ham under et Ophold i denne Fæstning skreven Fremstilling af den norske Krig, hvilken dog ikke indeholder noget videre Mærkeligt.

[2]) Carl Henrik Posse, født 1767, Sergeant 1779, Lieutenant 1784, Kapitain 1786, havde udmærket sig i Finland 1788 og i 1808 deel-

1 Bataillon Svea Livgarde, 1 Bataillon »Andra gardet«, 1 Bataillon Livregiments Grenaderer og 2 Batailloner Livgrenaderer.

2den Brigade, Generalmajor G. O. Lagerbring: 2 Batailloner »Uppland« og 2 Batailloner »Södermanland«.

Udenfor Brigadeinddeling: 5 Eskadroner Livgarde til Hest og 14 Kanoner.

2den Division, Generalmajor J. A. Sandels:

3die Brigade, Generalmajor P. Brändstrøm: 2 Batailloner »Westmanland«, 2 Batailloner »Calmar«.

4de Brigade, Oberst C. Reutersköld: 2 Batailloner »Skaraborg«, 1 Bataillon »Elfsborg«, 1 Bataillon »Småland«.

Udenfor Brigadeinddeling: 4 Eskadroner Mörnerske Husarer og 14 Kanoner.

3die Division, Generallieutenant G. Boye:

5te Brigade, Oberst G. Bergenstråla: 2 Batailloner »Jönköping«, 2 Batailloner »Nerike«, 1 Bataillon »Norra skånska«.

6te Brigade, Generalmajor E. Hedenstjerna: 2 Batailloner »Kronoberg«, 1 Bataillon af Kongens eget Regiment.

Udenfor Brigadeinddeling: 4 Eskadroner Mörnerske Husarer og en Feltartilleridivision.

II. 2det Armeekorps, Feltmarechal Essen:

4de Division, Generalmajor G. F. Mörner:

7de Brigade, Oberst F. C. Platen: 4 Batailloner Livgrenaderer, 2 Batailloner »Royal Suèdois«, 2 Batailloner Wermlands Feltjægere.

---

taget under Vegesack i Indfaldet i Norge over Wasbøn og Berby. Under Krigen i Holsteen var, som fortalt, Frederiksort blevet overgivet til ham.

8de Brigade, Oberst E. Hay: 4 Bataillоner Dahlregiment og 3 Bataillоner »Bohuslehn«.

5te Division, Generalmajor E. Rosenblad:

9de Brigade, Oberst C. A. Klingspor: 4 Bataillоner »Helsinge« og 4 Bataillоner »Westgöta-Dahl«.

10de Brigade, Oberst C. P. Gahn: 4 Bataillоner »Westerbotten« og 4 Bataillоner »Wermland«.

11te Brigade, Oberst J. F. Eck: 4 Bataillоner »Jemtland.«

Dertil kom ved dette Armeekorps en betydelig Mængde Artilleri, bestaaende af Felt- og Beleiringsskyts.

Hæren var, saaledes sammensat, omtrent 40,000 Mand stærk. I Strömstad Skjærgaard samlede Admiral Puke Flaaden, bestaaende af 4 Linieskibe, 4 Fregatter, nogle Brigger og en 70 mindre Fartøier.

Kongen af Sverrigs Proklamation til Normændene.

Den 10de Juli havde den svenske Konge i Stockholm udstedt en Proklamation til Normændene, som stod i Modstrid med, hvad Kommissairerne alt havde billiget i Norge. Han erklærede[1]) Norges politiske Tilværelse bestemt ved Udfaldet af Krigstildragelserne og de høitideligste Forbund og Sverrigs ubestridelige Ret for dyrt kjøbt til, at han et eneste Øieblik skulde tøve med at gjøre den gjældende med alle de Midler, Forsynet havde lagt i hans Haand. Betræffende den Ret til Selvstændighed, som Christian Frederik havde forsvaret for Norge, udtalte det lange Aktstykke sig saaledes: »En saadan ubeføiet Selvstændighed modsiges ikke mindre af Eders Fordele end af den sande Statslæres uforanderlige Grundsætninger; thi naar Kongen af Danmark har løst Eder fra den Troskabsed, I have svoret ham, saa har han i samme Stund paalagt Eder den alvorlige Pligt, at indgaae med Os og den svenske Krone de samme Forpligtelser, som tidligere

---

[1]) H. L. Rydin: Föreningen emellan Sverige och Norge, Upsala 1863, Bilagor, Side 50.

bandt Eder til det danske Monarki.« Endelig erklæredes den af Prinds Christian sammenkaldte Rigsforsamling for lovstridig og fornærmende, ikke mindre mod Kongens end alle lovlige Regeringers og selve det norske Folks ubestridelige Rettigheder; alle Handlinger og Beslutninger, som vare udgaaede i denne Forsamlings Navn, erklæredes ugyldige, uden Magt eller bindende Kraft, og det forbødes udtrykkelig Kongens norske Undersaatter at efterkomme dem. Derimod skulde Rigets Kronprinds, efterat være kommen ind i Norge, i Kongens Navn sammenkalde folkevalgte Stænder og med dem forhandle om en Grundlov, som skulde indsendes til kgl. Prøvelse.

Hele det svenske Kongehuus var i Midten af Maaneden færdigt til at reise til Grændsen af Norge, Kronprindsen, ledsaget af Prinds Oscar, for at lede Operationerne tillands, den gamle Konge, ledsaget af Dronningen, for at give Navn til Søbedrifterne. En Interimsregering indsattes derfor i den svenske Hovedstad.

Kronprindsen afreiste først. Efter i Wenersborg at have oprettet sit Hovedkvarteer, i hvilket General Adlercreutz blev Stabschef, og Generalmajorerne Sparre og M. F. Björnstjerna ansattes som Generaladjudanter, henholdsviis for de indre og de ydre Anliggender, og den 17de at have udstedt en Proklamation til den svenske Hær og en anden til det norske Folk, tog han til Gøteborg, hvor han ligesom vilde kaste et Blik ned til Danmark, inden han vendte sig mod Nord. G. Löwenhjelm var nys vendt tilbage fra Holsteen og sendtes nu fra Göteborg til Czaren for paany at virke for de lovede Hjælpetropper.

Ny russisk Kantonnementsudvidelse i Holsteen.

I Danmark havde imidlertid Bennigsens Korps foraarsaget alvorlige Bekymringer, da den russiske General som en Følge af Carl Johans Brev af 27de Juni forlangte en Forøgelse af Kvarterer og Portioner for nogle Regimenter, som hidtil havde ligget paa venstre Elbbred, samt 3000

Mand fra Polen, som skulde forstærke de alt i Holsteen værende Regimenter. Kantonnementet ønskedes udvidet navnlig paa venstre Fløi, hvor Holsteens rige Marskegne fandtes, saa at Demarkationslinien kunde drages fra Eiderens Udløb over Neumünster til Lütjenburg. Aubert, der havde ansøgt Kongen om Entledigelse fra sin Post som Medlem af den holsteenske Kommission og angivet som Grund, at der i Bennigsens Stab var bleven ansat en svensk Officeer, men som havde faaet Afslag med den Bemærkning, »at han nu netop skulde blive for at observere den svenske Officeer,« nedlagde Indsigelse mod denne Troppeforøgelse, men uden Nytte, og Forlangendet blev derfor indstillet til Kongen og approberet.

Kommissionen i Holsteen havde været saa heldig i Juni Maaned at faae Leverandeurer til at forsyne Magazinerne med den største Deel af det Fornødne mod den Betaling, som Bennigsen ifølge § 6 af Traktaten til Hannover skulde udrede. Da Afdragene standsede, fordi Traktaten ikke blev ratificeret, havde Leverandeurerne ved Maanedens Slutning 233,000 Dukater tilgode, om hvilken Sum Kommissairerne forgjæves henvendte sig baade til Bennigsen og Carl Moltke i Paris. Ikke destomindre havde de med Besvær faaet Kontrakterne med de forskjellige Leverandeurer fornyede for Juli Maaned, da der ankom et kgl. Reskript af 29de Juni, som nær havde stødt alt det Afsluttede omkuld. Kongen vilde nemlig have Udskrivningen af Levnetsmidlerne paalagt Kommunerne som en nødtvungen Ydelse, hvorimod Godtgjørelsen, i det Mindste foreløbig, skulde indgaae i Statskassen, som behøvede alle de Ressourcer, den paa nogen Maade kunde overkomme. Herimod nedlagde Kommissionen en alvorlig Protest[1]), da en saadan Fremgangsmaade ikke

---

[1]) See Indberetning fra Kommissionen for Hertugdømmernes Gjenbesættelse af 11. Juli 1814. (G. A.)

blot vilde slaae saa dybe Saar i Nationalvelstanden, at den vilde blive ødelagt for lang Tid, men det ligeud vilde være umuligt at samle det Fornødne paa den nævnte Maade, saa Kommissionen, hvis Kongen blev ved sit Bud, ikke saae anden Udvei end at overlade det til Bennigsen selv at inddrive det Nødvendige ved at udstrække sit Kantonnement ind i Slesvig og Nørrejylland. Kongen maatte nu bøie sig, og det Slags Finansoperationer, som Nord for Kongeaaen hørte til Dagens Orden, havde Kongen altsaa ikke Magt til at anvende i Holsteen.

Samtidig med den nye Kantonnementsudvidelse lovede Bennigsen imødekommende inden sin Bortmarche at betale ²⁄₃ Deel af Værdien af de 50,000 Portioner og 17,000 Rationer, som nu forlangtes. Kommissionen fik paa denne Vexel en ny Leverancekontrakt afsluttet, gjældende endog for de tre Maaneder, August, September og Oktober. Der manglede saa kun den resterende Trediedeel, hvilken for Fjerdingaaret vilde udgjøre 1,224,447 Rd. Kourant eller en tilsvarende Naturalydelse i Kjød, Salt, Hø, Havre og Straa[1]). I den Anledning udskrev Kongen nu et Bidrag af alt Slags Hartkorn og Næring i Danmark[2]).

Som sagt ønskede Carl Johan en anden Anvendelse af Bennigsens Hær og havde sendt G. Löwenhjelm til Tydskland for at minde Czaren derom, naar denne fra London paa Tilbagereisen til Rusland reiste gjennem Tydskland. Den svenske Afsending opnaaede kun at see det keiserlige Vogntog ile sig forbi; han maatte, for at faae Czaren i Tale, begive sig til St. Petersborg, og Carl Johan forblev derfor foreløbig uden Hjælpetropper. Det synes, som om ogsaa Kongen af Danmark havde tænkt paa at reise Czaren

[1]) Indberetning fra Kommissionen for Hertugdømmernes Gjenbesættelse af 2den Aug. 1814 (G. A.).
[2]) Kammer-Plakat af 11te Aug. 1814.

imøde etsteds i Tydskland, men i hvert Fald var det blevet opgivet, da man havde erfaret, at Czarens Reiseplan var lagt saaledes, at intet Ophold gjordes. Derimod besluttede Kongen at begive sig til den Freds- og Fyrstekongres, som var indvarslet til Wien den 1ste Oktober for at ordne Europas Fremtid paa det i Paris vundne Grundlag.

De europæiske Specialkommissairer i Carl Johans Hovedkvarteer.

I Uddevalla, hvor Carl Johan ankom den 21de, indfandt de europæiske Specialkommissairer fra Norge sig hos ham og forsøgte i Virkeligheden at stemme ham til Eftergivenhed og til at anerkjende Norges Konstitution. Det opbragte Kronprindsen i høieste Grad, at den Kommission, som han selv havde faaet hidsendt for at være hans Villies Tolk ligeoverfor Prinds Christian, paa den Maade kunde vende Sagen om. Hvad Christian Frederiks Forslag angik, da havde han allerede i Göteborg modtaget og afslaaende besvaret Brevet af 13de; han troede ikke paa, at et Folk, som »siden 1660 havde været under Svøben af en mere uindskrænket Magt end Sultanens i Constantinopel«, i en Haandevending skulde have faaet en saadan Tørst efter politiske Rettigheder, at det i Virkeligheden vilde sætte Alt ind paa Konstitutionens Bevarelse; han fordrede Christian Frederiks øieblikkelige og ubetingede Thronfrasigelse og fast Fod i Norge for de svenske Tropper. Kommissairernes Ultimatum af 7de var derfor det Yderste, han kunde indrømme. Det kom til en hidsig Ordvexling, navnlig med Orloff, der talte til Fordeel for den norske Konstitution, og Kronprindsen truede tilsidst med at give Czaren Underretning om den pligtstridende Maade, hvorpaa den russiske Kommissair havde røgtet sit Ærinde. Noget bestyrtet lovede denne paa Carl Johans Tilskyndelse at skrive et strengt Brev til Christian Frederik samt i Forening med de andre Kommissairer endnu engang at begive sig til den norske Konge. Dog oppebiede de først den svenske Konges Ankomst til Uddevalla nogle Dage senere for at faae en officiel Besked. Denne udeblev ikke; Brevet

fra Christian Frederik til Kongen af Sverrig blev ligesom tidligere uaabnet sendt tilbage.

Det strenge Brev udfærdigedes den 25de fra Uddevalla af Kommissairerne. De bebreidede Christian Frederik, at han hverken havde villet give efter for deres Anmodninger eller Forestillinger, og meddeelte ham, at Sverrig havde forkastet hans Forslag og kun antaget Kommissairernes af 7de Juli, at Sverrigs Allierede, dertil opfordrede, nu uopholdeligen vilde sætte al deres Krigsmagt til Sverrigs Afbenyttelse, som de havde lovet. De udtalte endvidere, at alle en ødelæggende Krigs Ulykker vilde komme over Norge, og, at den Stilling, som Christian Frederik havde indviklet sig i, var saa grusom, at det ikke engang var tilladt at beklage ham. Med dette Brev reiste de efter Carl Johans Ønske Dagen efter selv til Norge; men en Omstændighed gjorde deres Sendelse haabløs; Carl Johan begyndte nemlig strax Krigen.

Svenskerne tage Hvaløerne i Besiddelse.

Han gav Admiral Puke Ordre til nu at udføre det længe forberedte Angreb paa Hvaløerne. Af 4de og 5te svenske Division vare følgende Tropper under General Mörners Befaling blevne indskibede paa Flaaden: 1ste Bataillon Livgrenaderer, 2 Batailloner »Bohuslehn« og 2 Batailloner »Westgöta-Dahl«, og den 26de om Morgenen løb den store svenske Flaade fra Strømstad og Indløbet til Dynekilen over mod Hvaløerne. Paa Grund af ringe Vind, som efterhaanden gik over til Vindstille, forhindredes de større svenske Skibe fra at omgaae Øerne og afskære de norske Fartøier, og de mindre svenske Skibe naaede heller ikke længere end nær hen til Øerne, hvor de maatte nøies med i Resten af Dagen at betragte deres Modstandere. Om Natten forsvandt Normændene ubemærkede; Svenskerne toge den følgende Dag Øerne i Besiddelse og udskibede deres Tropper paa disse for at skjænke dem nogen Hvile, inden hele Ex-

peditionen, som Bestemmelsen var, fortsatte sit Tog over mod Frederiksstad.

H. Helgesen var med sine Jægere gaaet iland ved Thosøe Kilen, hvor Schleppegrell, til hvis Kommando han hørte, som alt anført, havde sin Plads.

Carl Johan forlagde den 27de sit Hovedkvarteer til Strømstad, hvor han, ærgerlig over, at intet glimrende Søslag med Trophæer og erobrede Skibe var blevet leveret, bestemte Landoperationernes Begyndelse til den 30te. Resten af Mörners Division stilledes under Platens Kommando, og med denne og Rosenblads samt Sandels's Division — hvilken sidste, til Erstatning for Afgangen til Flaaden, underordnedes Essen. — skulde denne Feltmarechal den nævnte Dag vest-, øst- og sydfra rykke ind paa den Tunge norsk Land, som strækker sig ned i Sverrig, medens Posses Division med Boyes bag sig skulde staae færdig ved Svinesund til at forcere Overgangen der.

Christian Frederik nødes til at føre Krig.

Christian Frederik var nu ved sin Ære og Pligt nødt til at modtage den Krig, som Carl Johan allerede havde begyndt; thi der var Intet lovet om Norges Konstitution, og, selv om han personlig var beredt til at bringe ethvert Offer hellere end at styrte Norge i en uforberedt Krig, saa kunde han ikke svigte Nationens Sag, hvis Værge han var. En Leilighed til at gjøre yderligere personlige Indrømmelser, naar blot Norges Selvstændighed anerkjendtes, gaves der ikke, efterat Forhandlingerne ved Angrebet paa Hvaløerne maatte betragtes som afbrudte fra svensk Side.

Hæren indkaldtes nu; det norske Folk underrettedes om, hvad der var skeet, og Opraab skeete til Krigsfolket. Christian Frederik kastede sig endelig med Iver, men tillige med Uro og kun liden Tillid, over Krigsvæsenet for at oprette, hvad der stod til at oprette. Nogle Mangler, som f. Ex. paa tilstrækkeligt Krudt, vare uerstattelige.

Specialkommissionens Bortreise og Opløsning.

Gesandterne meldte sig den 28de i Moss, men reiste, skræmmede af den begyndte Krigstummel, tilbage til Sverrig og derfra til Danmark. Christian Frederik gav et smukt Svar paa deres Brev fra Uddevalla. »Det er ikke med Rette«, skrev han, »at De beskylder mig for ikke at have villet give efter hverken for Deres Anmodninger eller Deres Forestillinger. Jeg har gjort Alt, hvad der stod i min Magt, Alt, hvad det norske Folks og min Ære tillod for at undgaae Krigen i Norden. Det norske Navn er endnu uplettet; det vil blive det endog da, naar Krigslykken vender sig til Fordeel for vore talrige Fjender. Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar, krænket Konstitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig mod saadan Handlemaade og gjort den frugtesløs for den bestemte Hensigt, da skulde De havt Føie til at beklage mig. Nu — da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kjender sin Uafhængigheds og Friheds Værd, forlanger jeg ikke, at man skal beklage mig. Om jeg endog skulde offre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig en skjønnere Skjæbne.«

Paa Reisen til Kjøbenhavn ilede Steigentesch forud for sine Kolleger for at kunne fremstille sig først for det danske Hof. Orloff og Martens kom dog samme Dag, som han — den 4de August — til Danmarks Hovedstad. Alle tre vare de fortrydelige over, at Carl Johan havde stødt Christian Frederiks Forslag til en Udsoning fra sig, og antoge, at Sverrig havde et Ønske om at faae Norge netop ved Magt. Steigentesch gik saa vidt, at han troede, der maatte træffes Foranstaltninger til Sjællands Forsvar, men meddeelte iøvrigt, at Forster havde de bestemteste Ordrer til Bedste for Danmark. Alle tre tilsagdes den 9de til Møde i Dronningens Forgemak for at modtage »et Beviis, som Kongen var tilsinds at give dem paa sit allerhøieste Velbehag«, og reiste derpaa, smyk-

kede med Ordener, bort, medens Forster blev for at aflevere sit Kreditiv som Storbrittanniens Gesandt i Kjøbenhavn.

Nogen Forsvarsforanstaltning for Sjællands Vedkommende toges ikke, da Bennigsen med sit Korpses Vægt trykkede Danmark ned for sine Fødder og ikke vilde have taalt nogensomhelst Udrustning, der kunde synes at sigte til et Indfald i Skaane. Den vilde ogsaa i og for sig være mistænkelig; thi hele den svenske Hær og Flaade var koncentreret ved Norges Grændse, hvor Krigen allerede var begyndt.

Norske Krigsforberedelser.

For Norges Vedkommende var Maaden at føre Forsvarskrigen paa given i Hærens Styrke og Naturforholdene. En Fjenden underlegen Hær kan aldrig vinde uden ved at benytte Offensiven, og et Klippeland som den Deel af Norge, hvorom der her er Tale, vil overhovedet slet ikke kunne forsvares defensivt. Det byder ingen Stillinger, der egne sig herfor; Angriberen vil overalt kunne finde skjulte Veie, ad hvilke han kan nærme sig en Stilling af nogen Udstrækning; Forsvareren, som oppebier et Angreb, bliver altid overrasket og slaaet. Kun ved at vige for Fjendens Masseangreb, men kaste sig over de fjendtlige Afdelinger enkeltviis, saaofte disse havde spredt sig eller forvildet sig i Dalene, kunde Fordelen ved Terrainets Beskaffenhed blive de Norskes. Denne Betragtning, som var anerkjendt i Seiersteds Forsvarsplan, medførte, at Fjenden maatte faae Lov til at trænge et Stykke ind i Landet, før Forsvaret kunde udvikle sin Kraft. Det var endog forudseeligt, at Christiania kunde komme i Fjendens Hænder; men derved vilde Intet være tabt, naar Kongen, Folket og Hæren holdt ud. Kun en meget lille Deel af Norge vilde være i Svenskens Magt, og Nordvest for Christiania vilde snart den Ligevægt være naaet, som maatte love de Norske Seir.

Naturligviis udelukkede denne Krigsmethode ikke, at Fjenden strax ved Grændsen mødte en haardnakket Modstand, og Christian Frederik, som ikke opgav et lønligt

Haab om, at nogle Held i Begyndelsen atter kunde hidføre Forhandlinger, ønskede det særligt. Det var ogsaa i Seiersteds Forsvarsplan forudseet, at Sydgrændsens Besætning skulde forstærkes, hvis Fjenden gjorde sit Hovedangreb ad denne Vei; men ligesom alle andre Krigsforberedelser var Efterretningsvæsenet forsømt; man ventede endnu Fjendens vigtigste Angreb fra Christianiafjord og havde i den seneste Tid ogsaa faaet den Tanke, at et Indfald kunde foretages østfra over Rødenæs. Staffeldt fik derfor ikke alene ingen Forstærkning, hvortil Tiden ogsaa var vel knap, men Kongen vilde ikke engang rigtig troe, at det var Hovedangrebet, da det virkelig kom, og blev uretfærdig mod Staffeldt, da denne ikke med tusind Mand kunde holde Stand mod Fjendens 40,000.

Den eneste Forandring, som strax gjordes i Hærens Opstilling, var den, at Arenfeldts Reservebrigade efter Indkaldelsen beordredes mod Syd, saaledes at de to Batailloner »Vesterlehn« kom til Onsø og Rygge til Undsætning for Frederiksstad og Iagttagelse af Kysten dernede, og Resten i Egnen om Moss. Hegermanns Brigade gjordes marchefærdig, men forblev foreløbig i sine nordlige Kantonnementer. Staffeldt lod ikke destomindre det norske Jægerkorps rykke frem mod Svinesund, saaledes at de to Kompagnier i Forening med Jægerdivisionen Schleppegrell bevogtede Stranden ned til Sponviken, medens Bataillonskommandeuren, Major P. H. Butenschön, med de to andre og 3 Kanoner tog Plads ved Svinesund, hvor Strømmen, der løber mellem steile Klippepartier paa begge Sider, skiller Norge fra Sverrig.

Krigen begynder ogsaa tillands.

Den 30te Juli rykkede efter Bestemmelsen Svenskerne under Essens Befaling ind paa det sydlige Stykke af den Tunge norsk Land, som strækker sig ind i Sverrig, og besatte Berby og Præstebakke. Kapitain Spörck, som kun havde nogle Kompagnier til Raadighed, gjorde den Mod-

stand, han formaaede, og trak sig først den 31te efterat have vexlet Skud med Fjenden baade ved Aarbakke, Lunden og Idde Præstegaard i god Orden tilbage over Tistedalselv til Stillingen ved Hveden. Denne Dag rykkede Svenskerne frem til Nærheden af Frederikshald, hvis Indeslutteelse overdroges General E. Vegesack med Chefen for den svenske Hærs Artilleri, Generalmajor Suremain, til Hjælp.

Major Butenschön, som allerede havde været utilfreds med Udsigten til at see Svenske landstige i Ryggen paa de faa hundrede Mand, han havde ved Svinesund, følte saa store Betænkeligheder ved at beholde sin udsatte Post, naar Fjenden var Herre over Egnen om Frederikshald, hvorfra der over Berg og Torpum kunde sendes Tropper i Ryggen paa Styrken ved Svinesund, at han bad Staffeldt om at maatte indtage en mere tilbagetrukken Stilling. Og da Divisionsadjudant Rosenørn, som i den Anledning fra Generalen var sendt til Butenschön, efterat have overseet Forholdene raadede til Tilbagetog, trak Majoren sig allerede Natten mellem 31te Juli og 1ste August Kl. 2 tilbage til Ingedal, hvor han ved Bækken foran Øiestad med Guslund til Repli indtog en iagttagende Stilling efter Staffeldts Anviisning.

Kongens Befalinger til Staffeldt.

Meldingerne om disse Tildragelser kom om Natten til Moss. Kongen befalede først i Anledning af Spörcks Retraite Staffeldt at gjøre alt Muligt for i Forening med Stabell at tage Enningdalen tilbage; dernæst, da Budskabet om Butenschöns Tilbagetog ankom, paalagde han Generalen at besætte Stillingen ved Svinesund igjen, eftersom »intet Korps eller Detachement uden høieste Nødvendighed maatte forlade sin Post«.

I Anledning af den første af disse Befalinger sendte Staffeldt en Adjudant til Stabell for at forlange Raad. Da den næste kom, samlede han det norske Jægerkorps samt Divisionen Schleppegrell og nogle Kysttropper for paany at

tage Svinesund i Besiddelse. Fra Ingedal brød Skaren op, men da den var ankommen til Torpum, hvor Veiene fra Frederikshald og Svinesund støde sammen, hørtes der Kanonskydning i Retning af Frederikshald og Hveden, og erfaredes det, at Svinesund var overskredet af svenske Tropper. Generalen gjorde derfor Holdt, lod Schleppegrells Jægere, som havde sikkret Marschen, indtage en beskyttende Stilling, og sendte en Officeer til Hveden for at erfare Grunden til Kanonaden.

Paa svensk Side havde Chefen for Avantgarden af Posses Division, Oberst Ridderstolpe, strax om Morgenen, da den norske Besætnings Bortgang var rygtedes, ladet sig roe over, faaet Færgen, som var trukken iland paa norsk Side, ned i Vandet og ved samme en Jægerbataillon, nogle Kompagnier og en Deel mørnerske Husarer overførte. Disse Tropper gjorde sig til Herre over det skovbevoxede Klippeparti ved Toldhuset paa norsk Side, satte Poster ud paa Klippeaffaldene og i Skovbrynet samt patrouillerede ud til alle Sider, indtil de henimod Torpum mødte de tellemarkske Jægeres Ild. Staffeldt turde nok have vovet et Angreb, aldenstund han kunde vide, at ikke mange Tropper vare komne over, og at disse, uorienterede og uden Retraite, nødvendigviis henviste til Defensiven, ikke vilde have kunnet modstaae et kraftigt vel ført Angreb af de med Klippeterrainets Enkeltheder nøie bekjendte Normænd. I Virkeligheden førte Svenskerne ogsaa endnu samme Dag de fleste af deres Tropper tilbage over Sundet, saa kun en Deel af Fodfolket Natten over iagttagende bevogtede Toldhusets Omgivelser. Ved Svinesund.

Kanonaden østpaa kom deels fra Frederikssteen Fæstning, deels fra Tistedalselven. Medens General Vegesack rykkede frem mod førstnævnte Fæstning, som han lod opfordre til Overgivelse, marcherede Generalmajor Brändström, beskudt af Fæstningen, til Tistedalselven, hvor Kapitain Spörck efterat have afkastet alle Broer holdt den modsatte Affairen ved Hveden.

Bred med sine faa Kompagnier. Brändström lod 2 Kanoner kjøre frem, men først efter mere end en Times Fægtning, som kostede de Svenske 3 Døde og 13 Saarede, og efterat en Bataillon »Westmanland« og nogle Jægere havde overskredet Elven udenfor Spørcks Rækkeevne, trak denne sig med et Tab af 40 Mand, som maatte efterlades i Fjendens Hænder, tilbage for den betydelige Overmagt. Han skulde have taget sin Retraite ad Rokke til, men da Butenschøn havde forladt Svinesund, og Svenskernes Overgang over samme var bleven ham bekjendt, trak han sig ad Kjølen til.

Styrken ved Torpum marcherede ved Efterretningen om disse Tildragelser tilbage til Stillingen ved Ingedal, medens Staffeldt begav sig til sit Hovedkvarteer, Hafslund, hvor Stabell om Natten mødte for at træffe Aftale om det af Kongen befalede Angreb paa Enningdalen, der dog nu først maatte gjælde Hveden og Tistedalen.

Kongen havde i Løbet af Dagen først beordret de bergenhusiske Feltbatailloner og den bergenhusiske Skarpskyttebataillon, hvoraf dog to Divisioner vare sendte ned mod Kjølen, til Rakkestad for at være til Støtte for Forposterne og havde dernæst givet Hegermanns Brigade Befaling til at koncentrere sig, overskride Glommen og rykke til Trøgstad (ved Øierens sydlige Ende) for at stilles til Staffeldts Raadighed. I sin urolige Spænding kunde han ikke finde sig i, at Grændsetropperne ikke formaaede at oppebie denne Forstærkning, og skrev derfor om Aftenen, da han havde erfaret, hvad der var skeet ved Tistedalselv, til Staffeldt: »Vi have med megen Mishag erfaret, at Positionen ved Tistedalselven og Svinesund for tidlig og uden Nødvendighed er forladt. Vi paalægge Hr. Generallieutenanten, snarest muligt, at sammentrække den i Vor Skrivelse af Dags Dato ommeldte Styrke, nemlig: de bergenhusiske Batailloner, og en Bataillon aggerhusiske Skarpskytter, for

Staffeldt faaer Befaling til Angreb.

derefter i Forening med Oberstlieutenant Stabell at angribe den fremrykkende Fjende og, om muligt, at jage ham tilbage over Tistedalselven.«[1])

Staffeldt maatte nu skride til at efterkomme denne bestemte Befaling, i Anledning af hvilken vi et Øieblik maa betragte Terrainet, som skulde benyttes. Hans Forctagender i den Anledning.

Ved Rakkestad, som var udseet til Mødested for de nævnte Understøttelsestropper, krydse to Veie, som komme fra Nord, den ene fra Onstadsund og Grønsund, den anden fra Trøgstad, hinanden, hvorefter de fortsættes mod Syd, den ene til Frederiksstad, den anden til Frederikshald. Det nærmeste Terrain om Rakkestad begrændses mod Syd af Rakkestadselven, som, kommende østfra, falder i Glommen. Nord for denne Elv er Landet mere aabent, Syd derfor bestaaer det af Klipper, der udenfor Veiene vel ikke ere ufarbare for smaa Afdelinger, som ere orienterede, men for større. To Broer, Bodalsbro og Bjørnestadsbro, føre de to nævnte Veie over Elven mod Syd. Fra Bodalsbroen slynger den vestre Vei sig gjennem en meget gjennemskaaret Egn over Sækkeland til Hafslund, hvor det vel ikke flade, men dog mere aabne bølgeformige Land begynder, som spreder sig mellem denne Gaard, Frederiksstad og Frederikshald. Den østre Vei løber fra. Bjørnestadsbro gjennem Torpedalen over Degernæs til Kjølen, hvor et vildt, skovrigt Klippeparti begynder og fortsætter sig lige til Frederikshald. Det var her ved Kjølen, at Spørck efter Retraiten fra Hveden havde søgt hen, og herhen droges nu ogsaa de nærmeste Afdelinger af Stabells Korps.

Efter Modtagelsen af Kongens Ordre reiste Staffeldt den 2den August op til Rakkested og derfra den 3die nedad

---

[1]) B. H. Munthe Morgenstjerne: Historisk Beretning om afg. Generallieutenant Bernhard Ditlev v. Staffeldts Forhold under det norske Felttog, 1ste Deel Kjøbenhavn 1827, 2den Deel Christiania 1829.

den østre Vei til Kjølen for paa Stedet at samtale med Stabell om en fremgaaende Bevægelse, reiste dernæst tilbage til Rakkested, hvor da de bergenhusiske Feltbatailloner og Batteriet Møller vare komne, hvilke han om Eftermiddagen satte i Marche nedad Kjølen til.

Svenskernes første Operationer.

Svenskerne havde imidlertid i disse to Dage fortsat deres Indrykning i Landet. Opgivelsen af Hvaløerne og den norske Flotilles Retraite til Christianiafjord havde givet dem frie Hænder tilsøes. Ikke blot kunde den svenske Flaade- og Landgangsstyrke paa Hvaløerne nu uhindret begive sig til Frederiksstad; men hele Kysten fra denne Fæstning til Sponviken allarmeredes. Der sendtes derhos Kanonbaade ind i det snevre Løb ved Svinesund for at dække Bygningen af en Pontonbro, og gjennem samme Kanon- og Mørserfartøier, som strax kunde aabne et Bombardement mod Frederikssteen, og det fra Søsiden, som Fæstningen ikke havde været belavet paa.

Det synes at have været Carl Johans Plan, at lade hele Hæren efterat have overskredet Svinesund og Tistedalselv med venstre Fløi støttet til Søen gjøre en Svingning til Venstre og marchere mod Glommens nederste Løb mellem Frederiksstad og Hafslund, medens Admiral Puke og General Mörner tilsøes nærmede sig forstnævnte Fæstning. Bevægelsen udgik methodisk fra høire Fløi; først skulde Essen svinge for at understøtte Overgangen over Svinesund, dernæst Essen og Stedingk i Forening for at støtte Angrebet paa Frederiksstad fra Søen af. I Overeensstemmelse hermed marcherede Essen efterat have efterladt Vegesack i Egnen om Frederikshald til Torpum, hvornæst Posse om Eftermiddagen den 2den førte sin Division over den fuldendte Bro ved Svinesund.

Vegesack havde ved Frederikshald en 7 à 8 Batailloner og 1 Eskadron, meest af Rosenblads og Platens Divisioner, hvilke fra nu af synes at være ophørte som selvstændige

Troppekorpser, idet Resten af deres Tropper for det Meste forenedes med Sandels's og Posses Divisioner[1]). Med denne Styrke havde han ikke blot at beleire Frederikssteen, men ogsaa at sikkre Hovedhærens Flanke, hvorfor han sendte een Bataillon ad Kjølen til og mindre Afdelinger frem paa de andre Veie, som føre ad Rakkestad til.

Sandels's og Posses Divisioner bivouakerede om Natten mellem den 2den og 3die om Torpum, hvor utallige Vagtblus snart tændtes, og 20,000 feltøvede og hærdede Soldater med Musik, Sang og Skjemt festligholdt deres første samlede Natteleie paa norsk Grund. Essen boede denne Nat paa Vestgaard, et beskedent Gjæstgiversted i Nærheden, Carl Johan opholdt sig ved Svinesund tilligemed Boyes Division, som den følgende Dag skulde gaae over Pontonbroen. Affairen ved Ingedal.

En Miilsvei fra Torpum stod endnu Butenschøn med sit 500 Mand stærke Korps i den tidligere beskrevne Stilling ved Ingedal, som han ikke vilde forlade, før han var nødt dertil. Essen sendte den 3die et Kommando paa nogle tusind Mand under Oberst Bergholz herhenimod. Det drev de fremskudte norske Poster under Kapitain H. Rustad tilbage over Bækken, der løber forbi Øiestad, i hvilken Stilling Butenschøn med de tre Kompagnier af norske Jægerkorps (det fjerde var hos Stabell) og Divisionen Schleppegrell endnu vilde see Fjenden udfolde sin Styrke, inden han drog bort. Kapitain P. R. Fleischer kommanderede Centrum, yderst paa venstre Fløi var Lieutenant Schleppegrell, og navnlig herimod rettede Svenskerne deres Bevægelser, da derfra Korpsets Retraitelinie kunde trues. Der fortælles en Anekdote, som er karakteristisk for sidstnævnte Officeer.

---

[1]) See herom: I. Mankell: »Uppgifter rörande svenska krigsmagtens styrka, sammensättning och fördelning sedan slutet af femtonhundratalet jemte Öfversigt af svenska krigshistoriens vigtigaste händelser, Stockholm 1865;« Öfversigtens Side 598 og flg., Uppgifternes Side 503 og flg.

Da han paa Grund af Forholdene sendte Bud efter Forstærkning, men denne, som virkelig blev sendt, tog feil af Veien, sprang han i Fortvivlelse op paa en Træstub og raabte med den ham eiendommelige Exaltation over til Fjenden: »Her staaer Lieutenant Schleppegrell, som er ladet i Stikken af sine Egne, giv mig en Kugle.« I Virkeligheden sendtes der nu en tilstrækkelig Mængde af saadanne over mod den unge Normand, som saaes staaende høit over de andre med vilde Gebærder; men de skaanede ham — til Lykke for Danmark. Korpset kom ogsaa i rette Tid bort uden at miste mere end 1 Død og 9 Saarede, nøiagtigt det samme Tab, som Fjenden selv havde.

Butenschøn trak sig tilbage til Egnen om Skjeberg, hvor han tænkte paa igjen at rykke frem til Guslund, da Efterretning om Tildragelser ved Frederiksstad, som vi nu skulle fortælle, bevægede ham til at fortsætte Retraiten til Sækkeland.

Krageros Besættelse af de Svenske.

Expeditionen mod Frederiksstad var nemlig lykkedes mod Forventning. Den gamle svenske Konge var den 2den August ledet ombord paa Linieskibet Gustav den Store, og derefter havde hele den svenske Flaade med General Mörners Landgangstropper ombord paa de samme Skibe, Baade og Barkasser, paa hvilke de vare komne til Hvaløerne, lettet Anker. Sikkrede ved de store Skibe, som holdt Vagt mod Christianiafjord, gik tre Afdelinger mod den mere end een Miil lange, men kun 1/4 Miil brede Kragerø, som fra Frederiksstad strækker sig ud i Havet og deler Indløbet til Fæstningen i et vestre og østre Løb. En Afdeling paa 27 Kanonchalupper med et Landgangskorps paa 2300 Mand, nemlig 1500 Mand af Mörners Brigade og 800 Søfolk af Flaaden, samt Feltartilleri styrede mod Vestsiden af Øen, en anden, bestaaende af 24 Kanonchalupper med et Landgangskorps af 2100 Mand, nemlig 1500 Mand mörnerske Tropper og 600 Mand fra Flaaden, løb mod Østsiden af

Øen, en tredie, bestaaende af 4 bevæbnede Pramme og 8 Chalupper med 700 Mand Landgangstropper, hvoraf Halvdelen Søfolk, bevægede sig mod Sydspidsen af Øen.

Denne Styrke kunde der naturligviis ikke nægtes Adgang til Øen, efterat den norske Flaade var forsvunden fra Farvandene. Oberstlieutenant O. C. Hjermann, som holdt den besat med et Kompagni af vesterlehnske Regiment, to Kompagnier fra Arenfeldts Brigade, to fra Staffeldts og Størstedelen af den søndenfjeldske Bataillon fra Frederiksstad, ialt 1050 Mand, havde intet Feltskyts at stille mod Fjendens halvhundrede Skibskanoner; han havde kun nogle Kompagnier at stille mod hver af de fjendtlige Afdelinger, og den søndenfjeldske Bataillon kunde slet ikke anvendes, hvis han ikke vilde skille Fæstningen ved dens Garnison; den maatte da ialtfald følge den fjendtlige Afdeling, som gik længst mod Nord.

I Dagbrækningen den 3die August naaede den fjendtlige Flaade Øen. Den første og tredie af ovennævnte Afdelinger iværksatte mellem Kl. 5 og 6 deres Landgang paa den sydvestre og søndre Side af Øen efterat have sendt nogle Kardætskskud mod Kystbevogtningen[1]). Baadene gik dernæst høiere op i det vestre Indløb og indledede en Kanonade med Batteriet Huth, det af Frederiksstads detacherede Forter, som bestryger det vestre Indløb, og et fast Batteri paa Øen. Afdelingen i det østre Indløb kunde paa Grund af Strømmen først noget senere landsætte sine Tropper, men, efterat dette var gjort, arbeidede dens armerede Baade sig ligeledes op imod Nord. Efter en 1½ Times Skydning overgave baade Batteriet Huth og det faste Batteri sig, medens Hjermann, overvældet og lammet af Fjendens uimodstaaelige Kraftudvikling, kun tænkte paa at sikkre sine Folks

---

[1]) C. I. Ljunggreen: minnesanteckningar under 1813 och 1814 årens kampagner uti Tyskland och Norge, Stockholm 1855, Side 328.

Tilbagetog fra Øen. Dette lykkedes, saa at kun 7 Mand faldt i Fjendens Hænder. De, som hørte til Hegermanns Brigade, sendtes til Onsø, Resten til Fæstningen.

Frederiksstads Overgivelse.

Strax efter opfordredes Frederiksstad til Overgivelse, og da Kommandanten nægtede denne, sendtes der nogle Kugler mod Fæstningen. Først den næste Morgen Kl. 4 begyndte imidlertid Bombardementet for Alvor, deels fra to Mørserchalupper, som vare forenede med Søafdelingen i østre Løb, deels fra et om Natten paa Kragerøen anbragt Batteri. Da svenske Soldater tillige besatte Forstaden paa vestre Bred af Glommens østlige Arm, heisede Fæstningen Kl. 7 den hvide Fane. Op ad Dagen kom Kapitulationen istand paa de Betingelser, at Fæstningen med alle Værker, Kanoner og Forraad om Aftenen Kl. 7 skulde overleveres de Svenske, at Garnisonen overgav sig til Kongen af Sverrig, men at der skulde være Vaabenstilstand til Kl. 8 Aften indenfor en Kreds om Fæstningen med en halv Miil til Radius.

Af den sidste Bestemmelse benyttede de fleste norske Krigsfolk sig for at komme bort enkeltviis med deres Sager paa Ryggen. Kun 1 Officeer, 18 Underofficerer og 188 Menige overgave sig til Svenskerne, som imidlertid sendte dem til deres Hjem mod det Løfte, ikke at tjene mere i denne Krig. Størstedelen af de forinden Bortdragne meldte sig til Tjeneste ved Arenfeldts Brigade.

Denne Begivenhed havde en nedslaaende Virkning paa hele Hæren og Folket. Byen havde ikke lidt Noget, og hverken paa Kragerø eller i Fæstningen var nogen Mand bleven saaret.

Det norske Hovedkvarteer forlægges til Askim.

I Hovedkvarteret paa Moss var man imidlertid kommen til den Anskuelse, at Angrebet over Svinesund og Tistedal var Hovedangrebet; der blev derfor taget Bestemmelse om Brigaden Hegermanns Anvendelse. Den skulde begive sig til Rakkestad, hvor et Korps af nogenlunde intensiv Styrke, for hvilket Kongen personlig vilde stille sig i Spidsen, skulde

samles. Der var dengang taget Bestemmelser om Hovedstadens Evakuering. Den 4de befaledes det, at Zahlkassen skulde flyttes til Land i tre Transporter, som skulde skee den 6te, den 8de, og den tredie senere. Militairdepoterne skulde den 9de og 11te flyttes til Kongsberg og Hadeland, Værkstederne til Ringerige. Paa et senere Tidspunkt skulde de offenlige Kontorer reise, og Statssekretariatsarkivet med Beholdninger af Stempelpapiir o. s. v. føres til Ringerige til Opbevaring i Kirkerne. Efter at disse og andre vigtige Foranstaltninger vare besluttede, og Kongen den 3die om Formiddagen i et Statsraad havde kundgjort sin Villie for det Tilfælde, at han enten skulde falde eller geraade i Fangenskab, reiste han om Eftermiddagen samme Dag med sit Hovedkvarteer til Askim Præstegaard nær ved Onstad Sund. Forinden var netop Efterretningen om Kragerøens Besættelse af de Svenske kommen; men der tillagdes den ikke stor Betydning, eftersom Svenskernes Landstigning her meest ansaaes for en blot Demonstration. Der sendtes Oberst Hals en Ordre om at rømme den uholdbare Fæstning Frederiksstad, men den kom for seent til at kunne efterfølges.

Staffeldt ved Kjølen.

Vi skulle imidlertid nu atter begive os til Staffeldt, som efter at have faaet Kongens bestemte Befaling til et Angreb paa Tistedal var reist til Stabell og om Middagen den 3die tilbage til Rakkestad, hvor dengang de to bergenhusiske Feltbatailloner og Batteriet Møller vare komne. Efter Ankomsten erfarede han Affairen ved Ingedal og Butenschøns Tilbagetog og ansaae det derfor nu for uhensigtsmæssigt og farligt at angribe Fjenden paa den østre Vei saa langt mod Syd, eftersom Rakkestad med Bodals- og Bjørnestadbro imidlertid kunde blive besatte af Fjenden i hans Ryg, hvorved han vilde blive nødsaget til at søge Retraiten over Aremark langs den svenske Grændse. Han sendte derfor med Divisionsadjudant Krogh, som var kommen til ham med et Ærinde fra Kongen, den mundtlige

Bøn til denne, at Ordren af 1ste maatte blive tilbagetagen, men begav sig dog med Tropperne til Kjølen, hvor han den 4de om Morgenen havde disse og en stor Deel af Stabells samlede og beredte til Angreb for det Tilfælde, at ingen Kontraordre ankom.

Forholdene vare ualmindelig gunstige for et Angreb fra Kjølen af. Tilfældigviis vilde Kongens Ordre kunne være udført med Lethed; der vilde være bragt Forstyrrelse til Tropperne om Frederikssteen og Allarm til Carl Johans Hovedkvarteer, som dengang var Vestgaard. Vegesack havde kun en tre Bataillоner Nord for Tistedalselv, og deraf var over Halvdelen beskæftiget med Frederikshalds Indesluttelse nordfra. Men det maatte være skeet den 4de om Morgenen; thi i Løbet af Dagen, medens Staffeldt uvirksom ventede paa Kongens Tilladelse til at undlade Angrebet, rygtedes Troppesamlingen ved Kjølen over til Svenskerne. Carl Johan gjorde endog et Slags Rekognosceringsridt henimod samme, og Vegesack beordredes op til Kjølen med en Styrke, som forøgedes ved en Forstærkning af 5 Batailloner og 3 Kanoner fra Hovedhæren. Op paa Dagen kom der to Breve til Staffeldt fra Kongen, som, hvorvel de endnu udtalte det Ønskelige i Angrebet, dog tillode, at det undlodes, hvis det ikke var gjørligt. Ved samme Leilighed meddeeltes det Generalen, at et Korps samledes ved Rakkestad, hvorved den Grund, hvortil han havde støttet sit Ønske om ikke at angribe, fuldstændig forsvandt. Ikkedestomindre endte han nu de tre Dages Marcher og Kontramarcher med at sende Bergenhuserne og Batteriet Møller tilbage til Rakkestad, hvor Teten af Hegermanns Brigade just ankom, og at beordre Stabell til som Arrieregarde at forblive ved Kjølen til den følgende Dag.

Vegesacks Tropper, med hvilke han dog først den 5te kunde rykke frem, vare 2 Batailloner »Calmar«, 2 Batailloner »Skaraborg», 1 Bataillon Livgrenaderer, 2 Batailloner werm-

landske Jægere, 1 Bataillon »Helsinge«, 1 Eskadron Livregiment Husarer og nogle Kanoner, ialt omtrent 5000 Mand[1]). Med denne Styrke angreb han den 5te om Morgenen Stabell, som fægtende trak sig til Degernæs, hvor han overlod Spørck Kommandoen for selv at begive sig til Kongen, der var kommen til Rakkestad. Vegesack standsede foran Degernæs for først næste Dag at angribe Rakkestad. Paa dette Sted var nu dobbelt saa stor en Hærmagt som Vegesacks samlet, nemlig Hegermanns og Staffeldts Brigader (af denne sidste vare de to Bataillоner »Tellemark« ved Sannesund og Frederiksstad satte under Arenfeldts Kommando) samt den største Deel af Stabells Korps. Det norske Jægerkorps med Schleppegrell under Butenschøn stod ved Sækkeland som Fortrop paa venstre Vei; Stabells Tropper ved Degernæs som Fortrop paa høire. Resten bivouakerede ved Rakkestad under Kongens personlige Ledelse.

En bedre Leilighed til Handling bødes ikke let. Man kunde lade Butenschøn iagttage vestre Vei og angribe med hele Resten paa høire eller omvendt. Der var for Øieblikket dog kun fjendtlige Tropper paa den østre Vei; men der nærmede Vegesack sig for at angribe Rakkestad, 5000 Mand mod 10,000 Mand — 10,000 Mand og en Konge! Christian Frederik havde om Formiddagen mønstret Tropperne og været bestemt paa at føre disse til Kamp, men om Eftermiddagen fik han Betænkeligheder ved Efterretninger fra Frederiksstad. Han fik Frygt for, at Svenskernes Angreb paa denne Kant ikke havde været nogen Demonstration, og at hele den svenske Hær fra Svinesund var paa Veien derhenimod. Arenfeldts Brigade stod saaledes alene ligeoverfor den svenske Hovedstyrke paa Hovedveien til Moss. Om end dette væsenligt var rigtigt, vilde en Kamp ved

Rakkestad forlades.

---

[1]) Mankells uppgiftar, Side 504. Datoen 3die August ansees for en Trykfeil.

Rakkestad dog have været den bedste Maade at standse Fjendens Fremrykning paa, især da der nu eengang var en større Styrke samlet der, og Fjenden nærmede sig. Den vilde ikke have opholdt Hærens andre Bevægelser længe, og en Seir vilde have været af uberegneligt Værd som Middel til at styrke Hærens Alvor, Tillid og krigerske Følelse.

Men det Samme, som Kongen havde bebreidet Butenschøn og Staffeldt, gjorde han her selv. Trods Seiersteds og mange andre Officerers Raad lyttede han til Staffeldts og Fleres Betænkeligheder og befalede Hærens Tilbagegang over Glommen for at skaffe Arenfeldt Hjælp.

Tilbagetog bag Glommen.

Kun Stabells og Butenschøns Korpser, hvilke droges tilbage, henholdsviis til Bjørnestads- og Bodalsbro, efterlodes paa Glommens østre Bred for at dække de andre Troppers Tilbagegang. Hegermanns Brigade sendtes mod Onstad Sund for at gaae over Pontonbroen ved Langenæs, Staffeldt, som hurtigt skulde forstærke Arenfeldt, marcherede til Grønsund, hvor der kun var daarlige Midler til Troppers Overfærgning. Befalingen til dette Tilbagetog frembragte en stor Skuffelse og Misstemning hos Tropperne, som længtes efter at komme til at binde an med Fjenden. De anstillede de forunderligste Gisninger om Grunden dertil, troede sig omgaaede o. s. v. Befalingen kom altfor uventet, til at Bevægelserne kunde blive ledede med Ro. Ved Korsveien N. for Bodal krydsede Brigadernes Kolonner hinanden og forstyrrede hinandens taktiske Orden, og da der var paalagt Alle Hurtighed, og denne — som sædvanlig ved saadanne Leiligheder — udartede til Iilfærdighed, opstod der megen Uorden. Omsider kom Tropperne over. Hovedkvarteret toges i Spydeberg. Hegermann forblev bag Onstad Sund, dog med Brohovedet ved Langenæs besat, Staffeldt foreløbig bag Grønsund, men hans Brigade var nu indskrænket til de to bergenhusiske Batailloner og Batteriet Møller; thi Resten var efterladt under Stabell.

Sidstnævnte maatte nu alene modtage Vegesacks Angreb den 6te. Bjørnestadsbroen var afkastet, og en Fægtning udspandt sig langs Elven; men tilsidst fik Vegesack en Bro lagt ud til Siden, og fra samme angrebes Stabell i Flanken. Det var nu Tid for denne til at vige for den overlegne Styrke, for hvilken han havde trukket sig tilbage lige fra Kjølen af. Tilbagetoget skeete mod Nord. Svenskerne, som siges ved denne Leilighed at have havt et temmelig betydeligt Tab af Døde og Saarede, forfulgte og toge en 40 Fanger; men efter nogle Skærmydsler underveis ved Tromborg og Tveten tog Stabell omsider i god Orden Stilling ved Trøgstad Kirke, hvor han forstærkedes med de Tropper, som havde udgjort den nordlige Grændsekordon fra Krogfors til Ørje. Butenschøns Korps, som ikke havde været i Fægtning, blev under Tilbagetoget sendt over Glommen.

Stabells Retraite fra Bjørnestadsbro.

Svenskernes Hovedstyrke, Divisionerne Sandels, Posse og Boye, var den 5te endnu ikke kommen ud over Skjeberg, men bivouakerede endnu hovedsageligen om Guslund og Ingedal; kun en Afdeling paa 1500 Mand af Sandels's Division under Generalmajor Cederstrøm var sendt til Hafslund, hvor den lagde denne Statsraad Rosenkrantzes smukke Eiendom under Beslag. General Mörner havde fra Frederiksstad spredt sine Tropper ud over Rolfsø, men havde fundet de norske Poster paa deres Pladser, deels ved Kjølbergbro hiinsides Glommens vestre Løb, deels ved Rolfsøsund.

Den 6te og 7de spredte den svenske Hær sig en Deel mod Nord. General Cederstrøm forenede sig med Vegesack ved Tromberg, Posse og Boye kom til Rakkestadsafsnittet. Essen tog sit Hovedkvarteer paa Hafslund, hvor Sandels's Division henlagdes. Carl Johan opslog sit i Frederiksstad.

Paa norsk Side var hurtigt efter Tilbagegangen over Glommen Staffeldt med sine to bergenhusiske Batailloner og Batteriet Møller forlagt til Svindal i Onsager, hvorfra

han atter sendtes ned til Raade for at understøtte General Arenfeldt. Denne sidste var med sine Trondhjemmere rykket frem til Carlshuus, hvor en taalelig Forsvarsstilling var istand til at byde Svenskerne den første alvorlige Modstand paa Veien til Moss. De fleste andre af Brigadens Tropper vare ude ved Glommen langs dennes vestre Løb fra Issebro langs Skinderfloden ned til Kjølbergbro, hvor Vesterlehnerne, som tillige bevogtede Kysten og Slevig Batteri, stode. Paa Tunø var Major O. Schrøder med sin tellemarkske Bataillon. To Divisioner af den iagttoge Sundet mod Rolfsø, to stode under Bataillonskommandeuren ved Sannesund og saae, hvorledes Fjenden paa den anden Side af Glommen dannede Flaader af det uudtømmelige Broslagningsmateriale, som fandtes i Træoplagene langs Glommens Løb.

Betragte vi, hvad der hidtil var skeet, finde vi, at Svenskerne havde overrasket Normændene, men at de, naar Indtagelsen af Frederiksstad undtages — og med den var det saa sin egen Sag —, ikke havde vundet Seir eller Trophæer. Derimod havde Carl Johan seet Normændene hurtigt forsamle sig, komme tilsyne og gaae, og for ham, den gamle og forsigtige Marechal, vare Kommando og Beregning hos Modstanderen Egenskaber, som i hans Øine gjorde den fjendtlige Hær mere frygtet end, om den hensynsløst havde kastet sig i Ilden og forblødt i Kampe, der overstege dens Kræfter. Dertil lovede Frederikssteens Beleiring ham allerede et haardt Arbeide. Denne Fæstning havde, som sagt, i Begyndelsen ikke været belavet paa et Angreb fra Søsiden, mod hvilken Side nogle Materialskure vare opførte. Men i en Fart vare disse revne ned og af Mangel paa Plads i den trange Bjergfæstning kastede ud over Murene, dernæst vare Batterier reiste i deres Sted, og fra Morgen til Aften drønede nu en Kanonade over Hovederne paa Frederikshalds Borgere. Nogle Forsøg paa Overrumpling vare mislykkede,

og Svenskerne saae sig derfor nødsagede til at anlægge ordenlige Beleiringsbatterier.

Carl Johan saae en lang, alvorlig Krig for sig, som han tilmed ikke kunde føre igjennem med egne Tropper alene, og Hjælpetropperne vare endnu ikke paa Vei.

Carl Johan tilbyder Vaabenstilstand og Anerkjendelse af Norges Konstitution.

Da besluttede han sig for første Gang til, uden at berøre Kielertraktaten, at tilbyde Vaabenstilstand og Udsoning paa Grundlag af Norges Anerkjendelse som en selvstændig og med Sverrig ligeberettiget Stat. Som Mellemmænd betjente han sig af to norske Mænd, som boede i den af Svenskerne okkuperede Grændseegn, nemlig Provst Hount og den aftraadte Statsraad Tank. De fik det Hverv, at byde Christian Frederik Vaabenstilstandsvilkaar omtrent som de tidligere, med den Tilføielse, at Carl Johan nu var villig til i Kongens Navn og bemyndiget af denne at antage Eidsvoldskonstitutionen, i hvilken han kun med Rigsforsamlingen vilde afhandle saadanne Forandringer, som vare nødvendige for Rigernes Forening, naar til Gjengjæld Christian Frederik vilde forbinde sig til at nedlægge sin Magt i Storthingets Hænder, endvidere under et eller andet Paaskud strax overlade den udøvende Myndighed til Statsraadet og senere hen, naar Sagen var ordnet med Storthinget, reise sin Vei.

Seirene ved Lier og Matram.

At Krigen kunde blive alvorlig, naar den begyndte for Alvor, fik man ved denne Tid et øiensynligt Beviis for. Oberst Gahn var den 1ste April med 10de svenske Brigade, som imidlertid ikke endnu havde naaet den fulde tidligere nævnte Styrke, men bestod af 4 Batailloner »Westerbotten«, 1 Bataillon »Wermland« og 1 Batteri, brudt op fra Eda for at marchere mod Kongsvinger. Efterat have passeret Magnor marcherede han med mindre Kolonner paa Fløiene ad Sideveie til Matram, hvor en lille norsk Styrke modtog ham, men trak sig tilbage for Overmagten efter en Fægtning, der kostede hver af de stridende Parter en 5 à 6

Saarede. Den 2den August fortsatte Gahn sit Tog mod Lier, hvor de Norske havde Forskandsninger, hvilke Kl. 5 om Eftermiddagen angrebes af hele den svenske Styrke, 2,400 Mand. Gahn stillede 8 Kanoner op mod Skandserne, en livlig Artilleriild vexledes, og svenske Stormkolonner skjødes frem, men forgjæves. Med et Tab, som angives til 37 Døde og 96 Saarede — mod hvilket de Norskes var 3 Døde og 24 Saarede —, maatte Gahn om Aftenen vende om, men forfulgtes af Normændene, der gik ud af deres Forskandsninger, til Aarbøgen, hvor en Broes Afkastelse og nogle Kardætskskud skaffede den videre Retraite Ro.

Den svenske Brigade indrettede nu sin Bivouak i Matram, altsaa paa norsk Grund, 2 Miil fra Grændsen, dækket af Vrangs Elv. Hvorvel det erobrede Omraade ikke var stort, vilde en Gahn medgiven Civilkommissair ved Navn v. Eichstedt, som skulde bestyre de Landstrækninger, hiin erobrede, dog træde i Funktion, tilsagde derfor Egnens Beboere til Møde i Midtskog Kirke og lod dem sværge Troskabsed til Kong Carl XIII. Landudvidelsen fik imidlertid hurtigt en brat Ende. Oberstlieutenant Krebs forstod at føre Krigen i Norge, som Naturforholdene foreskreve. Gahn havde kun været to Dage ved Matram, da han ved Daggry den 5te August mærkede Uraad og hurtigt lod blæse Allarm. I samme Øieblik var han indviklet i Kamp med Krebs, som angreb ham. Han havde al Umage nok med at faae sin Bagage sendt tilbage for at faae frie Hænder. Krebs havde imidlertid sendt en Kolonne paa en 1000 Mand, bestaaende af den trondhjemske Bataillon og de aggerhusiske Skiløbere, over Fjeldene for at angribe det svenske Korps bagfra samtidigt med Angrebet i Fronten, tage Bagagen, danne Vognborge deraf og derved forhindre Korpsets Tilbagetog. Hvorvel den lagte Plan ikke fuldstændigt kom til Udførelse, hvilket under saadanne Forhold næsten aldrig er Tilfældet, eftersom en Beregning ikke kan tage alle de mulige Omstændig-

heder i Betragtning, som kunne møde, saa lykkedes Overfaldet dog godt. Den tilbagesendte Bagage angrebes ved Skotterud, hele det svenske Korps kom i Uorden, og Nederlaget blev stort, hvor megen Tapperhed der end vistes af de Svenske, fortrinsviis af Artillerikapitain Gyldenstjerna og 3die Bataillon »Westerbotten«. Af Fanger havde de Norske 1 Major, 3 Kapitainer, 10 Lieutenanter, 1 Præst og 312 Mand, hvoraf 100 Saarede. Den tagne Bagage bestod af 18 Krudtvogne med 60 Heste og 200 andre Vogne. Civilkommissairen v. Eichstedt var mellem de Faldne. Mange af de sprængte Svenskere naaede ad Omveie tilbage til Gahn, som ikke tiere ubuden begav sig ind paa norsk Grund, men af Krebs fik Frihed til at reorganisere sine Levninger paa svensk.

Christian Frederik modtager Tilbudet.

Kongen, som fra Rakkestad i en meget mismodig og forknyt Stemning var kommen til Spydeberg, havde kun været een Dag der, da Hount og Tank bragte ham Carl Johans Forslag til en Vaabenstilstand. Hvorvel Kongen strax syntes noget ubestemt, maaskee en Følge af det store Afslag, som de faa Dages Krigsførelse havde bevirket i de svenske Fordringer, saa vilde han dog have været i Strid med sig selv, dersom han ikke havde grebet disse Tilbud, der lovede Underhandlinger, under hvilke han jo altid beholdt et Haab om at kunne faae det eneste Punkt, der var ham imod, det om sin personlige Stilling under Vaabenstilstanden, forandret. Han samlede derfor Statsraadet hos sig paa Spydeberg Præstegard, fremstillede Sagen for det, lod Haxthausen give Oplysning om Provideringsvæsenet, og Seiersted og Hegermann om Størrelsen af den Kamp, som vilde blive en Følge af Forslagets Forkastelse. Statsraadet turde ikke fordriste sig til at fraraade Antagelsen af den tilbudte Vaabenstilstand og havde efter Omstændighederne heller Intet at erindre mod, at det af Tank overbragte Udkast til de Vilkaar, hvorunder Foreningen

mellem Sverrig og Norge skulde iværksættes, forelagdes et Storthing til Forhandling, Antagelse eller Forkastelse, eftersom det paa det Nærmeste var overeensstemmende med de Vilkaar, som forhen havde været antagne til Forelæggelse for et Storthing. To Breve udfærdigedes nu til Carl Johan, i hvilke Kongen deels udtalte sin Beredvillighed til at underhandle paa det foreslaaede Grundlag, deels androg om en personlig Samtale med den svenske Kronprinds. Kort før Tank skulde afgaae, ankom Konferensraad Ankers Søn, E. Anker, den unge Mand, hvis Kammerjunkertitel var kasseret i Kjøbenhavn paa Grund af den Gyldenpalmske Sag, fra London med Depecher fra sin Fader. De bragte Efterretning om, at Kongressen i Wien skulde træde sammen den 1ste Oktober, og der overveiedes i Hovedkvarteret om, hvorvidt det vilde være muligt for Norge at holde Krigen ud saalænge. Kong Christian synes dog ikke at have deeltaget i disse Overveielser for Alvor, og Tank afgik med sine to Breve.

Krigens videre Gang.

Hermed var Kampen endt. Hvad der skeete senere af Krigsbegivenheder, kan kun høist uegenlig kaldes Kamp, eftersom der til en saadan hører to stridende Parter, men Christian Frederik fra nu af indskrænkede sig til med den yderste Defensive kun at holde Glommens venstre Bred. Resten af Krigens Historie er derfor snart fortalt.

Saasnart Staffeldt for at understøtte Arenfeldt var kommen til Raade Kirke, foretog han et Rekognosceringsridt i Omegnen. Under hans Fraværelse lod Bergenhusernes Kommandeur, Oberst T. L. Synnestvedt, grundet paa en Anmodning fra Arenfeldt, den ene bergenhusiske Bataillon og Batteriet Møller marchere til Sannesund for at forstærke Major Schrøder. General Staffeldt blev efter sin Hjemkomst saa fortørnet over denne Bevægelse, der laa udenfor den Anvendelse, hans Tropper efter Kongens Ordre skulde have, idet der i samme kun var lagt Vægt paa Forsvaret af

Glommens venstre Arm, at han øieblikkelig befalede de fremmarcherede Afdelinger tilbage. Dette havde til Følge, at ogsaa Major Schrøder trak sig tilbage. Vel blev denne strax efter Tilbagekomsten sendt frem igjen for at gjenbesætte den forladte Post, men neppe var han kommen over Issebro, før han stødte paa en overlegen fjendtlig Styrke, som havde taget Tunø i Besiddelse. Forsvaret var altsaa nu indskrænket til Glommens venstre Arm.

Strax derpaa maatte Staffeldt, eftersom Kongen ikke kunde blive enig med sig selv om Fjendens Hensigter, med sine Bergenhuser igjen marchere tilbage til Glommens øvre Overgangssteder; thi det viste sig, at Fjenden dog marcherede mod Nord, Øst for Glommen. Vegesack og Cederstrøm kom den 8de til Askim, Boye til Edsberg, og Posse var ved Rakkestad. Staffeldt maatte nu anbringe den ene af sine Batailloner ved det norske Hovedkvarteer i Spydeberg, den anden ved Grønsund.

I Virkeligheden angreb Vegesack med Cederstrøm den 9de Onstadsund eller rettere Langenæs, hvor Pontonbroen fandtes, dækket af et smukt og vel monteret Brohoved. Angrebet mislykkedes aldeles; efter en levende Kanonade og et Tab paa norsk Side af 7 Døde og 13 Saarede maatte Vegesack opgive Kampen, og Hegermann[1]), hvis Brigade her første Gang var i Ilden, stod netop i Begreb med at forfølge, da Kongen kom tilstede og forbød det. Ja mere end det: Brohovedet maatte forlades, Pontonbroen afbrydes, og Kanonerne kastes i Vandet — til Sorg for alle de Tilstedeværende.

Vegesack og Cederstrøm rykkede nu i Forening med

---

[1]) Diderik Hegermann, født i Altona 1763, Officeer 1786. 1790 ansattes han, der dengang var Kapitain og Kompagnichef i 2det aggerhusiske Infanteri Regiment, som 2den Officeer ved det norske Landkadetkorps, 1800 blev han Major og Kommandeur for Korpset, 1808 Oberstlieutenant, 1811 Oberst. Havde deeltaget i Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

hele Boyes Division videre mod Nord, hvor Stabell den 11te optog den sidste af de Smaafægtninger, som betegnede hans hæderlige Tilbagetog imod Overmagt ligefra Enningdalen. Han gik nu ved Fetsund over paa Glommens vestre Bred.

Efter 14 Dages Felttog var det saaledes lykkedes Carl Johans Methode at erobre det en Dagsmarche brede Terrain Øst for Glommen, som ved Krigens Begyndelse havde været halvt rømmet, som Christian Frederik længe før Kampens Udbrud havde erklæret sig villig til at overlade, og for hvis Overladelse til Svensken Kongen tilsidst havde lagt en unaturlig Lænke paa sin Hærs Virksomhed. Tilbage stod kun Kongsvinger og Frederikssteen. Den førstes Indtagelse var foreløbig opgiven efter det Uheld, der var rammet Gahn; den anden rettedes der store Anstrængelser mod.

Frederikssteens Beleiring.

General Suremain, som efter Vegesacks Bortmarche ledede Beleiringen, havde faaet 4 Landbatterier, deraf 3 paa Glemmehøiene, anlagte, og fra disse ligesaavel som fra 3 Mørser- og 4 Kanonfartøier i Fjorden fortsattes daglig Beskydningen; men Frederikssteen modstod fast som den Klippe, hvorpaa den kneiste. Den 7de April opfordredes Fæstningen for 2den Gang, og samme Dag kundgjordes det Frederikshalds Borgere, at deres By vilde blive skudt i Brand, hvis de ikke bidroge til Fæstningens Overgivelse. Byen nødtes til at love Carl Johan Troskab og Lydighed; men den var for det Meste forladt. Indvaanerne havde søgt Ly i Klipperne og overladt deres Træhuse, som maatte staae aabne, til Bevogtelse af Brandkorpset, der var forstærket med en Deel frivillige Borgere.

Den 9de ankom en Deel af det Skyts, som havde været anvendt ved Frederiksstad. 10 Mørsere og 4 Tolvpundigere udskibedes, og Batterier anlagdes paa Saue Ø. For at komme høiere op mod Fæstningen anlagdes der eet paa Toppen af Øens Fjeld, hvor Kanonerne heisedes op ved Haandkraft, og den 12te begyndte disse nye Batterier at

spille. General Ohme, som bestandig var personlig tilstede paa de meest udsatte Batterier i Frederikssteen, havde imidlertid ogsaa paa sin Side været virksom. Klippen, som bar den berømte Fæstning, var bleven udspækket med Kanoner, saa der fandtes 6 Etagers Ild over hinanden. Da intet Resultat af Beleiringen opnaaedes saa hurtigt, som Svenskerne ønskede, opfordredes Fæstningen igjen den 14de og denne Gang med den Tilføielse, at Kommandanten skulde vorde hængt, hvis der faldt eet Skud endnu fra Fæstningen. Om Eftermiddagen drønede igjen Kanonerne paa begge Sider med forøget Heftighed.

Christian Frederik havde imidlertid den 11te lagt sit Hovedkvarteer tilbage til Wegger og derfra anordnet en ny Bevægelse deels paa Grund af, at han nu paany dog fik den Anskuelse, at Carl Johans Hovedangreb vilde komme over Carlshuus og Moss, deels fordi han ønskede at imødegaae dette ved et Forsøg paa at faae Glommens østre Arm igjen. Halvdelen af den ved Onstadsund værende Styrke, nemlig Bataillonen »Bergenhuus«, to Bataillоner »Opland« og noget Artilleri tilligemed det norske Jægerkorps, sendtes, denne Gang under Hegermanns Anførsel, ned til Svindal, medens Glommens øvre Løb fra Øieren til Grønsund sattes under Staffeldts Bevogtning. Svenskernes Stilling paa Rolfsø var dog for stærk til at Arenfeldt turde angribe den.

Samme Aften forlagde Christian Frederik sit Hovedkvarteer til Moss, hvor svensk Major G. Toll mødte ham med Brev fra Carl Johan. Den svenske Kronprinds beklagede, at han, hvormeget han end kunde ønske det, ikke kunde have nogen personlig Sammenkomst med Christian Frederik, saalænge denne ikke havde nedlagt sin Magt i Folkets Hænder, men han fornyede sit Løfte om at anerkjende Norges Frihed og Selvstændighed og sendte General Bjørnstjerna til Moss for at underhandle paa det foreslaaede Grundlag.

Med Hensyn til de militaire Vilkaar for Vaabenstilstanden, da var Frederikssteens Fæstning, som Svenskerne

ikke havde kunnet erobre, men vedblivende fordrede, den eneste Anstødssteen; med Hensyn til de politiske, da havde Christian Frederik, som sagt, haabet Lempelse i de Punkter, som angik Nedlæggelsen af Magten strax, men Bjørnstjerna var ikke nogen Mand, med hvem man kunde forhandle diplomatisk; han kom kun for at faae det eengang Tilbudte nøiagtigt redigeret i en Konvention. Tiden var kostbar; thi, medens den norske Hær laa uvirksom, fortsatte Carl Johan sine Operationer med det Maal for Øie, at indeslutte denne. Boyes Division skulde over Blakjer trænge ligetil Christiania for at afskære den norske Hær Retraiten hertil, et Korps paa 3000 Mand landsættes ved Soon i Ryggen paa Hæren ved Moss, Hovedhæren trænge frem over Kjølstad Bro og Issebro til Carlshuus og Moss, og en mindre Deel over Onstadsund.

Det er indlysende, at denne Plan, hvis Carl Johan for Alvor tænkte paa at udføre den, maatte have indeholdt Farer for den svenske Hær, hvis den norske paa en virksom Maade havde gjenoptaget sine Operationer. Sidstnævnte, som befandt sig paa den saakaldte indre Operationslinie, vilde til alle Sider rundt om sig have forefundet svenske Korpser uden betydelig Modstandsevne, og desuden var i hvert Fald Retraiten til Vestlandet over Drøbak, hvor den norske Flotille havde faaet sin Plads, sikkret. Christian Frederik, som, efter eengang at have tabt sit Mod ved Rakkestad, Dag for Dag var bleven mere nedslaaet, saae imidlertid alt dette med andre Øine og meddeelte den 13de Statsraadet, som til den Ende samledes i Moss, sin bestemte Beslutning, at ville nedlægge Kronen i Folkets Hænder. Statsraad N. Aall, som nys var vendt tilbage fra England og havde fjernet det sidste Haab om engelsk Understøttelse, udnævntes tilligemed Collett til at forhandle med Bjørnstjerna.

Endnu den 13de angreb Carl Johan Kjølbergbro paa samme Tid, en Styrke landsteg i Nærheden af Slevig Batteri og fik Fodfæste paa den sydligste Deel af Landet Vest for

Glommen. De Norske toge hernede en noget tilbagetrukken Stilling med Front mod Syd. Samme Dag sendtes General Skjøldebrand til Moss for at skynde paa Forhandlingerne; men han fandt ved sin Ankomst Alt afgjort. Konventionen til Moss, i hvilken Carl Johan uden at berøre Kielertraktaten eller at kalde sin Herre for Andet end svensk Konge anerkjendte Norges Selvstændighed og mod et hemmeligt Løfte af Christian Frederik om at ville nedlægge sin Magt i Storthingets Hænder indskrænkede sig til at oppebie en frivillig Forening fra Norges Side, var saavidt færdig, at den den 14de August kunde underskrives af Collett, Aall, Skjøldebrand og Bjørnstjerna. Konventionen til Moss.

Den bestod af den egenlige Konvention og Vaabenstilstandstraktaten. Ifølge den første skulde Christian Frederik sammenkalde Storthinget til Møde i Christiania i Slutningen af September eller Begyndelsen af Oktober, og Kongen af Sverrig fik Tilladelse til ved svenske Kommissairer at forhandle med dette. Ifølge den sidste skulde Fjendtlighederne ophøre indtil 14 Dage efter Storthingets Sammenkomst og efter den Tid med 8 Dages Opsigelsesfrist. Blokaden skulde ophøre, Frederikssteen overlades Svenskerne, og en Demarkationslinie drages mellem Hærene, om hvilken man dog ikke blev fuldstændig enig, da de Svenske vilde have deres Linie dragen fra Soner over Hovi til Onstadsund og de Norskes fra Drøbak til Øieren, medens man fra norsk Side vilde have status quo for den svenske Hærs Vedkommende. De norske nationale Tropper skulde hjemsendes, og kun bestemte hvervede Afdelinger blive under Vaaben paa norsk Side, medens den svenske Hær skulde indskrænkes til 2 Divisioner. Det norske Flag skulde respekteres.

De hemmelige Artikler, som angik Christian Frederiks personlige Stilling, vare følgende:

Additionel Artikel 1. Hs. kgl. Høihed Prinds Christian erklærer og forpligter sig høitideligt til at

overgive den ham overdragne udøvende Magt i Nationens Hænder uden noget Forbehold og, at det er til Opfyldelsen af denne Formalitet, at han sammenkalder Rigets Stænder. Fra det Øieblik, de ere forsamlede, skal han fornye denne Erklæring og lade den bekjendtgjøre i hele Riget, og derefter skal han forlade Landet, om ogsaa Stænderne skulde ville formaae ham til at forlænge sit Ophold i dette Rige. Til Bekræftelse herpaa skal Hs. kgl. H. Prinds Christian, saasnart det lader sig gjøre, overlevere Kongen af Sverrig dette Løfte skriftligt i behørig Form og forsynet med hans Underskrift og Segl. Denne Artikel skal ikke publiceres før otte Dage, efterat Rigsdagen er begyndt.

Separat og hemmelig Artikel: 1) Hs. kgl. H. Prinds Christian skal siden under et eller andet Paaskud overdrage den exekutive Magt til Statsraadet, som skal beholde den til Rigsdagens Slutning eller, indtil Stænderne have bestemt erklæret sig angaaende Regeringsmaaden; 2) Statsraadet skal udøve sin Funktion overeensstemmende med Konstitutionen; 3) Indtil Stænderne ere blevne forsamlede, skal Statsraadet undertegne Forvaltningens Akter (løbende Affairer) »paa høi Befaling«.

Christian Frederik udstedte det skriftlige Løfte, ratificerede Konventionen og Vaabenstilstandstraktaten, den sidste dog med den Reservation, at Demarkationslinien skulde være status quo for den svenske Hær og for den norske en Linie over Soner, Spydeberg og Hovi til Glommen, og sendte Major Brock til Frederiksstad for at besørge en Ordre til General Ohme om Frederikssteens Overgivelse, saasnart Carl Johan havde ratificeret Konventionen. Carl Johan havde samlet sine Generaler for at gjøre dem bekjendt med de Nedsættelser i sine Fordringer, som han havde ladet sig bevæge til, og for at afvæbne deres Modstand mod samme. Derpaa ratificerede han Traktaten med Christian Frederiks Reservation, idet han, som han i Anledning af denne skrev,

med Fornøielse greb den første Leilighed til at give et Beviis paa sine Følelser for den norske Nation og Hær. Brock afreiste derpaa i Forening med en svensk Officeer til Frederikshald, hvis tappre Garnison ifølge det tunge Bud den 16de om Formiddagen udmarcherede for at give Plads for en svensk Besætning med General Vegesack til Kommandant.

Christian Frederik afreiser til Ladegaardsøen.

Efter den 16de August at have kundgjort det Skeete for Overøvrighederne i Landet og befalet Storthinget sammenkaldt til den 7de Oktober i Christiania reiste Kongen over Tønsberg og derfra tilsøes til sin Bolig paa Ladegaardsøen, hvor han den 19de tilskrev Statsraadet, at han var ankommen i en saa sygelig Tilstand, at han for Tiden ei kunde befatte sig med Statsstyrelsen, og derfor befalede det at antage sig og besørge Regeringens Anliggender og ved Underskrifter blot at betjene sig af Formlen »Efter allerhøieste Befaling«. Fra nu af holdt Kongen sig indesluttet i sine indre Værelser og saae kun enkelte af sine Fortroligste om sig.

En almindelig Forbittrelse rørte sig i det norske Folk, da denne Afgjørelse, der forekom det en feig og æreløs Slutning paa den neppe begyndte Kamp, kom til dets Kundskab, og Uroligheder udbrøde flere Steder. I Christiania gjennemstreifede de lavere Folkeklasser Gaderne om Aftenen under Hujen og Skrigen, kastede Steen mod Vinduer, kort sagt, opførte sig, som Pøbelen altid gjør, naar den antager, at der er Noget at gjøre, og venter Parole. Folkets Harme lededes naturligt hen paa de Officerer, som havde kommanderet, og paa Haxthausen, hvem man tilskrev Hærens daarlige Forsyning. Den Sidstnævnte maatte nedlægge sit Embede og flye; det Samme maatte Staffeldt, som strax efter Vaabenstilstanden var reist til sit Hjem ved Laurvig, hvorfra han blev forjaget af en ophidset Folkehob. Udskeielserne forplantede sig ogsaa til Flaaden og Hæren. Det agger-

husiske Skarpskytteregiment, som for en Deel rekruteredes fra de Svenskerne overladte Grændseegne og derfor, skjøndt nationalt, skulde forblive til Tjeneste under Vaabenstilstanden, følte sig fortrydeligt over, at Regeringen havde givet deres Hjemstedsegn til Priis for Fjenden og nu tilmed vilde forhindre dens Udskrevne i det Mindste personlig at kunne værge deres Hjem mod fjendtlige Voldsmænd. Der indgaves derfor fra dette Regiment Masseansøgninger om at komme hjem, og da der intet Hensyn toges hertil, lod et Antal af (indtil den 23de August) 126 Mand sig forføre til at flygte, egenlig ikke til Svenskerne, som Carl Johan meldte sin Konge, men gjennem disses Poster til deres Hjem. Christian Frederik var i denne Ophidselsens Tid ikke rolig paa Ladegaardsøen; thi han erkjendte sig selv for ene skyldig i de Feil, som vare begaaede; men det norske Folk bevarede stor Godhed for ham, og Mængden ansaae ham for syg af Overanstrængelse og forraadt.

Statsraadet fik en vanskelig Opgave, eftersom den politiske og krigerske Styrelse, hvilken under de nærværende Forhold havde en alle Statens øvrige Anliggender overveiende Vigtighed, hidtil havde hvilet i Kongens Haand, og det eneste Medlem af Raadet, som havde militair Sagkundskab, nemlig General Haxthausen, havde maatte søge et Fristed paa Landet. Det maatte dæmpe Folkets Uro og tillige være paa sin Post mod svenske Forsøg paa at tilliste sig Magt i Landet; thi det antoges almindeligt, at Carl Johan troede det let, naar blot Christian Frederik var borte, at vinde Indflydelse, og at han maaskee endog har troet det muligt, at Udtrykket »Efter høi Befaling« umærkelig kunde glide over til i den almindelige Bevidsthed at gjælde ham. Statsraadet greb med stor Dygtighed Statens Roer; Arenfeldt blev udnævnt til kommanderende General i det Søndenfjeldske, hvor Vaabenstilstandsbetingelserne nu strengt

Statsraadet overtager Regeringen.

gjennemførtes; Seiersted gik Statsraadet tilhaande i militaire Sager og lagde Grunden til det senere Armeedepartement.

Carl Johan, som paa sin Side opfyldte den Bestemmelse i Konventionen, hvorefter der kun maatte forblive to svenske Divisioner tilbage i Norge, paa den Maade, at han sendte nogle faa Tropper bort, men inddeelte Resten, som han ønskede at beholde, i to store Divisioner, befalede General Bjørnstjerna til Christiania som svensk Kommissair under Vaabenstilstanden. Denne kom til Norges Hovedstad allerede den 19de i Ophidselsens første Tid og led en saa ilde Medfart af Befolkningen, der endog lagde Haand paa en af hans Adjudanter, at han skyndsomst maatte flygte og efter Kronprindsens Anviisning tage Ophold i Moss. Carl Johan beordrede i den Anledning Admiral Cederstrøm med to Fregatter til Christiania for at paatale det Skeete og tilbyde Statsraadet Hjælp, hvis det ikke troede sig stærkt nok til med egne Midler at opretholde Roligheden i Staden og paa Landet. General Bjørnstjerna

Paa norsk Side var Oberst Hegermann udnævnt til Kommissair i det svenske Hovedkvarteer, men forinden skulde han i Moss træde i Underhandling med Bjørnstjerna om forskjellige Bestemmelser vedrørende Vaabenstilstandens nærmere Udførelse, saasom Posternes Gang gjennem Sverrig, Passagen gjennem Demarkationslinierne samt om *Søstyrkens Stationering*, i hvilken Anledning en Søofficeer gaves ham til Følge.

Den 23de meddeelte Statsraadet Fasting, rimeligviis paa et Nys om Carl Johans seneste Hensigt, at intet armeret svensk Skib maatte nærme sig Christiania, før sidstnævnte Forhandlinger om Søstyrkens Stationering vare tilendebragte; men Cederstrøm var da allerede kommen Hovedstaden nær. Admiralen steg iland og begav sig til Statsraadet, ledsaget af en ophidset Folkeskare. Hans Forslag afvistes naturligviis; men der lovedes Undersøgelse i Anledning af de sted-

fundne Uordener. Efter Carl Johans Opfordring var ogsaa General Boye af Essen sendt til Christiania i samme Øiemed, som Cederstrøm, men baade han og Admiralen fjernede sig nu paany fra Hovedstaden.

Strax efter at General Bjørnstjerna var kommen til Moss, havde han begyndt skriftligt at forhandle med Statsraadet om de Sager, som han var forhindret fra at lede mundtlig i Christiania. Saaledes tilskrev han den 27de Statsraadet, at det var den norske Kronprindses Ønske at see Norge forsynet med Korn, hvorfor han bad om, der maatte blive udnævt to Mænd, som i Forening med to svenske Underhandlere kunde forhandle om Midlerne dertil. Statsraadet svarede Dagen efter, at 7 Aars sørgelige Erfaring havde beviist, at Landets Proviantering bedst fremmedes ved Privatmænd, der med tilstrækkelige Midler forenede behørig Handelskundskab, hvorfor det øinede det virksomste Middel til Landets Forsyning i det Vilkaar af Vaabenstilstanden, hvorved Hs. kgl. Høihed havde lovet at anvende sin Indflydelse hos Magterne for at afvende fjendtlige Forholdsregler mod Norges Handel, men at det dog beredvillig vilde efterkomme det yttrede Ønske og søge at formaae to Handelskyndige til at møde i Moss for i Forening med Oberst Hegermann at forhandle om denne Gjenstand. Længe fandt Bjørnstjerna sig dog ikke i at blive et Sted, hvor han ikke kunde opfylde sine Pligter som Kommissair; han forlangte Ophold i Christiania, og i Slutningen af Maaneden, efterat Politidirekteuren paa Statsraadets Opfordring i Intelligenssedlerne havde paalagt Indvaanerne Agtelse for den fremmede Gesandt, indfandt han sig i Christiania tilligemed Wirsén og Boye.

Disse tre Mænd begyndte nu Forsøg paa at vinde Indflydelse paa den norske Regering, men uden Held. Den 2den September indfandt de sig i Statsraadet for at fremlægge den svenske Kronprindses Fuldmagt til at forhandle

om Gjenstande, vedrørende Foreningen, og opfordre Statsraadet til at sysselsætte sig med at udarbeide de Forandringer i Norges nuværende Konstitution, som maatte ansees nødvendige for Foreningen. Statsraadet svarede, at det ikke kunde erkjende Foreningen mellem begge Riger som en Kjendsgjerning; det var en Sag, hvis Afgjørelse ene tilkom det indvarslede Storthing, og det kunde derfor heller ikke give sig af med at gjøre Forslag til Basis for en saadan Forening. I den følgende Tid havde Bjørnstjerna ofte Klager at forebringe, saaledes f. Ex. over, at der var flere norske Tropper under Vaaben, end Konventionen tillod, over, at Kongsvinger befæstedes, og at Krebs paa en Reise til Oberst Rode i Hedemarken havde brugt Yttringer, som ikke passede sig for en svensk Undersaat. Han brugte Trudsler mod den norske Regering, men maatte indmelde den Kjendsgjerning, at de ingen Virkning gjorde. Den 16de September meddeelte han Statsraadet, at det havde behaget Carl Johan at forære til Understøttelse for Norges fattige Indvaanere nogle Partier Korn; men ogsaa denne Gave henviste Statsraadet for Forsigtigheds Skyld til Storthinget, saa Bjørnstjerna, uagtet han senere henvendte sig direkte til de Øvrigheder, under hvem Fattigvæsenet stod, ikke opnaaede at faae det anbragt. Ogsaa anmodede den svenske General Statsraadet om at offenliggjøre en Kundgjørelse af 30te August, hvori den svenske Konge bekræftede de Løfter, som Kronprindsen havde gjort den norske Nation, men uden større Held; dog erklærede Statsraadet, at det for sit Vedkommende ikke havde Noget imod, at Kundgjørelsen indrykkedes i Christiania Intelligenssedler, naar Generalen selv derom vilde henvende sig til Bladets Udgiver.

Statsraadets Holdning forbittrede Bjørnstjerna, som i sine Indberetninger ansaae en Gjenoptagelse af Fjendtlighederne for nødvendig for at komme til Ende med den

norske Ulærvillighed; men Holdningen var korrekt og i Virkeligheden i Foreningens Interesse. Det norske Folk fik nu Tid til, uberørt af fremmed Indflydelse, at komme til Ro, og efterhaanden maatte det gaae op for det, at Konventionen til Moss istedenfor en Ydmygelse snarere var en Seir, som det stod til det selv at hævde og befæste. Den første Ophidselse havde ogsaa væsenligt været foranlediget ved den uventet matte Krigsførelse, og det havde derfor paa en vis Maade virket beroligende, at Statsraadet den 25de August havde nedsat en Overkrigskommission »til Undersøgelse af de militaire Uordener og formeentlige Feil, hvorover den almindelige Stemme saa høiligen beklagede sig«[1]).

Carl Johan i Stockholm

I Tiden mellem Mosskonventionen og Storthingets Samling den 7de Oktober gjorde Carl Johan en Reise til Stockholm for i den svenske Hovedstad at drøfte, hvilke Forandringer i Eidsvoldsgrundloven der maatte ansees nødvendige, og for at udnævne de Kommissairer, som i Henhold til Konventionen i Moss skulde forhandle med det norske Storthing.

Den russiske Hjælp.

Ankommen til Ørebro, erholdt han af Gustav Løwenhjelm, som netop var kommen til denne Stad, Kundskab om, at Czaren endelig havde tilstaaet ham 6000 Mand til Brug i Norge.

---

[1]) Overkrigskommissionsforhøret begyndte den 6te September og endte den 6te Marts 1815, hvorpaa Kong Carl XIII resolverede, at kun de, som selv attraaede en Afgjørelse ved Dom, skulde sættes under Tiltale for Overkrigskommissionen. Kun fem, nemlig Generallieutenanterne Haxthausen og Staffeldt, Oberstlieutenant Hals, Major Schrøder og Kapitain Grüner, bleve derfor stevnede. Ved Overkrigskommissionsdom af 15de Marts 1816 bleve Haxthausen og Staffeldt frifundne, Schrøder dømt fra Livet, og Hals og Grüner frifundne for Krigsfiskalens videre Tiltale. Men ved Høiesteret, for hvilken Dommen indankedes, vendtes Udfaldet om. Ved Dom af 17de December 1816 frifandtes Haxthausen og Schrøder, hvorimod Staffeldt dømtes til at straffes paa Livet, og Hals paa Liv og Ære.

G. Løwenhjelm, som fra Tydskland, hvor han forgjæves havde søgt at faae Czaren i Tale, var reist til St. Petersborg, havde nemlig der opnaaet det nævnte Resultat. En russisk Ordre til Bennigsen om at yde Carl Johan et saa stort Korps var bleven udfærdiget den 14de August, og, hvorvel den ikke var afgaaet, da et nyt svensk Sendebud, Gyllensköld, bragte Melding om Konventionen til Moss, sendtes den alligevel til Bennigsen, vel ledsaget af Kontraordre, men tillige af et Paalæg om, hvis Krigen mod Formodning skulde udbryde paany, da at udføre den, og i dette Tilfælde uopholdelig at give det forlangte Korps, naar det krævedes[1]). Iøvrigt skulde den russiske Hær forblive liggende i Holsteen, til Alt var ordnet, og en russisk General P. Suchtelen, en Søn af Gesandten af samme Navn, sendtes til det svenske Hovedkvarteer med Hjemmarcheordrer til Bennigsen, som han først skulde overbringe denne, naar Carl Johan ansaae det tilraadeligt.

Siden Kommissairernes Afreise havde Forholdene i Danmark udviklet sig i fredelig Retning. Den 12te August var en Kabinetskoureer kommen fra London med Ratifikationen af »Additionel Artikler« til den engelske Traktat, hvorefter Alt var i Orden med Storbrittanien, den 14de var der i London sluttet Fred med Spanien og den 25de i Berlin med Preussen. Med Frankrig indtraadte det venskabelige Forhold uden Fredsslutning, da den nye bourbonske Regering ønskede at undgaae Fredsforhandlinger af Frygt for grundede Fordringer, som Danmark havde. Frederik den 6te havde seet sig nødsaget til at gaae ind paa dette, som for Frankrigs Vedkommende var saa meget mere bekvemt, som Napoleon slet ikke havde kundgjort Danmarks Krigserklæring eller udstedt nogen selv. Danmark.

Tilbage stod nu kun Rusland, som ikke vilde ratificere

---

[1]) Y. Nielsen: Bidrag til Sveriges og Norges Historie, Side 198—199.

sine Traktater eller tage sin Hær bort fra Danmark. I Czarens ovennævnte Befaling til Bennigsen af 14de August hed det: »Jeg havde haabet, at den brittiske Regering vilde have forsynet os med det fornødne Antal Transportskibe for at overføre disse til Sverrig; men, da den udtrykkelig har nægtet dette, er der intet andet Parti at tage end at indskibe dem paa Spidsen af Jylland ombord paa de Skibe, som den danske Regering maa kunne skaffe dem. Jeg sender idag Befaling til Ridder Lizakewitz, for at han baade skal forlange Transportskibe og Overfart. Jeg ønsker, at De paa Deres Side træffer de fornødne Forholdsregler for at understøtte disse Skridt. For det Tilfælde, at disse ikke skulde have det Held, som jeg har Grund til at haabe, maa De lade hele den Hær, som staaer under Deres Befaling, rykke ind i Slesvig og Jylland og bemægtige Dem den hele Halvø.«

Allerede tidligere havde Lizakewitz henledet den danske Regerings Opmærksomhed paa den mulige Nødvendighed for den russiske Hær, at forlange sig overført til Norge paa danske Skibe. Kongen havde afviist denne Fordring med den Bemærkning, at hans Flaade var i Englands Hænder, og at man, efter først at have berøvet ham alle hans Skibe, dog ikke kunde forlange, at han skulde skaffe saadanne tilveie. Spørgsmaalet havde derefter meest dreiet sig om de bedste Udskibningssteder, og det havde da viist sig, at de danske Havne vare desto bedre, jo sydligere de laae. Kongen erklærede Neustadt for den ypperligste Havn, Kiel som den næste; Ekernførde kunde til Nød bruges; derimod havde Flensborg og, hvad der laa Nord for samme, efter hans Opgivelse aldeles intet Værd som Udskibningssted.

Frederik den 6te reiser til Wien.

Videre var det ikke kommet, da Kongen den 5te September, ledsaget af Prindsen af Holsteen-Beck, Rosenkrantz, Joachim Bernstorff og Generaladjudant Bülow, tilraadte sin Reise over Augustenborg til Kongressen i Wien. Konventionen til

Moss var da bleven bekjendt, og man vidste, hvad der stod i Forbindelse med den.

Christian Frederik havde nemlig, som naturligt var, strax efter Ankomsten til Ladegaardsøen sat sig i Forbindelse med sine Venner i Danmark. Han havde ogsaa henvendt sig til sin kongelige Fætter i et Brev, som dog neppe naaede denne før Afreisen til Wien. Han skrev i dette [1]: »I Medgang som i Modgang var det stedse min kjæreste Tanke, at kunne stole paa Venners Deeltagelse; men ingensinde kunde denne Tanke være mig trøsteligere end nu, idet jeg tillidsfuld henvender den til Dig og paakalder Dit Venskab, Din Beskyttelse. — — Et Storthing er sammenkaldt til Christiania den 7de Oktober; der skulle Sverrigs Tilbud drøftes, og jeg har lovet at nedlægge Kronen i Folkets Hænder. — — Mit Ønske er enten strax efter Storthingets Begyndelse eller, om muligt, forinden at forlade Landet, og hvor skulde jeg hellere tage hen end til mit elskede Fædreland, til Dig, min Ven! — — Skulde jeg ved uoverlagt Adfærd have fornærmet Dig, saa tilgiv mig. Det er ædelt mod den Ulykkelige. En haabløs, en sorgfuld Fremtid seer jeg imøde, naar den ei oplives ved Dig; men min Sindsstemning fordrer, at jeg langt fra den store Verdens Tummel henter Tilfredshed og Sindsrolighed til eengang i Tiden i fredelige Sysler at gavne Dig og Fædrelandet bedre, end jeg nu vilde formaae det.«

Kong Frederik var ikke længere Christian Frederik god, og Forsoningen vilde maaskee have været vanskelig, hvis ikke en ophøiet Kvinde havde følt, at det nu var hendes Pligt at træde til og række den unge Prinds en moderlig, hjælpsom Haand. Hun var efter Kongens Afreise netop Danmarks Regentinde, præsiderede som saadan i Statsraadet Dronningen Regentinde.

[1]) Brev fra Christian Frederik til Kongen, Ladegaardsøen den 20de August 1814. (G. A.).

og havde til Hjælp i de krigerske Anliggender Grev Schulenburg for Land- og Generaladjudant Lindholm for Sømagten. Hun vexlede Breve med Christian Frederik, trøstede ham deeltagende, indbød ham til at tilbringe den første Tid i Danmark paa Fredensborg Slot og sendte med den svenske Regerings Samtykke en Orlogsbrig op for at hente ham. Christian Frederik var taknemmelig for hendes venlige Breve. »Hvor finder jeg Ord«, skrev han saaledes i et af sine Breve, »til at beskrive den levende Erkjendtlighed, som jeg skylder Dem for Modtagelsen af mit Brev, som jeg adresserede til Dem i den dybeste Sorgs Øieblikke. — Jeg takker for det kjærlige Brev og modtager Tilbudet, at tilbringe den første Tid paa Fredensborg. Jeg bruger ikke Briggen, som deres Majestæt vilde sendt mig; men jeg gaaer midt i Oktober paa en norsk Baad til Helsingør.« Briggen sendtes ikke destomindre derop, da der nu eengang var gjort Anmeldelse derom til den svenske Regering. Ogsaa for Tilbagekaldelsen af de mod Embedsmændene i Norge og mod Samkvem med dette Rige udstedte haarde Bud nedlagde Prindsen i sine Breve til Dronningen Forbøn; men de vare allerede tilbagetagne samme Dag, den svenske Regering havde anmeldt Blokadens Ophør. En Bekjendtgjørelse fra Kancelliet derom skeete den 29de September.[1])

Da Enden paa de norske Begivenheder nu vidstes at være nær, foruroligedes man ikke synderligt af den Holdning, som Bennigsen og Lisakewitz ifølge Czarens ovennævnte, for visse Eventualiteter endnu gyldige, Befaling ansaae det nødvendigt at indtage. Her skal blot nævnes, at Bennigsen i September forlangte en ny Udvidelse af sit Kantonnement for i Midten af Oktober at kunne belægge det med en udvidet Styrke. Det var den 3die og sidste, men ogsaa den betydeligste, idet han forlangte hele Holsteen med Undtagelse

Russernes sidste Kantonnements-udvidelse i Holsteen.

[1]) Schous Forordninger.

af Rendsborgs allernærmeste Omegn og de ved Efteraarets Nærmelse usunde Egne ved Elbens og Størens Mundinger. Som Grund anførtes denne Gang foruden Hensynet til Marskegnenes Usundhed om Efteraaret den politiske, at Bennigsen ikke længere kunde lukke Øren for de Beklagelser, som Mecklenburg, Lübek og Eutin opløftede over at skulle underholde en Deel af Hæren, da dog Aarsagen til, at den forblev her, var dem ganske uvedkommende. Kommissionen, som ved Udgangen af September havde over to Millioner tilgode hos Bennigsen, blev fortvivlet over den nye Forøgelse af Hæren og gjentog nu mere bestemt end tidligere, at den »for de troe Holsteneres Rednings Skyld« ikke vidste andet Middel end at faae Kantonnementet udvidet ogsaa til Slesvig og Jylland. Der hjalp dog ingen Indsigelse. Holsteen blev Bennigsen overladt, og i mere end tre Maaneder endnu maatte Hertugdømmet bære Byrden af en Indkvartering, hvis Styrke den 16de Oktober, den Dag, det nye Kantonnement indtoges, var 56,832 Mand og 10,670 Heste, men derefter rigtignok hurtigt formindskedes.

Carl Johan i Frederikshald.

Carl Johan var imidlertid fra Stockholm kommen tilbage til Norge, hvor han denne Gang tog Ophold i Frederikshald. Det Forslag til Forandring i Norges Konstitution, som han bragte med sig fra Stockholm, blev her paany gjennemgaaet med de norske Storthingsmænd i den okkuperede Egn, Tank og Hount, i hvem han søgte at vinde Talsmænd for det inden Storthingets egen Kreds. Dernæst blev det overgivet de svenske Kommissairer, som med Baron M. Rosenblad i Spidsen reiste til Christiania for at forhandle med det til 7de Oktober indkaldte Storthing.

Den Modstand, som Bjørnstjerna og de forskjellige andre svenske Sendebud havde mødt i Christiania, og den Stemning, som gav sig tilkjende overalt i Norge, i Pressen og i det offenlige Liv, havde beredet Carl Johan en Skuffelse; men Wienerkongressens Sammentræden, Englands

stigende Medfølelse for Norges Sag og fremfor Alt den Omstændighed, at han, efterat Christian Frederik var traadt tilbage, ikke længere kunde skyde Skylden paa denne og Danmark, frembragte hos den kloge og forsigtige Fyrste Ønsket om for enhver Priis at faae Sagen afgjort med det Gode. Han havde megen Modstand at beseire i sine Omgivelser; thi de svenske Embedsmænd vilde gjerne have Norge indordnet under svensk Styrelse, og Generalerne ønskede som alle Generaler naturligviis helst, at Sværdet skulde blive det afgjørende. Carl Johan bemærkede i Anledning heraf, at han, dersom han havde 40,000 Mand og 6 Millioner til at føre Krig i 6 Maaneder, vel skulde kunne tvinge Norge til ikke at gjøre andre Rettigheder gjældende end en erobret Nations; men han manglede disse Midler, og ansaae det desuden for politisk klogt at overlade det til Efterkommerne at fuldbyrde den endelige Sammensmeltning mellem Rigerne. Til den svenske Konge skrev han [1]), at de smaa Opoffrelser, som man kunde blive nødt til at gjøre for Øieblikket, ikke forekom ham af saa stor Vægt, at man burde opsætte Foreningen, paa hvis hurtige Afslutning man tvertimod burde anvende ethvert Middel for at komme i Ly af de Storme, som syntes at true Europa. Czaren forklarede han sine Indrømmelser som et uvæsenligt Offer, han bragte Normændenes Egensindighed. »Istedenfor at forene Norge med Sverrig«, skrev han saaledes [2]), »mene de at forene Sverrig med Norge ved en Udtalelse af deres blotte Villie«. Det var den Selvovervindelse, hvormed han underordnede sig den Tanke om Ligeberettigelse, som laa i disse Ord, der gjorde en frivillig Forening mulig.

Store Vanskeligheder forestode dog endnu. Carl Johan turde ikke aabenlyst fornægte Traktaten til Kiel og paa-

[1]) Schinkels minnen VIII, 222.
[2]) Brev fra Carl Johan til Czaren, Frederikshald den 5te Oktober (Schinkels minnen VIII, 353).

lagde derfor sine Kommissairer at bevirke, at Erkjendelsen af Sverrigs Konge som Souverain gik forud for enhver Forhandling mellem dem og Storthinget. Saalænge den ikke var skeet, maatte de vogte sig for enhver Udtalelse, som kunde tyde enten paa en Anerkjendelse af Storthingets Ret til frit at forføie over Norges Krone eller paa en Bortgaaen fra Kielertraktaten, paa hvilken Kronprindsens og Sverrigs Ret til at fordre Understøttelse af Magterne beroede. Netop den modsatte Vei vilde det norske Folk. Det anerkjendte ikke Traktaten til Kiel; derimod indeholdt Konventionen til Moss et Løfte fra Carl Johan, paa hvilket nu, da det danske Kongehuus bestemt havde trukket sig ud af Sagen, en Forening maaskee kunde bygges; men det maatte prøves, Garantier tilveiebringes, og først, naar gjennem Forhandlinger Alt var bragt i Orden, kunde der blive Spørgsmaal om, hvorvidt Foreningen skulde modtages eller ei.

Eck og Schmettow.

I det sidste Øieblik, før det vigtige Storthing skulde samles, havde en indtruffen Tildragelse nær faaet Lidenskabeligheden til at blusse saa høit op, at en rolig Forhandling vanskeliggjordes. Den svenske Oberst Eck i Jemteland havde nemlig den 26de September skrevet til General Schmettow som Øverstkommanderende i Trondhjem, at han ifølge den svenske Kronprindses Forlangende agtede at lægge Tropper ind over Grændsen, ligesom det var skeet sydpaa. I sin Troskyldighed tilføiede han, at Schmettow ved at tillade dette kunde faae Leilighed til at vise sin undersaatlige Agtelse og Lydighed mod Kronprindsens Villie og bidrage til, at et medborgerligt Venskabsforbund opnaaedes mellem de nye Landsmænd. Eck havde her henvendt sig til den feile Mand. I et kjækt og stolt Svar nedlagde Schmettow Indsigelse mod en Krænkelse af Konventionen til Moss og lovede med alle de Midler, som stode til hans Raadighed, at værne om den Konstitution, til hvilken

Normændene havde svoret. Der indkaldtes nu virkeligt Tropper i det Nordlige, og hele Norge stod i Fyr og Flamme; men Carl Johan behandlede Sagen med Ro og Klogskab. Eck suspenderedes og stevnedes for en Krigsret i Frederikshald, og Statsraadet modtog Carl Johans Beklagelse over det Skeete.

Endelig oprandt den 7de Oktober. Storthinget konstituerede sig, og dets Præsident modtog fra Christian Frederik Anmodning om at lade en Deputation møde paa Ladegaardsøen for, da Kongens Helbredstilstand ikke tillod ham at møde i Thinget, der at meddeles Underretning om de Gjenstande, paa hvilke han ønskede at henlede Storthingets Opmærksomhed. Storthinget forlangte imidlertid en høitidelig Aabning, og først efterat Rosenkrantz som første Statsraad i Thinget havde oplæst Kongens Throntale, begav en Deputation af 25 Medlemmer sig til Ladegaardsøen, hvor Kongen bevæget overleverede den sin Thronfrasigelsesakt og løste Norges Indvaanere fra deres Troskabsed til ham. Storthinget modtog Akten til Efterretning, men vilde ikke fra sin Side løse Christian Frederik fra dennes Ed til Norges Konstitution, før Hovedgjenstanden for dets Forhandlinger var afgjort. Det gik med Ro til sit Arbeide. Allerførst supplerede det paa Grund af den Lighed, Rigets nærværende Stilling havde med nogle i Grundloven forudseete Tilfælde, Regeringen med to Tilforordnede, Oberst Hegermann og Kommandeurkapitain Fasting, dernæst nedsatte det et Udvalg til at undersøge Rigets Tilstand og modtog til Prøvelse det Forslag, som de svenske Kommissairer medførte, i hvilken Anledning et Udvalg nedsattes for at være Mellemled mellem hine og Storthinget.

Christian Frederik nedlægger Kronen.

For at fremskynde en Afgjørelse af, hvad der var Carl Johan vigtigst, undlod denne ikke at true med sin Ret til 14 Dage efter Storthingets Sammentræden at kunne opsige Konventionen, og ved Udløbet af denne Frist fandt Thinget ogsaa at burde tage en Beslutning. Den gik dog ikke ud

Beslutningen af 20de Oktober.

paa Anerkjendelsen af Kongen af Sverrigs Ret, men derimod paa Antagelsen i Principet af en Forening med Sverrig under samme Konge. Det vedtoges nemlig den 20de, at Norge under visse Betingelser som et selvstændigt Rige skulde forenes med Sverrig under een Konge. Først naar Forandringerne i Konstitutionen vare drøftede og vedtagne, samt Overeensstemmelse i det Hele opnaaet, forbeholdt det sig høitideligt at udnævne Carl XIII til Norges konstitutionelle Konge. Før det Tidspunkt vilde Storthinget ikke løse Christian Frederik fra sin Ed.

Carl Johan skyndte sig, saasnart denne Beslutning var fattet, at bringe den til de udenlandske Magters Kundskab som den lykkelige Ende paa Forviklingerne i Norden og sendte General Suchtelen til Bennigsen med Bud om, at den russiske Hærs Hjemmarche nu kunde begynde, ligesom ogsaa den svenske Hær i Norge nu for Alvor begyndte at drage bort. Til Czaren i Wien sendte han endnu engang sin Tak for den ydede Hjælp. »Den skandinaviske Halvø vil fra nu af,« skrev han, »kun behøve at sysselsætte sig med sine Finanser, sit Agerbrug, sin Industri og sine Handelsforbindelser.«

Sagen var dog endnu ikke i Orden; thi Storthingets Drøftelse af Konstitutionsforandringerne gik langtfra efter Carl Johans Ønske. Istedenfor at lægge det svenske Lovudkast til Grund for Forhandlingerne tog det selv Initiativet til alle nødvendige Lovforandringer og det, uden at de svenske Kommissairer fik nogen synderlig Indflydelse paa Forhandlingerne. Carl Johan tabte ofte Taalmodigheden og truede endog eengang med at ville standse den svenske Hærs Hjemmarche men ved sine Meddelelser til de fremmede Magter havde han afvæbnet sin egen Holdning, og, givende efter for Klogskabens Stemme, antog han tilsidst med et Blik til Wienerkongressen de Betingelser, som Norge bød sin overvundne Erobrer. Vel var der i Sverrigs og Norges Grundlove nu modstridende Bestemmelser om Fællesanliggender, men han

beholdt jo altid den Udvei tilbage, at forelægge Sagen for de svenske Stænder og overgive den nødvendige Udjevning til fredelig, parlamentarisk Forhandling i de to Rigers lovgivende Forsamlinger.

Christian Frederiks Afreise.

Christian Frederik var samme Dag, han havde givet Storthingsdeputationen sin Thronfrasigelsesakt, om Aftenen afreist fra Ladegaardsøen. Han var gaaet ombord i Fastings Chefsfartøi paa det Sted af Øens Sydkyst, hvor det sorte Monument for Christian August findes; derefter havde han ved Gjellø besteget Briggen »Allart«, som havde ført ham ud af Fjorden til Frederiksværn, hvor den danske Brig »Bornholm« modtog ham. Ombord paa samme var han atter kun Prinds. Paa Grund af Storm og Modvind maatte han forblive i Frederiksværn til den 28de Oktober, udspioneret og bevogtet af Carl Johan, der tilskrev hans Forbliven andre, hemmelige Aarsager og ikke var tilfreds, før han var borte.

Statsraadet havde ved et Kreditiv, stort 800,000 Rd. N. V., i Faveur af Sølieutenant Falsen den 14de September afviklet den i Jylland for indkjøbte Kornvarer endnu henstaaende Gjæld. Den 29de Oktober afkjøbte det paa Statens Vegne Christian Frederik de ham i de forskjellige Palaier i Norge tilhørende Beholdninger og Effekter.

Carl XIII vælges til Norges Konge.

Den 4de November steg Prindsen efter en stormfuld Reise iland i Aarhuus. Samme Dag valgte Storthinget i Christiania efter Dagen før at have anerkjendt Christian Frederiks Thronfrasigelse den svenske Kong Carl XIII til Norges konstitutionelle Konge.

Endelig var Indgangen til Norge bleven aabnet for Carl Johan. Han begav sig til Christiania med sin Søn Oscar, og der var nu ikke længere nogen Hindring for at yde ham den Hylding, som ethvert Folk skylder sit Fyrstehuus, og som han ved sit Maadehold og sin Anerkjendelse af Norges Selvstændighed og Ligeberettigelse med Sverrig havde erhvervet sig gyldig Adkomst til.

Slutning.

I Wien, hvor tre store Monarker, Keiserne af Østerrig og Rusland og Kongen af Preussen, i Forening med tre smaa Konger og en Mængde fyrstelige og diplomatiske Personligheder fra alle Lande havde optaget de i Paris afbrudte Forhandlinger om Europas Fremtid, forsaavidt disse ikke havde fundet deres Udtryk i Pariserfreden af 30te Mai 1814, stod der en saa stor Mængde Sager paa Dagsordenen, at Frederik den 6te, hvor megen Velvillie han end personlig fandt hos de Ordførende, ikke kunde faae Nordens Anliggender frem. Christian Frederiks Tilbagetræden havde for den fjerne Betragter endt Stridighederne i Norden, og, hvad der stod tilbage, ansaaes for Kjævlerier af en altfor ringe Betydning, til at de kunde vinde Ørenlyd under Debatten af de store Spørgsmaal, som alvorlig satte Verdensfreden i Fare. Det var Polen og Sachsen, som vare Hovedgjenstanden for Kongressens Arbeide hele Aaret ud og et Stykke af 1815 med. Rusland og Preussen vilde have disse Lande, medens England og Østerrig strede imod. Hovedrepræsentanten for det bourbonske Frankrig, Talleyrand, erhvervede sig en betydelig Indflydelse derved, at baade Castlereagh og Metternich paa den ene Side og Nesselrode og Hardenberg paa den anden beilede til hans Gunst.

Kongressen i Wien.

Frederik den 6te bekymrede sig hverken om Polen eller Sachsen. Han tænkte kun paa Carl Johan og vilde have Traktaten til Kiel opfyldt. Han vilde først og fremmest have Bennigsens Hær bort fra Holsteen, Traktaten til Kiel

Frederik den 6tes Fordringer.

anerkjendt af Rusland og den russiske Fredstraktat af 8de Februar ratificeret. Dernæst vilde han have svensk Pommern, de 600,000 Rdlr. sv. B., som stode til Rest ifølge den hemmelige Artikel til Kielerfreden, og endelig Opfyldelsen af § 6, hvorved den svenske Konge i Egenskab af Norges Souverain havde forpligtet sig til at overtage en saa stor Deel af Danmark-Norges fælles Statsgjæld, som svarede til sidstnævnte Stats Folkemængde og oekonomiske Stilling.

Sverrig nægtede alle Dele. Hvormeget Carl Johan end i Norge efter Konventionen til Moss havde gjort sig Umage for at hævde Traktaten til Kiel som det Retsgrundlag, hvorpaa hans Adkomster til Norge støttede sig, saa vilde han helst ansee den for en Nullitet, efterat Carl XIII var bleven valgt paa den Maade, vi kjende, til Norges Konge, uden at Sverrig ellers havde faaet nogen Magt over dette Land. Han havde jo allerede forud tildeels faaet Czarens Erkjendelse af det Billige i, at han undlod de Ydelser, som Sverrig i Kiel havde forpligtet sig til, dersom Norge blev Gjenstand for en Erobring istedenfor en Kompensation. Nu var Forholdet blevet et andet. Sverrig havde ikke faaet Norge, men det havde maattet føre Krig for at naae en Forbindelse med dette Rige. Sverrig vilde beholde Pommern og Rügen for at dække de Udgifter, det norske Felttog havde foraarsaget det, og vilde ikke betale Norges Andeel af den Statsgjæld, hvormed Danmark nu sad inde, uden ialtfald med Afdrag af de nogle og tyve Millioner Rdlr., hvormed Christian Frederik efter Kielerfreden antoges at have belastet Norge. Danmark skulde altsaa betale, hvad Krigen i Norge havde kostet paa begge Sider. De danske Statsmænd gjorde herimod gjældende, at Kongen ikke havde forpligtet sig til at overlevere Norge til Sverrig. Han havde ofte og lige til det Sidste erklæret ikke at kunne dette. Kongen havde kun afstaaet sin Ret til Norge; denne havde Sverrig benyttet, og, da Danmark ikke havde noget Ansvar

for, hvad der var skeet i Norge, og ikke havde understøttet dette Rige, saa maatte det fordre Traktatens Opfyldelse fra svensk Side. Svenskerne indvendte herimod, at det var den danske Thronfølger, danske Ministre, de i Norge ansatte danske civile og militaire Embedsmænd samt en Deel af den danske Flaade, som havde udført Reisningen, og at man ligeoverfor Udlandet ikke kan skille en Souverain fra hans Underordnede, men maa lade ham bære Følgerne af, hvad disse udføre. Men mod denne Udvikling, hvilken Christian Frederik, som bekjendt, altid havde gjort sig Umage for at imødegaae ved den Erklæring, at Lydforholdet til Danmark var hævet ved Fredstraktaten og Kongens aabne Brev af 18de Januar, før Befalingerne til Fæstningernes Aflevering o. s. v. vare komne, lader sig indvende, at de nævnte Personer vel før Adskillelsen ligesaa meget kunde kaldes danske som norske, eftersom Danmark og Norge da udgjorde een Stat, men at de efter Adskillelsen bestemt maatte ophøre at kaldes danske, forsaavidt de havde underordnet sig den norske Statsstyrelse.

Disse Spørgsmaal undgik ikke Debatter i Wien, men udenfor de Stores Raad, for hvilket Kongen imidlertid ved en Note af 19de November, indleveret af Bernstorff, havde søgt at indanke Sagen om de ved Freden til Kiel Danmark lovede Erstatninger, navnlig Pommern og Rügen.

I Begyndelsen var det Holsteens Rømning og Ruslands Ratifikation af Fredstraktaterne, som laae Kongen meest paa Sinde, og i hvilken Anledning han ikke undlod ved enhver Leilighed at henvende sig til Czaren. Mellemværendet med Rusland.

Betræffende Bennigsens Korps forsikkrede Czaren, at General P. Suchtelen havde Ordre til dets Hjemmarche, ligesom han følte sig overbeviist om, at denne snart vilde komme til Holsteen; men Frederik den 6te, som ikke vidste, at Suchtelen opholdt sig hos Carl Johan, paa hvis Bud han først skulde reise med Ordren, tabte Taalmodigheden over

den lange Tid, Generalen brugte for at komme til sit Bestemmelsessted. Med Hensyn til Ratifikationen af Fredstraktaterne erklærede Czaren, at han blot ventede paa Dokumenternes Udfærdigelse; men naar Kongen saa henvendte sig til Nesselrode, fik han at vide, at de laae paa Czarens Bord, færdige til Underskrift, og havde ligget der længe, men ogsaa ventede paa Suchtelens Ankomst.

Holsteens Rømning.

Imidlertid begyndte Bennigsen med Carl Johans Tilladelse allerede lidt før Suchtelens Ankomst Hærens Bortmarche. Tolstoys Milicer gik først bort, deels over Ratzeburg-Schwerin, deels over Zarrentin-Grabow og Berlin, og efter Suchtelens Ankomst sattes hele Resten i Marche hjemefter. De sidste Tropper naaede dog først at komme bort ved Aarets Slutning, og det russiske Hovedkvarteer forblev ved Elbens Munding til den 28de Januar 1815, beskæftiget med Likvidation. Der var to Fordringer at afgjøre, een for Tidsrummet fra 14de Januar til 8de Februar, om hvilken der var forhandlet særskilt, og een for Tidsrummet fra 8de Februar. Af den sidste havde Bennigsen lovet at betale 2/3 kontant inden sin Bortgang, hvorimod den første og den resterende Trediedeel af den sidste ventede paa Czarens Afgjørelse. Den russiske General udredede inden sin Bortreise saameget, at Leverandeurernes Fordringer kunde betales, og overlod Beholdningen i sine Magaziner til de Danske for en bestemt Betaling. Da de russiske Traktater vare ratificerede, anerkjendtes hele Skylden, dog var den resterende uafgjorte Fordring endnu den 19de Juli 1815 4,549,035 Mk. Hamburger Kourant.

Imidlertid begyndte i det nye Aar England, hvis Repræsentant ved Kongressen fra 16de Februar paa Grund af Castlereaghs Bortreise blev Wellington, og Østerrig at tage sig af Danmarks Fordring paa Pommern og Rügen. Metternich gjorde gjældende, at Sverrig ikke havde behøvet at erobre Norge, eftersom Konventionen til Moss var en

frivillig Overeenskomst, saa at Carl Johan ifølge sine egne Ord maatte indrømme sin Ret til at efterkomme Traktaten til Kiel. Det lykkedes Frederik den 6te ikke alene at vinde Talleyrand for sin Sag, men endogsaa Preussen, hvis Konge gjerne vilde have Pommern og Rügen og meente, at han for bedre Kjøb kunde faae det af Danmark, der ønskede at bytte det mod Lauenburg for at fulstændiggjøre sin Militairgrændse, end af Sverrig. Ogsaa de russiske Ministre billigede Kongens Ret, men Czaren stod imod, og der var derfor Intet skeet, da Aarets store Begivenhed, Napoleons Tog fra Elba til Frankrig, rygtedes, og Keiserens første Ord paa fransk Grund: »Kongressen er opløst«, syntes at gaae i Opfyldelse, om end Souverainerne bleve en Tid samlede endnu, og efter deres Afreise Gesandter efterlodes for at ordne Kongressens Efterladenskaber.

Koalitionen af 1815.

Foreløbig forsvandt al Uenighed fra Kongressen, og den 13de Marts udstedtes den bekjendte Deklaration, hvorved Napoleon erklæredes for Europas Fjende og sattes udenfor Folkeretten. Kort derpaa afsluttedes der en Alliancetraktat, hvorefter hver af de 4 store Magter forpligtede sig til at stille 150,000 Mand, og de mindre i Forhold dertil, samt afgaves der den Erklæring, at Souverainerne ikke paa noget Vilkaar vilde taale hverken Napoleon Bonaparte eller nogen af hans Familie paa Thronen.

Danmark kom denne Gang med i Koalitionen. Frederik den 6te paatog sig at stille 15,000 Mand og befalede den 16de April fra Wien hjem, 1) at ingen Franskmand maatte indlades i Riget med Pas fra Napoleon, 2) at ingen danske Skibe maatte udklareres til franske Havne og, 3) ingen franske modtages i danske Havne, medmindre de førte bourbonsk Flag.

Sverrig stillede ingen Tropper og antog i det Hele en tilbagetrukken, halv neutral Holdning. Vel havde C. Løwenhjelm underskrevet Deklarationen af 13de Marts, men

Alliancetraktaten blev ikke tiltraadt af Sverrig, ligesom Carl Johan i det Hele ikke billigede, hvad C. Løwenhjelm havde gjort.

Der havde nemlig paa Kongressen viist sig megen Misstemning mod Carl Johan og Murat, de eneste tilbageværende af de Plebeiere, som under Napoleons Herredømme havde trængt sig ind i den europæiske Fyrstefamilie, og Murat, som ikke havde nogen Czar at støtte sig til, var allerede udseet til at offres. Bourbonerne ønskede samme Skjæbne for Carl Johan; thi Wasaerne vare deres Lidelsesfæller, og Gustav den 4des Søn bares af Mange frem i Wien. Carl Johan, som paa sin Side hadede Bourbonerne endnu mere, end de ham, var i Hjertet vel tilfreds med, at de styrtedes, og kunde overhovedet nu ikke have Noget imod, at Napoleon kom tilbage.

Sverrigs Holdning forekom derfor Mange mistænkelig, og i Norden vare Rollerne fra 1812 byttede om. Danmark stod i Koalitionen, beskyttet navnlig af England og Østerrig, Sverrig stod udenfor med Norge, og — hvad der forøgede Ligheden — Danmark gjorde sin Tilslutning betinget af, at Magterne hjalp det mod Sverrig, — ikke for at faae Norge igjen, men for at faae Sverrig til at yde den Erstatning for samme, hvortil det havde forpligtet sig.

I Virkeligheden opsattes der en Note betræffende Pommerns Afstaaelse, som i de fem Stormagters Navn skulde overleveres Sverrig, og Udkastet var allerede billiget og undertegnet af England, Østerrig, Frankrig og Preussen, da Czaren, trods Frederik den 6tes indstændige Anmodninger om at understøtte det, nægtede det sin Underskrift. Derved standsede Sagen dengang; men da Czaren lod Løwenhjelm vide, at han ikke kunde drive sit Venskab for Sverrig saavidt, at han gjorde sig til Uven af England, og derfor opfordrede ham til, medens det endnu var Tid, at komme Danmark imøde, vedbleve Forhandlingerne om dette Punkt og

endte efter Frederik den 6tes Afreise med et Kompromis. Preussen kjøbte ved Traktat af 4de Juni 1815 Danmarks Rettigheder til svensk Pommern og Rügen mod Hertugdømmet Lauenburg, 2 Milloner Dlr. pr. Kourant i 4 rentebærende Obligationer à 500,000 Dlr. samt mod at betale de 600,000 Rd. sv. B., som Danmark efter Kielertraktatens hemmelige Artikel havde tilgode hos Sverrig, men dette ikke vilde udrede. Derefter afsluttedes den 7de Juni mellem Preussen og Sverrig en Traktat[1]), ifølge hvilken Kongen af Sverrig aftraadte for sig og Efterkommere paa Thronen til Preussen Pommern og Rügen tilligemed det i Stralsund Fæstning og øvrige faste Pladser værende Krigsmateriel samt 200 Kanoner og 6 Kanonchalupper for en Sum af $3^1/_2$ Millioner Daler preussisk Kourant.

Traktaten om Pommern og Rügen.

I Danmark, hvor Folket ikke kunde glemme Norges Tab, hilsedes Napoleons Tilbagekomst med Glæde og Haab. Det var ogsaa en kjær gammel Bekjendt, Marechal Davout, som nu var Keiserens Krigsminister og ved sit organisatoriske Talent hjalp til at udfolde Keiserrigets Kræfter. Hadet til England brød ud i tumultuariske Optrin; saaledes molesteredes Natten mellem den 6te og 7de Juni den engelske Gesandt Forsters Huus med Steenkast. Folket vidste ikke, at Danmark dengang stillede et Korps til Wellingtons Hær i Nederlandene. Ved Parolbefaling af 19de Juni formeredes dette Korps, som Danmark dengang kunde udruste godt, og som stilledes under Prinds Frederik af Hessens Overbefaling, af

1ste Auxiliairkorps af 1815.

14 Eskadroner, nemlig Livregiment Ryttere, Prinds Ferdinands Dragoner og holsteenske Ryttere samt de to holsteenske Husareskadroner,

8 Linie Bataillоner à 6 Kompagnier, nemlig 1ste Bataillon og Jægerkompagniet af 2den Bataillon af følgende

---

[1]) Schinkels minnen VIII, 265.

Regimenter: »Dronningen«, »Slesvig«, »Fyen«, 1ste, 2det, 3die jydske, »Oldenburg« og »Holsteen», sammensatte to og to i 4 Regimentskommandoer under Obersterne Scriver, Prinds Vilhelm til Hessen, Rieck og Prinds Frederik Vilhelm af Holsteen-Beck,

2 lette Bataillonér: slesvigsk Jægerkorps og holsteensk Skarpskyttekorps,

4 Batterier à 10 Pjecer.

Korpset, det første Auxiliairkorps af 1815, deeltes i 3 Brigader under Bachmann, Castonier og Waldeck. Som Chef for Artilleriet ansattes Aubert, som Leder af Kommissariatet Fischer. Som Kommandeur for Prindsen af Hessens Stab fungerede Major Lesser, som Souskommandeur Løvenørn Bardenfeldt. Ved Staben var der 11 Adjudanter, blandt hvilke vi gjenfinde v. Qualen, Liliencrone, Abrahamsen, Rømeling, Høegh o. s. v.

Korpset kom kun til Bremen, da Waterloo-Slaget den 18de Juni havde afgjort Krigen. Wellington befalede det tilbage til Holsteen, hvor det til Fordeel for Statskassen, hvem Subsidierne kom tilgode, hjemsendte alt det Mandskab, som kunde møde paa 3 Dages Varsel, medens Resten sløifede Glückstadt Fæstning.

Frederik den 6te havde strax efter sin Hjemkomst kastet et frygtsomt Blik mod Sverrig, saa mistænkelig forekom dets Holdning ham, og havde endog tænkt paa at stille et Korps op mod det ligesom tidligere; men han var snart blevet beroliget; thi England stod nu ved hans Side, og desuden var der ingen Spor til Rustninger i Sverrig. Carl Johan tænkte nu kun paa at indvie det Øliv, som Sverrigs og Norges geographiske Forhold efter hans Opfattelse tillode. »Tilfredse med de Grændser, Naturen har anviist os«, havde han sagt til Storthinget den 10de November f. A., »og overbeviste om den store Sandhed, at der udover disse Grændser ei for os gives noget virkeligt Gode, skal vor Statslære blive,

aldrig at begynde en Krig, men at bevare den gode Forstaaelse, som nu finder Sted med alle Magter.«

Indre Forhold af stor Betydning stillede Krav til hans Anstrængelser. Ved den Slutning, som Begivenhederne i 1814 havde faaet, vare Norge og Sverrig komne under een Konge, men uden anden indbyrdes Forbindelse. Et Forbehold, som han i det norske Storthing havde taget om at fremsætte til de svenske Stænders Overveielse de Artikler, hvorved Forandringer eller Lempelser i den svenske Grundlov foranledigedes, udførte han, idet han den 12te April 1815 gjorde de svenske Stænder opmærksomme paa de konstitutionelle Forhold, som vare opkomne som Følge af Foreningen med Norge, og henledede deres Opmærksomhed paa de Paragrapher af Norges Grundlov, som, hvorvel de angik Fællesanliggender, ikke kunde forsones med de tilsvarende i den svenske Grundlov. Noget Forslag stilledes ikke Stænderne, hvorimod Sagen overgaves til deres Initiativ. Den havde mange Vanskeligheder. At lempe den svenske Grundlov efter den norske, stred meget mod Stemningen, og hvad vilde desuden derved være naaet? Den opnaaede Eensartethed vilde ikke have været mere bindende end, at hver Stat egenmægtigen kunde forandre sin Lov og igjen frembringe Ulighed. Sandheden var den, at, eftersom Norge var anerkjendt som en selvstændig Stat, der ikke havde andre Foreningspunkter med Sverrig end Kongen, som styrede sit ene Rige ved et norsk, det andet ved et svensk Statsraad, saa vilde gjensidig Forpligtelse alene kunne bevirkes ved det Middel, som altid anvendes mellem selvstændige Riger, en Traktat. Indtil Fremtiden kunde tillade Oprettelsen af et fælles Statsraad og et Unionsparlament eller andre Fællesinstitutioner, som kunde deeltage i Tidens Udvikling og give de to Stater et fælles politisk Liv, var en Traktat betræffende Styrelsessættet af de Sager, som vare fælles for

Foreningen mellem Norge og Sverrig.

begge, det eneste Middel til at give den blotte Personalunion noget realt Indhold.

De svenske Stænder indsaae dette. De fraraadede Forandringer i den svenske Grundlov, hvilke heller ikke kunde indbringes og endelig vedtages paa een og samme Rigsdag, men foresloge, at de Forhold, som angik Foreningen, optoges i et eget Aktstykke, som, uafhængigt af de to Staters Lovgivning, kunde blive en bindende Kontrakt mellem Rigerne, naar det, stadfæstet af Storthinget og de svenske Stænder, var blevet endelig ratificeret af Kongen paa den ene Side som norsk og paa den anden som svensk Konge.

En saadan traktatlignende Kontrakt blev nu under Navn af »Rigsakten« konciperet af et Udvalg af de svenske Stænder. Den kom ifølge Forholdene kun til at angaae de enkelte Forhold, hvorom de svenske Stænders Erklæring var forlangt, og fik derved væsenlig Karakteer af at være en Anerkjendelse fra svensk Side af den Stilling, som Norge med Kongens Samtykke havde givet sig i Unionen.

Efterat Akten var vedtagen af de svenske Stænder, forelagdes den i Juni Storthinget, og omsider sanktioneredes
Rigsakten. den den 6te August af Kongen i to Exemplarer, et paa Norsk for Norge og Sverrig, et paa Svensk for Sverrig og Norge.

Ifølge denne Akt, som det endnu ikke er lykkedes hverken Sverrig eller Norge at faae afløst af en mere fuldkommen, er Norge som et frit, selvstændigt, udeleligt og uafhændeligt Rige forenet med Sverrig under samme Konge. Arvefølgen for Rigerne er eens, og i Tilfælde af Kongeættens Uddøen har Norge en ligesaa stor Indflydelse paa Valg af et nyt Kongehuus, som det større Sverrig. Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig, indgaae og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter; men Bestemmelser ere foreskrevne for at sikkre Norge Indflydelse paa Kongens Beslutning. Naar i det svenske Statsraad

Sager foretages, som angaae begge Riger, indtræde den norske Statsminister og de to Statsraader, som ere hos Kongen, i det svenske Statsraad; naar saadanne Sager omvendt foretages i det norske, indtræde tre svenske Statsraadsmedlemmer i dette. Iøvrigt er Kongen det eneste Foreningsled mellem Rigerne, og saasnart han er syg eller bortreist, maa en Regent indtræde eller en saakaldet Interimsregering dannes som Overled over de to Rigers Statsraad.

Pariserfreden af 1815.

Ikke længe efterat Norges Selvstændighed og Forhold til Sverrig ved denne Rigsakt var bleven beseglet, indtraadte endelig Fredstilstanden i Europa. Den 2den Pariserfred undertegnedes den 20de November 1815 af de samme otte Magter, som havde afsluttet den første, Sverrig indbefattet. Frankrig indskrænkedes med nogle Lempninger til sine Grændser af 1790, dømtes til en Pengeerstatning af 700 Millioner francs og til i 5 Aar at underholde en Hær af Koalitionens Tropper paa fransk Grund langs Grændsen.

Af Erstatningen fik Danmark sin Andeel, 2,500,000 francs, og til Grændsehæren gav af de nordiske Stater ene Danmark et Kontingent, stort 5000 Mand, for hvilket det modtog i Subsidier det første Aar 1 Million francs, for hvert af de paafølgende 1,833,000, foruden Kvarterer, Portioner og Rationer.

Det 2det danske Auxiliairkorps af 1815.

Dette Korps — det andet Auxiliairkorps af 1815 — bestod af Prinds Ferdinands Dragoner, 1ste Bataillon »Fyen«, 1ste Bataillon »Dronningen«, 1ste og 2det jydske, slesvigske Jægere, holsteenske Skarpskytter og 2 Batterier. Prindsen af Hessen kommanderede ogsaa dette Korps og havde under sig som Brigadekommandeur General Bachmann. Korpsets Plads i de allierede Troppers Kjæde blev ved den lille By Bouchain og langs Schelde i det nordlige Frankrig, ganske nær ved Cambrai, Overgeneralen, Lord Wellingtons Hovedkvarteer.

Afgjørelsen af tilbagestaaende Mellemværender mellem de nordiske Riger.

Imellem de nordiske Riger stode nu kun to Anliggender tilbage. Det ene angik de Krigsskibe, som Christian Frederik havde lagt i Beslag i Norge, men til hvilke Danmarks Eiendomsret var anerkjendt. For at faae dem tilbage, sendtes i Februar 1816 Kommandeurkapitain C. A. Rothe til Christiania. Norge ønskede at beholde dem og kjøbte dem derfor for 95,000 Specier, hvoraf 35,000 betaltes i 1816, og Resten i 1817. Det andet var § 6 i Kielertraktaten, hvorefter Sverrigs Konge som Souverain havde forpligtet sig til at betale en saa stor Deel af Danmark-Norges fælles Statsgjæld, som kunde vedkomme sidstnævnte Rige. I Mai 1816 var Statsraad Løwenskjold reist til Danmark for at røre ved Sagen, som var saa vanskelig, at man i Norge endog en Tid troede, at Opgjørelsen kunde blive til Fordeel for dette Rige. Forhandlingerne holdt sig hen til 1ste September 1819, da der ved engelsk Mægling afsluttedes en Overeenskomst, hvorefter Norges Andeel bestemtes til 3 Millioner Hamburger Banko, der skulde betales i 10 Aar ved ligestore Afdrag. Norge maatte efter Carl Johans Opfordring indløse denne Skyld. Det havde ved Lov af 14de Juni 1816 paany reduceret sine Sedlers Værdi og derved tidligere end Danmark opnaaet et fast Pengevæsen; men det nye Statsliv stillede naturligviis saa store Krav til Landets Kræfter, at det ikke kunde faae aarligt Overskud, hvorfor det kun ved Hjælp af Laan formaaede at likvidere sit Mellemværende med Danmark.

Carl Th. Sörensen, Kampen om Norge i 1813–14, 2den Deel.

Gyldendalske Boghandels Forlag.

0 ½ 1 2 3 4 5 geogr. Mil

Th Bergh's lith Inst.